Cepheden Anılar

Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları

Söyleşi: İlbay Kahraman

AYRINTI
Yakın Tarih

Orhan Savaşçı: 1940 yılında Edremit'te (Van) doğdu. Orta halli bir ailenin iki çocuğundan biridir. Ankara Kurtuluş Lisesi'ni bitirdikten sonra 1958 yılında Hava Harp Okulu'na girip 1960 yılında mezun oldu.
16 Şubat 1972 tarihinde tutuklanıp II. THKP-C davasında yargılandı. Önce idam sonra müebbet hapis cezasına çarptırıldı. 1979 yılında infaz yasasıyla hapisten çıktıktan sonra yurtdışına gitti. Halen Stockholm'de yaşamaktadır.

İlbay Kahraman: 1950 yılında Muş'ta doğdu. İlk ve ortaokulu Muş'ta, liseyi Samsun'da okudu. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü mezunudur. 1983 yılında Devrimci Yol Örgütü üyesi olduğu gerekçesi ve 1402 sayılı yasayla İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ndeki görevine İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından son verildi. Evli ve iki çocuk babası olan İlbay Kahraman İstanbul'da yaşıyor.

Ayrıntı: *934*
Yakın Tarih Dizisi: *17*

Cepheden Anılar
Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları

Söyleşi
İlbay Kahraman

Yayıma Hazırlayan
İlbay Kahraman

Son Okuma
Ceren Ataer

© İlbay Kahraman, 2015

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Yzb. Orhan Savaşçı

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Kâni Kumanovalı

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım, *İstanbul, Kasım 2015*
Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-605-314-043-6
Sertifika No.: 10704

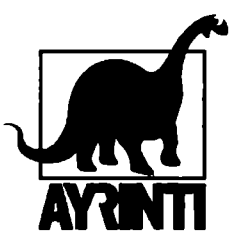
AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/AYRINTIYAYINEVI facebook.com/ayrinti.yayinlari instagram.com/ayrintiyayinlari

Cepheden Anılar

Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları

Söyleşi: İlbay Kahraman

YAKIN TARİH DİZİSİ

Keşke Bir Öpüp Koklasaydım
Eylem Delikanlı-Özlem Delikanlı

Fırtınalı Denizin Yolcuları
Sedat Göçmen Kitabı
Söyleşi: İlbay Kahraman

Bitmeyen Yolculuk
Oğuzhan Müftüoğlu Kitabı
Söyleşi: Adnan Bostancıoğlu

Gezi, İsyan, Özgürlük
Sokağın Şenlikli Muhalefeti
Derleyen: Kemal İnal

Fişlemenin Kısa Tarihi
Hüseyin Aygün

Fırtınalı Denizin Kıyısında
Derviş Aydın Akkoç

Arap İsyanları Güncesi
Can Ertuna

Domatesi Çiçek Sananlar
Gökçen Başaran İnce

Devrimcilik Güzel Şey Be Kardeşim
Melih Pekdemir

Erikler Çiçek Açınca
Enis Rıza & Ebru Şerametli

İlle de Mavi
Adnan Keskin

10'lardan Biri: Sinan Kâzım Özüdoğru Kitabı
Devrimciler Ölmez
Derleyen: Füsun Özbilgen

Bizi Güneşe Çıkardılar
Aysel Sağır

Direniş, Sürgün ve Ölüm Günleri
Ersin Ergün K. & Harun Korkmaz
Osman Zeybek & Tarık Uygun

Sinança
Şirin Cemgil

Başta katledilenler olmak üzere özgür, eşit ve adil bir dünyanın yaratılabileceği umuduyla THKP-C'nin örgütlenmesinde ve mücadelesinde emeği geçen yoldaşlarımıza...

İçindekiler

Sunuş 9

Önsöz Yerine 10

Öğrencilik Yılları 13

Askerler Arası İlişkilerin Başlangıcı 19

Mahir ve Yusuf'la Tanışma 21

THKP-C'nin Kuruluşu 28

9 Mart (1971) Darbe Girişimi ve THKP-C 31

İbrahim Keskin ile Tanışma 33

Dikmen Toplantısı 36

9 Mart'a Doğru 37

Eylemler 48

Elrom'un Kaçırılması 53

12 Mart 56

Ankara'da Yusuf'la Görüşme 60

Maltepe'den Kaçış 65

Tutukluluk 72

Mahkeme Süreci 77

İlyas Aydın 80

Ek 1: Dev-Genç'in 12 Mart'ta Komutanların Muhtırasının Ardından Yayımladığı Bildiri 91

Ek 2: Orhan Savaşçı'nın İstanbul 3 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'ndeki Savunması 94
Ek 3: Sedat Kesim'in İlyas Aydın'la İlgili Gönderdiği Mektup 125
Ek 4: Ömer Polat'ın Teslim Töre ile Yaptığı Röportaj 130
Ek 5: Gülten Savaşçı'nın (Çayan) İlyas Aydın'la İlgili Gönderdiği Mektup 137
Ek 6: Filistin'deki Devrimcilerin İlyas Aydın İzlenimleri .. 143
Ek 7: Orhan Savaşçı'nın İsmet Öztürk'e Gönderdiği Mektup (2009) 157
Ek 8: Uğur Mumcu'nun Orhan Savaşçı ile Yaptığı Röportaj (1978) 168
Ek 9: THKP-C Parti Tüzüğü 174
Ek 10: Mahir Çayan'ın Maltepe'de Yakalanmasından Önce Kaleme Aldığı Notlar: 177
Ek 11: Orhan Savaşçı'nın Mart 1987'de *Yeni Gündem* Dergisinin 53. Sayı'sındaki Röportajı. 181
Kısaltmalar 185
THKP-C Kronolojisi 186
Dizin 188
Albüm 192

Sunuş

Yeniyetme delikanlılardık. Abilerimiz ve ablalarımız (böyle dediğime bakmayın bizden birkaç yaş büyüktüler) gücü sorgulanamaz devlete kafa tutuyor, gelecek bizim ellerimizde, insanca, hakça bir düzeni biz kuracağız diyordu. Onlar bizim gözümüzde: Her şeyi bilenler, her şeyin üstesinden gelenler. En güçlü, en kuvvetli, en akıllı, en becerikli, en başarılı, en yenilmezdiler. Onlara hayran olduk, onlarla gurur duyduk, övündük, özendik ve onlar gibi olmak istedik.

O yıllarda asker denilince asık suratlı, karşısındaki insanı aşağılayan, sert mizaçlı insanlar anlaşılırdı. Orhan Savaşçı ile tanışıp, onun mütevazı ve nazik tavırlarını gördüğümde kafamdaki asker imajı tersyüz oldu. Sevmediği, hatta nefret etiğini hissettiğim kişiler hakkında konuşurken bile itidali elden bırakmıyor ve "O arkadaş hakkında tarafsız olmam mümkün değil" diyerek yorum yapmaktan kaçman, alışkın olmadığım bir tipleme çiziyordu. Bu kitabın iki yılı geçkin bir sürede hazırlanmasında onun kılı kırk yaran ve "Kimseye haksızlık yapılmasın" anlayışının, her şeyi olabildiğince belgelere dayandırmasının etkisi vardır.

Olayların üzerinden 45 yıl geçtikten sonra hatırlanmayan, eksik veya yanlış anımsanan olguların olması kaçınılmaz. Bu nedenle bu kitapta adı geçen kişilerin katkısını önemsiyoruz.

Son olarak kitabın Orhan Savaşçı'mn THKP-C'ye ilişkin anılarından ve tanıklıklarından oluştuğu gözden ırak tutulmamalıdır. Orhan Savaşçı'mn tanık olmadığı olaylar konusunda "O konuda bilgim yok" diyecek kadar mütevazı ve yanlış şeyler söyleyerek başkalarını töhmet altında bırakmayacak kadar dikkatli bir bilge insan olduğunu göreceksiniz.

İlbay Kahraman/Ekim 2015

Önsöz Yerine

Ankara'nın sabahları çok güzeldi.

Üniversitelerin açılmasıyla başlayan hareketlilik sanki ağaçlara yansırdı. Renk cümbüşüne dönerdi sokaklar, caddeler.

O zamanlar...

O günlerin kokusu, karşılaşmaları.

Bir forumdan çıkmışsınız. Kızılay'dan Kavaklıdere'ye doğru yürüyorsunuz. Sesleriniz –gülüşmeleriniz, sözleriniz– kim bilir nelerin habercisi.

Yol boyunca, kentin o kendine özgü kafeleri, ret mekânları gibi devlete (Bakanlıklara) bakardı. "Morrison Süleyman"ın iktidarına... Kimi kez oralarda mola verilir, buluşulur, tartışmalar sürdürülürdü.

Özellikle Bade'de.

Harp Okulu öğrencileri ve bazı genç subaylar da oraya gelirdi.

O zamanlar...

Sonraları yasaklandı kafeler askerlere. 67-69... Bazen tedirginliklerle başlayan tanışmalar, birbirini ölçmeler giderek etkilenmelere, yol arkadaşlıklarına dönüştü, derin dostluklara.

Elbette bu ilişkiler bir "mekân olarak" toplantılarda, evlerde, eylemlerde, rastlaşmalarda, dönemin ruhunda biçimlendi, çoğaldı. Ama ben, kendisine dair en eski fotoğraf olarak, Orhan Savaşçı'yı Bade'de sohbet ederken hatırlıyor gibiyim. Her şeyin ruşeym halinde olduğu günlerde.

Çünkü bazı insanlar, üzerlerine dünyanın enkazı da yığılsa insan olma halleri, karşısındakini anlama çabaları,

sükunetleri ama ille de bakışları ve gülümserlikleri ile silinemez zamanın hafızasından.Zamanın hafızası, Orhan Savaşçı'dan söz ederken, ister istemez bir başka arkadaşımızın fotoğrafını da iliştiriveriyor yanıbaşına.O ışıl ışıl günler gibi, tarifi aynı kelimelerle yüklü, Orhan'la birlikte her anlamda 'ordu' kimliğinden soyunmuş aynı güzel insan... Saffet Alp.

Onunla da son fotoğrafımız aklımda.Ankara'dan gelip gitmelerimde hep yaptığımız gibi, Bakırköy Balıkçı barınağında buluşmamız.Bu kez Ulaş da var aramızda.Saffet ud çalıyor.Şarkılar söylüyoruz.Yine sonbahar olmalı...Ayrılırken selam yolluyor Hüseyin İnan'a, 'görürsem eğer... !'Onunla Kayseri'den orta okul ve lisede sıra arkadaşları olduklarını ve (THKO'da yer almayıp) THKP-C saflarını seçtiği için kırgınlık yaşadıklarını anlatmış mıydı...

Geçmiş şimdi, ilk ve son fotoğraflar arasında sonsuz bir yolculuk sanki.Orhan'ın anıları aklın zulasından teker teker çıkartıyor hepsini.

İşte Orhan Savaşçı, araya yarım yüzyıl girmiş olsa da, cümleye bıraktığımız yerden başlayan o insan.

Sonrasını kendisi anlatıyor bu kitapta.

Hem üzerinde "bir tarihi" taşımanın farkındalığıyla alçakgönüllü hem o tarihi tahayyülleri, hayal kırıklıkları, sevinçleri, sevgileri, yanılgıları, hüzünleri, umutları, özlemleri, yenilgileri ile anlatacak ve yorumlayacak kadar cesaretli. Hep o bilge, dingin, gülümser üslubuyla.

*

Tarih, başıboş kalırsa üstünü örter. Karaçalılar kaplar ortalığı. Geçmiş bütün gerçekliğiyle "okunamadığında," gelecek yordamsız kalır.

1960'lar ve onu izleyen yıllar, Türkiye toprağında bir kırılma olduğu kadar, sosyalist mücadelenin de hafızasına, bilinmezliklere (deneyim birikimi) sorular yığdığı dönemler.

Ne yazık ki "Türkiye Sosyalist Tarihi", dilinin ihtiyacı olan verilerin medyatik anlatıları, öznel yetersizlikler, geçmişi nesneleştirme zafiyetleri, vekâleten retoriklerle toz dumana maruz kaldı... Ve de ret indirgemeciliğinin rasyonelleştirici gürültüsüne.

Sosyalist geçmişin, tarihin güzergâhında yer alması, gerçekle yüz yüze kalmakla, bağlamlar arası diyalektiğin özgürce kurulmasıyla mümkün olabilir ancak.

Zamanın dört bir yana savrulmuş bilgisi açık ki, tanıklarının bu düzlemde anlatılarıyla örülüp anlam kazanabilecek.

Cepheden Anılar, THKP-C'nin bir hafıza kesiti. Orhan Savaşçı örtüyü sıyırıyor. Hiç kirlenmemiş, ihanete yanaşmamış kimliğiyle, yaşadıklarını sağa sola sapmadan anlatıyor.

Artık sonbaharların o tadı yok belki. Acı. Acı ama sevincini yitirmemiş bir hikâye bu. Böylesi, hayata karşı sorumlu tanıklıklarla ancak, toplumsal-sosyalist tarihin kendi ifadesine kavuşacağı söylense yeridir.

Enis Rıza / Ekim 2015

Öğrencilik Yılları

Bize biraz kendinizden ve ailenizden bahsedebilir misiniz? Kimdir Orhan Savaşçı?

1940 yılında Van'ın Edremit ilçesinde doğdum. Biz iki kardeşiz. Babam orta halli bir memur, annem ev kadınıydı. İlkokul, ortaokul ve lisenin birinci sınıflarını farklı yerlerde okudum. Ankara Kurtuluş Lisesi'ni bitirdim.

Anadolu'da yaşayan birçok insana göre daha entelektüel bir çevrede yetiştiniz. Bunun kişiliğinizin gelişmesinde nasıl bir etkisi oldu?

Liseden sonra 1958 yılında Hava Harp Okulu'na girdim. 18 yaşındaydım ve okul İzmir Üçkuyular'daydı. İki yıllık bir eğitim sürecinin sonunda 1960 yılında okuldan mezun oldum.

Ama o yıllarda harp okulları kaynıyordu...

Dediğin doğru, 1959-60 yılları toplumsal hareketliliğin, özellikle Demokrat Parti iktidarına karşı siyasal muhalefetin arttığı yıllar. Parlamentoda iktidar ve muhalefet arasında cereyan eden hararetli tartışmalar, parlamento dışında, üniversite öğrencilerinin protesto gösterileri, onlara polisin müdahalesi ve bu çerçevede her gün giderek artan toplumsal olaylar ve çatışmalar... Tabii bu durum ister istemez bizleri de etkiliyordu. Hatırlarım; okul yönetimi, aldığı tedbirlerle öğrencilerin dışarıyla ilişkisini en az düzeye indirdi.

Hatta 27 Mayıs'a bir ya da iki ay kala hafta sonu izinleri kaldırıldı. Okul dışına çıkmamızı tamamen yasakladılar. Evci öğrenciler (Evleri İzmir'de olan öğrenciler) dahi evlerine gönderilmediler. Süregiden olaylardan uzak durmamız isteniyordu. Özellikle üniversite öğrencileriyle ilişki kurmamız hiç istenmiyordu. Gazete, dergi benzeri neşriyat okula sokulmazdı. Kulaktan kulağa dolaşan fısıltılar, gizlice şu ya da bu yöntemle okula getirilen gazete ve bildiriler, o günlerde bizim temel haber kaynaklarımızdı diyebilirim. İşte bu özetlemeye çalıştığım koşullarda, ben ve yakın ilişkim olan birkaç arkadaş olanı biteni anlamaya, değerlendirmeye çalışırdık. Zaman zaman aramızdaki tartışmalarda mevcut iktidarın baskıcı otoriter tutumu yanlış, özellikle üniversite öğrencilerinin protesto eylemleri haklı bulunur, genellikle de toplumsal muhalefet lehine, onları destekleyici sonuçlar ortaya çıkardı. Doğrusunu söylemek gerekirse o dönemde politika benim çok da fazla ilgimi çeken bir konu değildi. Okumayı çok severdim. Daha çok tarihle ilgili dergi ve kitapları izlemeye çalışırdım. Ama siyasal atmosfer ve sosyal olaylar o derece gergin ve etkileyici olmaya başlamıştı ki konunun dışında kalmak mümkün olmuyordu. Yeri gelmişken, o günlerde bizlerin içinde yaşadığı ortamla ilgili kısa bir anekdot anlatayım. 1959 yılının yazıydı sanırım. 1959 mezunlarının okulu bitirmesine birkaç ay kala, mezun olacak bir öğrenci, yanında bir kadın arkadaşıyla birlikte Balçova'ya gitmiş. El ele tutuşup oralarda geziyorlarmış. O çevrede yaşayan üç dört genç, arkadaşlarımıza "Buralarda böyle şeyler olmaz" vb gibisinden laf atmış. Onlar da karşılık verince iş kavgaya dönüşmüş ve bahsedilen öğrenciyle kadın arkadaşı bir güzel dayak yemişler. Daha sonra öğrenci, yüzü gözü şişmiş, kan içinde okula gelmiş. Başından geçenleri anlatmış. Hemen olmasa bile bir müddet sonra olaydan benim de haberim oldu. Bütün öğrencilerde büyük bir öfke ve kızgınlık... O gün akşam, hava kararmaya yakın 20-30 kişilik bir grup gizlice okuldan çıktık ve arkadaşlarımızı dövenleri bulmak amacıyla Balçova'ya gittik. Hava kararmıştı, ortalıkta kimseler yoktu. Hatırladığım kadarıyla meydan gibi bir yerdeydik. O sırada oradan tesadüfen geçen ya da meraklı birileriyle yapılan ağız dalaşı ve ufak tefek itiş

kakıştan sonra çaresiz bir şekilde okula döndük. Ertesi gün sabah içtimasından sonra bize yerimizden ayrılmamamız söylendi. Bilahare birkaç görevli subayla birlikte sonradan Balçova muhtarı olduğunu öğrendiğimiz bir şahıs aramızda dolaşmaya başladı. Önce ne olduğunu anlamadık. Durum daha sonra açıklığa kavuştu. Meğer o günün İzmir gazeteleri; "Hava Harp Okulu öğrencileri Balçova'yı bastı..." "Demokrat Parti binası tahrip edildi" türünden manşetlerle çıkmış. Aynı gün ya da ertesi gün Genelkurmay Başkanı, Hava Kuvvetleri Komutanı ve Milli Savunma Bakanı bir helikopterle okulun önüne indiler. Birkaç gün devam eden araştırma ve soruşturmadan sonra okul komutanı görevden alındı. Daha sonra emekli edildi. Okuldaki görevli subayların tümü değiştirildi. Bizim için sıradan sayılabilecek basit bir olay, süratle siyasi bir nitelik kazanmıştı. Ortalığın birbirine girmesini şaşkınlıkla izlemiştik.

Yeni okul komutanımız 30 Ağustos 1959'da göreve başladı. Söylendiğine göre; hava ataşesi olarak beş altı yıl ABD'de, Washington'da görev yapmış bir kurmay albaydı. Orada edindiği bilgi, birikim ve tecrübe doğrultusunda bizlerin eğitilmesine özel önem veriyordu. Bu çerçevede elinden gelen her şeyi yaptığını söylemeliyim. Saç tıraşımızdan, kılık kıyafetimize, yatıp kalkmamıza, sosyal ilişkilerimize kadar bize yön vermeye çalıştı. Sayesinde yemek müziği eşliğinde köşeli yemek yemeyi öğrendik. Her akşam okulun sinema salonunda ABD askeri akademisinde (West Point) bir öğrencinin günlük yaşamını konu alan filmler seyretmeye başladık. Başlangıçta bu filmler ilginç geldi. ABD'nin ünlü askerleri (Eisonhower, Mc Arthur, Patton) bu okuldan yetişmişlerdi. Önce merakla izlemeye başladık. Giderek durum değişti. Aynı filmlerin tekrarı sonucu tepkiler oluşmaya, homurdanmalar artmaya başladı. Yine bir akşam sinema salonunda film başladıktan sonra sanki sözleşmişçesine herkes oturduğu sandalyeyi ters çevirerek perdeye arkasını döndü. Öğrenciler arasmda önceden böyle bir olay konuşulmamıştı ve planlanmamıştı. Tamamen kendiliğinden bir protesto hareketi ortaya çıkmıştı.

O günün koşullarında sivil bir okulda bile önemli sayılacak bir hareket...

Evet, nöbetçi amiri hemen duruma müdahale etti. Biraz bağırıp çağırdı. "Sizi okuldan attırırım... Mahkemeye veririm..." gibi tehditler savurdu. Ama tabii ki hiç kimse umursamadı.

Kurtuluş savaşı kahramanı bir asker olarak İsmet İnönü'ye yapılan hakaretler ve olaylar askeri okul öğrencisi olan sizleri etkiledi mi?

Tabii, etkilemez olur mu? İsmet İnönü'nün Ege bölgesini ziyareti sırasında, Uşak'ta, olaylar çıkmıştı. Hatta İnönü taşlanmış dediler. Atılan taşlardan biri başına isabet etmişti. Bu ve buna benzer olaylar bizi etkiliyordu. Aynı zamanda mevcut iktidara karşı da menfi duyguların gelişip yayılmasına yol açıyordu.

Darbe öncesi subayları etkileyen hareketler, öğrenciler nezdinde karşılık bulmuş muydu diye merak ediyorum?

Öğrenci olarak bizlerin o dönemde ilişki içinde olduğu subaylar; okulun yönetim kadrosunda yer alan ve doğrudan okul komutanına bağlı kişilerdi. Ben şahsen onların öğrencilerle olan ilişkilerinde güncel siyasal gelişmelerle ilgili konuşma yaptıklarına ya da bu ve benzeri konularda telkinlerde bulunduklarına şahit olmadım. Okuldaki mevcut yönetim daha önce sözünü ettiğim 1959 yazındaki olaydan sonra göreve atanan subaylardı. Başta okul komutanı olmak üzere bu kadronun yönetimi sırasında, biz öğrenciler olarak, gerçekten baskıcı ve gerilimli bir dönem yaşadık dersem abartmış olmam. Bu sancılı süreç 27 Mayıs 1960 sabahına kadar sürdü ve 27 Mayıs sabahı okul komutanının görevden alınmasıyla son buldu.

Sosyalist fikirlerle tanışmanızı ve politikayla ilgilenir hale geldiğiniz süreci anlatır mısınız?

Benim sosyalist fikirlerle tanışmam ve politikayla ilgilenmem 1960'lı yılların nispi özgürlük ortamında farklı

ideolojik ve siyasal düşüncelerin Türkiye'nin siyasal gündeminde tartışılır hale gelmesiyle başlar. Bu anlamda TİP'in siyaset sahnesinde yer almasını önemli bir dönüm noktası olarak görürüm. Partinin kuruluşuyla birlikte; işçi sınıfı, ezenler, ezilenler, sömürü, kapitalizm, sosyalizm vb kavramlar bütün toplumda doğrudan duyulur ve konuşulur hale geldi. Bütün bunlar benim için de yeni, ilgi çekici ve heyecan vericiydi. İşte bu ortamda TİP yayınlarını izlemeye, toplumda canlanan yepyeni muhalefet ruhunun dışında kalmamaya çalıştım. Yine bu dönemde önemli bir rol üstlenen *YÖN* dergisi ve YÖN hareketinden söz etmek gerekir. *YÖN* dönemin oldukça popüler ve ilgi çeken yayınlarından birisiydi. Farklı sol ideolojik ve siyasal eğilimlerin aşağı yukarı tümünün yer aldığı bir platform gibiydi. *YÖN* 1967'de kapandı. Yerine *Devrim* dergisi çıktı ama platform olma özelliği kalmamıştı artık (Nâzım Hikmet'in şiirlerini ilk kez *YÖN*'de okudum).

Kısacası bütün bunları büyük bir ilgi, merak, yeni bir şeyleri öğrenmenin heyecanıyla izlediğimi söyleyebilirim. 1965 seçimlerinde TİP'in 300.000 oy alması ve o dönemde uygulanan milli bakiye sistemi sayesinde 15 milletvekiliyle parlamentoya girmesi toplumda, özellikle solda büyük bir heyecan yarattı. TİP genel başkanı "Önümüzdeki seçimlerde iktidarız" diyordu. CHP, TİP'in önünü kesmek için ortanın solunda olduğunu açıkladı. İktidar partisi alelacele milli bakiye sistemini kaldırdı. Fazla demokrasi, muktedirler için tehlikeli olabilir diye düşündüler herhalde. Tabii ben de bu coşkuyu paylaşanlardandım. Ayrıca o dönemde *Akşam*'daki TAŞ köşesinde heyecanla izlediğimiz yazar Çetin Altan'ın bağımsız seçilip TİP'e katılması beni çok sevindirdi. Çünkü onun yazılarını ve kitaplarını özenle takip eder, dikkatle okurdum. Örneğin *Onlar Uyanırken* kitabını halen hatırlarım.

Çetin Altan benim düşüncelerimin ideolojik ve siyasal planda sosyalizme evrilmesinde hiç de azımsanmayacak katkıları olmuş birisidir.

O zamanlar teğmen miydiniz?

Evet. Teğmen ya da üsteğmen. 1965 yılınm sonlarına kadar Konya'da o zamanki adıyla 97 Hava Grubu'nda görev yaptım. Daha sonra da Ankara'ya tayinim çıktı. Ankara'ya gelişim; sosyalist gazete, dergi, kitap vb yayınları daha yakından izlememe imkân sağladı. 1965'ten itibaren çıkan kitapları, 1967'de TİP'e karşı MDD hareketini, teorik siyasal temellerini oluşturmaya çalışan *Türk Solu* dergisini, daha sonraki yıllarda *Aydınlık* dergisi, *Emek* dergisi (TİP çıkarıyordu), Hikmet Kıvılcımlı'nm gazetesi *Sosyalist*, *Ant* vb kaynaklardaki ideolojik siyasal tartışmaların yanı sıra 1967'den itibaren dilimize kazandırılan Marksist klasikleri (Marx, Engels, Lenin, Stalin, Mao, Che vb) okuma, anlama ve anlatma çabaları içinde oldum. Kısaca bütün bunlar 1965'ten 1970'e doğru giden süreçte benim düşüncemin ideolojik politik olarak şekillenmesini sağlayan temel kaynaklar olmuştur.

Askerler Arası İlişkilerin Başlangıcı

O süreçte doğal olarak içinde bulunulan koşullardan kaynaklanan birtakım ilişkiler kendiliğinden ortaya çıkıyordu. Örneğin Mustafa Şahin, Mazhar Ataç, Salih Veyisoğlu, Tayfun Orçun, Uğur Taylan, Ömer Ulu, Tevfik Çeviker, Güner Durlanık, Ziya Yücesan, İsmail Contar gibi arkadaşlar benim Ankara'da askeri birliklerde tanıdığım, karşılaştığım arkadaşlarımdı (Yücesan ve Contar Hava Harp Okulu'ndan devre arkadaşlarımdır). Çok iyi ilişkilerim oldu onlarla. Bana göre hepsi de değerli, fedakâr ve saygıdeğer insanlardır. İlişkilerimiz zamanla daha çok gelişti, yakınlaştı. Gerçek bir arkadaşlık, dostluk zemini oluştu aramızda. Bu arkadaşlardan dördü, 1969 yılında Ankara Küçükesat Büklüm Sokak'ta, Çam Apartmanı'nda, zemin katta bir dairede birlikte kalıyorlardı. Ben de bu eve zaman zaman gider gelirdim. Hepimiz toplumsal sorunlara ilgi duyan ve okumayı, tartışmayı seven kişilerdik. İşte Ankara'da askerler arası ilişkiler böyle başladı. Diğer kentlerde ilişkilerin başlangıç ve oluşumunun ayrı ayrı öyküleri vardır herhalde... Kısa süre sonra diğer kentlerde de benzer oluşumlar olduğunu öğrendik[1].

1. Ankara'da; Hava Tğm. Mazhar Ataç, Hava Ütğm. Mustafa Şahin, Hava Tğm. Hava Ütğm. Tayfun Orçun, Hava Ütğm. Salih Yılmaz Veyisoğlu, Hava Ütğm. Hava Ütğm. Tevfik Işık, Çeviker, Hava Yzb. Güner Durlanık, Hv. Astsb. Metin Çakmak, Hv. Astsb. Türkay Altay, Hava Ütğm.Bülent Arpat, Hava Tğm. Ömer Uluğ, Hv. Yzb. Ziya Yücesan, Hv. Yzb. İsmail Kemal Contar, Hv. Tğm. Hakkı Gümüştaş (Eskişehir), Hv. Tğm. Mehmet Sefa Sınmaz (İzmir)

İzmir'de; Hv. Tğm. Saffet Alp, Hv. Tğm. Nevzat Yücel, Hv. Tğm.Hasan Özgen, Hv. Tğm. Reşat Tavşancı, Hv. Tğm. Ömer Kamburoğlu, Hv. Tğm. Yılmaz Gürol, Hv. Tğm. Mehmet Sefa Sınmaz, Hv. Tğm. Selami Çetin, Hv.

Aranızdaki ilişkiler nasıldı? İlişkilerinizde ast, üst ya da eğiten eğitilen ilişkisi var mıydı?

Hayır, o şekilde tanımlanacak bir ilişkimiz yoktu. Sosyalist literatürle ilişkisi olan yalnızca ben değildim, ben ne kadar ilgi duyuyorsam diğer arkadaşlar da aynı durumdaydı. Yani ben onların eğiticisi falan değildim. Hep beraber tartışarak, konuşarak konuları öğrenmeye, anlamaya çalışıyor, kararlar alıyorduk. Temel özelliğimiz bu. İlgi alanımızda genel toplumsal ve siyasal konuların yanı sıra bazı sosyalist yayınlar ve sosyalizm konusundaki tartışmalar vardı. Tabii ki birinci derecede ilgimizi çeken konu, o dönemde öne çıkan MDD-TİP tartışmaları ve sonraları ise MDD içi tartışmalar... Ast üst konusuna gelince, şunları belirtmeden geçemeyeceğim: Biz tutuklandıktan sonra Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur bir tamimle durumu açıklamaya çalışmış. Bize aktarıldığına göre bu tamimde şunlar söyleniyormuş: "Türk ordusu Mao'nun ordusu değildir ve olamaz. Bunlar her şeyi bozmuşlar. Yüzbaşılar, binbaşılar, teğmenlerin, üsteğmenlerin emrine girmişler".

Tğm.Ahmet Nart, Hv. Tğm. İbrahim Bakır, Hv. Tğm. Ahmet Kaya, Hv. Tğm. Sedat Sücan, Hv. Tğm. Fahrettin Özkanoğlu, Hv. Tğm. Mehmet Yurtözveri, Hv. Tğm. Seyfettin Kule, Hv. Tğm. Adil Çarga, Hv. Tğm. Yılmaz Gürol, Hv. Tğm. Cengiz Solak

İstanbul'da; Hv. Tğm. Mehmet Alkaya, Hv. Tğm. Mustafa Karaca, Hv. Tğm. Mustafa Kara, Hv. Yzb. Haldun Yeşil, Hv. Tğm. Duray Çeviker

Merzifon'da; Hv. Tğm. Kemal Berişler, Hv. Tğm., Aydın Karabektaş, Hv. Yzb. Güven Aktan, Hv. Ütğm. Muhittin Bilgen, Hv. Tğm. Mustafa Çimen, Hv. Tğm. Ali Özeloğulları.

Kütahya'da; Hv. Tğm. Tamer Hazer, Hv. Tğm. Münir Yılancı, Hv. Ütğm. Kemal Çetinel, Hv. Ütğm. Ergün Erduran, Hv. Tğm. Bekir Uzun, Hv. Ütğm. Faik Güleçyüz, Hv. Tğm. İnayet Tolunay, Hv. Ütğm. Rahmi Dayı, Hv. Ütğm. İbrahim Tunç, Hv. Yzb. Salih Zeki Yılmaz.

Afyon'da; Hv. Tğm. Mehmet Alkaya, Hv. Tğm. Hilmi Baykal, Hv. Tğm. Duray Çeviker, Hv. Tğm. İsmail Samur, Hv. Ütğm. Mehmet Nuri Doruk, Hv. Tğm. Mustafa Kara

Eskişehir'de; Hv. Tğm. Saffet Alp, Hv. Tğm. Nevzat Yücel, Hv. Ütğm. Şükrü Sütlüoğlu, Hv. Tğm. Hakkı Gümüştaş, Hv. Tğm. Selim Özkar, Hv. Tğm. Reşat Tavşancı.

Kayseri'de; Hv. Ütğm. Muhittin Bilgen, Hv. Ütğm. Erşan Tepeli, Hv. Yzb. Sürhay Tunçman, Hv. Ütğm. İzzet Aydoğdu, Hv. Ütğm. İlhan Kaplan, Hv. Yd. Tbb. Atğm. Orhan Aydurmuş.

Diyarbakır'da; Hv. Ütğm. Uğur Taylan, Hv. Ütğm. Önder Atay, Hv. Tğm. Ahmet Bastoncu (Bu isimler dava dosyasından alınmıştır İ.K.)

Mahir ve Yusuf'la Tanışma

Mahir Çayan ve Yusuf Küpeli o dönemde kız kardeşim Gülten Savaşçı'nın öğrenci hareketi içindeki arkadaşlarıydı. Her ikisi de Gülten'in sevdiği, değer verdiği kişiler. Gülten Ankara Üniversitesi, Fen Fakültesi Fizik Bölümü, 1966 mezunudur. Aynı fakültede öğrenci birliği başkanlığı da yaptı. Kısa bir dönem de öğretim görevlisi olarak çalıştı. O zaman Gülten'in okulunun bulunduğu yere yakın olan Ankara Beşevler'de oturuyorduk. Gülten'in arkadaşları zaman zaman bizim eve uğrarlardı. Mahir ve Yusuf'la 1969'un sonlarında işte böyle bir zamanda karşılaştım. Şu anda tek tek mi, yoksa ikisiyle birlikte mi karşılaştığımı hatırlayamıyorum.

O dönem TİP'te MDD ayrımı gündemdeydi değil mi?

Sözünü ettiğimiz dönem 1969'un ikinci yarısı... TİP-MDD tartışmasının sona doğru yaklaştığı, hatta MDD içindeki tartışmaların yavaş yavaş gün yüzüne çıkmaya başladığı bir zaman dilimi... Ayrıca bu dönem bizlerin ilişkileri açısından da önemli... Şunu demek istiyorum, hem askerlerin çeşitli bölgelerdeki oluşumlarının birbiriyle ilişkiye geçtiği hem de askerlerin, toplumun diğer kesimlerinden gelen arkadaşlarla ve devrimci gençlik hareketiyle ilişkilerinin başlangıç dönemi.

Enver Çayan'la ilişkiniz nasıldı?

Mahir'in amcası Enver Çayan'la Şubat 1970 yılında tanıştım. Ankara'da Mahir tanıştırdı. Yanlış hatırlamıyorsam;

aynı gün Mahir, amcası, ben ve Yusuf da olabilir (emin değilim) birlikte Çam Apartmanı'na gittik, yemek yedik, sohbet ettik. Bu benim ilk karşılaşmam Enver Çayan'la. O güne kadar Mahir'in bir amcası olduğunu bile bilmiyordum. Onunla ikinci karşılaşmam 1978 ya da 1979 yılında Niğde Cezaevi'nde beni ziyarete geldiği zaman oldu. Önce Ankara'da annemi ziyaret etmiş sonra da bana geldi. Geliş nedeni bir geçmiş olsun ziyaretiydi. Bu çok kısa iki görüşmenin dışında bir daha birbirimizi göremedik. Mahir'in amcasıyla ilişkisi nasıldır? Onun Mahir üzerinde etkisi nedir? Mahir'in ideolojik siyasal düşüncelerinin oluşumunda etkisi, rolü olmuş mudur? Bunları hiç bilmiyorum. Bu anlamda Mahir'den de herhangi bir şey duymadım.

Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütünde sizin rolünüz neydi?

Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü 1969-70 yıllarında Türkiye sosyalist hareketindeki teorik tartışmaları büyük bir ilgiyle izleyen ve bu tartışmalardan esinlenerek –toplumun diğer kesimlerinde olduğu gibi– kendi ideolojik ve siyasal tercihlerini belirleme çabası içinde olan sosyalist askerlerden oluşan bir örgütlenmedir. Aslında sosyalist olmaya çalışan askerlerin bir araya geldiği bir örgütlenme demek daha doğru olur. Benim ya da benim gibi birkaç arkadaşın bu çerçevede yaptıkları; bulundukları bölgelerde kendiliğinden oluşan ve bir arayış içerisinde olan sosyalist askerler arasında belli bir iletişimle beraberliği sağlama çabasından başka bir şey değildir. Sosyalizmle ilgili bilgimiz, birikimimiz çok mükemmel miydi? Tabii ki değil. Daha işin başındaydık. Özgür, eşit ve adil bir dünyanın yaratılmasına giden yolun ancak sosyalizm ideallerini benimseyerek gerçekleşebileceği düşüncesindeydik. Buna az çok kalkınmacılık, biraz da yurtseverlik bulaştığını söylemek yanlış olmaz. Çünkü doğal olarak Kemalizmin ideolojik etkilerini de üzerimizde taşıyarak adım atıyorduk. Ezilenlerin safında yer alarak bu mücadelede az da olsa mütevazı bir katkımız olsun istedik. Bana göre moral ve entelektüel nedenler böyle bir mücadelede yer almamızın temel köşe taşlarıdır.

Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü nasıl oluştu?

Askerler arasındaki ilişkiler zamanla gelişti ve sıklaştı. Dediğim gibi bu vesileyle başka bölgelerde de bizler (Ankara'dakiler) gibi sosyalist devrimci harekete ilgi ve sempati duyan askerlerin varlığından haberdar olduk. Başlangıçta ilişkiler Ankara, İzmir ve İstanbul'da kendiliğinden oluşan gruplar arasında başladı. 1970 başlarında sözünü ettiğim bu grupların temsilcileri Ankara'da bir araya geldiler. 1970 Nisan'ında İzmir'de bir toplantı yapılmasına karar verildi.

İşin başında bu değişik bölgelerdeki gruplar arasındaki ilişkilerin kurulması, geliştirilmesi ve sonuçta da bir araya gelişinde en çok emeği geçen kişi şüphesiz bitip tükenmeyen bir enerjiyle, gruplar arasında mekik dokuyan, çalışmalar yapan Mehmet Alkaya'dır.

1970 Nisan'ında İzmir'de yapılan toplantı askeri örgütlenme açısından özel bir öneme sahiptir; çünkü iki temel ve önemli hususun belirginleşmesi bu toplantıda gerçekleşmiştir.

Birincisi ideolojik ve siyasal rotanın tayini; genel olarak Silahlı Kuvvetler, özel olarak da Hava Kuvvetleri içinde "proleter devrimci" bir çizgi olarak örgütlenme, Kemalist ideolojiyle (Doğan Avcıoğlu taraftarları) farklılıkların ön plana çıkarılması ve bir araya gelen bütün grupları kucaklayan bir örgütsel yapının inşa edilmesi için çaba gösterilmesi.

İkinci olarak; oluşan bu yapının ileride, Türkiye çapında oluşacak olan bir örgütlenmeyle (proletarya partisi) eklemlenmesi.

1970 Mayıs'ında Ankara'da yapılan toplantıda inşa edilecek bu yeni örgütlenmenin tüzük taslağının hazırlanması görevi Saffet Alp ve Nevzat Yüce'ye verildi. Daha sonra Haziran 1970'te Ankara'da Küçükesat, Büklüm Sokak, Çam Apartmanı'nda hazırlanan tüzük taslağı bölgelerden gelen temsilciler arasında yapılan tartışmalar sonucunda birkaç küçük değişikle kabul edildi. Bu toplantıya, Ankara, İstanbul, İzmir, Diyarbakır, Kütahya, Afyon, Kayseri, Eskişehir ve Merzifon bölgelerini temsilen, Orhan Savaşçı, Mazhar

Ataç, Mustafa Şahin, Nevzat Yüce, Saffet Alp, Mehmet Alkaya, Kemal Berişler, Uğur Taylan, Cengiz Solak, Tayfun Orçun ve Güner Durlanık katıldı. Kurulan örgütlenmenin "Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü" adını alması kararlaştırıldı. Örgütlenmenin bu adı almasıyla Silahlı Kuvvetler ve Hava Kuvvetleri içerisinde yer alan çeşitli darbeci örgütlenmelerle kendiliğinden bir sınır da çizilmiş oluyordu. Aynı zamanda yeni örgütlenmenin yönetim organları tespit edildi. Bunlar sırasıyla: mahalli örgütler, genel komite ve merkez komiteden meydana geliyordu. Askeri örgütlenmenin ortaya çıkışının öyküsü kısaca böyle.

O dönemde Silahlı Kuvvetler içerisinde darbe hazırlığı yapan gruplar vardı. Sizlerin onlarla ilişkisi oldu mu?

Sözünü ettiğin Silahlı Kuvvetler içerisindeki gruplar ve bunların örgütlenme faaliyetleriyle ilgili başlangıçta fazla bir bilgimiz olduğunu söyleyemem. O zaman ortalıkta dolaşan söylentilere göre özellikle Kara Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri komuta kademelerinin genel olarak ülkedeki siyasi ve sosyal gelişmelerden rahatsız oldukları hatta kimi örgütlenme faaliyetlerinin yürütüldüğüne dair söylentiler kulağımıza gelirdi. Ama bu "rahatsızlıkların" ne olduğu, ortaya yayılan örgütlenme söylentilerinin gerçeklik derecesi pek belli değildi. Spekülatif birtakım yorumların ötesine geçmiyordu. Daha doğrusu bu tür konular sürekli konuşulurdu ama hangisi doğru hangisi yanlış ayırt etmek mümkün değildi. O zamanki Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur'un dönemin cumhurbaşkanına verdiği, daha sonra da MGK'da okunan mektubunun duyulması üzerine durum değişti. Sözünü ettiğim söylentilere ilgi giderek arttı. Tartışma ve konuşmalar da yoğunlaştı. Aşağı yukarı '70'lerin sonuna doğru yaklaşırken, bizler Silahlı Kuvvetler içerisindeki örgütlenmelerle ilgili daha gerçekçi, bütünüyle olmasa bile doğruya en yakın bilgilere ulaşabildik. Bunun nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini 9 Mart darbe olayını konuşurken daha ayrıntılı anlatırım. Şimdiden şunu söyleyeyim: Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü adıyla bizler tarafından kurulan örgütlenmenin Silahlı Kuvvetler içinde ortaya

çıkan diğer bütün örgütlenmelerle hiçbir ortak yönü yoktu. Hem örgütsel yapısı hem de ideolojik siyasal hedefleri itibarıyla onlardan tamamıyla ayrı, bağımsız bir örgütlenmeydi.

Askerler denilince havacılar akla geliyor. Müferit olarak denizciler ve karacılar da var; ama havacılar ağırlıkta. Diğer askeri kuvvetler içindeki devrimciler THKP-C içinde yer almadılar veya başka arayışlar içinde mi oldular?

Öyle oldu. Denizcilerin birçoğu, örneğin Sarp Kuray ve arkadaşları Doktor Hikmet Kıvılcımlı safında yer aldı. Karacılardan bizim ilişki içinde olduğumuz Atilla (Özsever), Olcay (Özsever), Sabahattin Sakman, Ömer (Laçiner) var. Ama esas olarak biz havacılar arasında örgütlüydük.

Havacılar derken Kütahya, Merzifon gibi birlikler ağırlıktaydı değil mi?

Saydıklarına şunları da ilave etmek lazım: İstanbul, İzmir, Ankara, Afyon, Diyarbakır, Kayseri ve Eskişehir.

Askeri örgütlenmenin "Kurtuluş Grubu"yla bir araya gelişi ne zaman, nasıl gerçekleşti?

Şubat ayma (1971) kadar askerlerin devrimci gençlik hareketi içinde yer alan arkadaşlarla (Mahir, Yusuf, Münir) ilişkisi yalnızca aynı ideolojik ve siyasal görüşleri paylaşma şeklindedir. Bunun teorik zemini ve başlangıcı da *Aydınlık Sosyalist Dergi*'nin 15. Sayı'sında çıkan Mahir'in "Sağ Sapma, Devrimci Pratik ve Teori" başlıklı yazısıdır. "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" broşürünün yayımlanmasından sonra, 1971'in Şubat'ında, Atatürk Orman Çiftliği'nde Askeri Genel Komite toplantısı yapıldı. Bu toplantıya katılan mahalli örgüt temsilcileri (Yılmaz Salih Veyisoğlu, Orhan Savaşçı, Mehmet Alkaya, Nevzat Yüce, Kemal Berişler, Ali Özeloğulları, Güven Aktan, Cengiz Solak, Mehmet Sefa Sınmaz, Mazhar Ataç, Sürhay Tunçman, Erşan Tepeli, Mustafa Şahin, Seyfi Akman, Reşat Tavşancı) Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü'nün o dönemde

"Kurtuluş Grubu" olarak adlandırılan arkadaşlarımızla ortak bir örgütsel yapı içinde bir araya gelmesine karar verdi.

Askerlerin Devrimci Gençlik Hareketi ile ilişkisi nasıl başladı? Önce THKP-C kurulmuş, sonra askerler bu yapı içinde örgütlenmiş gibi bir algı var.

Sanıyorum şöyle demek daha doğru olur; Ankara'da askerlerin kendi aralarında başlayan ilişkiler değişik vesilelerle giderek gelişip yayılmaya başladı. Başlangıçta bunda birtakım tesadüflerin de rolü var şüphesiz... Örneğin Ankara Büklüm Sokak, Çam Apartmanı'nda bir arada olan askerlerin devre ve sınıf arkadaşları zaman zaman Ankara'ya geldiklerinde doğal olarak Büklüm Sokak'taki arkadaşlarını da ziyaret ediyorlardı. Bunlar değişik bölge ve birliklerde görevli kişilerdi. Bu ziyaretler, değişik birlik ve bölgelerde var olan benzeri yapılanmalarla kurulacak ilişkilerin de başlangıcı oluyor ve bu yapılanmayla kurulan yeni ilişkilerle yaygınlaşıyor ve zenginleşiyordu. Biz giderek, sosyalizme ve sosyalist literatüre ilgi duyanların yalnız bizler olmadığının farkına varıyorduk. Değişik bölgelerden gelen bu asker arkadaşlar da en az bizim kadar hem güncel, siyasal, toplumsal konulara hem de özellikle sosyalizme ve sosyalistler arasında geçen tartışmalara ilgi duyuyor ve izliyorlardı. Onlar da bizler gibi TİP yayınlarını, *Türk Solu* ve ***Aydınlık*** dergilerini izliyorlardı. Bulundukları yerlerde tartışma grupları oluşturmuşlardı. Genel olarak sosyalizmi öğrenme çabasında olan ve devrimci harekete sempati duyan bu askerlerin bir araya gelişleri böyle başladı ve gelişti. İleride Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü adını alacak olan örgütlenme, işte bu açıklamaya çalıştığım ilişki ve gelişmeler sonucu ortaya çıktı. Bu anlattıklarım 1969 yılı sonlarına doğru oluyordu. Bütün bunlar olurken ben Mahir ve Yusuf'la tanıştım. Daha sonra ikisini diğer arkadaşlarımla tanıştırdım (Mustafa Şahin, Mazhar Ataç, Yılmaz Salih Veyisoğlu, Uğur Taylan, Tayfun Orçun, Güner Durlanık). Mahir ile Yusuf'da Büklüm Sokak'taki eve gidip gelmeye başladılar. Her ikisi de yetenekli, zeki, ideolojik ve siyasal konularda bizlere nazaran daha bilinçli, sosyalist hareketle

ilgili daha fazla bilgi sahibi arkadaşlardı. Mahir'in bir gelişinde yanında Hüseyin Cevahir de vardı. Dolayısıyla onunla da tanıştık. Daha sonra o da sık sık Çam Apartmanı'na gelmeye başladı. Aşağı yukarı aynı zamanda Ulaş (Bardakçı) ve Münir (Aktolga) ile de tanıştık. İşte askerlerin Devrimci Gençlik Hareketi'yle ilişkisi böyle başladı. Bu dönem MDD içersindeki ideolojik siyasi tartışmaların daha bir öne çıktığı zamanlar, daha Mahir'in *Aydınlık Sosyalist Dergi*'nin 15. Sayı'sında çıkacak ve bizleri etkileyecek "Sağ Sapma, Devrimci Pratik ve Teori" başlıklı yazısı ortada yoktu.

Şimdi gelelim sorunun ikinci kısmına. Sözünü ettiğin "algı" tabii ki yanlış (THKP-C'nin nasıl bir toplumsal zemin üzerinde ortaya çıktığına ileride değineceğiz). Burada kısaca şunu ilave edeyim: THKP-C'nin kuruluşu, toplumun değişik kesimlerinden gelen sosyalistlerin ASTAM broşüründe ifade edilen görüşler etrafında bir araya gelişiyle birlikte başlayan bir örgütlenme sürecidir. THKP-C bu beraberlik ve birlikteliğin içinde yer alan öznelerin bir toplamıdır. Önce THKP-C kuruldu, sonra şunlar veya bunlar katıldı şeklinde tanımlamak bana göre doğru değildir.

O dönem Hava Kuvvetlerinde ilk ve son olduğu bilinen "Göksenin" adlı kültür yıllığının çıkarıldığı bilinir. Bu konuda bilginiz var mı?

Bu kültür yıllığının Hasan Özgen ve arkadaşları tarafından hazırlandığını biliyorum. 1968 yılı, Hava Harp Okulu'nun mezuniyet döneminde (Kemalist-Anti Emperyalist kıpırdanmaların olduğu dönem) kendilerini ifade etmek isteyen öğrenciler tarafından hazırlanan, edebiyat ve siyasal içerikli makaleleri de içeren bir yıllık olduğunu biliyorum. Bu yıllığın hazırlanmasında rol alan kişilerin Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü'nün oluşumunda birinci derecede katkıları vardır. O dönemde bu yıllık, Mehmet Şevket Eygi'nin başyazarlığını yaptığı Bugün Gazetesi'nde antikomünist bir tezvirata konu oldu. Hava Kuvvetleri Komuta kademesince takdir edilen bu girişim kısa zamanda takibata uğradı. Konusunda ilk olan bu kültür yıllığı, aynı zamanda son oldu.

THKP-C'nin Kuruluşu

TİP-MDD ayrışmasından sonra, 1970 başlarında MDD stratejisini savunan sosyalistler –o günkü ifadeyle Proleter Devrimciler– arasında başlayan teorik tartışmalar giderek sosyalist harekette yeni saflaşmalara yol açtı. Sosyalist hareketin ideolojik ve örgütsel olarak tek bir çatı altında bir araya gelme çabaları sonuç vermedi. Tartışan gruplar mevcut durumdan çıkış yollarını kendi inisiyatifleriyle bulma yolunu tercih ettiler. Bu tartışmalar içerisinde yer alan Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga ve Ertuğrul Kürkçü "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" broşürünü yayımladılar. Broşürde bu grubun belli bir süre birlikte hareket ettiği Mihri Belli'yle ortaya çıkan ideolojik ve siyasal görüş ayrılıklarının nedenleri anlatılıyordu.

Genel olarak üç ana başlık altında (Devrim anlayışı-Çalışma Tarzı-Örgüt anlayışı) toplanan bu ayrılık nedenlerinin yanı sıra; Mihri Belli'nin, milliyetçilik/enternasyonalizm, milli mesele ve revizyonizm konularına ilişkin görüşleri de eleştiriliyordu, broşürde. Toplumun değişik kesimlerinde yer alan ve bu broşürde ifade edilen ideolojik ve siyasal düşünceleri paylaşan sosyalistler giderek bu çerçevede bir araya gelmeye başladılar. İşte ileride THKP-C adını alacak olan örgütlenmenin ilk adımları böyle atıldı.

Peki kimlerdi bu bir araya gelen sosyalistler?

Buna geçmeden önce yeri gelmişken bana göre önemli olduğunu düşündüğüm bir hususa burada kısaca değinmek isterim: O dönemde, yani TİP'le yaşanan ayrışmadan sonra

MDD saflarında temelde kabul gören etkin ve yaygın düşünceler (*Türk Solu-Aydınlık Sosyalist Dergi*) aynı zamanda o platformun sözcülüğünü de yapan Mihri Belli'nin ideolojik ve siyasal görüşleridir. Tabii ki birçok sosyalist kişi ve grup da bu platformda bir araya geldi. İleride THKP-C adını alacak olan kadrolar da ilk "teorik gıda"larını başlangıçta içinde yer aldıkları bu ortamdan aldılar. Ama zamanla durum değişti. O zamanki tabirle, proleter devrimci hareketin saflarında giderek hızla gelişen ideolojik ve teorik bilinçlenme düzeyi –bunu o günlere tekabül eden anlamda söylüyorum– 1970 başlarından itibaren yeni tartışmaları gündeme getirdi. MDD teorisinin niteliği ve anlamı üzerine yoğun teorik tartışmalar başladı. "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup"ta dile getirilen görüşler, bu tartışma sürecinin sonunda yeni bir çıkış yolu arayan "Kurtuluş Grubu"nun büyük ölçüde içinde şekillendiği ideolojik-siyasal çerçeve birçok eksiğine rağmen bir "ayrışma" çabasıdır. Yeterli değildir şüphesiz. Ama en azından broşürde enternasyonalizm, milli mesele vb konulara vurgu yapılması açısından o dönemde, özellikle önemli ve anlamlıdır.

Biliyorsunuz, Mahir daha sonraki yazılarında emperyalizmi "içsel olgu" olarak tanımlar. MDD kavramının yerine anti-emperyalist, anti-oligarşik devrim kavramlarını getirir. Bütün bunlar hareketin şekillenme sürecinin başında, üzerinde daha etkin olan milliyetçi motiflerin aşılması ve doğrudan kapitalizmi hedef alan sınıfsal bir temele doğru hareketin rotasını yönlendirme çabalarıdır bana göre.

Kimlerdi bunlar?

1. Devrimci Gençlik Hareketi içinden gelen daha çok Dev-Genç ve TİP kökenli sosyalistler (Çayan, Küpeli, Aktolga ve arkadaşları. Bu ilişkiler içinde adı unutulan Cengiz Zapçı'yı da eklemek gerekir).
2. Karadeniz bölgesinde TİP kökenli ve köylülükle bağları olan Ziya Yılmaz, İsmet Öztürk, Ertan Saruhan, Fikri Sönmez ve çevresi.
3. Ege'de işçi sınıfıyla bağları olan Bingöl Erdumlu, Necmettin Giritlioğlu ve çevresi, Söke'de Halil Özmen ve arkadaşları.

4. Batı Karadeniz'de (Ereğli) Sina Çıladır ve çevresi.
5. Kocaeli bölgesinde işçi sınıfı içinde çalışan Sırrı Öztürk, Mustafa Baykara ve çevresi.
6. Akdeniz Çukurova bölgesinde Mustafa Ulusoy ve arkadaşları.
7. Tiyatro ve sanat dünyasından sosyalistler (Yılmaz Güney, Mustafa Alabora, Halil Ergün vb).
8. Silahlı Kuvvetler'deki sosyalistler (özellikle Hava Kuvvetleri).

Örgütlenme çalışmaları ne zaman, nasıl başladı?

1970 yılı sonuna doğru Ankara'da (sanıyorum Kavaklıdere) bir evde yapılan toplantıda geçici bir Genel Komite kurulması kararlaştırıldı. Bu Genel Komite (bana anlatıldığı kadarıyla) 11 kişiden oluşmuştu (Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, Ertuğrul Kürkçü, Ziya Yılmaz, Hüseyin Cevahir, Ulaş Bardakçı, Sina Çıladır, Bingöl Erdumlu, Orhan Savaşçı, İrfan Uçar?). Bu toplantıda Sırrı Öztürk var mıydı? Kesin emin olmadığım için onun adını vermedim ama o günlerde işçi sınıfıyla kurulacak kitle bağları konusunda adının sık sık geçtiğini hatırlıyorum.

Güncel pratik faaliyetin ve ilişkilerin daha organize, düzgün ve süratli yürüyebilmesi için Geçici Genel Komite içinden üç kişi bu toplantıda Merkez Komite olarak görevlendirilir: Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga. Geçici Genel Komitenin bütün yetkilerini Merkez Komite'ye devretmesine karar verilir.

Dikkat edilirse Geçici Genel Komite içinde yer alanlar toplumun değişik kesimlerinden gelen arkadaşlarımızdır. Yapılan da fonkiyonel bir işbölümüdür. Sözünü ettiğim toplantıya ben katılmadım ancak toplantıda alman kararlar bana da iletildi. Benim toplantıya katılmama nedenim prensip olarak askerleri temsil eden kişinin (o dönemde bu kişi bendim) yalnızca Merkez Komite üyeleriyle irtibatlı olması kararlaştırıldığı içindi. Başka bir ifadeyle Merkez Komite üyelerinin dışında, zorunlu olmadıkça diğer kesimlerden gelen arkadaşlarımızla askerlerin ilişkileri sınırlı tutulmaya çalışıldı. Başka özel bir nedeni yok.

9 Mart (1971) Darbe Girişimi ve THKP-C

İsterseniz bu konuya değişik kitap, dergi ve gazetelerde bu güne kadar çıkan bazı iddiaları hatırlayarak başlayalım. Benim izleyebildiğim, daha doğrusu, tespit edebildiğim kadarıyla bunlar aşağı yukarı şöyle:

1. ***"Gençlerin başlattığı adam kaçırma, banka soyma benzeri eylemlerin arkasında 9 Martçılar, özellikle Madanoğlu Cuntası vardır!"***
2. ***"Gençler bütün bu eylemleri cuntanın yönlendirmesiyle yaptı?!"***
3. ***"Bu gençler planlanan sol bir askeri darbenin sivil uzantılarıdır..."***
4. ***"Sonuç itibarıyla askeri darbe peşinde koşan bir gençlik vardır!"***
5. ***"1968 özünde ve merkezinde bir cunta hikâyesidir!"***
6. ***"Bunlar kendilerini 'sosyalist' diye tanımlayan, aslında ipleri darbecilerin ellerinde olan kuklalardan başka bir şey değildir!"***

Ülkenin toplumsal yaşamında çok önemli bir tarihsel dönemi ('68'li yıllar) özellikle o dönemdeki devrimci gençlik hareketini ve sosyalistleri böylesine genel manüpülatif yaklaşımlarla hedef tahtasına koyarak itibarsızlaştırmaya ve küçük düşürmeye çalışan bu söylemler doğru mu? Bu iddialarda gerçeklik payı var mı? Gerçekten devrimci gençliğin ve sosyalistlerin bütünü bir darbe peşinde mi koştu?

Bu sorulara hem doğru cevaplar verebilmek hem de durumun daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak için öncelikle 1971 yılının mart ayı yaklaşırken Türkiye'de sosyalist hareket ne durumdaydı? Onu kısaca bir hatırlamamız gerekir sanıyorum.

Bu tarihte Türkiye İşçi Partisi'yle (TİP) Milli Demokratik Devrim (MDD) hareketi arasındaki teorik tartışma ve ayrışmalar çoktan sona ermiş, hatta MDD hareketi içindeki ideolojik ve siyasal saflaşmalar bile aşağı yukarı tamamlanmış durumdadır.

Ortaya çıkan yeni gruplar kendi örgütsel yapılarını inşa etme sürecine girmişlerdir. O dönemde bu gruplar şunlardı:

- TİP.
- Mihri Belli ve çevresi.
- Hikmet Kıvılcımlı ve çevresi.
- PDA (Doğu Perinçek ve arkadaşları).
- Deniz Gezmiş ve arkadaşları.
- Kurtuluş Grubu (Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga ve arkadaşları).

Görüldüğü gibi 9 Mart yaklaşırken ortak bir program etrafında bir arada bulunan homojen sosyalist bir hareketten söz edemeyiz.

Onun için 9 Mart darbe girişimiyle ilgili sosyalistlerin tavırlarından ya da 9 Martçılarla ilişkilerinden söz ederken genel birtakım tanımlamalardan yola çıkmak doğru olmaz.

Bu durumu ancak o dönemde var olan sosyalist partileri ve grupları tek tek ele alarak değerlendirebiliriz.

Bu çerçevede her birinin konuyla ilgili teoride ne söylediği, pratik politikada nasıl adımlar attığı, en önemlisi de darbeden beklentilerinin neler olduğunu doğru tespit edebilme imkânına sahip oluruz.

Tabii ben şimdi bu konuyu diğer parti ve grupları dışarıda tutarak yalnızca o dönemde içinde yer aldığım siyasi örgütlenmeyi (Kurtuluş Grubu) esas alarak, ele alıp anlatmaya çalışacağım.

İbrahim Keskin ile Tanışma

1970 sonu 1971 başları Silahlı Kuvvetler içinde darbe hazırlıklarının olduğu söylentilerinin ülke genelinde sıkça konuşulup tartışıldığı bir dönem. Bu tür söylentilerden ve buna ilişkin gelişmelerden şüphesiz bizim de şu ya da bu vesileyle haberimiz oluyordu.

Asıl olarak bu konuda derli toplu ve gerçeğe en yakın bilgileri Mühendis Havacı Binbaşı İbrahim Keskin'den öğrendik. Bu konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından İbrahim Keskin'le ilgili bazı bilgiler vermek istiyorum. Onun için önce İbrahim Keskin kimdir? Onunla tanışmamız ve ilişkilerimize kısaca açıklık getirmem gerekir.

İbrahim Keskin Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nda görevli yüksek makine mühendisidir. Rütbesi binbaşı. Roket üzerine ABD'de ihtisas yapmış aynı zamanda o dönemde (1969-1970) ODTÜ'de öğretim görevlisi olarak da çalışmıştır.

Daha sonra askeri örgütlenme içerisinde yer alacak olan arkadaşlarımız; Mustafa Şahin, Mazhar Ataç, Tayfun Orçun Gaziosmanpaşa'da Bağlayan Sokak'ta kaldıkları apartmanda yine o apartmanın başka bir dairesinde kalmakta olan Binbaşı İbrahim Keskin'le burada karşılaşır ve tanışırlar.

Arkadaşlarımız daha sonra bulundukları bu apartmandan ayrılarak Büklüm Sokak'taki Çam Apartmanı'na taşındılar. Her iki sokak arasındaki mesafe oldukça yakın. İbrahim Keskin ara sıra, özellikle tatil günlerinde, Büklüm Sokak Çam Apartmanı'na uğrayıp arkadaşlarımızla ahbaplık ve dostluk ilişkisini burada da devam ettiriyor.

Ben İbrahim Keskin'le 1969 yılı sonlarına doğru Büklüm Sokak Çam Apartmanı'nda karşılaştım ve tanıştım. O da bizler gibi güncel siyasal konulara ilgi duyan, bunları konuşup tartışmaktan hoşlanan bir kimseydi.

Hemen hemen hepimizin İbrahim Keskin hakkındaki kanaati aşağı yukarı aynıydı: Bize göre insan olarak İbrahim Keskin tutarlı kişiliğinin yanı sıra sıradan bir subaydan farklı, belli entelektüel birikimi de olan bir kimseydi, Doğan Avcıoğlu'nun düşüncelerini savunuyordu. Bizlere de Doğan Avcıoğlu'nun *Türkiye'nin Düzeni* adlı kitabını mutlaka okumamız gerektiğini değişik vesilelerle hep söylerdi.

O günlerde solda en hararetli ideolojik ve siyasal tartışmalar MDD stratejisi üzerine oluyordu. İbrahim Keskin de bizler gibi MDD'yi savunuyordu. Ama konu biraz derinleşince yani MDD nedir, MDD'den ne anlıyoruz ya da ne anlamamız gerekir vb ayrıntıları tartışmaya başladığımız zaman ortaya çok değişik düşünce ve yaklaşımlar çıkıyordu. Bu ve benzeri tartışmalar zamanla İbrahim Keskin'le aramızdaki görüş ayrılıklarını daha belirgin bir hale getirmeye başladı.

Benim de tesadüfen orada olduğum bir gün (1970 yılı içinde) İbrahim Keskin yanında havacı bir yüzbaşıyla birlikte Büklüm Sokak, Çam Apartmanı'na geldi. Her zamanki gibi o gün de güncel siyasal ve toplumsal olaylardan hareketle konuşma ve tartışmaya başladık. Konuşmalara İbrahim Keskin'le birlikte gelen yüzbaşı da ara sıra katılıyordu. Ama daha çok da bizlerin ne söylediğini anlamaya çalışıyordu. Konuşmalarımız döndü dolaştı yine MDD üzerinde yoğunlaşmaya başladı. Arkadaşlarımızdan, sanıyorum Mustafa Şahin, konuşma hararetli bir şekilde devam ederken, İbrahim Keskin'le aramızdaki ideolojik siyasal farklılığı daha kolay anlaşılır bir hale getirmek için olsa gerek: "Bakın binbaşım! Biz Ankara'da İstanbul istikametine giden bir trene birlikte biniyoruz. Ama siz bu trenden Bolu yakınlarında iniyorsunuz. Oysa bizim hedefimiz İstanbul! Yani toplumsal devrim" diyerek böyle bir örnekle hedeflerimiz arasındaki farklılığı vurgulayınca İbrahim Keskin'le birlikte gelen yüzbaşı oturduğu yerden ayağa kalktı eliyle masaya vurarak "Kalk İbrahim gidiyoruz. Bunlar komü-

nist" deyince ortalık buz gibi oldu. Her ikisi de tek bir kelime söylemeden evi terk edip gittiler. Bu olaydan sonra şüphesiz İbrahim Keskin'le olan ilişkilerimiz eski sıcaklığını kaybetti. Hatırladığım kadarıyla Çam Apartmanı'na bir daha gelmedi.

Daha sonra biz kendi aramızda konuşarak İbrahim Keskin'le ilişkilerimizi tamamen koparmanın yanlış olduğunu düşündük çünkü onunla ilişkimiz özellikle ordunun üst kademesindeki siyasal faaliyetlerle ilgili bilgi sahibi olmamıza imkân sağlıyordu. Doğrusu bu imkânı kaybetmek de istemedik. Sonrasında onunla yalnızca arkadaşımız Mustafa Şahin'in ilişkisi oldu.

Bnb. İbrahim Keskin

Dikmen Toplantısı

Askeri darbe ile ilgili Dikmen'de (Ankara) bir toplantı organize edilmiş, bu toplantıdan haberiniz var mıydı?

Evet. 1971 Mart ayı başlarında Ankara, Dikmen'de bir evde Sarp Kuray ve arkadaşlarının düzenlediği bir toplantı yapıldı. Bu toplantıya sanıyorum o dönemde var olan sosyalist grupların hemen hepsi katılmıştır. Konu, beklenen askeri darbenin desteklenmesi üzerine bir tartışmaydı. Kurtuluş Grubu olarak bu toplantıya Dev-Genç'ten iki kişi (Sinan Kazım Özüdoğru, Şaban İba) havacı subaylardan iki kişi (Salih Veyisoğlu, Mazhar Ataç) olmak üzere dört arkadaşımızı gönderdik. Konu Büklüm Sokak'taki evde konuşulduğu için biliyorum. Toplantıda darbenin desteklenmesi önerisini arkadaşlarımız "Darbe ister sağ ister sol etiketli olsun biz desteklemiyoruz" dedikleri için kısa bir süre sonra toplantıdan ayrılırlar. Bizim açımızdan olay bu.

9 Mart'a Doğru

9 Mart'tan (1971) tahminen iki üç gün önce İbrahim Keskin Mustafa Şahin'e, çok önemli olduğunu, bizlerle mutlaka görüşmesi gerektiğini söyleyince bu görüşmeye Mustafa Şahin ve ben birlikte gittik.

İbrahim Keskin sözlerine mealen "Aramızda fikir ayrılıkları olduğunu biliyorum" diyerek başladı. "Bunları şimdilik bir tarafa bırakalım. İçinde bulunduğumuz günler çok önemli. Ben sizlerin devrimci, dürüst ve yurtsever kişiler olduğunuzu düşünüyorum ve size güveniyorum. Onun için sizlerle yeniden görüşmek istedim" dedikten sonra 9 Mart günü için bütün planların yapıldığını o gece darbenin yapılacağını söyledi. Ona göre darbenin niteliği "ilerici"ydi. Yine onun deyişiyle "Muhsin Batur düğmeye basacak"tı. Anlaşılan bütün hazırlıklar tamamdı. Kendisine Emniyet Genel Müdürlüğü'nü ele geçirme görevi verilmişti. Bu işin planlamasını o yapacaktı. Sonuç olarak bizim de kendisiyle birlikte 9 Mart gecesi harekâta katılmamızı istiyordu.

Prensip olarak böylesine girişimlere destek olmayı düşünmediğimizi söyledik. Aslında daha önceki konuşma ve tartışmalardan da bunu biliyordu.

Birkaç gün önce Dikmen'de yapılan toplantıdan söz edildi. Orada da aynı öneriyle karşılaştığımızı ama reddettiğimizi söyleyince, "Biliyorum, ben bir kere daha sizi uyarmak istedim. Siz isteseniz de istemeseniz de bu iş olacak" dedi. Konuyu kendi aramızda tartışmamız gerektiğini ancak ondan sonra karar verebileceğimizi söyleyerek ayrıldık.

Bizler o günlerde "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" adlı broşürde ifade edilen ideolojik ve siyasal görüşleri

paylaşan bir grubuz. Aynı zamanda el yordamıyla yürüyen bir örgütlenme çalışması içindeyiz. Daha doğrusu hem öğreniyoruz hem de pratik politikada adım atmaya çalışıyoruz. 9 Mart yaklaşırken genel durumumuz bu. Ortada henüz THKP-C adı yok.

O sırada Mahir dahil bir grup arkadaşımız İstanbul'daydı. İbrahim Keskin'den aldığımız bilgileri hemen bir asker arkadaşımızla onlara ilettik.

"Biz 9 Mart gecesi darbe girişiminin başladığı saatlerde İstanbul'daki ABD konsolosluğuna karşı eylem düzenleyeceğiz. Ankara'da ne yapılacağına sizler karar verin" şeklinde bize haber gönderdiler.

Halihazırdaki durumumuz göz önüne alındığında aslında ne yapacağız sorusuna cevap vermek hiç de kolay değildi.

Kurtuluş Grubu, prensip olarak, hiçbir zaman, sol etiketli bile olsa darbe fikrine sıcak bakmadı. Biz hükümet değiştirmek fikriyle yola çıkmadığımız için toplumsal ve siyasal değişikliklerin askeri darbeyle gerçekleşeceği düşüncesinde değildik.

Dikmen toplantısını arkadaşlarımız bundan ötürü terk etmişlerdi. Bizim mücadelemiz uzun vadeliydi. Bunu kısa ve öz olarak "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" broşüründe de ilan eden bizlerdik.

İbrahim Keskin'in önerisini İstanbul'daki arkadaşlarımızdan gelen mesajı da dikkate alarak yeniden gözden geçirdik. Esin Apartmanı'nda konuşuldu bunlar.

Aklımda kaldığı kadarıyla evde daha çok asker arkadaşlarımız vardı (Bekir Uzun, Tamer Hazer, Kemal Berişler). Yusuf (Küpeli) bir ya da iki kez geldi o gece Esin Apartımanı'na. İbrahim Keskin'den aldığımız bilgileri ona da anlattım. Dev-Genç yönetimini o bilgilendirecekti. Onlar da teyakkuz durumunda olacaktı. Gelişmelere göre haberleşmemizi sürdürecektik. Aramızda karşılıklı yaptığımız konuşmalardan sonra (ayrıntısını pek fazla hatırlamıyorum) mevcut siyasal krizden nasıl yararlanabiliriz düşüncesi ön plana çıktı. Bu anlayışla harekât gecesi silah, belge ve para temini temel hedefimiz olacaktı.

Darbe başarıyla sonuçlanırsa 9 Martçıların bizleri kesin-

likle tutuklayacaklarının bilincindeydik. Bu konuda da tedbirli olmamız gerekiyordu. O nedenle böyle bir durumda 9 Martçılar tarafından bilinen asker arkadaşlarımız süratle Silahlı Kuvvetler'i terk edecekti.

Askerlerden 12 kişilik bir grup oluşturuldu. Bunların kimler olacağı ismen tespit edildi. Sanıyorum aynı gün Mustafa Şahin ve Ben, İbrahim Keskin'le tekrar bir araya geldik. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ele geçirilme operasyonuna 12 kişilik bir grupla katılacağımızı ifade ettik. Yalnız bir sorun vardı. Bizim beylik tabancalardan başka silahımız yoktu. Silahı nereden ve kimden alacaktık?

İbrahim keskin "Silahları harekâtın başlama emrini aldıktan sonra ben sizlere vereceğim. Hepsi hazır. Merak etmeyin" cevabını verdi.

9 Mart gecesi Mustafa Şahin ve Ben (Mazhar da bizimle birlikte olabilir) kararlaştırılan saatte Hava Kuvvetleri Komutanlığı Karargâhı'na gittik ve bekledik. Uzun bir bekleyişten sonra İbrahim Keskin "müdahale yarma ertelendi" dedi. Gece saat 03:00 civarında oradan ayrıldık.

O gece (9 Mart) Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nda Muhsin Batur'un odasında yapılan toplantıdan "Müdahale" kararı çıkmaz. Anlatılanlara göre toplantıda bu kararın almamayışınm birinci nedeni Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler'in kararsızlığıdır. Faruk Gürler ertesi gün (10 Mart) genişletilmiş komuta konseyi toplantısından sonra konuyu tekrar düşünürüz diyerek toplantıyı kapatır. 10 Mart'ta genişletilmiş komuta konseyi toplanır. Toplantıya yalnızca Silahlı Kuvvetler'deki orgeneral ve korgeneral rütbesindeki generaller, Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları katılır. Toplantıya katılanların çoğunluğu, hiyerarşi zinciri içinde, hükümete ve parlamentoya müdahale edilmesi yönünde görüş bildirirler. 11 Mart'ta Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları tekrar bir araya gelir. Müdahalenin planı ve alınacak tedbirleri konuşurlar. Üç kuvvetten bir çalışma ekibi oluşturulur. Ertesi gün de muhtıra verilir. Biliyorsunuz 15 Mart 1971 günü de daha önce, 9 Mart'ta, gerçekleşecek olan müdahalenin program ve hedeflerini organize eden general, amiral ve albaylar emekliye sevk edilir.

Sarp Kuray, "İsyan ve Tevekkül" adlı kitapta[2] "THKP-C'li subaylar 9 Mart'ı desteklemiştir ve dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı (Muhsin Batur) kendi durumunu sağlama almak için firar olayına kadar koruyucu şemsiyesini devrimci hava subaylarının üzerinden çekmemiştir" diyor.

Bu iddialara cevap vermeden önce konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağını düşündüğüm bazı hususlara kısaca değinmek isterim:

O dönemde bildiğim kadarıyla Hava Kuvvetleri içinde genel olarak iki ayrı siyasal faaliyetten söz edebiliriz. Birincisi, Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur'un himaye, gözetim ve denetiminde mevcut hiyerarşik yapı içinde yer alan Hava Kuvvetleri içindeki 9 Martçıların örgütlenme çalışmasıdır. Doğal olarak en yaygın, geniş ilişkilere ve imkânlara sahip olan da bu gruptur. Bunlar ideolojik ve siyasal olarak Doğan Avcıoğlu'nun düşüncelerinden etkilenen, bu perspektifle Kemalizmi yorumlayan, çoğunluğu Muhsin Batur'a yakın general ve üst rütbeli subaylardan oluşur. Bunların Doğan Avcıoğlu ve arkadaşlarıyla olduğu gibi, eski bazı MBK üyeleriyle de siyasal, ideolojik bağları vardır. Daha önce bizlerle ilişkisini ayrıntılı olarak anlat-

---

2. "Dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı, kendi durumunu sağlama almak için, firar olayına kadar koruyucu şemsiyesini devrimci hava subayları üzerinden çekmemiştir.
Bu arkadaşlarımızın gerek 12 Mart öncesi döneminde ordu içindeki örgütlenmede bize yönelik yaptıkları fraksiyonel çalışmalar gerekse bizleri '9 Mart ittifakı'nda kandırmış olmaları, tabii ki 1971'e doğru devrimci ortamdaki kırılma noktalarını ortaya koyması açısından son derece önemlidir ve yanlışlarla doludur. Ama bizce işin esas üzerinde durulması gereken yanı bu gerçeklerin özeleştirisinin yapılmaması ve '78 kuşağından bir sır gibi saklanmış olmasıdır.
Evet, dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı'nın, firar olayına kadar koruyucu bir şemsiyesi vardır. Yanlış anlaşılmasını istemeyiz. Bize göre General Muhsin Batur bu korumayı, hâlâ bazı eskilerin iddia ettiği gibi, devrimci-ilerici olduğundan değil, Havacılar, faşist İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün'nün işkencecilerinin eline geçerse, kendi aleyhine suç delilleri ortaya çıkar korkusu ve endişesi ile yapmıştır. Maltepe Cezaevi'nden gerçekleştirilen firar sonucunda ipler kopmuş, bu koruma kaldırılmış ve yüzlerce havacı genç subay 'Ziverbey Köşkü' diye isimlendirilen işkence merkezinde insanlık dışı ağır baskılara maruz kalmışlardır." Sarp Kuray, *İsyan ve Tevekkül*, Bir Harf Yayınları, 2008, s. 425.

tığım Mühendis Binbaşı İbrahim Keskin de bu gruba dahildir. İkincisi, ileri sürülen iddialarda "THKP-C'li havacı subaylar" diye tanımlanan kişilerin içinde yer aldığı örgütlenmedir, yani Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü. Bu örgütlenme Hava Kuvvetleri içindeki 9 Martçıların hiyerarşi zinciri içinde yer almaz, onlardan bağımsızdır. Sosyalist idealleri savunan daha çok da küçük rütbeli havacı askerlerden oluşan bir örgütlenmedir. Gençlik hareketi içinden gelen sosyalistlerle ilişkileri vardır (Mahir Çayan, Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga).

Bu ön açıklamadan sonra gelelim ileri sürülen iddialara:

İddia 1: *"9 Mart'ı destekleyen THKP-C'li havacı subaylar"*

9 Mart gecesi yapılması düşünülen ve planlanan askeri müdahaleden nasıl haberdar olduğumuzu, harekât gecesi emniyet genel müdürlüğünün ele geçirilmesi eyleminde neden, ne için, hangi amaçlarla yer alacağımızı ve buna nasıl karar verdiğimizi daha önce anlattım. Bu durumu "THKP-C'li subaylar 9 Mart'ı destekledi" şeklinde yorumlamak doğru değildir. 9 Mart gecesi izlediğimiz politika, aldığımız kararlar şüphesiz eleştiri konusu yapılabilir ama herhalde söylenmemesi gereken tek şey: 9 Mart'ı desteklediğimizi ileri sürmektir!

9 Mart'la ilgili nasıl bir yol izlememiz gerektiğini önemli ölçüde ve asıl olarak belirleyen, bana göre ülkenin içinde bulunduğu iktisadi ve siyasi durumdan hareketle o dönemde yaptığımız analizler ve buradan çıkardığımız sonuçlarla ilgilidir.

Bunları kısaca özetlersek: "Ülkemizde ekonomik ve siyasal buhran hızla derinleşmektedir. Hâkim sınıflar kendi aralarında uzlaşma sağlayamıyor. Ülkeyi eskisi gibi 'istikrar' içinde yönetemiyorlar. Savundukları temsili demokrasi kurallarını bile rafa kaldırdılar. Demokratik ve iktisadi planda işçi, köylü ve gençlikten gelen bütün talepler şiddet ve cebir kullanarak ezilmek isteniyor. Gençliğin başlattığı demokratik ve anti-emperyalist mücadele işçi ve köylülerin yanı sıra toplumun bütün kesimlerini etkilemeye başlamıştır. O zamanki nitelemeyle küçük burjuva radikalleri, yani 9 Martçılar her vesileyle memnuniyetsizliklerini açıkça dile

getirmekten çekinmiyorlardı (Muhsin Batur'un cumhurbaşkanına mektubu, Genelkurmay'da sürekli yapılan toplantılar vb). Onların (9 Martçılar) iktidarı ele geçirme hazırlıklarını duymayan kalmamıştı. Peki bu tablo karşısında biz ne öneriyoruz? Devrimin objektif şartlarının var olduğu günümüzde, bizim temel görevimiz devrim anlayışımıza uygun bir çalışma tarzıyla, subjektif şartları oluşturmak, kadrolarımızı örgütlü bir şekilde aktif mücadeleye hazırlamaktır. Ülkede var olan milli krizin derinleşmesi yönünde bir mücadele tavrı sergileyerek işçi ve köylü kitleleri ve bütün ezilenleri bu mücadelenin içine çekmek için çalışmaktır. 9 Mart ülkede var olan genel buhranın siyasal planda en üst ifade biçimi olması açısından önemli ve anlamlıdır. Başka bir ifadeyle ülkemizde yeni toplumsal altüst oluşları tetikleyen bir kırılmanın da başlangıcındayız. Kısacası, olağanüstü günlere doğru gidiyoruz." İşte, 9 Mart'a bakışımızın temelinde bu yaklaşım tarzı vardır. "İhtilalin Yolu" adlı bildiri bu yaklaşımın en özlü ifadesidir. Diğer bazı sosyalist gruplar gibi 9 Martçılardan hiçbir beklentimiz olmadı. Onların demokrasi ve anti emperyalizm söylemlerinin içinin kof olduğunun bilincindeydik. En önemlisi de sosyalistler hakkında hiç de olumlu düşüncelere sahip olmadıklarını biliyorduk. Ama bu arada onlara da genel olarak düşmanca bir gözle bakmadık. Tedbirli olmamız gerektiğinin altını da her zaman önemle çizdik ve hatırlattık, yani kısacası sapandan taşı eksik etmedik.

İddia 2: *"Muhsin Batur firar olayına kadar 'devrimci' hava subaylarını koruyucu şemsiyesi altına aldı".*

Evet, Muhsin Batur'un bazı havacı subayları himaye etmeye çalıştığı bu hususta çaba sarf ettiği doğrudur. Bunu anılarında kendisi de ifade ediyor ama Muhsin Batur'un koruma şemsiyesine aldığı veya almaya çalıştığı subaylar sanıldığı gibi THKP-C'li subaylar değildir. Önce bu yanlışı düzeltmemiz gerekir.

Peki kimdir bunlar? Bunlar 9 Martçıların Hava Kuvvetleri içindeki örgütlenme faaliyetini organize ederek Muhsin Batur'la yakın ilişki içinde olan general ve albay rütbesindeki havacı subaylardır. Erol Bilbilik, Öncesi *ve Sonrasıyla 9 Mart -12 Mart Süreci* adlı kitabının "9 Mart 1971 Hareke-

tinin Devrim Konseyi Üyeleri" başlıklı kısmında, 9 Martçıların oluşturduğu Devrim Konseyi'nde yer alan 11 havacı subayın kimler olduğunu isim isim açıklıyor.[3] İşte Muhsin Batur tarafından "koruma şemsiyesi" altına alınan havacı subaylar bunlardır. Bilindiği gibi, 9 Mart'ta askeri müdahale beklenirken, Silahlı Kuvvetler'in komuta kademesinde gerçekleşen birtakım görüşme ve uzlaşmalar sonucu Genelkurmay Başkanı ve üç kuvvet komutanının imzasını taşıyan 12 Mart muhtırası gündeme geldi.

Bu muhtırayla 9 Mart darbe girişiminin önü kesilmiş oldu ve Silahlı Kuvvetler'in emir komuta zinciri içindeki –o günlerde meydana gelen– kopmalar ortadan kaldırıldı, Silahlı Kuvvetler'in normal hiyerarşik yapısı tekrar işler hale getirildi. Bütün bunlar tamamlandıktan sonra 16 Mart 1971 günü 9 Mart darbe hazırlıklarının pratik faaliyetini ve örgütlenmesini yürüten birçok general, amiral ve albay, Genelkurmay'ın emriyle emekliye sevk edildi. Çok azının görev yeri değiştirildi. Bazıları da Ziverbey Köşkü'nde sorgulandıktan sonra (örneğin Celil Gürkan) ifadesi alınarak serbest bırakıldı. Kısacası 9 Mart darbe girişimi hukuki bir araştırma ve soruşturma konusu yapılmadı, örtbas edildi. 9 Mart olayı eğer hukuki zemine taşınsaydı hiç şüphesiz darbe hazırlıklarının birinci derecede sorumlusu olan Faruk Gürler ve Muhsin Batur'un yargı önüne çıkması gerekecekti.[4] Daha doğrusu, o günün şartları ve siyasal dengeleri içinde 9 Mart'ın üzeri bu şekilde örtülmüş oldu. Kamuoyunda "Bomba Davası" adıyla bilinen davanın bir numaralı sanığı Yarbay Talat Turan mahkeme savunmasında bu durumu ayrıntılı bir şekilde çok güzel anlatır.[5]

Muhsin Batur'la yakın ilişki içinde olan havacı subaylar emekli edilerek işte bu şekilde "korunmuş" oldular. Yalnızca 9 Martçı havacı subaylar içinde yer alan İbrahim Keskin,

---

3. "Devrim Konseyinde yer alan 11 havacı general ve subay: Org. Muhsin Batur, Tümg. Nuri Gök, Tuğg. Ömer Çokgör, Tuğg. Aydın Kırışoğlu, Kur. Alb. Kemal Tunusluoğlu, Kur. Alb. Rıza Abraz, Kur. Alb. İlyas Albayrak, Kur. Alb. Sermet Yüzer, Pilot Alb. Mehmet Heperler, Alb. Mesut Günüşen, Yük. Mak. Müh. Binb. İbrahim Keskin." Erol Bilbilik, *Öncesi ve Sonrasıyla 9 Mart-12 Mart Süreci*, 2013, s. 144-146.

4. Aynı şekilde diğer darbecilerin de yargılanması gerekirdi. (İ.K.)

5. Talat Turhan, *Bomba Davası, Savunma 1-2*, Zafer Matbaası, 1986.

Devrim Konseyi üyesi olmasına rağmen bu tarz bir korumanın dışında bırakıldı. Biliyorsunuz onu II. THKP-C davasına dahil ettiler. Bizlerle birlikte yargılandı.

Şimdi Muhsin Batur'un bizi koruduğu iddiasına tekrar dönelim. Muhsin Batur, TKHP-C'li havacı subayları neden korusun? Bunun akla yatkın, mantıklı ve inandırıcı bir sebebinin olması lazım. İddiaya göre bunun nedeni açık ve ortada: THKP-C'li subaylar "Faik Türün'ün işkencecilerinin eline geçerse Muhsin Batur aleyhine 9 Mart'la ilgili suç delilleri ortaya çıkar korkusu ve endişesiyle Muhsin Batur Maltepe Cezaevi'nden kaçışa kadar THKP-C'li hava subaylarını korudu. Bu olaydan sonra ipler koptuğu için Muhsin Batur korumayı kaldırdı". Koruma kalktığı için bizler de Ziverbey Köşkü'ne gönderildik! Anlamak mümkün değil. Önce şunu belirteyim THKP-C'li havacı subaylar Maltepe Cezaevi'nde beş arkadaşımızın kaçışmdan (kaçış tarihi 29 Kasım 1971) tahminen iki ay sonra 11 Şubat 1972 tarihinden itibaren tutuklanmaya başladılar. Tutuklanmaların kaçış olayından sonra başladığını söylemek elbette ki doğrudur. Ama kaçıştan sonra Batur'un "koruması" kalktı, onun için bunlar işkence merkezine gönderildiler, tutuklandılar demek doğru değildir. Tutuklamaların başlama nedeni Muhsin Batur'un "koruması"nın kalkması değil Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'nde görevli Teğmen Fuzuli Yazıcı'nın tutuklanmasıyla başlayan süreçtir. Yapılan iskenceli sorgularda Fuzuli Yazıcı'dan elde edilen bilgilerden hareketle, somut kişi ve belgelere ulaşıldığı içindir. Bu konuya kaçış olayı sonrası askerlerin tutuklanmalarını anlatırken tekrar değineceğim.

9 Mart askeri müdahalesine giden süreçte genel olarak Silahlı Kuvvetler'de özel olarak da Hava Kuvvetleri'nde yürütülen üst düzeyde siyasal faaliyet ve gelişmelerle ilgili bizi bu hususta bilgilendiren, daha önce de belirttiğim gibi, Makine Mühendisi Hava Binbaşı İbrahim Keskin'dir. Onun dışında bizim hiçbir haber kaynağımız olmadı. Bütün bildiklerimiz İbrahim Keskin'in bize anlattıklarıdır. O sıralarda sokaktaki insanın bile bildiği, duyduğu, örneğin "Silahlı Kuvvetler'deki siyasi faaliyetlerin ve örgütlenmenin başında Faruk Gürler ve Muhsin Batur var" vb haberleri

çok önemli ve gizli bilgilermiş gibi değerlendirmek herhalde doğru olmaz. Bunlar genel çerçevede etrafta konuşulan, o zamanların güncel dedikodu gündemiydi. Bana göre İbrahim Keskin'in bizlere verdiği en önemli bilgi, 9 Mart gecesi darbe olacağından bizleri haberdar etmesidir. THKP-C davasında yer alan havacı subayların içerisinde Muhsin Batur hakkında suç teşkil edebilecek belge ve bilgiye olsa olsa ancak İbrahim Keskin sahip olabilirdi. Olabilir diyorum, bunu da İbrahim Keskin'in Muhsin Batur'la birlikte "Devrim Konseyi" içinde yer almasından hareket ederek söylüyorum. İbrahim Keskin tutuklandığında üç defa ifade verdim diyor. Ben verdiği ifadeleri görmedim. Neler anlattığını da bilmiyorum. Ama kendisi *Yeni Gündem*[6] dergisine yaptığı açıklamada "Harbiye'deki ifademde ben her şeyi olduğu gibi anlattım. Artık saklayacağımız hiçbir şey yoktu" derken bu anlattıklarının arasında Muhsin Batur'la ilgili bilgiler var mıdır bilemem. Demek istediğim THKP-C'li havacı subaylar –ben de dahil– isteseler bile Muhsin Batur hakkında suç teşkil edecek ifadeler veremezler çünkü bu hususta bildikleri hiçbir şey yok. Bilmelerine de imkân yok. Mesele bu kadar basit. Ayrıca kaçış olayından sonra Muhsin Batur aleyhine ifade alma olanağı halen mevcuttu. O zaman Muhsin Batur THKP-C'li subaylarla ilgili "korumayı" kaldırdı demek ne kadar mantıklıdır. Neden sonuç ilişkisinde, nedenlerde bir değişiklik olmamıştır. Sonuçta niye olsun?

İbrahim Keskin neden THKP-C davasında yargılandı?

İbrahim Keskin'le bizlerin ilişkisi nasıl başladı ve gelişti? Bu süreçte aramızda yaşananları, ilişkinin muhtevasını, hatta onun hakkındaki düşünce ve kanaatlerimizi daha önce anlattım. Bu anlattıklarım dışında İbrahim Keskin'le başka hiçbir ilişkimiz olmadı. Buna rağmen onu II. THKP-C davasının içine dahil ettiler[7]. Nedense İbrahim Keskin diğer

6. *Yeni Gündem*, Sayı: 34, 15-28 Kasım 1985, s. 12-13.

7. Askeri savcının İbrahim Keskin'le ilgili talebi: Türkiye Halk Kurtuluş Parti-Cephesinin varlığını, bazı üyelerini ve faaliyetlerini bilmesine rağmen derhal haber vermediği nazari itibare alındığında, TCKnun 141/1, As.

havacı 9 Martçılar benzeri bir "koruma" altına alınmadı. Bunun onlar açısından özel bir nedeni var mıdır, onu bilemem. Ben İbrahim Keskin'in bizlerle olan ilişkisi gerekçe gösterilerek bir şekilde cezalandırıldığı kanaatindeyim.

İbrahim Keskin cezaevinden çıktıktan sonra bazı gazete ve dergilere 9 Mart darbesi ve Silahlı Kuvvetler'de o dönemde var olan örgütlenmeler hakkında ayrıntılı açıklamalarda bulundu[8].

Ankara Bahçelievler'de İbrahim Keskin'le yapılan görüşmede neler konuşuldu?

O günlerde (1969 yılının sonuna doğru) Ankara Büklüm Sokak'taki evde bir görüşmemiz sırasında İbrahim Keskin ODTÜ'de tanıdığı birkaç ilerici, devrimci gençten söz etmişti. Hatta bazı isimler de verdi o zaman. (O söylediği isimleri şimdi hatırlayamıyorum).

C.K.'nun 148/B ve TCK'nun 151. maddelerini ihlal eylediği neticesine varılmıştır. İddianame, THKP-C Davası. V Yayınları,s.551.

8. Mesela benim üç tane ifadem vardı, yani üç defa ifadem alındı. Bunlardan bir tanesi Harbiye'de alındı. Harbiye'deki ifademde ben olduğu gibi anlattım. Çünkü saklayacak bir şeyimiz yoktu. Bununla yetinilmedi, beni alıp Kontrgerilla'ya götürdüler. Kontrgerilla'da ifadem alındı. Şimdi beni Kontrgerilla'ya götürdükleri zaman –gözler bağlı falan, yani artık bunları tekrar söylemeye gerek yok– Kel Eyüp namıyla maruf şahıs beni karşıladı. Celil Paşa'nın anlattığı fotoğrafçı, zayıf uzun boylu adam geldi. Ellerime ve ayaklarıma zinciri taktılar ve tekrar gözlerimi bağladılar ve binbaşı denen bir adam çok kalın sesli, tabii göremediğim için fiziksel yapısı hakkında bir şey söyleyemiyorum, benim ifademi almaya başladı. Harbiye'de verdiğim ifadeyi vermeye başladım, bir süre sonra benim ifademi almayı durdurdular ve beni bir odaya götürdüler, bir masaya oturttular, arkamı dönmememi söylediler, onun için arkamda kimler olduğunu da bilmiyorum. Gözlerimi açtıklarında karşımda tümgeneral üniformalı bir şahıs oturuyordu. Kendisini bana General Memduh Ünlütürk ve Kontrgerilla'nın başkanı olarak tanıttı. Ve sonra "Bana sürekli komutanlardan bahsediyorsun. Artık komutanların ismini ağzına almayacaksın. Sadece ve sadece sen komünist olduğunu söyle yeter. Bundan ötesini istemiyoruz senden, o ifadeler zaten bizde var" dedi ve benimle yüz yüze konuştu.
Ordu içinde sağ cuntalardan böyle bir örgütlenme nedeniyle emekliye ayrılan oldu mu, sorusuna ise İbrahim Keskin şöyle cevap verir:
Bakın bu konuda güzel bir örnek vereyim. Devrim Kurulu diye bir şey kurulmuştu. Bu Devrim Kurulu 41 kişiden oluşuyordu, yani 41 subaydan ki Faruk Gürler, Muhsin Batur, Atıf Erçıkan, Celil Paşa (Gürkan), Halil Köseoğlu, Aydın Kirişoğlu, Amiral Vedii Bilget hepsi bu kurulun üyesiydi; hasbelkader en küçük rütbeli subay olarak ben de (Bnb. İbrahim Keskin) bu kurulun üyesiydim. (Yeni Gündem, 28 Kasım 1985)

İbrahim Keskin'in ODTÜ'de öğretim üyeliği yaptığını bildiğimiz için söyledikleri bizi pek de şaşırtmadı. Neyse, Mahir ya da Yusuf'la ya da her ikisiyle birlikte olduğumuz bir gün (kesin hatırlamadığım için böyle söylüyorum) konuşmalarımız sırasında ben İbrahim Keskin'den bahsederek, "ODTÜ'de böyle birisi var. Devrimci gençlerle ilişkisi varmış. Doğan Avcıoğlu'nun görüşlerini savunuyor" mealinde sözler söyledim. Onlar da doğal olarak merak ettiler İbrahim Keskin'i. Onunla görüşme, tanışma arzusu buradan kaynaklandı.

Bahçelievler'de (annemle babamın oturduğu ev) Yusuf (Küpeli), Mahir (Çayan), Mustafa (Şahin), İbrahim (Keskin) ve benim de bulunduğum görüşme bu nedenle yapıldı. Görüşmeye İbrahim Keskin'i evin adresini bilmediği için Mustafa (Şahin) getirdi. Konuşma daha çok İbrahim Keskin, Mahir ve Yusuf arasında geçti. Konuşulanlar o günlerin gündemini işgal eden ideolojik, siyasal konulardı. Karşılıklı herkes ne düşünüyorsa onu ifade etti. Mesele bundan ibaret.

Eylemler

İlk banka soygunu 12 Mart'tan bir ay önce 12 Şubat (1971) tarihinde, örgütlenme çalışmalarına maddi imkân sağlamak amacıyla yapıldı.

Örgütsel kararla mı oldu?

Benim bildiğim kadarıyla bir araya gelelim de banka soyma kararı alalım diye bir toplantı olmadı. Arkadaşlarımız Mahir, Yusuf, Münir, Hüseyin o dönemde aşağı yukarı her gün beraberlerdi. Kendi aralarında soygun işini daha önceden konuşup tartışmış olabilirler.

12 Şubat'tan (1971) sanıyorum bir gün önce Mahir, Hüseyin (emin değilim Yusuf da olabilir) Büklüm Sokak Çam Apartmanı'na (Ankara) geldiler. Ben de o gün oradaydım. Heyecanla planlarını anlattılar. Küçükesat Ziraat Bankası'nı soyma kararı almışlardı. Bankayla ilgili keşif işlerini Münir tamamladı dediler. Eve gelirken yanlarında birkaç değişik renkte peruk da getirmişlerdi.

Karar, evde bulunanlar (Mazhar Ataç, Salih Veyisoğlu ve ben) tarafından sevinçle karşılandı ve hemen onaylandı.

İlk defa "Bir banka en az riskle nasıl soyulur?" sorusuna heyecanla, hep birlikte en uygun cevabı bulmaya çalıştık. Şöyle ya da böyle yapalım gibisinden her kafadan bir ses çıktı. Birçok öneri dile getirildi (Bu konuşmalar başladığında Selçuk Polat arkadaşımız da Çam Apartmanı'na gelmişti). Neticede anlaştık. Daha önceden kimlerin soygunda yer alacağı arkadaşlarımız arasında konuşulmuş, hatta görev bölüşümü bile yapılmıştı. Yapılan plana göre, el konulan aracı

Ulaş kullanacaktı, Mahir, Hüseyin, Selçuk ve Hüdai soygunu gerçekleştirecekti, Ziya da gözcülük görevi yapacaktı.

İkinci Banka Soyma Girişimi

İlk banka soygunundan elde edilen paranın miktarı beklenenin altında olunca, tekrar ikinci bir banka soyalım fikri gündeme gelmiş. Birkaç gün sonra 17 Şubat (1971) günü Ziraat Bankası Bahçelievler Şubesi'ni soyma kararı verilmiş.

Bu ikinci soygun girişiminden bankanın önüne kadar gidilmesine rağmen banka önünde bekleyen bir askeri araç nedeniyle –bir terslik olabilir endişesiyle– vazgeçilir. Bu soygundan vazgeçilmesinin ardından maalesef hiç beklemediğimiz bir durum ortaya çıktı. Daha önceki soygunda arabasına el konulan şoförden kaynaklanan bazı terslikleri göz önünde bulunduran arkadaşlarımız, bu defa başka bir yol deneyelim diyorlar. Önce bir ev kiralanıyor sonra el konulan aracın şoförü, bir vesileyle, eve götürülerek bu hususta görevli arkadaşlarımız tarafından etkisiz hale getiriliyor. Soygundan vazgeçilince arkadaşlarımız polise telefon ediyor; şoförün kapatıldığı evin ve dairenin adresi verilerek şoförün bir an önce bulunduğu yerden alınması sağlanmaya çalışılıyor. Neticede polis şoförü buldu ama maalesef adamcağız ölmüştü.

Bu olay hepimizi çok üzdü. Yalnızca şoförü etkisizleştiren arkadaşlarımız değil, ortaya çıkan sonuçtan hepimiz acı duyduk. Tedbirsizlik, bilgisizlik ve tecrübesizliğin ilk bedeli bu oldu sanırım.

İstanbul'a bir grubun gitmesine karar verildiği söylenir.

Örgütlenmeyi ve faaliyetleri daha da geliştirmek amacıyla bir grubun İstanbul'a gitmesine karar veriliyor. Karar nerede ve nasıl verildi bilmiyorum.

Prensip olarak MK, ne yapılacağına ilişkin karar alma yetkisine sahip olduğu için büyük ihtimalle bu kararın bu görevi yürüten üç arkadaşımız (Mahir, Yusuf ve Münir) tarafından alındığını sanıyorum. Böyle bir ilişki sürdürülüyor

ama aynı zamanda aramızdaki ilişkilerde karşılıklı güven, sevgi ve dayanışma da son derece yüksek. O dönemdeki bilinç, bilgi ve tecrübe göz önüne getirilirse bu faktörlerin ne derece önem taşıdığı sanıyorum çok daha iyi anlaşılır.

"Eylemlere katılacak kişiler askerlerden oluşmalıdır" şeklinde tartışmalar yapıldığı söylenir.

O bu aşamada değildi, o tamamen başka bir zaman dilimine ait bir şey. Bu konu Kartal Maltepe Askeri Cezaevinde gerçekleşen kaçış olayından sonra İstanbul'da gündeme geldi.

Bu banka soygununa kimlerin katılacağı meselesi, gençlik kesiminden gelen Mahir, Münir, Yusuf, Ertuğrul, Hüseyin Cevahir ve Oktay arasında konuşulmuş olabilir. Ben bunları bilmiyorum, kalkıp da şu olmuştur diyemem. Asker arkadaşlarımıza "Şöyle bir olay olacak, bunu tartışın" dedikleri bir durumu hatırlamıyorum.

Daha sonraki süreçte arkadaşlar oturup tartışıyorlar ve bir gerilla timi oluşturup İstanbul'a gönderiyorlar. Bu tartışmalarda ben yoktum. Yine görev gereği bir yerlere gitmiş olmalıyım. Bu faaliyet bile geniş toplantılar yapılarak kararlaştırılmış bir şey değildir. O günün sıcak koşullarında da buna çok müsait bir ortam yoktu açıkçası. Belki de bizim Genel Komite olarak aldığımız karar gereği en temayüz etmiş (sivrilmiş) insanlardan oluşan üç kişilik icra komitesi oluşturmamız bu tür hızlı kararlar alınmasında etken olmuştur. Hızlı ve pratik kararlar alınmasında bu arkadaşlara yetki verilmişti. Bir de o günün insanlarının ruh hallerini, düşüncelerini ve birbirleriyle ilişkilerini bilmek ve hiç unutmamak lazım. Bu ilişkiler içinde yer alan insanlar birbirlerini çok seviyordu ve birbirlerine çok saygı duyarlardı. Yani diyebilirim ki bu insanlar birbirleri için canlarını, her şeylerini verebilirlerdi. Parayı filan bir tarafa bırakıyorum, böylesine candan ilişkiler söz konusuydu. Hiç kimse bir diğerinin yaptığından kuşku duymazdı. "O öyle diyorsa, öyledir" mantığı egemendi. Ruşeym halindeki, dizlerinin üstünde doğrulmaya çalışan, ideolojik olarak ham bir örgütte, bir şeyler öğrenmeye, bir şeyler sökmeye

çalışan insanlarda bu tür güven ilişkileri önemlidir. THKP-C'nin en önemli özelliği hem öğrenmeye çalışan hem de pratik içinde yer alan, eylem yapan insanlardan oluşmuş olmasıdır. En önemli özelliği bence kervanı yolda düzme mantığıdır. Bir önceki eylemden çıkan dersleri bir sonraki eyleme aktaran, hataları olduğunda da bundan en hızh şekilde ders çıkarmaya çalışan bir mantık vardır. Bunların bedeli olmadı mı? Oldu. İyi tarafı var mıdır ya da iyi kötü arasındaki oranlama hangisinden yanadır bilemem. Bunlar ayrıntılı analiz yapılınca ortaya çıkar.

THKO'nun eylemlilik anlayışına karşı eylemsizlikle suçlanmasın diye (zaman zaman Deniz'in de bu tür suçlamaları olduğu söylenir) Mahir'in eylem yaptığı, THKO'nun eylemlerine karşı THKP-C'nin de "Pasifist bir hareket değiliz" diyerek eylem kararı aldığı iddialarına ne dersiniz?

En azından ilk banka soygununun ihtiyaçtan kaynaklandığını, böyle bir misilleme amacı taşımadığını rahatlıkla söyleyebilirim. Arkadaşlarımızın zihninde ya da aralarındaki konuşmalarda "Deniz'ler yaptı biz neden yapmayalım" türünden rekabetçi bir düşünceler geçip geçmediğini bilmiyorum. En azından böyle bir konuşma veya tartışmaya şahit olmadım.

Mete Has kaçırılması da daha önceden belirlenen bir ihtiyacın karşılanması amacı taşımaz mı? Eylemler daha çok bir ihtiyacın karşılanması amacını taşıyan seçilmiş eylemler gibi görünüyor. Bunlar arasında "Elrom olayı" ayrı bir yer tutuyor olmalı?

Mete Has ve ve Talip Aksoy'un kaçırılarak fidye alınması tabii ki maddi sıkıntıya bir an önce köklü bir çözüm bulma arzusundan kaynaklanıyor. Hatta sanıyorum cezaevinden kaçıştan sonra maddi sıkıntıdan ötürü 100'den fazla asker arkadaşımızın "Ordu Yardımlaşma Kurumu"ndan kredi çekip örgüte aktarma durumunda kaldık.

Dediğin gibi "Elrom Olayı" daha farklı. Siyasal yönü birinci derecede önem taşıyan bir eylem.

Yani herkes kendi meşrebince bu ihtiyaca çözüm buluyordu denebilir mi?

Bunlar geçici çözümler. O günlerde, cezaevinden çıkılmış, nefes almakta zorlanılan bir dönem söz konusu. Başka bir şey yapmak mümkün değil. Konuşulması, tartışılması gereken konular vardı. Bunlar bile yeterince gündeme gelemedi. Farklılaşmalar olmuş. O sırada her şeyi bir arada değerlendirmek mümkün değildi.

Elrom'un Kaçırılması

Sıkıyönetimin getirdiği karmaşa devam ederken 17 Mayıs'ta (1971) Efraim Elrom kaçırıldı. Ben, Efraim Elrom'un kaçırıldığı haberini radyodan ve basından çıkan haberlerden öğrendim. Elrom'un kaçırılmasının hemen ardından, biliyorsunuz, o günün hükümeti Balyoz operasyonunu başlattı. Yurt çapında özellikle İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerde baskılar arttı. Birçok demokrat, aydın ve sanatçı tutuklandı. Dev-Genç kapatıldı. Bu arada bizlerle şu veya bu biçimde bağlantısı olan birçok insan kaçmak ve saklanmak zorunda kaldı.

Ben o sırada Ankara'daydım. Benim ilişkilerim ihtiyaç duyulduğunda daha çok Yusuf ya da Münir'le oluyordu. Bu gelişmeler karşısında tabii onlar da saklanmak zorunda kaldılar. İlişkilerimiz koptu. Ancak mayıs sonu ya da haziran (1971) başlarında Münir'le saklandığı yerde (manav dükkânı) kısa bir görüşmem oldu. Tayfun Orçun'la birlikte gittik oraya. Mete Has ve Talip Aksoy'un kaçırılmasından elde edilen fidyenin 130 bin Türk lirası Ankara'ya gönderilmişti. Paralar Münir'in yanındaydı. Amaç paraları daha güvenli bir yere nakletmekti. Görüşmemizden aşağı yukarı bir hafta ya da on gün sonra da maalesef Münir tutuklandı.

Elrom'un kaçırılmasından sonra İstanbul'da durum nasıldı?

22 Mayıs'ta (1971) Elrom öldürüldü. 27 Mayıs'ta (1971) Çamlıca Apartmanı'na (İstanbul) yapılan baskında arkadaşlarımız İrfan Uçar, İlkay Demir, Necmi Demir ve Necati Sağır tutuklandı.

28 Mayıs'ta (1971) Ziya (Yılmaz) tutuklandı. Aynı gün Ulaş yakalandı.

30 Mayıs'ta (1971) Sibel Erkan olayı yaşandı.

1 Haziran'da (1971) Hüseyin (Cevahir) öldürüldü. Mahir (Çayan) yaralı olarak tutuklandı.

Bütün bu üst üste gelen gelişmeler çok kısa bir zaman diliminde gerçekleşti ve henüz yerli yerine oturmamış, hazırlıksız, el yordamıyla ilerleyen bir siyasi örgütlenmeyi şüphesiz çok zor bir durumda bıraktı.

Hüseyin'in ölümü, Mahir'in yaralı olarak yakalanması, diğer arkadaşlarımızın tutuklanması, Saffet (Alp) ve İlyas'ın (Aydın) kaçak duruma düşmeleri önemli bir üzüntü kaynağı olmasının yanı sıra büyük bir şaşkınlık ve karışıklık yarattı.

Efraim Elrom kaçırıldıktan sonra Hamarat Apartmanına götürülüyor. Bu evdeki daireyi kiralayan İlyas Aydın mı? İlyas Aydın'ın da eve gidip geldiği söyleniyor, doğru mu?

Efraim Elrom Hamarat apartmanına getirildikten sonra İlyas Aydın'ın bu eve gelip gittiği konusuda bilgim yok. Hamarat apartmanındaki daireyi Cengiz Aker takma adıyla ilk kiralayan Saffet (Alp). Saffet daha sonra evin kontratını Nevzat Işık takma adını kullanan Hüseyin'e (Cevahir) devreder. Olay sırasında evin kontratı Nevzat Işık üzerinedir.

İlyas Aydın'ın kendi adına kiraladığı ev: Şişli, Duatepe'de Çamlıca Apartmanı'ndaki dairedir. İlyas Aydın bu daireyi möbleli olarak kiralar. Mehmet Balaban da dairenin kiralanmasında İlyas Aydın'a kefil olur. Daha önce de söyledim 27 Mayıs'ta (1971) Çamlıca Apartmanı'na yapılan baskında arkadaşlarımız Necmi-İlkay Demir, İrfan Uçar, Necati Sağır yakalanırlar. (Bütün bu anlattıklarım dava dosyasında daha ayrıntılı olarak var).

I. THKP-C davasında asker olarak Mehmet Balaban'ın adı var. Bu sırada askeri kanat ilişkileri deşifre olmadı mı?

Hayır olmadı. Askerlerin tutuklanmaları 11 Şubat 1972'de başladı (bunu daha sonra konuşacağız). Mehmet

Balaban'ın tutuklanması bu tarihten önce, yani I. THKP-C davasıyla ilgili. Ayrıca Mehmet Balaban askeri örgütlenme içinde yer alan biri değil. İstanbul'da Saffet'le(Alp) aynı askeri birlikte görev yaptıkları için birbirlerini tanıyorlar. Peki Mehmet Balaban I. THKP-C davasına neden dahil edildi diyeceksin?

22 Mayıs (1971) günü İstanbul Sıkıyönetim Komanlığı İstanbul'da genel arama yapılacağını açıklar. Saat 24.00'den 23 Mayıs saat 13.00'e kadar sokağa çıkma yasağı konur. İstanbul'da bütün evleri tek tek arama kararı verirler. Bu sırada Efraim Elrom Hamarat Apartmanında tutulmaktadır. Sıkıyönetim'in açıklaması üzerine arkadaşlarımız Efraim Elrom'u Saffet'in evine nakletmeyi düşünürler. Bu işi en güvenilir şekilde nasıl yaparız diye konuşurken Saffet'in aklına Mehmet Balaban gelir. Balaban çalıştıkları birlikte Ulaştırma Takım Komutanı olarak görev yapmaktadır. Saffet'in eşi Balaban'ın evine gider, ev eşyalarını taşımak için askeri bir araca ihtiyaçları olduğunu söyler. Bunun üzerine Mehmet Balaban temin ettiği askeri araca kandisi de biner, verilen adreste Saffet'i bekler (Adres Hamarat Apartmanı'na yakın bir yerdedir). Balaban verilen adreste epey bir süre bekler, gelen giden olmayınca araçla birlikte oradan ayrılır. Bu arada Hamarat Apartmanı'nda bulunan arkadaşlarımız Elrom'u nakletmekten vazgeçerler.

12 Mart

12 Mart muhtırasına karşı tavrınız nası oldu? Dev Genç 12 Mart'ı destekledi mi?

12 Mart muhtırası verildiğinde bizlerin "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" broşüründe ifade edilen görüşler doğrultusunda örgütlenme çabası içinde (Kurtuluş Grubu) olduğumuzu unutmamak gerekir. THKP-C adıyla bir grup henüz ortada yok.

12 Mart muhtırası verildiği gün bu grubun özellikle ideolojik ve siyasal olarak yönlendiricisi konumunda olan arkadaşlarımız bir araya gelip de yeni siyasal durumla ilgili bir değerlendirme yapabildiler mi? Sanmıyorum. Çünkü; o sırada Mahir İstanbul'daydı, Yusuf ve Münir Ankara'da.

Muhtırayla ilgili bizlerin grup olarak yaptığı ilk açıklama Kurtuluş Gazetesi'nin sanıyorum 2. sayısında çıktı. Burada özellikle muhtıranın ilerici, reformcu niteliği olmadığı vurgulanır.

Dev-Genç'in doğrudan 12 Mart'ı destekleyen bir açıklaması olmadı. Dev-Genç'in ilişkide olduğu demokratik kitle örgütlerinin hazırladığı bir bildiride (Ek 1), (o ilişkilerin dışında kalmamak için) Dev-Genç'in adının da bulunmasından hareketle; Dev-Genç 12 Mart'ı destekledi demek doğru değil. Ertuğrul'un bu konuda yaptığı açıklamalarla konuya yeterince açıklık getirdiğini düşünüyorum.

Darbeye giden süreç içinde söylediklerimiz siyasi gelişmelerle ilgili aşağı yukarı şöyle özetlenebilir:

12 Mart muhtırasından sonra ne oldu?

12 Mart muhtırasından sonraki günlerde İstanbul'da bir grup arkadaşımız maddi imkân sağlamaya yönelik eylemlerle ilgilenirken, bildiğim kadarıyla, Yusuf ve Münir Ankara'da *Kurtuluş* gazetesinde çıkacak yazıların hazırlığıyla uğraşıyorlardı.

Askerler daha çok 12 Mart öncesi ve sonrası yaşanan toplumsal ve siyasal gelişmeleri, bu arada çıkan *Kurtuluş* gazetesinin 1. ve 2. sayılarındaki yazıları kendi aralarında okuyup değerlendirmeye çalışıyordu. Bu konularda toplantılar yapılıyordu. Bu toplantılara bir nevi eleştiri-özeleştiri toplantıları da diyebilirsiniz. Bu durum mayıs ortalarına kadar da devam etti.

Biliyorsunuz, 26 Nisan 1971'de sıkıyönetim ilan edildi. Sıkıyönetim şüphesiz askerlerin aralarındaki ilişkileri fazla etkilemedi ama gençlik hareketinin içinden gelen arkadaşlarımızla ilişkiler daha sınırlı hale geldi çünkü birçoğu aranıyordu ve saklanmak zorunda kaldılar.

Hareket ne zaman THKP-C adını aldı? Tüzük, program ne zaman hazırlandı?

Bu konuda benim doğrudan bir bilgim yok.

Daha sonradan anlatılanlara göre: Mahir, Yusuf ve Münir'i İstanbul'a çağırıyor. Yusuf hasta olduğu için gidememiş. Münir Nisan 1971 ortalarında İstanbul'a gelir. İzmir'den gelen Ertuğrul'un da katılımıyla Sim Apartmanı'nda Münir, Ertuğrul ve Mahir bir araya gelirler. Mahir, sansasyonel bir eylemle kamuoyuna adımızı duyuralım önerisinde bulunur. Birlikte tüzük, program ve bildiri taslakları hazırlanır. THKP-C adı, bu çalışmalar sırasında dile getirilir. Yapılan çalışma sonucunda ortaya çıkan taslakların kısa sürede düzenlenecek Genel Komite toplantısında görüşülüp konuşulmasının ardından, bir eylemle örgütün adının kamuoyuna duyurulmasına karar verilir.

Birkaç gün sonra Münir ve Ertuğrul Ankara'ya dönerler. Bu arada sıkıyönetim ilan edilir (26 Nisan 1971). Hazırlıksız olunduğu için güvenlik nedeniyle arkadaşlarımızın her biri bir tarafa dağılır, kendilerine barınacak güvenilir yerler

aramaya başlarlar. Durum böyle olunca İstanbul'da alman kararları uygulama imkânı ortadan kalkar.

THKP-C'de bu eylemlere gelirken fokoculuk tartışmaları vardı. Onları hatırlıyor musunuz?

Fokoculuk tartışması şöyle: Biz fokoculuğa ilgi duyan bir ekip değildik, öyle bir anlayışımız yoktu. THKP-C hareketinde teori önemlidir. Zaten o 15. sayıda [Mahir Çayan'ın *Aydınlık Sosyalist Dergi*'deki yazısı] "Devrimci teori olmadan devrimci hareket olmaz" sözü, bu anlayışımızın önemini vurgulayan bir alıntıdır.

İster beğenin ister beğenmeyin, Mahir teorik bir zemin oluşturmaya çalışmıştır. THKP-C siyaseti, bu teorik zeminin üzerine inşa etme çabasıdır. Bunun yanlışları doğruları tartışılabilir ama sırf eylem yapma fikri üzerine inşa edilmiş bir siyasi hareket değildir.

Fokoculuk ile ilgili tartışmalar o dönemde yayımlanan Régis Debray'ın *Devrimde Devrim* adlı broşüründe Küba devrimine ilişkin ileri sürdüğü öneri ve yorumlardan kaynaklanıyordu.

Biz, Debray'ın broşüründeki görüşlerden etkilendik mi? Bana göre hayır.

Bizlerin bu tartışmalarda öne çıkardığı temel yaklaşımı kısaca şöyle özetlemek mümkün:

- Castro ve Che'nin görüşlerini Debray'ın dogmatik önerileriyle karıştırmak doğru değildir.
- "Foko partiyi yaratır" anlayışı yanlıştır. Sosyalist mücadelenin yönlendiricisi Marksist-Leninist partidir. Bütün mücadele biçimleri (ideolojik, ekonomik, siyasi, askeri) partinin denetim ve gözetimi altında yürütülür. Kısacası siyasi önderlik esastır.
- Küba devrimi Marksizm-Leninizm hazinesine bir katkıdır.

Partinin, para kaynaklarını geliştirelim, işletmeler kuralım gibi bir anlayışı var mıydı? Bir yerde bahsedili-

yordu, Süha Pelitözü anlatmış: Bir deterjan firmasının Türkiye temsilciliği için anlaşma yapılmış.

Harekete maddi kaynak sağlama amacıyla işyeri vb faaliyetler konusunda benim fazla bir bilgim yok.

Bu tür çalışmalar daha sonra anlatıldığı kadarıyla örgütlenme faaliyetinin, daha doğrusu, İstanbul'a gitme kararıyla birlikte konuşulmuş. Hatta özellikle İstanbul'da işyerleri vb konularda çalışmalar yapılmış. Bildiğim kadarıyla bu tür işleri organize eden Ziya (Yılmaz) ve onunla bağlantısı olan arkadaşlarımız.

Cezaevine girmeden önce bu konularda hiçbir bilgim yoktu dersem yanlış olmaz. Ben, bu ve benzeri konuları Selimiye Cezaevi'nde kısmen yaptığımız konuşmalar sırasında Ziya'dan dinledim.

Yurtdışında harekete maddi imkân sağlama konusunda ticari girişimler vb çabalar sanıyorum var ama bunlar neleri ihtiva ediyordu bilmiyorum.

Ankara'da Yusuf'la Görüşme

Merzifon'dan Ankara'ya geldikten (1971 Ağustos ayı sonlarında) sanıyorum üç dört gün sonra Yusuf ve Münir'le görüşmek için Emek Mahallesi'nde (Ankara) saklandıkları eve gittim. Evde Yusuf ve Ertuğrul vardı. Münir yoktu. Kısa bir sohbetten sonra "Duruşmaları takip ediyor musun?" diye sordu Yusuf bana. İstanbul 3 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde 16 Ağustos'ta (1971) başlayan ve devam eden, arkadaşlarımızın yargılandığı davayı kastediyordu (I. THKP-C davası). "Mümkün mertebe izlemeye çalışıyorum. Tabii basında yer aldığı kadarıyla" dedim. "...Mahkemede akademik konuşmalar yapıyor. Böyle mi konuşulur? Castro mahkemede nasıl bir tavır aldı, nasıl konuştu? Davasını nasıl savundu?" mealinde sözlerle Mahir'i eleştirmeye başladı. Avukatlarla ilişkileri olup olmadığını sordum. "Henüz yok" dedi. Yusuf, kızgın ve öfkeliydi. Sözlerine "...kalkmış Efraim Elrom'u İlyas Aydın öldürdü diyor. İlyas Aydın mı öldürdü? Niye onun adını veriyor?" diyerek devam edince "Elbette ki İlyas Aydın öldürmedi. Olayla ilgili en az bilgisi olanlar bile bunun böyle olmadığını biliyorlar" diye cevap verdim.

Mahkemeye bir mektup yazdığını söyledi ve mektubu okumam için de bana uzattı. 3 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesine diye başlayan ve "...ben, Yusuf Küpeli, Efraim Elrom'u ben öldürdüm" şeklinde devam eden kısa bir mektup. Okuduktan sonra "Böyle bir mektup yazmak bana göre doğru değil. Bunun yararı değil zararı olur bizlere" diyerek düşüncelerimi söyledim.

Neyse uzatmayayım, bu ve benzeri konuşmalardan sonra özetle şu sonuca vardık: Basında yazılanlar üzerinden hareket etmeyelim. Önce avukatlar kanalıyla cezaevindeki arkadaşlarımızla ilişki kuralım. Doğrudan her konuda onlardan bilgi alalım, şu an konuşulanlar burada kalsın. Arkadaşlarımızla ilişki kurana kadar bu konuları bir daha gündeme getirmeyelim dedik. Yusuf'un Sıkıyönetim Komutanlığı'na yazdığı mektubu da yırttık.

4 Ekim'de (1971), İstanbul'da iki aylık bir kursa katılacağımı Yusuf ve Ertuğrul'a anlattım. Sanıyorum mahkemeyle ilgili endişelerimi de ifade ettim bu arada. Benim görebildiğim kadarıyla mahkeme bir an önce davayı sonuçlandırmak istiyordu. Mahkemeden çıkacak kararın da o günlerin siyasal ortamında ne olacağı aşağı yukarı belliydi. Elimizdeki imkânlarla bir çözüm yolu bulabilir miydik? İşte bu hususta neler düşündüğümü anlattım Yusuf ve Ertuğrul'a. İstanbul'da bulunduğum süre zarfında arkadaşlarımızın cezaevinden kaçma imkânları var mı, yok mu, bunları araştırmak istiyordum. Sonuç ne olur bilmiyorum ama denemekte fayda var diye düşündüm. Yusuf, eylül başında İstanbul'a gidecekti. İstanbul'da görüşürüz diyerek evden ayrıldım.

Yusuf'un tepkisini anlık, geçici bir kızgınlık ve öfkenin tezahürü olarak yorumladım. Çünkü bizim ilişkilerimizde karşılıklı güven, sevgi ve saygının çok önemli bir yeri olduğunu düşünüyordum. Cezaevindeki arkadaşlarımızla ilişki kurduğumuzda bu pürüzlerin ortadan kalkacağından kuşkum yoktu.

Ayrılık sırasında neler yaşandı? Siz bu sürece nasıl bakıyorsunuz?

Ziya, Ulaş ve Mahir'in cezaevinden kaçmasından sonra diğer akadaşlarla (Yusuf ve Münir) bir araya gelindiğinde özellikle bazı konularda aramızda tartışmaların olacağını tahmin ediyordum. Zaten olması da gerekiyordu. Ama kötümser değildim. Dediğim gibi, temelinde sevgi, saygı ve karşılıklı güvene dayalı bir beraberliğimiz olduğu kanaatindeydim. Daha işin başındaydık. Hem öğreniyor hem de pratik politikada adım atmaya çalışıyorduk. Karşılıklı ko-

nuşarak, tartışarak önümüze çıkan sorunların üstesinden gelebilirdik. Bana göre, yapılan ya da yapılamayan her şeyden hepimiz sorumluyduk.

Ne var ki benim de bulunduğum, yalnızca Münir'in katıldığı görüşme sırasmda bu işin hiç de öyle düşündüğüm gibi kolay yürümeyeceği izlenimini edindim. Konuşmalar ve ilişkiler bu tarzda devam ederse buradan sağlıklı bir sonucun ortaya çıkma ihtimali yoktu. Çünkü karşılıklı öfke, kızgınlık ve güvensizliğin hâkim olduğu gergin bir ortamda neyi, nasıl konuşup tartışacaktınız?

O gün Münir, Alankuşların evinden ayrıldıktan sonra bir süre daha konuşmalar bizim (Ziya, Mahir, Ulaş ve ben) aramızda devam etti. Ben de bu mealde endişelerimi ifade eden birçok şey söyledim arkadaşlarımıza. Anladığım kadarıyla aradaki gerginlik arkadaşlarımızın cezaevinden kaçmalarından önce başlamıştı. Cezaevine gelen bazı ziyaretçilerin anlattıklarından dışarıda aleyhlerine oluşturulan havayı ve kendilerine yöneltilen haksız eleştirileri duyduklarında yapılanları hayret ve üzüntüyle karşılamışlar, anlatılanlar onları çok öfkelendirmişti. Özellikle ifade tutanakları üzerinden Mahir'e yöneltilen suçlamaların bilinçli ve maksatlı olduğuna inanıyorlardı.

Yanlarından ayrılırken "Duygularınızı anlıyorum ama yine de o arkadaşlarla bir araya gelip bütün sorunları konuşmaya çalışmak sonuçta yollar ayrılsa bile sanıyorum en akla yatkın olanı" mealinde sözler söyledim. Doğrusu gönlüm aramızda bir ayrışma, bölünme olmasından yana değildi. Konuşarak, tartışarak ortak bir çıkış yolu bulabileceğimizi düşündüm hep. (Demek ki oldukça iyimser düşünüyormuşum o günlerde).

Bu sıralarda Yusuf ve Münir genel olarak hareketle ilgili düşünce ve eleştirilerini yazılı hale getirme çabası içindeydiler. (Belki de yaptıkları çalışma o sıra tamamlanmıştı, kesin olarak hatırlamıyorum). Aynı zamanda Mahir de, daha sonra "Kesintisiz Devrim II-III" adını alacak olan yazıların hazırlığıyla uğraşıyordu. Benden sonra arkadaşlarımızın arasında bir ya da iki görüşme daha olmuş. Bunları cezaevinde Ziya'dan (Yılmaz) dinledim. O görüşmeler de, Ziya'nın anlattıklarına göre yine karşılıklı itham ve suçla-

malarla geçiyor. Normal bir diyalog bile kurulamıyor aralarında.

Biliyorsunuz, arkasından da Ankara'daki arkadaşlarla (Ertuğrul ve beraberindekiler) her iki tarafın yaptığı yazışmalar var. Ayrıca bana kurye vasıtasıyla ulaştırılan haberler vs. Netice: İhraç belgesiyle noktalanan bir süreç ve bölünme.

İhraç olayında Orhan'la Ulaş'ın bilgisi yoktu, Mahir onların yerine ihraç metnine imza attı gibi bir söylenti var.

"İhraç belgesi" Mahir, Ziya, Ulaş tarafından hazırlanıyor. Belgenin hazırlanışmda ben yoktum, daha sonra haberim oldu. Yazılan metni onayladım. Belgenin altında 5 genel komite üyesinin müstear adları vardı. Bunlardan biri de bana ait. Ulaş'ın bilgisinin olmaması mümkün değil. O sırada Mahir, Ziya ve Ulaş aynı yerdeler. İhraç belgesini de birlikte hazırlamışlar.

Bana gelince, dediğim gibi belgenin hazırlanışmda yoktum ama bu konudaki gelişmelerden, Ankara'daki arkadaşlarımızla yapılan yazışmalardan haberim vardı. Kurye olarak görev yapan arkadaşımızın (Seyfi Akman), Merzifon'a bana da konuyla ilgili kısa bir mektup getirdiğini hatırlıyorum.

Konuyu Mahir'in bir emrivakisi gibi göstermeye çalışmak doğru değil. O günün koşullarında doğrudan ilişki kurma imkânları da yok zaten. Arada gidip gelen bir kurye vasıtasıyla bu tür haberleşmeler sağlanıyordu.

Bazı eksikliklere rağmen, sonuçta kamuoyunda önemli etkiler yaratan başarılı bir cezaevinden kaçma eylemi gerçekleşti. Bu durum aynı zamanda hareketin kadroları, sempatizanları arasında büyük bir coşku, heyecan ve sevinçle karşılandı. Hareketin geleceği açısından çok önemli bir yol ayrımıydı geldiğimiz nokta. Ortak sorumluluk bilinciyle bir durum değerlendirmesi yapabilmenin ortamını oluşturmak bana göre birinci derecede önem taşıyordu.

Aramızda farklı düşünce ve yaklaşımların olması buna engel değildi. Ama hem genel olarak içinde bulunulan koşullardan kaynaklanan zorluklar hem de karşılıklı gelişen fevri davranışlar böylesine bir değerlendirme ortamının

oluşmasına imkân vermedi. Bir de şunu unutmamak lazım, her ne kadar farklı düşünceler olsa bile Yusuf ve Münir de o zaman hareketin kendisine sahip çıkarak eleştiri ve yaklaşımlarını dile getiriyorlardı. (Biliyorsunuz, Yusuf ve Münir'in harekete bu yaklaşımları daha sonra tamamen değişti). Bölünme yalnızca iki arkadaşımızın ayrılıp gitmesi şeklinde olmadı tabii ki. Örgütlenmenin önemli bir kesimi de o arkadaşlarla birlikte hareket etti. Hatta THKP-C adını kullanırsınız, kullanamazsınız tartışmaları bile oldu.[9] Bu arkadaşlarımızın hazırladıkları ve yazılı hale getirdikleri düşünceleri temel alan örgütlenme çabaları tutuklanmalarına kadar da devam etti. Tutuklanmalar ve arkasından başlayan mahkeme ile yeni bir süreç başladı.

Bu kısaca özetlemeye çalıştığım durumlar, aralık (1971) ayının tahminen ortalarında gerçekleşti. Cezaevinden kaçış tarihi, biliyorsunuz 29 Kasım 1971, özellikle İstanbul'da arama, kontrol ve baskınların çok arttığı bir dönem. Bu arada Deniz ve arkadaşlarının durumu sürekli aramızda tartışılıyordu. Hepimizde mutlaka bir şeyler yapmamız gerektiği düşüncesi hâkimdi. Süratle yapılan hazırlıklar sonrası;

- 14 Ocak'ta (1972) Ömer Ayna ve Cihan Alptekin bu konuyla bağlantılı olarak Ankara'ya gönderildi.
- 22 Ocak 1972, Fırtına 1 Operasyonu yapıldı. İstanbul'da bütün evler neredeyse tek tek arandı.
- 31 Ocak 1972, Mahir'in Ankara'ya geldi.
- 11 Şubat 1972, askerler tutuklanmaya başlandı (bu konuya kaçış olayını anlatırken ayrıca değineceğiz).
- 13 Şubat 1972, Menekşe Sokak'a yapılan baskın. Ziya, Ulaş ve Ülkü kıl payı kurtuldular.
- 19 Şubat 1972, Ulaş öldürüldü, Ziya yaralı olarak yakalandı.

Bütün bu bilinen olayları tekrarlarken çok kısa bir zaman dilimi içerisinde, kendi iç sorunlarımız dahil birçok meselenin nasıl birbirini takip ettiğini ve iç içe geçtiğini hatırlatmak istedim.

---

9. Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga ve Sina Çıladır'm ayrı bir örgüt tüzüğü hazırladığı THKP-C iddianamesinde var.

Maltepe'den Kaçış

I. THKP-C davası başladığı zaman siz neredeydiniz?

I. THKP-C davası 16 Ağustos 1971'de İstanbul 3 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde başladı. Ben o sırada Merzifon'daydım. Mahkemeyi basından izliyordum ve edindiğim bilgiler tabii ki basının yazdıklarıyla sınırlıydı.

Mahkemenin bir an önce davayı sonuçlandırmak istediği kısa aralıklarla verdiği duruşma günlerinden de anlaşılıyordu. Genel siyasal atmosfer çok gergindi. Bu ortamda çıkacak olan mahkeme kararının yargılanan arkadaşlarımız lehine olmayacağı gün gibi aşikârdı. En önemlisi de biliyorsun, idam cezasının yürürlükte olduğu bir dönemden söz ediyoruz.

"Tutuklu bulunan arkadaşlarımıza acaba nasıl yardımcı olabiliriz?" fikri günlük basında bu gelişmeleri izlerken aklıma geldi. Bu sırada görev yaptığım askeri birlikte (5. Hava Üssü) İstanbul'da iki ay sürecek karargâh kursuna katılacak personel arıyorlardı. Bana da sordular ister misin diye. Hemen kabul ettim. Ağustos (1971) ayı sonuna doğru Ankara'ya gittim. Düşündüklerimi Yusuf ve Ertuğrul'la da paylaştım. Yusuf da yakında İstanbul'a gidecekti. Kurs tarihi 4 Ekim 1971-4 Aralık 1971 arası, iki aylık bir süreydi.

Neyse uzatmayayım, 4 Ekim'de (1971) İstanbul'da kursa başladım. İstanbul'da bu konuyu ilk konuştuğum kişi Haldun (Yeşil) oldu. Haldun ve eşi Fatma, Kadıköy tarafında kiraladıkları bir evde kalıyorlardı. Akademide kursa katılanlara akademi misafirhanesinde yer ayırmışlardı,

önce bir haftaya yakın orada kaldım. Daha sonra Haldun ile daha rahat görüşebilmek için Kadıköy'de her ikimizin de kolayca gidip gelebileceği bir otele taşındım. Uygun zamanlarda Haldun'la bir araya geliyor: Ne yapabiliriz, kim bize nasıl ve ne şekilde yardımcı olabilir, diye konuşup tartışıyorduk.

Tutuklu arkadaşlarımız Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'nde kalıyorlardı. Buradan mahkemeye getirilip götürülüyorlardı. Yalnızca Mahir Selimiye'de tutuluyordu.

Nasıl, nereden başlayalım diye düşünürken Olcay'la (Özsever) ilişki kurduk. (Sanıyorum Olcay'ı bizimle tanıştıran Mehmet Alkaya) Olcay karacı piyade teğmen. Devrimci, güvenilir, saygıdeğer bir arkadaşımız. Haldun ile birlikte bir gün Olcay'la buluştuk. Ona düşündüklerimi anlattım. "Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'ndeki arkadaşlarımızla ilişki kurabilir miyiz ve bu hususta bize yardımcı olabilir misin, cezaevinde görevli subaylar arasında tanıdığın var mı?" diye sordum. Olcay'la ilişkimiz tahminen 10 Ekim'den (1971) sonra başladı. Bu tarihten itibaren onunla birkaç kez beraber olduk. İkinci ya da üçüncü görüşmemizde, araştırmış, cezaevinde görevli Fuzuli Yazıcı adında bir teğmenin olduğunu, onu uzaktan tanıdığını ve onunla konuyu konuşmaya çalışacağını söyleyince tabii çok sevindik. Amacımız ilk planda cezaevindeki arkadaşlarımızla ilişki kurabilmekti. Daha doğrusu, onlara sizlerin durumuyla ilgileniyoruz, mümkün olan her şeyi yapacağız mesajını iletmekti.

Nihayet Olcay, merakla beklediğimiz haberi getirdi. Fuzuli Yazıcı'yla konuşup onu tutuklu arkadaşlarımıza yazılacak bir mektubu götürmeye ikna etmeye çalışmış ama bir sonuç alamamış. Mealen "Başlangıçta biraz istekli göründü ama sanıyorum çekiniyor, cesaret edemiyor" diye bize anlattı. Umudumuz kırıldı, üzüldük tabii ki. Buna rağmen belki bir değişiklik olur olumlu bir cevap alırız umuduyla Olcay'ın Fuzuli'yle tekrar bir görüşme yapmasının iyi olacağını düşündük. "Bir kez daha dene bakalım" dedik Olcay'a. Arkadaşlarımızla ilişki kurabilmemiz için bundan daha iyi bir imkân olamazdı. Doğrusu bunu da kaybetmek istemiyorduk.

Bizler işin bu yönüyle uğraşırken tabii mahkeme de devam ediyordu, aynı zamanda duruşmaları da basından izlemeye devam ediyorduk. Bu arada hiç beklemediğimiz ama bizi çok sevindiren sürpriz bir gelişme oldu: 1 Kasım'da (1971) Mahir'i Selimiye'den Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'ne naklettiler. Bu durumda Fuzuli'den alınacak olumlu bir cevap çok daha önem kazandı doğal olarak. Haldun'la birlikte, Olcay'm tekrar Fuzuli'yle yapacağı görüşmenin sonucunu merak ve sabırsızlıkla beklemeye başladık. Tahminen bir hafta sonra Olcay, Fuzuli Yazıcı'nın cezaevindeki görevine son verildiği haberini getirdi. Bunun üzerine bütün beklenti ve umutlarımız bir anda uçup gitti. Halihazırda başka da bir imkân görünmüyordu ufukta.

Sabahattin Sakman

Bu sıralarda Mehmet Alkaya da İstanbul'a geldi. Kasım 1971 ortalarına kadar Alkaya, Haldun ve ben konu üzerinde sürekli durmamıza rağmen maalesef başka bir çözüm yolu bulamadık.

Bizi sevindiren haberi yine Olcay arkadaşımız getirdi. 4 Kasım'da (1971) Maltepe Askeri Cezaevi'nde görevinden alman Fuzuli Yazıcı'nın yerine Sabahattin Sakman isimli teğmenin atandığını anlattı bize. Olcay, Sabahattin'i yakından tanıyordu, devre arkadaşıydı. Devrimci, güvenilir, saygıdeğer bir kimse olduğunu söyleyince; bizi en kısa sürede onunla tanıştırmasını istedik.[10] Sanıyorum kasım (1971) ayının sonuna doğru Olcay'm evinde Haldun'la birlikte Sabahattin'le görüştük. Durumu, ne düşündüğümüzü olduğu gibi anlattım Sabahattin'e, bize yardımcı olmasmı istedim. Konuşmamızın sonuna doğru "Kısa bir mektup yazarsam Mahir'e götürür müsün?" dedim. Kabul etti. Tabii ki çok sevindik. Hemen orada mektubu yazdım ve Sabahattin'e verdim. Hatırladığım kadarıyla yazdıklarım aşağı yukarı şöyle: Sizlerin durumuyla ilgileniyoruz. Mahkeme sürecini basından takip ediyoruz. Mektubu size getiren güvenilir bir arkadaşımızdır. Kendisiyle rahatlıkla her şeyi konuşabilirsiniz. Gerektiğinde onunla bize haber iletebilirsiniz vb şeyler.

10. 15 Kasım 1971'de Sabahattin Sakman cezaevinde Fuzuli'den sonra göreve başladı.

Birkaç gün sonra Sabahattin Mahir'in mektubunu getirdi. Yine Olcay'ın evinde buluştuk onunla.

Mahir'in mektuba yazdıkları arasında en önemlisi: Cezaevinde tünel kazdıklarını, en kısa sürede bu hususlaki gelişmeleri bize ileteceklerini söylemesiydi. Bu haber bizi tabii ki çok sevindirdi. Ama doğrusu bir o kadar da şaşırttı çünkü hiç aklımıza gelmemişti böyle bir şey. Hatta Sabahattin'e "Mektupta tünel kazıldığı yazıyor, mümkün mü?" diye de sordum. O da şaşırdı "...Gerçi ben burada yeni göreve başladım ama pek ihtimal vermiyorum" mealinde bazı şeyler söyledi.

Kısacası, sonuçta tünel işinin gerçek olduğu anlaşıldı. Sanıyorum birkaç gün sonra da Sabahattin 27-28-29 Kasım (1971) tarihlerinden birinde tünelden çıkma kararı aldıkları haberini bize iletti. Buna göre biz de hazırlıklarımızı yaptık. Değişik ihtimalleri göz önünde bulundurarak ona göre tedbirler aldık. Sabahattin tünelden çıktıktan sonra garnizonun içinde hangi yolu takip edeceklerini, dışarıda onları bekleyen arkadaşlarımızla nerede buluşacaklarını Mahir'e anlattı. Ayrıca bir terslik olmasın diye kaçış öncesi Sabahattin iki arkadaşımızla birlikte (yanlış hatırlamıyorsam Mete Sönmez ve Seyfi Akman) temin edilen bir arabayla bekleme yerine gittiler. Bu iki arkadaşımıza nerede bekleyeceklerini Sabahattin bizzat gösterdi. Bu üç gün (yani 27-28-29 Kasım) arkadaşlarımız, tespit edilen yerde, belirtilen saat aralığında, hatta söylenenden de fazla bekledi. Biliyorsunuz, tünelde ortaya çıkan bazı eksiklikler nedeniyle kaçış ancak 29 Kasım'da (1971) gerçekleşti. Ama maalesef beklenilen yerde karşılaşma olmadı. Ben, arkadaşlarımız başka bir istikamete yöneldikleri için karşılaşmanın mümkün olmadığını düşünüyorum. Neyse ki beklenmedik kötü bir sonuçla karşılaşmadık o anda. Mete Sönmez, Adem Gürdoğan, Şerafettin Serdar, Mustafa Baykara, Seyfi Akman, Atilla Özsever ve Mehmet Alkaya daha önce adlarını belirttiklerimin yanı sıra özellikle bu üç gün içinde olayda en çok emeği geçen arkadaşlarımızdır.

Arkadaşlarımız cezaevinden kaçacaklarını 29 Kasım'da (1971) davanın avukatlarından Yalçın Öztürk ve Sadık Akıncılar'a da söylemişler. Onlardan her ihtimale karşı bazı ev adresleri almışlar. Böyle düşünmeleri çok isabetli

olmuş. O sırada bundan haberimiz olmadığı için buluşma gerçekleşmeyince bizler de doğal olarak telaşlandık. Önceki günler gibi tünel çıkışında yine bazı terslikler çıkmış olabileceğini düşündük ama kısa süre sonra gerçek durumu öğrendik.

Tünel kazarak Cezaevinden kaçma fikri kime ait? Kaçış planlamasını yapan kimler?

Tünel kazarak Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'nden kaçmayı ilk düşünenler THKO'lu arkadaşlarımızdır. Bu amaçla tünel kazmaya da onlar başlıyorlar. Bizim arkadaşlarımızı da (THKP-C) bu durumdan haberdar ediyorlar. Giderek birlikte ortak bir çalışma içine giriliyor. Tünel kazarak kaçma fikrini ilk göndeme getiren Oktay Kaynak. Düşüncesini ilk paylaştığı kişi de Cihan Alptekin. Onun tünelin kazılışındaki inatçı, kararlı tutum ve çalışmalarını sevgili Oktay Kaynak'tan Niğde Cezaevi'nde ayrıntılı bir şekilde dinlemiştim.

Sonuçta Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'nden kaçan arkadaşlarımızla kurulan ilişki, onlara dışarıdan nasıl, ne şekilde yardımcı olduğumuzun gerçek öyküsü böyle. Özetle kaçırılmadılar, kaçtılar.

Kaçıştan sonra ilk karşılaşmanız nasıl oldu?

Kaçıştan sonra nerede oldukları bilgisini Olcay kanalıyla bize Mustafa Baykara'dan geldi. Florya'da kaldıkları eve (Bilge ve Taner Saka'nın evi) Haldun Yeşil'le birlikte gittik. Bizi oraya Mehmet Sönmez götürdü.

Gerçi kaçışta bazı hatalar olmuştu ama sonuçtan hepimiz memnun ve mutluyduk. Kısa bir sohbetten sonra en kısa sürede bu evden ayrılmaları gerektiğini söylediler. Ev sahibi bir an önce evi terk etmelerini istiyordu. Onun için bu durumun süratle Mustafa Baykara'ya iletilmesi ve başka çözüm yolları aramak gerekiyordu.

Bu nedenle evden hemen ayrılmak zorunda kaldık.

Askerlerin tutuklanması nasıl ve ne zaman başladı?

Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'nde görevli Fuzuli Yazıcı ile Olcay Özsever'in kurduğu ilişkiyi daha önce anlatmıştım. Fuzuli Yazıcı görevden alınınca böyle bir imkânın ortadan kalkması şüphesiz bizi endişelendirdi. Onun yerine Sabahattin Sakman göreve getirilince doğrusu Fuzuli Yazıcı'yı da unuttuk. Bütün endişeler ortadan kalktı. Fuzuli Yazıcı'nın neden görevden alındığı üzerinde hiç durmadık bile. Bunu bizi ilgilendiren bir konu olarak görmedik. Şahsen ben bu durumu askeri birlikte rutin bir görev değişikliği olarak yorumladım. Çok sonra öğrendik ki durum hiç de böyle değilmiş. Fuzuli Yazıcı cezaevinden kaçış eyleminden bir müddet önce bağlı bulunduğu komutanlığa bir dilekçe vererek kadınlar koğuşunda tutuklu bulunan arkadaşımız Rüçhan'la (Manas) evlenmek istediğini bildiriyor. Bunun üzerine komutanlık Fuzuli'nin cezaevindeki emniyet ve muhafız subaylığı görevine 4 Kasım 1971 günü son veriyor.

Daha sonra da görevi suiistimalden cezalandırılıyor ve tutuklanıyor. Kaçış olayı gerçekleştikten sonra –29 Kasım 1971– cezaevi güvenliğiyle sorumlu subay, astsubay ve erler hakkında idari ve hukuki soruşturma başlatılıyor. Bundan sonra ne tür gelişmeler olduğunu, özel görevle bu soruşturmanın başına getirilen general Memduh Ünlütürk'ün emrinde çalışan Mehmet Eymür'ün anlattıklarından öğreniyoruz... Mealen "Fuzuli Yazıcı'nm komutanlığa verdiği evlenme dilekçesini ele geçiren Mehmet Eymür iyi bir ipucu yakaladığına inanıyor ve general Memduh Ünlütürk'ü Fuzuli Yazıcı'nın sorgulanması için ikna etmeye çalışıyor ve sonunda bunu başarıyor. Fuzuli Yazıcı'yı daha sonra bir pikapla alıp, ellerini bağlayıp gözlerini kapattıktan sonra Erenköy'deki köşke götürüyorlar."[11]

İşte bu gelişmelerin sonucunda Fuzuli Yazıcı'nın sorgusundan aldıkları bilgilerle Olcay (Özsever), Haldun (Yeşil) ve Seyfi (Akman) 11 Şubat 1971 günü, Sabahattin Sakman da 13 Şubat'ta gözaltına alınıyor. Haldun Yeşil'in evine yapılan baskında ele geçirilen daha önceden el yazısıyla hazırlanmış askeri timlerle ilgili isim listesi ve örgüt içinde

11. Mehmet Eymür, *Analiz* (*Bir Mit Mensubunun Anıları*), Milliyet Yayınları, 1991, s. 44-46.

kuryelik görevi yapan, bu vesileyle her yere gidip gelen, örgüt evlerini bilen Seyfi Akman'ın ilk gözaltılar sırasında ele geçirilişi tabii ki tutuklamaların zincirleme ve süratle yayılıp gelişmesini kolaylaştırıyor. Tutuklanan arkadaşlarımızın sorgulanmasının, Fuzuli Yazıcı dahil, çok ağır işkenceler altında yapıldığını da unutmamak gerekir.

Peki Mahir, Yusuf ile tekrar bir araya geldi mi?

Benim bildiğim: Mahir'in Yusuf ve Münir'le karşılaşması, onların Levent'teki eve (Alankuşların evi) nakledilmelerinden sonra oldu.

Pratikte görüşmenin düzenlenmesinin Mustafa Baykara tarafından yapıldığını sanıyorum. Çünkü Yusuf ve Münir'le irtibatlı olarak Baykara, İstanbul'daki örgütsel faaliyetin bütün imkânlarını düzenleyen, yürüten ve denetleyen bir arkadaşımızdı.

Mahir, Ziya ve Ulaş'la kaçışlarından sonra benim kısa aralıklarla yaptığım görüşmeler, Alankuşların evinde oldu. Kimi zaman bu görüşmelerde Mehmet Alkaya ve Haldun Yeşil de bulundu.

Ben yalnızca arkadaşlarımızın Münir ile yaptıkları görüşmede bulundum –sanıyorum o ilk görüşmeydi–.

Münir'i Alankuşların evine Baykara getirdi. Konuşmalar genellikle Mahir'le Münir arasında, daha çok karşılıklı kişisel suçlamaların öne çıktığı sinirli, gerilimli bir atmosferde geçti. Görüşme zaten fazla da uzun sürmedi. Teori ya da pratiğe ilişkin bir konu konuşulmadı, daha doğrusu konuşulamadı.

Şu an konuşmalardan aklımda kalan, Mahir'in "Biz içerideyken siz ne yaptınız?" deyişi ve Münir'in de "Düşündüklerimizi yazılı hale getirdik" sözleri.

Daha sonra Yusuf ve Münir'le bir ya da iki görüşme daha yapmışlar. O görüşmelerde ben yoktum.

Tutukluluk

Siz nasıl tutuklandınız?

16 Şubat 1972 günü Merzifon'da görev yaptığım askeri birlikteyken emir subayı telefon etti. Üst komutanlığın beni görmek istediğini söyledi. Gittim. Biraz emir subayının odasında bekledikten sonra komutanın odasına girdim. "Ankara'dan aradılar. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nda senin ifadene başvuracaklarmış. Ne oldu? Bir şey mi var? Merak ettim" dedi. "Bilmiyorum efendim. Benim bildiğim bir şey yok" diye cevap verdim. "Karargâha sordum, nedenini onlar da bilmiyor. Tayyare göndermişler, seni İstanbul'a götürecekler" dedi. Tekrar emir subayının odasına döndüm, kahve söylemişti, onu içerken "Ankara'dan gelen C-47 tayyaresi alana iniyor" diye haber verdiler. Biraz sonra emir subayıyla birlikte pist başında bekleyen tayyarenin yanına gittik.

Uçağın kapısından girdim. Bir de baktım ki başlarında bir astsubay başçavuşla birlikte ellerinde otomatik silahlar beş altı tane asker içerde oturuyor. Uçak çalıştıktan sonra pilotlardan biri (Onu daha önceden tanıyordum) yanıma geldi, "Kokpite gel, sohbet ederiz" dedi. Biraz "X'le konuşmak istiyorum, az sonra gelirim" dedim. Askerlerin başındaki X astsubay başçavuş daha önce aynı birlikte görev yaptığımız çok sevdiğim bir kimseydi. Uzun zamandır görmemiştim. X'le konuşmaya başladık. Bir ara kulağıma eğildi. "Yüzbaşım Ankara'da Üsteğmen Mustafa Şahin ve Tayfun Orçun'u tutukladılar" dedi. Onların benim çok yakın arkadaşlarım olduğunu biliyordu. Teşekkür ettim. Başka bir şey söyle-

medim. İstanbul'a indiğimizde oldukça geniş tedbirler aldıkları hemen anlaşılıyordu. Merkez Komutanlığı'ndan bir bölük askerle birlikte bir yarbay gelmişti. Devir teslim işleri yapıldı. Harbiye'deki Merkez Komutanlığı'nda, yeraltına doğru merdivenle inilen bir yere geldik. Görevli yarbay bir şeyler söyledi ama şimdi hiç hatırlamıyorum. Sanıyorum nasıl davranmam gerektiğiyle ilgiliydi söyledikleri. Kemerimi, sigaramı ve çakmağımı aldılar. Etrafa baktım yan yana hücreler ve en dipte de bir tuvalet. İkinci ya da üçüncü hücreydi galiba, burada kalacaksınız dediler. Tuvalete giderken diğer hücrelerin kapılarında teğmen, üsteğmen diye adlar yazılı olduğunu gördüm. Harbiye'deki hücrede kesin ne kadar kaldığımı şimdi tam hatırlamıyorum. Tahminen sekiz on gün olabilir. Bir gün önce üşüme, titreme başladı, önce aldırmadım "herhalde biraz üşüttüm, geçer" dedim. Daha sonra ateş ve terleme başladı. Baktım olacak gibi değil, kapıya vurdum. Gelene durumu söyledim. İki üç saat sonra bir doktor asteğmen geldi. Birkaç tane aspirin bıraktı. Kısa sürede geçer dedi. Bir buçuk iki ay sonra tüberküloz olduğum anlaşıldı.

Tutuklanan askerlerin hemen hepsini Harbiye'deki bu hücrelere getirmişler. Hatta bazılarının Harbiye Merkez Komutanlığı'nda sorguları yapılmış. Bunu daha sonra bir konuşmamızda Ergun (Erduran) anlatmıştı.

Beni Ziverbey'deki o meşhur köşke götürdüler. Bizim davadaki bütün arkadaşlar bu yolculuğu yaptı diye biliyorum. O köşkte otuz gün kaldım. Oradaki işkenceyi uzun boylu anlatmaya gerek yok sanırım. Çok anlatıldı ve konuşuldu. Aşağı yukarı bütün arkadaşlarımız bunu yaşadılar. Tekme tokat ve her türlü aşağılamanın yanı sıra o dönemde biliyorsunuz daha çok falaka ve elektrik modaydı.

12 Eylül'de Mamak'ta ve özellikle Diyarbakır Cezaevi'nde Kürt arkadaşlarımıza yapılanları hatırlarsak ben şahsen işkence gördük demeye utanıyorum.

Ziverbey'den sonra nereye gittiniz?

Ziverbey'deki köşkten sonra Selimiye'ye götürdüler. Selimiye'de mahkeme salonunun bulunduğu blokun giri-

şinde, alt katta bir hücreye koydular. O hücrede aşağı yukarı bir yıl kaldım. Hücrede tuvalet yoktu, gerektiğinde üç beş asker eşliğinde koridordaki tuvalete götürüyorlardı. Bir seferinde tuvaletin yanında bir hücre olduğunu fark ettim. Hücrenin kapısının üstündeki küçük delikten birileri aşağı bakmaya çalışıyordu. Çok dikkatli bakmama rağmen kimler olduğunu anlayamadım. Görevli askerler de o tarafa bakılmaması için sürekli uyarıyorlardı tabii ki. Kaldığım hücrenin önüne nöbete gelen askerler arasında biraz meraklı, konuşmayı seven, bakışları ve davranışlarıyla ben sana düşman değilim mesajı vermeye çalışan bir asker vardı. Onun sayesinde tuvaletin yanındaki hücrede Ziya Yılmaz ve Nahit Töre'nin, biraz ilerde sağda merdiven altındaki hücrede de Ertuğrul'un kaldığını öğrendim.

Sanırım beş altı ay sonra görevli bir subay geldi, "Hazırlan, yıkanmaya gideceksin" deyince nasıl sevindim bilemezsin. Bindirildiğim arabanın içinde birçok kişi vardı. Aklımda kalan yalnızca Ertuğrul (Kürkçü), diğerlerini şu an hatırlayamıyorum. Savcılık ifadeleri devam ettiğinden birbirimizle konuşmamızı engellemek için aralara askerler oturtulmuştu. Bir müddet sonra bir hamamın önünde arabadan indirildik. Önceden hamamda her türlü tedbir alınmış tabii. Tek tek sırayla içeri soktular bizi. Birkaç metre gittikten sonra oldukça geniş bir yere geldik. Ortada koca bir göbek taşı, etrafta da altı yedi tane kurna var. Her kurnanın başına bir tutuklu oturtuldu. Göbek taşının üstünde iki üç asker ayaklarında postal, belden yukarıları çıplak, başlarında miğferleri, ellerinde otomatik silahlar. Zavallı askerlerin burunlarından ter damlıyor. Manzara bana çok komik gelmişti. Hem yıkanıyor hem de gülüyordum.

Hücrede yalnız mı kaldınız?

Evet bir süre yalnız kaldım. Bir gün hücrenin kapısı açıldı. Görevli astsubay üstünde çok eski koyu renkli bir ceket olan birisini içeri doğru itti. Homurdanarak bir iki şey söyledi. Arkasından hızla kapıyı çekip gitti. Şaşırıp kaldım. "Misafir" geleceği hiç aklıma gelmemişti. Gelenin halinden, görünüşünden, çok eziyet gördüğü anlaşılıyordu. Aklıma

Ziverbey'deki köşk geldi. Üzüldüm tabii. Neyse, iki laf edecek biri gelmişti en azından, buna sevindim ama doğrusu içime de bir kuşku düştü. Kimdi bu adam?

Koskoca Selimiye Kışlası'nda yer mi yoktu? Niye benim yanıma getirmişlerdi? O günlerde savcılık sorgusu devam ediyor. Annemle ve babamla bile görüşmem yasak.

Kısacası, sevgili Garbis (Altınoğlu) ile ilk karşılaştığımda açıkçası aklımdan geçen düşünceler bunlar oldu (Sanırım aynı endişeleri o da duymuştur). Kısa zamanda iyi bir dostluk, arkadaşlık ilişkisi kuruldu aramızda. Bu defa da iyi ki Garbis'i getirmişler diye düşündüm. O hücrede ne kadar birlikte kaldık şimdi hatırlamıyorum.

Hücrede ne kadar kaldınız? Sonra nereye götürüldünüz?

Aşağı yukarı bir yıl sonra (Yusuf, Ertuğrul, Münir, Ziya, Nahit ve ben) kaldığımız hücrelerden çıkarılarak, yine Selimiye'de alt katta, bir koğuşta (6. Koğuş) bir araya getirildik.

Tutuklandıktan sonra ilk defa burada karşılaştık. Ziya Yılmaz ve Nahir Töre daha önce yargılanmış, askeri mahkeme her ikisi hakkında idam kararı vermişti. Askeri Yargıtay'dan çıkacak kararı bekliyorlardı.

II. THKP-C davasına dahil edilen diğer tutuklu arkadaşlarımızın bir kısmı üst katlarda, bir kısmı da alt katlardaki (Selimiye) koğuşlarında kalıyordu. Mahkeme başlayıncaya kadar onlarla ilişkilerimize müsaade etmediler.

6. Koğuş'ta ilk bir araya geldiğinizde ilişkileriniz nasıldı? Mahkeme süreci ne zaman başladı?

Cezaevinden kaçış olayının ardından, örgütün yönetim kademesinde (M.K.) meydana gelen bölünme (Bunları daha önce anlattım) sırasında ilişkilerimizde tabii ki birtakım kırgınlıklar ve kopuklukların yaşandığı bir gerçek.

Selimiye'nin 6. Koğuş'unda, irademiz dışında, bir araya geldiğimizde, geçmiş dönemde olanlar öne çıkarılarak ilişkilerimiz başlamadı. Bana göre doğrusu da buydu zaten.

Çok acılar yaşanmıştı. En acısı da şüphesiz Kızıldere'ydi (o sıralarda hücrelerdeydik), Ertuğrul'un katliamdan sağ kurtulması o derin üzüntünün yanı sıra tek tesellimizdi. O günlerde 6. Koğuş'ta hem derin bir acı hem de merakla Ertuğrul'dan o süreçte yaşananları dinledik. Kesintiye uğrayan ilişkilerimiz bu vesileyle tekrar başlamış oldu.

Zamanla konuşmalar doğal olarak tutuklama ve sorgulara, oradan, o güne kadar yaşadıklarımıza ve içinde yer aldığımız siyasi hareketin kendisine kadar uzandı tabii ki.

Kısacası, bu tür konuşmalar mahkemenin başlamasına kadar da devam etti. Bütün bunlar aynı zamanda geçmişe bakışımızdaki yaklaşım farklılıklarının da ortaya çıkmasına yol açtı.

Yusuf ve Münir, ayrılık sırasında söyledikleri ve savundukları düşünceleri tamamen terk etmişlerdi.[12]

O zaman harekete yönelttikleri birçok eleştiri vardı ama bu eleştirileri hareketin kendisine sahip çıkarak, temelde onu savunarak dile getiriyorlardı. Oysa şimdi harekete bakışları tamamen değişmişti, onlara göre; THKP-C hareketi ülke çapında var olan "tarihi provakasyon"un bir parçasıydı. İler tutar bir yönü, savunulacak hiçbir tarafı yoktu.

Nitekim, kısa süre sonra başlayan mahkeme sırasında ve daha sonra da –sorgu ve savunmalar dahil– bu düşüncelerini ayrıntılı bir biçimde ifade ettiler. (Mahkeme zabıtlarında bunlar var).

Fazla uzatmayayım, bu arkadaşlarımızın yaklaşımlarına katılmadım. Söylediklerini yanlış buldum. Oluşumunda hepimizin yer aldığı bu hareket; yapılan yanlışlar ne olursa olsun, böylesine bir yere konulmayı bana göre asla hak etmiyordu. –Bugün de aynı kanaatteyim–.

12. Bu konuda bir fikir edinmek için o zaman bu arkadaşlarımız tarafından hazırlanan ve 116 sahifesi polisin eline geçen broşürden iddianameye aktarılan bölüme bakılabilir. İddianame a. 179-185.

Mahkeme Süreci

Mahkeme süreci ne zaman başlamıştı?

1973 Mart sonu ya da nisan başında II. THKP-C davası basladı.

Geçmişe bakışımızdaki genel benzerlikler, "ne yapalım?" sorusuna Ziya ile birlikte cevap aramamızı kolaylaştırdı şüphesiz.

Haftanın aşağı yukarı beş günü mahkemeye gidiyorduk. Ben mahkemeyle ilgili gelişmeleri, mahkemede olanları, konuşabildiğim bazı arkadaşlarımızın ne düşündüğünü, eğilimlerini ve kendi aralarındaki ilişkileri Ziya'ya elimden geldiğince aktarmaya çalışıyordum. Bütün bunları da göz önünde bulundurarak yapmamız gerekenleri genel hatlarıyla birlikte tespit etmeye çalıştık. Aklımda kalanlar:

- Sorgu sırasında yalnızca maddi olaylara ilişkin ifade verelim.
- İdeolojik ve siyasal olarak ne düşündüğümüzü savunma safhasında derli toplu bir şekilde açıklarız.
- Mahkeme salonunda, mümkün mertebe gereksiz tartışma ve sürtüşmelere yol açacak söz ve davranışlardan kaçınalım vb. (Ziya bunlarla ilgili daha yakından tanıdığı ve güvendiğini söylediği bazı arkadaşlarımıza mektup yazdı. Mektupları ben götürüp mahkemede sahiplerine veriyordum).
- Haklarında tahliyelerini bağlayıcı somut delil olmayan arkadaşlarımızın bir an önce tahliyesini kolaylaştırıcı ne yapılması gerekiyorsa onları yapalım.

Bu arada ben de birçok arkadaşımıza, dilim döndüğünce Ziya'yla birlikte düşündüklerimizi anlatmaya çalıştım. Kimisi yalnızca dinledi, bir fikir beyan etmedi, kimisi yanlış buldu, kimisi hiç ilgilenmedi. Çok az kimse de haklısınız öyle yapalım dedi.

Kısa süre içinde ülkedeki siyasal gelişmelerde birçok değişiklik yaşandı. 1973'deki cumhurbaşkanlığı seçimiyle yeni bir dönemin kapıları aralandı. Bu gelişmeler 1974 affını gündeme getirdi. Afla birlikte 146/1'den yargılananlar dışında bütün arkadaşlarımız tahliye oldu. Biz 146/1 yargılananlar (Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, Oktay Etiman, Ertuğrul Kürkçü ve ben) Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'ne nakledildik.

1974 Aralık ayında savunmalar tamamlandı[13], mahkeme 146/1'den yargılananlar için idam kararını verdi. Daha sonra cumhuriyetin 50. yılı nedeniyle çıkarılan af yasası gereğince idam cezaları önce müebbete, daha sonra Orhan Savaşçı, Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga'nm 24 yıl, Oktay Etiman ve Ertuğrul Kürkçü'nün cezalarının 30'ar yıla düşürülmesine karar verildi.

1975'te Ankara Mamak Cezaevi'ne ve Askeri Yargıtay hakkımızdaki kararı onaylayınca 1977'de de Niğde Cezaevi'ne gönderildik.

1979'da çıktığınızda nasıl bir dünyayla karşılaştınız?

1979'da (mayıs) cezaevinden çıkmam tamamen sürpriz oldu, doğrusu hiç beklemiyordum. Yasalarda birtakım değişiklikler yapılınca, kendimizi dışarıda bulduk.

Bu durumdan Yusuf, Münir, Necmi, İlkay, Kamil ve ben yararlandık; Ziya, Oktay, Ertuğrul maalesef içeride kaldı.

Bir aya yakın Ankara'da annemin yanında kaldım. Babam ben Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'ndeyken (1975) vefat etmişti.

Genel olarak sağlık durumum pek iyi sayılmazdı. Bunun sıkıntısını cezaevinde çok çektim. En azından bazı kontrollere ihtiyacım vardı. Acaba ne yapabilirim diye düşündüğüm bir sırada, bir gün Tayfun Mater arkadaşımız çıkagel-

13. Orhan Savaşçı'nın savunması Ek 2'de verilmiştir.

di, hastane, doktor gibi konularda gösterdiği ilgi, destek ve yardımlarını asla unutamam. Sağ olsun.

O günlerde dayım Ankara'ya geldi. Cezaevindeyken fırsat buldukca –yeğenlerimle beraber– Van'dan Niğde Cezaevi'ne ziyarete gelirdi. Hali vakti yerindeydi. Cezaevine hemen her gelişinde bir kuzu getirirdi. Tabii ki bizim komünde o gün bayram olurdu.

Dayımın ısrarları sonucunda annemle birlikte Van'a gittim. Üç aya yakın bir süre orada kaldım.

Bu arada gazetelerde infaz yasasıyla ilgili haberler çıkmaya başladı. Yazılanlara bakılırsa; yeniden yapılan inceleme ve araştırmalar sonucu yanlış hesap yapıldığı ortaya çıkmış, infaz yasasından yararlanarak cezaevinden tahliye olanların tekrar tutuklanmasına karar verilmişti.

Yeni yapılan hesaplara göre üç dört yıl daha cezaevinde kalmamız gerekiyormuş! Bu tür haberler üzerine, Van'da kalmamın sakıncalı olduğunu düşündüm. İstanbul'a gittim. 1980 başlarına kadar İstanbul'da saklandım. Bu süre zarfında, birçok arkadaşımız barınma ve saklanma konusunda bana, maddi manevi her yönden yardımcı oldular. Hepsine müteşekkirim.

O günlerin siyasal ve toplumsal atmosferi ufukta yeni bir askeri darbenin gelebileceği ihtimalini güçlendiriyordu. Hiç aklımda olmadığı halde, bu defa yurtdışına çıkıp çıkmama üzerine düşünmeye başladım. Çıkmanın mevcut koşullarda daha rasyonel bir karar olacağı konusunda, bana yardımcı olan arkadaşlarımızla hemfikir olduk. Pasaport dahil her türlü tedbirin alınmasında en yakın desteğim onlar oldular.

Kısacası cezaevi sürecinin sonunda dışarı çıkar çıkmaz karşılaştığım durum ve sonuçları da böyle oldu.

İlyas Aydın

Soru: İlyas Aydın kimdir? Onunla ilişkiniz nasıl başladı?

İlyas (Aydın) ve Haldun (Yeşil) Hava Harb Okulu'ndan devre arkadaşlarımdır.

Haldun 1971 yılının Mart ayında Ankara'ya gelmişti. Kendisi İstanbul'daki Askeri Mahalli Örgütlenme içinde yer alan bir arkadaşımızdı. Bu görüşmede; ben Haldun'a bir kısım arkadaşımızın İstanbul'a gittiğini, gerektiğinde onlara özellikle barınma ve ev kiralama vb konularda yardımcı olabilecek güvenilir kişiler olup olmadığını sormuştum.

İşte İlyas (Aydın)ın adı bu vesileyle gündeme geldi. Dediğim gibi, aynı devreden olduğumuz için İlyas'ı bende tanıyordum. Ama okuldan mezun olduktan sonra onunla hiç karşılaşmamıştım. Öğrencilik yıllarında Haldun'un çok yakın arkadaşı olduğunu biliyordum.

Haldun İlyas'ın İstanbul'da görevli olduğunu, onunla dostluk, arkadaşlık ilişkisinin devam ettiğini söyleyince, böyle bir durumda "İlyas bize yardımcı olabilir mi? Olamaz mı? Bunun sakıncaları var mı, yok mu? "üzerine aramızda epey bir süre konuştuk. Sonuçta ona güvenebiliriz kanaatine vardık.

Haldun İstanbul'a dönüşünde onunla görüşecek, benimle ilişki kurması için Ankara'ya gönderecekti. Öyle de oldu. Bir iki gün sonra İlyas Ankara'ya geldi. Kısaca onunla ilişkimiz bu şekilde başladı.

İlyas Ankara'da iki gün kaldı sanıyorum. Bu süre zarfında hem geçmişe, hem günümüze ilişkin bir çok şey konuştuk.

İlyas, iyi niyetli, sevdiği, güvendiği insanlara elinden gelen yardımı esirgemeyen bir yapıya sahipti. Kendisinden beklediğimiz yardımı reddetmedi. Bunu asıl olarak ideolojik, politik nedenlerden ötürü yaptığını düşünmüyorum. Benimle, özellikle Haldun'la olan ilişkisinin, o dönemde, bu tutumunda daha belirleyici rol oynadığı inancındayım. İlyas bizler gibi; güncel siyasal gelişmeleri, özellikle Sosyalist Devrimci Hareket'teki teorik ve pratik gelişmeleri sürekli ve dikkatli bir şekilde izleyen bir konumda değildi. Ama sola karşı bir sempatisi olduğu da açıktı. ".... Onları (sosyalistleri kastediyor) seviyorum. Onlar yoksulları savunuyorlar" dediğini bugün de hatırlıyorum.

Ankara'dan ayrılırken İlyas'a ilişki kurması için İstanbul'da olan Saffet'in (Alp) de adını verdim. Bu görüşmemizden sonra İlyas'ı Temmuz 1971'e kadar bir daha görmedim. Ama bu süre zarfında İstanbul'da askeri, mahalli örgütlenmeyle birlikte hareket ettiğini ve İstanbul'da bir dizi eylem planlayan arkadaşlarımıza barınma, ev kiralama konularında yardımcı olduğunu biliyorum. Elrom olayının arkasından İstanbul'daki birçok arkadaşımız tutuklandı. 30 Mayıs 1971'de Sibel Erkan olayı oldu. Hüseyin (Cevahir) öldürüldü, Mahir (Çayan) yaralı olarak yakalandı. İlyas (Aydın) bu olaylar sırasında ismi açığa çıktığı için bazı arkadaşlarımızın yardımıyla İstanbul'da saklandı. Daha sonra 1971 Temmuz başlarında temin edilen bir araçla İlyas'ın Ankara'ya gelmesi sağlandı. Şubat 1972 sonuna kadar da Ankara'da kaldı. Ben Temmuz 1971'de Merzifon'a tayin oldum ve Ankara'dan ayrıldım. Bundan sonra Ankara'ya imkân buldukça gidebildim. Tabii ki bu gelişlerimde İlyas'la görüşmelerim oldu. İlyas'ın bütün ihtiyaçları Ankara'daki imkânlar ölçüsünde örgütle bağlantılı arkadaşlarımız tarafından karşılandı.

I. THKP-C davası, 16 Ağustos 1971'de İstanbul 3 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde başladı. Merzifon'dayken yapılan duruşmaları, mahkemede yapılan konuşmaları günlük gazetelerden izliyordum. Tabii bilgilenmemiz çok sınırlıydı. Ayrıca o dönemde iletişim imkânlarının da çok kısıtlı olduğunu unutmamak gerekir. 4 Ekim 1971'de İstanbul'da Harp Akademisi'nde karargâh kursuna katılacaktım. Daha

önceden Münir ile Yusuf'un 1971 Eylül başında İstanbul'a gideceklerinden haberim vardı. Onlarla görüşmek üzere Ankara'ya gitmeye karar verdim. İstanbul'da tutuklu bulunan arkadaşlarla ilgili birtakım girişimler yapmamız gerektiğini düşünmeye başlamıştım. Hem bu düşüncelerimi onlarla paylaşmayı hem de 4 Ekim'den itibaren İstanbul'da olacağımı haber vermek istedim. İki ay İstanbul'da kalacaktım.

Ağustos 1971 sonuna doğru Merzifon'dan Ankara'ya otobüse bindiğim gün hemen hemen bütün gazeteler "Elrom'u İlyas Aydın Öldürdü" manşetiyle çıkmıştı. Yolda gazeteleri okuyarak Ankara'ya geldim. Tabii ilk işim İlyas'ın saklandığı eve uğramak oldu. Beni görünce çok sevindi. Biraz tedirgindi. Gazetelerde yazılanlardan haberdardı. Ne düşündüğünü sordum, "Gazeteleri okur okumaz önce çok şaşırdım ve kızdım. Biraz daha sakin düşününce herhalde arkadaşlar zor durumdalar ve zaman kazanmaya çalışıyorlar diye düşündüm" dedi. "Aynen senin düşündüğün gibi düşünüyorum" diye cevap verdim. Epey bir süre konuştuk. Neler düşündüğümü kısaca anlattım. İstanbul'a gideceğimi, orada savunma avukatlarıyla ilişki kurmaya çalışacağımı, birinci elden bilgi sahibi olmamız gerektiğini söyledim. Gerçekten ortada anlaşılması zor bir durum vardı. Elrom'un kaçırılması ve öldürülmesi olayıyla İlyas'm hiçbir ilişkisi olmadığını en yakından bilen, o eylemi planlayan ve eylemin içinde yer alan arkadaşlarımız mahkemede böyle bir açıklama yapmıştı. Bu açıklama ne anlama geliyordu, basında bu konuda olur olmaz yazılar çıkmaya, yorumlar yapılmaya başlanmıştı. İlyas'ın saklanmasına yardımcı olan bizlerdik. Bu durumda ne yapmak gerekiyordu? Kafalar karmakarışık olmuştu.

İstanbul'a kurs için geldikten sonra neler öğrendiniz? Ne gibi gelişmeler oldu?

Ben 4 Ekim'de İstanbul'a geldikten sonra ilk planda avukatlardan bu konuda bilgi almayı düşünmeme rağmen, cezaevinden kaçışla ilgili çalışmaların süratle gelişmesi ve yoğunluğu nedeniyle böyle bir şansım olmadı (Bu arada kursa

devam zorunluluğum da var). Ancak kaçış olayından sonra görüşmelerimizden birinde Mahir'e mahkemede yapılan bu açıklamanın bizi şaşırttığını ve aramızda tartışmalara yol açtığını anlattım. "Ben ve İlyas da dahil bazı arkadaşlar bu açıklamayı sizlerin içinde bulunduğu şartları göz önünde bulundurarak değerlendirdik, daha doğrusu mahkemede zaman kazanma çabası olarak yorumladık" deyince Mahir "Doğru değerlendirmişsiniz, biz İlyas'ı yurtdışına gönderdiğinizi düşündük" dedi. Ben İstanbul'dan ayrılacak, Ankara'ya uğrayacak, oradan Merzifon'a geçecektim. "İlyas Ankara'da, ona söylemek istediğin bir şey var mı?" dedim. O sırada 4. Levent'te Alankuşların evindeydik. Hemen kâğıt kalem aldı. İlyas'a kısa bir mektup yazdı, "Seni zor durumda bıraktık. Kusura bakma" mealinde bir mektup. Zaman dardı. Ankara'da bunları daha detaylı olarak konuşuruz diyerek ayrıldık. (Tarih 5 ya da 6 Aralık 1971 olabilir).

Tabii her şey düşündüğünüz gibi olmuyor. Mahir, 31 Ocak 1972'de Ankara'ya getirildi. Gelişi, karşılanması, güvenli bir yere yerleştirilmesi vb işlerin yanı sıra o günlerin yoğun karmaşası içersinde bir araya gelip İlyas konusunu tekrar konuşup, değerlendirme imkânı olamadı. 2 Şubat'ta Ankara'dan ayrılmak zorundaydım. Bir haftalık izinle gelmiştim. Mahir ve İlyas'la ayrı ayrı son görüşmem (ayrı evlerde kalıyorlardı) 26 Ocak 1972 ile 2 Şubat 1972 arasında oldu. Ben Ankara'dan ayrıldıktan sonra konu arkadaşlar arasında tekrar gündeme geldi mi, konuşuldu mu, bunu bilmiyorum.

Ben 16 Şubat 1972'de Merzifon'da tutuklandım. Daha sonra cezaevi sürecinde bana nakledilenlerden öğrendiklerime göre Ankara'da Şubat 1972'de arkadaşlarımızla ilgili gözaltılar başlayınca, İlyas bulunduğu yerden güvenlik nedeniyle Keçiören'de bir tamirhaneye götürülüyor... Arkadaşların (Alkaya ya da Veyisoğlu olabilir) anlattığına göre "Para temin edeceğim" diyerek buradan ayrılıyor.

Erol Aydın bu tamirhanede Ali Başpınar ve Sedat Kesim'le birlikte çalışıyormuş.[14] Onun söylediğine göre,

14. Erol Aydın'in açıklaması: 1971 yılında Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu'nda öğrenciyken 12 Mart askeri darbesi oldu. 1971 Mayıs ayında okul arkadaşlarım olan Ali Başpınar ve Sedat Kesim ile temas kurdum. Onlar

tahminen 20-22 Şubat 1972'de buradan ayrılıyor ve tekrar geri gelmiyor. İşte İlyas Aydın'la ilgili kuşkular bu noktadan itibaren başlıyor. Daha sonraki yıllarda 1975-1979 ve

---

cunta tarafından aranıyorlardı, benim böyle bir durumum yoktu. O yaz Ankara Birlik Sahnesi'nde sahne arkası işlerde çalıştık. Ali ve Sedat THKP-C hareketinin elemanları oldukları için ben de kendiliğinden harekete katılmış oldum. Örgütün, para, arananları saklama gibi değişik gereksimlerini sağlıyorduk. Daha sonra Mimarlar Odası'nın (Kızılay'da) en üst katındaki salonu alarak çay ocağı olarak çalıştırdık, öğlenleri ise binada çalışanlara yemek veriyorduk. Daha başka işler becererek hem geçimimizi sağlıyor hem de örgüte para ve malzeme yardımında bulunuyorduk. İşyerleri açıyorduk. Aralık (1971) ayında Keçiören'de Güçsüzler ve Kimsesizler Yurdu'nun karşısında bir tamirhane açtık (Ali Başpınar, Sedat Kesim ve ben) sanat lisesi kökenli ve Teknik Yüksek Öğretmeni Okulu öğrencileri olduğumuz için elimizden iş geliyordu. 40 metrekarelik tamirhanenin bir de bodrum katı vardı. Tamirhanenin içindeki bir kapaktan buraya iniliyordu. Bodrumu düzenleyerek aşağıya ikili, üçlü koltuklar koyduk. Elektrik kabloları çekip elektrik sobası yerleştirdik. Partiyle iletişimi Ali Başpınar yürütüyordu. Tamirhaneye zaman zaman Selahattin Güleç ve Oğuzhan Müftüoğlu da uğruyorlardı. Bir gün tamirhaneye 30-35 yaşlarında, zayıf, uzun boylu tanımadığımız bir kişi getirdiler. (Getiren Selahattin Güleç veya Oğuzhan Müftüoğlu'ydu) Prenses kod adıyla tanıtılan bu kişiyi bodrumda saklamamız istendi. (Aylar sonra bu kişinin İlyas Aydın olduğunu öğrendim). Birkaç gün sonra Sinan Kazım Özüdoğru, Hüdai Arıkan, Zafer Kutlu'yu getirdiler. Daha sonra Mehmet Alkaya (Eşkıya kod adıyla tanıtıldı) geldi. Bu kişileri bodrumda sakladık. Bu arada tamirhane arı gibi işliyordu, çok para kazanıyorduk.

Bodrumda sıhhi olmayan şartlarda 3-4 hafta kaldılar. Banyosuz, tuvalet üst katta, beslenme zorlukları, uykusuzluk, gelen giden müşterilerden dolayı bodrumda ses çıkarmadan gece gündüz kalmak... son derece gayri insani şartlar içinde günleri geçiyordu.

Tahminen 22-23 Şubat 1971 günü öğle vakti Prenses (İlyas Aydın) 2-3 saat içinde döneceğini söyleyerek çıktı. Bu zaman içinde dönmeyince bodrumda kalanlar endişelenerek tamirhaneyi terk ettiler. Akşamüzeri tamirhaneye Selahattin Güleç geldi, durumdan haberi olmuş. Prenses'in dönmediğini öğrenince Ali ve Sedat'ın da gitmesini benim ise beklememi istedi. Gerekçe olarak "Bu arkadaş Ankara'yı iyi bilmez, yeri bulmakta zorlanmış olabilir, her an çıkıp gelebilir. İki gün sonra Necati Bey de EGO binasının önünde saat 19:00'da Eşkıya (Mehmet Alkaya) ile buluşup durumu anlatırsınız" dedi. Buluşma gününe kadar bekledim, gelen olmadı. Eşkıya ile buluştuğumda durumu anlattım. Bu kadar beklemenin çok yanlış olduğunu ve kendi inisiyatifimle hareket etmem gerektiğini belirtti. Tamirhaneyi hemen terk etmemi istedi. Ben de o gece tamirhaneye gitmedim. Sabah erken uğrayıp bazı şeyler almayı düşündüm. Sabah tamirhaneye uğramadan yakındaki fırma gidip simit gibi kahvaltılık almayı düşündüm. Fırında tamirhane binasında çalışan kapıcıya rastladım. O gece binanın ve tamirhanenin sarılarak arandığını öğrendim. Fırından çıkıp, tamirhaneye uğramadan o semti terk edip Ali Başpınar'ı bulup durumu kendisine anlattım. (Konuyla ilgili Sedat Kesim'in açıklaması Ek 3'dedir).

sonrası gerek basında çıkan haberlerden gerekse bazı kişilerden doğrudan edindiğim bilgilere göre İlyas Aydın Ankara'dan ayrıldıktan sonra Filistin'e gidiyor, orada Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi kanalıyla Paris'teki Gülten Çayan'a "Ben buradayım, gelin görüşelim" yazan bir mektup gönderiyor. Bunun üzerine Gülten, Ercan Erciyes'i Şam'a, İlyas Aydın'ın yanma gönderiyor ve "Ben de en kısa zamanda geliyorum" diyor. Ercan Erciyes giderken Mahir'in Gülten'e gönderdiği mektubu da yanma alıyor.[15] Gülten Çayan'ın tanıklığına göre, Ercan Erciyes'in gidişinden bir hafta sonra da Gülten Çayan, Osman Tokcan'la birlikte Beyrut havaalanına inerler. Onları karşılayan Ercan Erciyes, İlyas Aydın'ın öldüğünü söyler. Şaşırırlar. "Neden, niçin öldü?" diye sorduklarında Ercan Erciyes "İşkenceye alındı ve kalp yetmezliğinden öldü" diye cevap verir. Ercan Erciyes'in anlattığına göre Filistin kamplarında kalan THKO'lu bir grup İlyas Aydın'ı sorgular. Bu sorgulama sırasında kendisi de onlarla birliktedir ve sorgu banda alınır. Bunun üzerine sorgu yapanlarla ilişki kurulur. Gülten Çayan bandın kendilerine verilmesini ister. Önce vermeyi reddederler. Aralarında tartışmalar olur, sonra bandın bir kopyasını (Hasan Ataol'un bandın bir başka kopyasının olmadığını söylemesine karşın Gülten Çayan kendisine kopyanın verildiğini söylüyor) Hasan Ataöl (THKO üyesi) ile Gülten Çayan'a gönderirler. Gülten Çayan ve arkadaşları 1973 Aralık ayında FDHKC'ye[16] yardım etmekten dolayı Paris'te tutuklandıklarında Fransız polisi yaptıkları aramada el koydukları malzemelerle birlikte bu bandı da alıp götürüyor.

Aradan bu kadar zaman geçti. Peki bugün ne düşünüyorsunuz, İlyas Aydın ajan mı? Öldürüldüğü doğru mu? Hâlâ yaşıyor diyenler bile var.

Biliyorum, İlyas Aydın olayı medya ve sosyal medyada aradan bu kadar yıl geçmesine rağmen zaman zaman gündeme gelen ve üzerinde akıl almayacak derecede spekülas-

15. Mahir Çayan'ın İlyas Aydın'ı ajanlıkla suçladığı mektup.
16. Gülten Çayan, FDHKC'ye değil, FHKC'ye yardım etmekten tutuklandığını belirtti.. Gülten Çayan'ın mektubu EK 5'te.

yon yapılan bir konu. Dediğin doğru "İlyas Aydın ABD'de yaşıyor"[17] diyecek kadar bile bu spekülasyonları güncel siyasal ortamla da örtüştürerek geliştirenler bile var.

Bunun nedeni belli. Bu konu bütün yönleriyle net bir şekilde bugün de açıklığa kavuşmadığı için her türlü istismara açık. Önce en son söyleyeceğimi baştan ifade edeyim: İlyas Aydın hakkında ileri sürülen ajan, provokatör vb iddiaları doğrulayacak somut belge ve kanıt dün yoktu, bugün de olmadığını düşünüyorum. Bana göre bu konuda basında ve sosyal medyada dolaşan, sözünü ettiğimiz türden başı sonu belirsiz pek çok spekülatif yorum ve değerlendirmeleri bir kenara koyarsak, bu konuyla ilgili sanıyorum üzerinde durmamız gereken iki temel ve önemli argüman var: İlki Mahir'in Gülten'e (Çayan) gönderdiği mektup. İkincisi de Filistin'de İlyas Aydın'ı sorgulayan grubun başındaki kişinin (Teslim Töre) yaptığı açıklama.[18] Benim izleyebildiğim kadarıyla özellikle Mahir'in mektubu bütün bu ve benzeri iddiaları dillendirenler için birinci derecede referans olarak gösteriliyor, hatta İlyas Aydın'ı sorgulayanlar ve ölümüne yol açanlar için bile bu böyle.

Mahir'in mektubunu 1972 Şubat-Mart aylarında Ankara'da arkadaşlarımızın içinde bulunduğu koşulları göz ardı ederek gerçek anlamda değerlendiremeyiz. Düşünün, o günlerde devlet güçlerinin yoğun baskı ve terörü aralıksız devam ediyordu. Her gün evler basılıyor, art arda tutuklamalar ve başkent sokaklarında sürekli bir insan avı var. Herkesin sinirleri gergin, bırak yarını, birkaç saat içinde bile ne olacağının garantisi yok. İşte böyle bir durumda İlyas Aydın beraber olduğu arkadaşlarından "Para bulmaya gidiyorum" diyerek ayrılıyor ve geri gelmiyor, bilindiği kadarıyla tekrar ilişki kurma çabası da yok. Böylesine bir davranışın bu koşullarda ve o ilişkiler içerisinde bütün kuşkuları üzerine çekeceği son derece açık. İşte Mahir mektubunu bu kısaca anlatmaya çalıştığım, o gerilimli ve şüphe bulutlarının etrafta kol gezdiği böyle bir ortamda yazıyor. Gerçekten boğucu bir ortam. O durumda kim olsa İlyas Aydın'ın bu davranı-

17. Cem Küçük, "MOSSAD, Efraim Elrom ve İlyas Aydın'ın akıbeti", *Yenişafak*, 23 Mayıs 2013.
18. Ömer Polat, "Tabancayı Masanın Üstüne Koydum", *Demokrat Türkiye*. (Ek 4).

şından kuşku duyardı. İlyas Aydın'ın arkadaşı olarak ben de orada olsaydım aynı kuşku ve endişeyi paylaşırdım. Ama bütün bunlar, (İlyas Aydın'ın arkadaşlarına hiçbir açıklama ihtiyacı duymadan ortadan kaybolması, bu durumdan kaynaklanan haklı kuşku ve endişeler) İlyas Aydın'ın ajan diye nitelenmesi için yeterli mi? Ben yeterli olmadığını düşünüyorum. Mahir'in mektubu bu koşullar göz önüne alınarak değerlendirilmeli. Mektupta ajan kelimesinin amacını aşan bir tanımlama olduğu kanısındayım. Birincisi bu.

Diğeri ise Ömer Polat isimli gazetecinin Filistin'de İlyas Aydın'ı sorgulayan Teslim Töre ile yaptığı röportaj. Bu röportajın ne zaman yapıldığını bilmiyoruz. Ortadoğu'nun bir şehrinde yapıldığı anlaşılıyor ama hangi tarihte, hangi gazetede, nerede yayımlandığı biliniyor. Yıl 1982 *Demokrat Türkiye* gazetesi, yer Batı Almanya. Şimdi bu röportajda konuşan kişinin esip gürlemesi ve İlyas Aydın üzerinden kendi cesaretini ve önemini vurgulama çabalarını bir tarafa bırakırsak ortaya çıkan özetle şu: İlyas Aydın sığındığı Filistinlilerin yanından alınıyor. Sorguya çekiliyor. Mahir'in mektubu kendisine gösterilince "Ben ajanım" diyor ve her şeyi itiraf ediyor. Sonunda "Beni öldürün!" diye yalvarıyor. İlyas Aydın'ın Filistin'e geliş nedenini de yine bu röportajdan öğreniyoruz!.. Çok önemli bir görev verilmiş kendisine!.. "Senin burada işin bitti. Şimdi THKO ile uğraşacaksın. Teslim Töre'nin işini bitireceksin" demişler. Anlatılan hikâye bu. Başkaları ne düşünür bilemem ancak ben anlatılan hikâyeye şüpheyle bakıyorum ve inandırıcılıktan uzak olduğunu düşünüyorum. Ayrıca bir insandan işkence altında alman ifadeler gerçeği ne kadar yansıtır? Üstelik bu işkenceli sorguyu yapanlar devrimci olduklarını iddia ediyorlar. Bu yapılanlar devrimci moral ve etik adına utanç verici bir davranış değil mi?

On yıl sonra Teslim Töre aynı olayı *Mahir* adlı kitabın yazarı Turhan Feyizoğlu'na bakın nasıl anlatıyor:[19]

Teslim Töre, bu konuda özetle şunları söylemiştir:

19. Turhan Feyizoğlu, *Mahir* (*On'ların Öyküsü*), Ozan Yayıncılık, 2004, s. 516-517.

Biz, Suriye'de El-Fetih'in kampında kalıyorduk. O zaman FDHKC ile El-Fetih örgütleri birbirlerine çok düşmandı. Gülten Çayan ile arkadaşı Paris'ten pasaportla Suriye'ye gelmişlerdi. Arkadaşına Fransız bir isim takmışlardı. Zayıf, uzun boylu birisiydi İlyas Aydın, Türkiye'den Suriye'ye geldiğinde FDHKC ve onun lideri Naif Havatme ile doğrudan doğruya THKP-C adına ilişki kurmuş. İlyas Aydın'a FDHKC'liler yer vermişler, orada kalmış. FDHKC'liler, ilk önce, "Büyük bir devrimci geldi bize. İsrail Başkonsolosu Elrom'u öldüren Türk komutan bize geldi" diye El-Fetih'lilere hava atıyorlardı. Ajan diye söylentiler çıkınca bu kez El-Fetih'liler, "Bakın iyi devrimci diye buraya ajan getiriyorlar, ajan sokuyorlar" diye FDHKC'lileri eleştirmeye başladılar. Gülten Çayan'a kim haber vermiş, nasıl haber vermiş biz bilmiyoruz. Gülten Çayan ile arkadaşı, bizim kaldığımız kampa geldiler. Gülten Çayan, "Böyle biri var. Mahir'lerin ölümüne o neden oldu. Kızıldere'yi o planladı" gibisinden şeyler anlattı. Bizim, bu anlatılanlardan haberimiz yoktu. Gülten Çayan'dan öğrendik. Gülten, ayrıca, bana el yazısıyla yazılmış Mahir Çayan imzalı bir mektup verdi. Mahir'in yazısını da tanımıyorum. Okudum.

Hatırladığım kadarıyla mektupta: Bizim başımıza bütün çorapları o ördü. Bodruma hapsettik ama kaçtı. Koray Doğan'ın ölümünden o sorumludur. Kızıldere'yi o planladı. Elrom'un kaçırılışını o haber verdi. Elrom'un yerini o söyledi, gibi şeylerden bahsediyordu.

Gülten, bu mektupla bizi İlyas Aydın'ın ajan olduğuna inandırmaya çalışıyordu.

"Bizim bu işle bir payımız yok ki, o ajan mı değil mi diye hüküm yürütelim. Bizi ilgilendirmiyor. Sizi ilgilendiren bir şey. Ajansa ne yapacaksınız siz yapın ya da değilse siz karar verin" dedik.

İlyas Aydın'ın ifadesini ilk önce THKP-C'liler, daha sonra da FDHKC'liler almışlar. THKP-C'liler, İlyas Aydın'ın ifadesini kâğıtlara, defterlere geçirmişler. Daha sonra ifadesini alan FDHKC'den Gülten'e birileri gelmiş. "İlyas öldü" demişler. Öldü mü, kaldı mı bilmiyorum. Zaten o zaman farklı örgütlerdik. İllegalite koşullarında, ayrıca, bu tür konularda kimse kimsenin işine burnunu sokmaz. Bu tür işlerde kendinle ilgili olmayan konularla ilgilenmeye başladın mı bir şüphe de senin hakkında doğar.

Gülten ve arkadaşının bu anlatımından sonra, "Buyrun, bu gece bizim evde kalın" dedik. O gece bizim evde kaldılar. Sonra gittiler.

Şimdi İlyas Aydın'ın ajan olduğunu varsayalım. Bir ajan yukarıda anlatılan şekilde ortalıktan yok olursa bütün şüpheleri üzerine çekeceğini bilmez mi? Bunu bile bile Filistin'e gitmek –devrimcilerle ilişkilerini kesmeyi düşünmeksizin–

hatta Gülten Çayan'la ilişki kurmak çabasmda olur mu? Filistin'e gitmesi bile, eğer daha başka bilmediğimiz şeyler yoksa, ajan olmadığı ihtimalini güçlendirecek bir kanıt değil mi? Eğer ajansa böyle bir saflık yapması mümkün mü? İçinde bulunduğu ortamdan en kısa yoldan kurtularak kendisini Filistin'e attığı daha kuvvetli ihtimal değil mi?

İlyas Aydın neden bir açıklama ihtiyacı duymadan arkadaşlarının yanından ayrılıyor? Onu tanıyan bir kimse olarak, bunun sebebi size göre ne olabilir?

Şüphesiz bu hususta kesin ve net bir şey söylemem mümkün değil ancak birçok faktörü bir araya getirerek genel olarak şöyle bir akıl yürütmek mümkün diye düşünüyorum: İlyas Aydın'ın kişiliği, ideolojik, siyasal bilinç düzeyi, içinde bulunduğu siyasal faaliyetle kaynaşma derecesi, mevcut örgütsel faaliyet içindeki yeri, rolü ve yaptıklarını göz önüne getirdiğimde onun içinde bulunduğu koşullardan fazlasıyla etkilendiği kanaatindeyim. Paniğe kapılmış ve her an öldürülebileceği kaygısıyla bir an önce bu ortamdan süratle uzaklaşma arzusu zihninde ön plana çıkmış olabilir diyorum. Yani böylesine bir psikoloji içerisine girmiş olma ihtimali yüksek bence. Her insan aynı yükü kaldıramaz. Bunu doğal olarak karşılamak, insani bir durum olarak görmek ve değerlendirmek gerekir. Altını çizerek söylüyorum, bunlar da benim yorumum, ne derece gerçeğe tekabül eder, onu da bilemiyorum. Umarım ileride bu konuyla ilgili daha ayrıntılı bir araştırma yapma ihtiyacı duyanlar, devletin istihbarat örgütlerindeki arşivlerden de yararlanarak konunun karanlıkta kalan yönleri varsa ona da açıklık getirirler.

Oktay Etiman kendisiyle yapılan bir söyleşide Mahir'in "İlyas Aydın'la MİT bağlantı kurmuş ve İlyas Aydın'a ajanlık önermişler" dediğini anlatıyor. Bu konuda bir bilginiz var mı?

Konuyu ilk defa Turan Feyizoğlu'nun "Mahir" adlı kitabını okuduğum zaman öğrendim.

Oktay (Etiman) kitapta İstanbul'da Mahir'le arasında geçen bir konuşmayı anlatıyor. Daha sonra aynı konuda Ziya'nın (Yılmaz) anlattıkları da gündeme geldi.[20] Oktay ve Ziya'nm söyledikleri örtüşüyor. Ben bu açıklamadan İstanbul'daki arkadaşlarımız arasında konunun konuşulduğu izlenimini edindim. Ziya "MİT'in İlyas'a ajanlık teklif ettiğini, lakin İlyas'ın da bir şekilde bunu kabul etmediğini de biliyorduk, bu noktada İlyas ikili mi oynuyordu, bunu sanırım hiç bilemeyeceğiz fakat benim kanaatim bu yönde olmadığıdır," diyor.

"Biliyorduk" ifadesiyle yalnızca bir kaç arkadaşımızı mı, yoksa İstanbul'daki arkadaşlarımızın hepsini mi kastediyor, bunu anlayamadım.

Bu konuşmalar Mete Has ve Talip Aksoy'un kaçırılıp, fidye alınmasından sonra oluyor.

Ben o dönemde Ankara'daydım (Nisan 1971). Ankara'ya böyle bir haber iletildi mi? Bilmiyorum. Ama iletilse şu ya da bu biçimde bana da ulaşırdı diye düşünüyorum.

Konu gündeme geldikten sonra arkadaşlarımız ne yaptı? Ne düşündüler? Nasıl bir değerlendirme yaptılar? Sonuçta neye karar verdiler? Bütün bunlarla ilgili bir bilgimiz yok (yalnızca Oktay'ın tepki gösterdiğini, İlyas'la ilişkilerin hemen kesilmesini önerdiğini biliyoruz).

20. Barış Mutluay, *Ziya Yılmaz – TİP'ten THKP-C'ye Fatsa'dan Türkiye'ye*, Nota Bene Yayınları, s.187.

Ek 1
Dev-Genç'in 12 Mart'ta Komutanların Muhtırasının Ardından Yayımladığı Bildiri

İşçiler, Köylüler, Gençler, Yurtsever Askerler, Bütün Halkımız! Devrimci gençliğin Amerikan emperyalizmine ve yerli köpeklerine karşı yürüttüğü amansız mücadele her geçen gün etkisini göstermektedir. Gençliğin yaktığı ateş, giderek işçi ve köylü kitlelerini de sarmış, işçilerin ve köylülerin ekonomik ve demokratik mücadeleleri görülmemiş biçimde artmıştır. Emperyalizm döneminde zaten var olan buhran, gençlik, işçi, köylü hareketleriyle giderek daha da derinleşmiştir. Kendi aralarında çeşitli menfaat gruplarına bölünen hâkim sınıflar, ülkeyi yönetemez hale gelmişler, kendi yaptıkları kanunları çiğneyerek her türlü zor metotlarına başvurmaya başlamışlar; örgütledikleri resmi ve sivil güçleriyle devrimci gençleri, işçileri, köylüleri öldürmeye, hapishanelere doldurmaya, üniversiteleri polis karakolları haline getirmeye başlamışlardır. Bu şartlar altında, doğal olarak, ordudaki radikal subaylar da harekete geçmişlerdir. Giderek ordu ve bütün devlet kurumlarında emperyalizmin lehine, kendi aleyhlerine bozulan dengeyi düzeltme; anti-emperyalist bir çıkış yapma hazırlıklarına girişmişlerdir. Türkiye'mizdeki varlığını her şeye rağmen sürdürmek isteyen Amerikan emperyalizmi de, yıpranan sağcı Demirel iktidarının yerine bir yenisini getirme; radikal genç subaylara oyun oynama; Türkiye'mizdeki sınıf mücadelesini durdurma çabalarına hız vermiştir. Amerikan emperyalizmi, milliyetçi-devrimci diye lanse ettiği bazı yüksek rütbeli

subaylar vasıtasıyla, radikal subayların hareketini kontrol altına alma; onların bağımsız örgütlerini dağıtma; hareketlerini pasifize etme oyununu ustalıkla oynamaya başlamıştır. Genelkurmay Başkanı'mn ve Ordu Komutanlarının verdiği muhtıra sonucu, yıpranan sağcı Demirel hükümeti istifa ettirilmiş ve böylece radikal subayların hareketi bir süre daha ertelenmiş, Amerikan emperyalizmi oynadığı oyunda zaman kazanma fırsatına sahip olmuştur. Anti-emperyalist mücadelesini sürdüren ve olayların gelişmesini dikkatle izleyen Devrimci gençlik, ancak şu şartlar yerine getirildiği takdirde ordudan gelecek her ilerici hareketi sonuna kadar desteklemeye hazırdır. Devrimci gençlik, bütün yurtseverleri bu ilkeler uğruna sonuna kadar mücadeleye çağırır. Amerikan emperyalizminin ülkemizdeki bütün üslerine derhal el konulmalı, ilgili anlaşmalar feshedilmeli ve NATO'dan çıkılmalıdır. Bütün yabancı sermaye, dış ticaret ve bankalar derhal millileştirilmelidir. Ağaların elindeki bütün topraklar derhal yoksul köylülere dağıtılmalıdır. İşçilerin üzerindeki bütün baskılar derhal kaldırılmalı ve genel grev hakkı tanınmalıdır. İşsizliğe, pahalılığa, konut problemine acil çareler bulunmalı; gelir dağılımı adaletli bir şekle sokulmalı; sanayileşme yolunda acil adımlar atılmalıdır. Bugüne kadar devrimci gençlere, işçilere ve köylülere karşı işlenen cinayetler ve yapılan zulümler derhal durdurulmalı ve bunların hesabı sorulmalıdır. Toplum polisi teşkilâtı ve bütün faşist kuruluşlar derhal dağıtılmalıdır. Ceza kanunundaki 141. ve 142. maddeler kaldırılmalı ve derhal bir genel af çıkarılmalıdır. Doğu'da yoksul Kürt köylüleri üzerindeki zulme, hâkim sınıfların ve emperyalistlerin uyguladığı şoven ırkçı politikaya, asimilasyona son verilmelidir. (Ancak böyle bir politika bütün Türkiye halkını emperyalizme karşı birleştirebilir. Emperyalizmin istediği, Doğu halkına baskıların artırılması ve şoven (ırkçı) politikanın şiddetle uygulanmasıdır. Böylece onlar, Türkiye Halkını birbirine düşürmek, bölmek ve sömürü düzenlerini kolayca sürdürmek istemektedirler. Türkiye halkını emperyalizme ve gericiliğe karşı tek birleştirici ve emperyalizmin oyununu bozucu politika, zulmü ve baskıyı durduran, şoven olmayan politikadır). Emperyalizme karşı mücadele

veren mazlum dünya halklarının yanında yer alınmalıdır. Sosyalistlerin, işçi ve köylü kitlelerini devrimci bir ruhla örgütlemelerine herhangi bir şekilde karşı çıkılmamalı; hiçbir devrimci örgütün varlığına dokunulmamalıdır. Devrimci gençlik, ancak bu kısaca sayılmaya çalışılan şartlar yerine getirildiği takdirde hareketin anti-emperyalist ve demokratik yönde geliştiğine inanır ve onu sonuna kadar destekler. Devrimci gençlik, Türkiye'nin gerçek kurtuluşunun işçilerin, köylülerin, gençlerin, devrimci askerlerin ve bütün sömürülen halk kitlelerinin ortak ve zor bir mücadelesi sonucu gerçekleşeceğine inanır. Devrimci gençlik, her şart altında, eskiden beri verdiği amansız anti-emperyalist mücadelesini sürdürmeye kararlı ve hazırdır.

YAŞASIN İŞÇİLERİN, KÖYLÜLERİN, GENÇLERİN VE BÜTÜN YURTSEVERLERİN ANTİ-EMPERYALİST MÜCADELESİ! YAŞASIN DÜNYA HALKLARININ EMPERYALİZME KARŞI VERDİKLERİ HALK SAVAŞLARI!

Ek 2
Orhan Savaşçı'nın İstanbul 3 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'ndeki Savunması

3 No'lu Sıkıyönetim Mahkeme Başkanlığına, İstanbul

Savunmama başlamadan önce, bir hususu özellikle belirtmek isterim: Sorgu safhası sırasında mahkemenizin, sorgunun, yalnızca maddi olaylara inhisar ettiği gerekçesiyle, bu maddi olayların ayrılmaz bir parçası olan siyasi ve sosyal görüşlerimizin, dile getirilmesini, bu konuda aldığı birçok kararla engellediği bilinmektedir. O nedenle biz, savunmamızın ağırlığını savunmamızda yer alan, maddi olayların ayrılmaz bir parçası olarak gördüğümüz bu düşüncelerimizin, kısaca ele alınmasına ayırdık. Sorgumuzda kısmen ve çok genel anlamda söyleme imkânını bulduğumuz bir iki husus da savunmamızın bütünü içinde bir anlam kazanırlar.

Kapitalizmin, bünyevi çelişkilerinin, en yüksek boyutlara ulaştığı emperyalizm çağı; kapitalizmin, kronikleşen kriz dalgalarının sistemin varlığını temellerinde sarstığı ve kapitalist ilişkiler çerçevesinin, her geçen gün biraz daha zorlandığı, tarihi bir dönemin özelliklerini taşır.

Kapitalizmin, uzlaşmaz çelişkilerinin, pratikte yansımasından başka bir anlam taşımayan; iktisadi zorluklar, siyasi çelişkiler ve sosyal karışıklıklara bir dizi "rasyonalizasyon" tedbirleri ve de militarist yöntemlerle çözüm yolları bulmaya çalışan burjuvazi ve hükümetlerinin saldırı politikasının özellikle işçi sınıfı ve emekçi halk üzerinde yoğunlaştığı ve

toplum hayatının bütünüyle militarize edildiği günümüzde; burjuvazinin, tedhiş, terör ve baskı yöntemleri her zamankinden çok daha anlamlıdır. İnsanlık, belli bir tarihi dönüşümün eşiğine gelmiştir çağımızda. Kapitalist emperyalist sistem çökmekte, bastığı temel süratle ve baş döndürücü bir hızla burjuvazinin ayakları altından kaymaktadır. Sistemin içine yuvarlandığı bunalım had safhaya ulaşmış, dayandığı bütün temeller çatırdamaya başlamıştır. Ne "Bilimsel ve Teknik Devrim" masalı ne ekonominin askerileştirilmesi ne de "temsili demokrasi" denemeleri onu, içine yuvarlandığı bunalımdan kurtaramadı ve de kurtaramayacak. Sistemin ömrünü uzatabilmek, onu ayakta tutabilmek amacını taşıyan; "kısmi ve geçici çözümleri" kaçınılmaz sonunun önüne geçmek şöyle dursun, kapitalizmi, gelecekte daha derin ve şiddetli buhranlara götürüyor. Bir yandan üretimin artan yoğunlaşması, sermaye temerküzü ve pazar darlığının yarattığı kaos, bunun yanı sıra metropol işçi sınıfının devleşen gücü, öte yandan Asya, Afrika, Latin Amerika ve Ortadoğu halklarının yükselen bağımsızlık ve sosyalizm mücadeleleri.

Bütün bunlara bir de, sosyalist blokun varlığı ve kapitalist, emperyalist ülkelerin kendi aralarındaki çelişkiler yumağı eklendiğinde, bütün cerbezesi ve şaşalı görünüşüne rağmen bu kaçınılmaz ve zorunlu tablo karşısmda şaşkına dönen dünya finans-oligarşisinin, bugün var gücüyle saldırı ve vahşetini artırmasının, terör ve baskı, zulüm ve militarizme neden böylesine sıkı sıkıya sarıldığının, anlamı daha iyi anlaşılacaktır.

Bu genel hatlarıyla tanımlamaya çalıştığımız, dünya kapitalist emperyalist sisteminin, bugün içinde bulunduğu durumu yansıtan tablo; aynı sistemin bir halkası durumunda olan ve bu çerçevenin içinde yer alan ülkemizde, son yıllarda hızlanan toplumsal altüst oluşlarm maddi temellerine belli bir açıklık kazandırılması açısından da özellikle önem taşır. 12 Mart 1971 işte bu ilişkiler çerçevesi içinde yer alan ve kapitalizmin, çürüme sürecinin giderek hızlandığı günümüz şartlarında, militarize güçleri, sıkıyönetim mahkemeleri ve işkencehaneleriyle, Türkiye finans-oligarşisinin, toptan zincirden boşandığı tarihi bir dönemin damgasını taşır.

Bugün burada TC Anayasası'nı tebdil, tağyir ve ilga suçuyla yargılanan bizler de, bu azgın sürecin boy hedefi olarak kelleleri istenen ve finans-oligarşisi tarafından Türkiye halkına; devlet, anayasa ve özgürlük düşmanı "anarşistler" olarak gösterilmeye çalışılan kişileriz. Şunu hemen belirtelim ki finans-oligarşisi ve onun yaygaracı basını, ne çeşitten demagojik yöntem ve usullere başvurarak bize,"anarşistler" dese de biz, ısrarla, sabırla ve tekrar tekrar şunu söyleyeceğiz; "Biz anarşist değiliz". Yaygaracılar ne derse desin, ne derece iğrenç usullere başvurarak kafalarda bulanıklık yaratmaya çalışırsa çalışsınlar; özgürlüklerin ama gerçek özgürlüklerin "savunulması, korunması ve genişletilmesinin" tek ve biricik savunucularıyız. En sağlam ve en güçlü "devlet iktidarının" en kesin ve en inatçı savunucularının yine bizler olduğunu söylüyoruz. Ne var ki bizim savunduğumuz devlet iktidarı, üç beş para babasının üzerinde hora teptiği iktidar değil, elbette ki işçinin, köylünün tüm emekçi ve yoksul halkın devlet iktidarı, demokratik halk devletinin iktidarıdır.

Ülkemizde, ilerici, demokrat ve anti-emperyalist en ufak girişimlerin insafsızca ezildiği, yurtseverlerin, göz göre göre anacaddelerde katledildiği bir dönemde; oligarşinin, tahakküm, zorbalık, baskı ve sömürüsüne başkaldıran sosyalistleri, yurtseverleri insafsızca kurşunlattıran, idam sehpalarına gönderen ve işkence tezgâhlarından geçirenlerin, demokratik hak ve özgürlüklerin savunucusu rolünü oynama çabaları kadar gülünç ve aldatıcı bir şey olamaz. Bir yandan demokrasi çığırtkanlığı yaparken öte yanda kanun kuvvetinde kararnamelerle devlet yönetmeye çalışanların, her türlü anayasal hak ve özgürlüğü "lükstür" diye rafa kaldıranların, sosyalistleri ve yurtseverleri Anayasa'yı tebdil, tağyir ve ilga suçuyla itham etmeleri, onları, özgürlük, Anayasa düşmanı olarak gösterme çabaları kendi gerçek yüzlerini, Türkiye halklarının gözlerinden gizleyebilme çabasından başka bir anlam taşımaz. 1971 Türkiye'sinde; "liberalizmi", "kişi özgürlüğünü" ve "insan haklarını" işçisi, köylüsü, üniversitelisi, genç kızı ve askeri ile topyekûn elektrik kabloları ve falaka sopalarının gölgesinde, işkence tezgâhlarına yatıranlar, ağızlarıyla kuş tutsalar, ne dere-

ce ince, hassas, demagojik usul ve yollara da başvursalar, gerçek yüzlerini, Türkiye halkının gözlerinden gizleyemezler ve gizleyemediler. Onların, demagoji, terör, baskı ve zulme dayanan, içi boş, kof ve mesnetsiz propagandaları, inkâr edilmez bir şekilde bugün Türkiye halklarının, güçlü sağduyusu karşısında iflas etmiş ve işlemez hale gelmiştir. Halkımıza, "eşkıya", "anarşist", "şaki" olarak göstermeye çalışılan sosyalistlerin, sosyalizme, barışa, özgürlüğe ve kardeşliğe olan inanç ve tutkuları kulaktan kulağa dolaşmış, Türkiye halkı gurur ve kıvançla bu durumu izlemiştir. Oligarşinin ve onların uşaklarının, her türlü tecrit politikaları, sosyalistlerin Türkiye halkına ve tüm dünya halklarına seslenen kardeşlik, barış, özgürlük çağrılarını susturamamış, sahte demokrasi havarilerinin maskeleri düşürülmüştür. Kimlerin demokrasiden, özgürlükten, yoksul halktan yana, kimlerin zulüm, işkence ve para babalarından yana olduğunu Türkiye halkı gözleriyle görmüş, adım adım izlemiştir. Bu gerçek bir kere daha doğrulanmıştır ki demokrasinin, özgürlüklerin, insan haklarının gerçek savunucuları finans-oligarşileri ve onların hükümetleri değil sosyalistlerdir. Günümüzde "insan hakları beyannamesinin bayrağını geminin bordasından atan burjuvazi", kişi hak ve özgürlüklerini, militarizmin postalları altında insafsızca çiğnemiş ve çirkin yüzünü örten maskeyi ilelebet kaybetmiştir artık.

Savunmamızın başında dünya emperyalist sisteminin, günümüzde içine yuvarlandığı bunalımın nedenlerini kısaca özetlemeye çalışmış ve bu durumun, ülkemizde son yıllarda hızlanan toplumsal altüst oluşların maddi temellerine, belirli bir açıklık kazandırılması konusunda özellikle önem taşıdığını söylemiştik. 12 Mart 1971, yani; yukarıda kısaca tanımlamaya çalıştığımız özellikleri en yoğun bir şekilde içinde taşıyan bu dönem, dünya finans-oligarşisinin, genel saldırı politikasının, dünya kapitalist, emperyalist sistemiyle iç içe bir görünüm arz eden ülkemiz şartlarında yansımasından başka bir şey değildir. Değişen dünya şartları, halkların giderek büyüyen, yayılan, kuvvetlenen anti-emperyalist öfkesi ve işçi sınıfının devleşen gücü karşısında şaşkına dönen dünya finans-oligarşisinin, kendi kaçınılmaz tarihsel çöküşünü geciktirme anlamını taşıyan günümüzde-

ki bu topyekûn saldırı politikası, daha önce de söylediğimiz gibi onun sonunu yaklaştırmaktan öte işe yaramayacaktır. Tarihin akışı, bilimin pusulası, gelişen, büyüyen güçlerin, işçi sınıfının zaferini müjdeliyor artık çağımızda.

Neden devrimci mücadelenin içinde yer aldık? Neden sosyalistiz? Ve hangi haklı gerekçeler bizlerin böyle bir mücadelenin içinde yer almasına neden teşkil etti? Bütün bunlarm cevabı ve de anlaşılabilmesi, genel olarak içinde yaşadığımız dünyanın, özel olarak da dünyanın ayrılmaz bir parçası olan ülkemizin durumunun kavranabilmesi ile mümkündür.

Sosyalist olmamızın omuzlarımıza yüklediği görevleri ne derece yerine getirebildik? Yüzlerce iyi niyetli yurtseverin, gönül bağladığı ve bizlerin de içinde yer aldığı THKP-C hareketi, bu görevlerin yerine getirilmesinde ne ölçüde başarılı olabildi? Bunlara savunmamızda yeri geldikçe kısaca değinmeye çalışacağız. Yalnız şimdiden şunu söyleyelim ki biz, her şeyden önce, özünde haklılığın damgasını taşıyan bu hareketin, bize düşen sorumluluğunu dün olduğu gibi bugün de omuzlarında taşıyanlardanız. Şunu unutmamanız gerekir ki; içinde yaşadığımız toplum, sınıflı bir toplumdur, hem de can çekişme aşamasındaki sınıflı bir toplum. Haklı ve haksızın gırtlak gırtlağa boğuştuğu bir toplum. Bu toplumda yaşayan istisnasız herkesin, tarafsızlığından söz edilmeyeceği, tarafsız olmanın ancak, haksızın, ezenin yanında yer almaktan başka bir anlam taşımadığı bir toplum. Çağımızda, insan olmanın gerektirdiği birinci koşul ezilen sınıfların en devrimci sınıf olan proletaryanın safında sosyalizmden yana mevzilenebilmektir.

Çünkü işçi sınıfı, bilimsel olarak dünyayı değiştirmeye aday olan tek sınıftır. Ve işçi sınıfmın, bu muhteşem eylemde elindeki, en güçlü, tek ve biricik silahı da Marksizm-Leninizmdir. Kişi oğlunun insan olup olmadığı, bütün enerjisini ve yeteneklerini, işçi sınıfının mücadelesinin emrine verebilmesi ile ölçülür çağımızda. İşte THKP-C olayının dürtücü gücü bu temelden kaynaklanır. Sadece işçi sınıfının yanında yer alabilme değil, daha da ötede işçi sınıfının mücadelesini örgütleyip onu iktidara yöneltmede öncülük edebilme niyetiyle atılmış adımlardır. Bunu ne ölçüde ba-

şarabildiği, işçi sınıfının siyasi kitle örgütü olabilme şansını ne derece taşıdığı ayrı bir konudur. Yalnız şunu söyleyelim ki; biz, THKP-C olayı olarak adlandırılan bu tarihsel deneye, günahı, sevabı, olumlu ve olumsuz yönleriyle sahip çıkan ve onu savunanlardanız. THKP-C hareketi yüzlerce iyi niyetli, namuslu ve yurtsever insanın en halisane duygularla omuz verdiği ve gönül bağladığı bir harekettir. Türkiye devrimci hareketine az da olsa bir katkıda bulunabilmenin kıvancını, yüreklerinde taşıyan sosyalistlerin, kanlarıyla şekillenmiştir. Biz, THKP-C hareketinin Türkiye halkının kurtuluş mücadelesine emeği geçecek olanlar için büyük derslerle ve ibret alınacak olaylarla dolu olduğuna inanıyoruz.

Sınıflı bir toplumda yaşadığımızı söylemiştik; "sınıflı toplum çıkarcılığı ve çıkarcılık da ustalaşıp uzmanlaşmayı insan türünün iliklerine dek işlemiştir". Devrimciyim diyen sınıflı toplumun zaaflarını taşımayan insan değil, her gün kendi kendini yenileyen, aşabilen insandır. İnsanın kendi kendini aşması, insanın en zor eylemi olan kendisini objektif bir yaklaşımla tanıyabilmesinden geçer. Yaşanılan özgün şartlar ve kendi toplumunun orijinalitesi birbirinden ayrılmaz parçalardır. Biz kapitalist üretim ilişkilerinin hâkim olduğu bir toplumda "insan" olabilme çabasını veren, bu ilişkiler içinde yer alan ve bu iğrenç ilişkiler çerçevesinin, bütünüyle dağıtılmasını, yok edilmesini amaç edinen ve bu niyetle yola çıkan hareketin içinde yer aldığımız için yargılanıyoruz. Bu nedenle; bize uygulanması istenen TC kanununun 146/1 yani, Anayasa'yı tebdil, tağyir ve ilgaya cebren teşebbüs suçudur. Şu uygulanmayan ve halkımızın en doğal haklarına, sınırlı da olsa sahip çıkmasını yadırgayan "balyozlu" bir başbakan tarafından "lüks" olduğu gerekçesiyle, rafa kaldırılan Anayasa'yı, 12 Mart muhtırasıyla ayaklar altına alman Anayasa'yı... Şunu söyleyelim ki; biz, sadece 1961 Anayasası'nın sınırlı demokratik hakları için değil, halkımızın gasp edilen bütün hakları için, ne pahasına olursa olsun her zaman bu hakları savunan kişiler olma çabasındayız ve elbette ki halkımızın en doğal haklarını, uzun mücadeleler sonucu tanıyan burjuvazi için mahkûm edilmesi gereken bir zihniyetin temsilcileriyiz. Biz bunu,

bugünkü, ülkemizin içinde bulunduğu durumun, finans-oligarşisi tahakkümünün, hukuki planda bir uzantısı olarak ele alıyor ve mahkûm edilmek istenmemizi doğal karşılıyoruz. Ancak, bu bizim kendimizi savunmayacağımız anlamına gelmez. Biz insan olarak tarih karşısında yüklendiğimiz sorumluluğu en iyi şekilde taşımaya çalışacağız.

Dünyanın genel görünümü bizi, iki belirgin blokun varlığı ile karşı karşıya getiriyor günümüzde. Bu durumu şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Dünya emperyalist bloku.
2. Sosyalist blok.

Bu iki bloktan, ülkemizinde içinde yer aldığı blok olması nedeniyle emperyalist bloku yani dünya emperyalist sistemini ele alarak nasıl bir dünyada yaşadığımız konusuna kısaca açıklık getirmeye çalışacağız. Dünya emperyalist sistemi, genel olarak iki grupta mütalaa edilebilir:

a. Dünyadaki kapitalist-emperyalist ülkeler, diğer bir deyimle metropoller.
b. Sömürge, yarı sömürge ülkeler (Üçüncü Dünya Ülkeleri).

Çağımız emperyalizmin, toptan çöküşe en yakın çağ olmasıyla –bağrında en öldürücü çelişkileri taşıyan hale gelmiş olmasıyla– buna karşılık; proletarya devrimlerinin ve proletarya öncülüğündeki bağımsızlık savaşlarının, dünya çapında, zafere hızla ilerlediği çağ olmasıyla nitelenir. Sömürge, yarı-sömürge ülkelerde, yükselen ve giderek yaygınlaşan halk savaşlarıyla emperyalist sistemin kalbine yönelen darbeler; emperyalizmin toptan çöküşe gidişinin günümüzdeki belirtileridir. Hindi Çini'den. Kara Afrika'dan Ortadoğu'dan Latin Amerika'dan yükselen halkların silahlı mücadeleleri ve dünyanın bir bölü üçünde sosyalist devrimin zafere ulaşması sonucu; dev bir sosyalist ekonomi gücünün varlığı emperyalist sistemin, yok oluş sürecini mümkün olduğu kadar uzatma çabalarına en büyük darbeleri vurmuştur. Bunun yanı sıra emperyalist sistemin bünyevi

çelişkileri de giderek derinleşmekte, bu durumun getirdiği en başta; pazarların daralması sonucu emperyalist buhran hızla artmakta ve derinleşmektedir. Teknolojik gelişimin dev boyutlara varması, üretim anarşisi, azami kar kanunu ve bunların öldürücü sonucu dengesiz gelişim kanunun yarattığı çatlamalar, bütün bunların yanı sıra da, metropol ülkeler işçi sınıflarının giderek yoğunlaşan mücadeleleri, emperyalizmin toptan çöküş sürecinin, içinde bulunduğumuz III. Bunalım döneminde en ölümcül anı yaşadığını göstermektedir. Emperyalizmin uzlaşmaz çelişkilerinin sonuçları; enflasyon, ödeme dengelerindeki açıklar, para sisteminin sarsılması şeklinde, her gün boy boy gazete sütunlarında yansımakta, petrol bunalımı enerji krizi vs şeklinde sistemin içine yuvarlandığı bunalımın en yüksek noktaları, yine günlük basında bu adlar altında sık sık yer almaktadır.

Genel olarak bunları belirttikten sonra, emperyalizmin ne olduğu üzerinde kısaca durmakta yarar görüyoruz, "Emperyalizm, genel anlamda kapitalizmin bazı özelliklerinin gelişimi, doğrudan doğruya devamı olarak ortaya çıkmıştır. Fakat kapitalizmin, kapitalist-emperyalizm haline ancak gelişimin belli ve çok yüksek derecesinde, kapitalizmin temel özelliklerinden bazıları kendi zıtlarına dönüşmeye başladığı zaman gelebilmiştir; kapitalizmin yüksek bir ekonomik, toplumsal yapıya geçiş döneminin bazı unsurları bütün gelişme çizgisi boyunca biçimlenip belirdiği zaman, bu süreç için ekonomik yönden en önemli olay kapitalist serbest rekabetin yerine kapitalist tekellerin geçmesidir." Aynı zamanda şunu da görüyoruz; tekeller kendisinden çıkmış oldukları rekabetleri yok etmiyor; onun üstünde ve yanında var oluyor. Böylece iyice keskin, şiddetli sürtüşmelere yol açıyor. Tekel, kapitalizmin daha yüksek bir düzeye geçiş safhasıdır. Emperyalizmin mümkün en kısa tanımını yapmak gerekseydi şöyle derdik: Emperyalizm, kapitalizmin tekelci evresidir. Yukarıdaki tanım emperyalizmin en temel özelliğini kavramaktadır, bunun yanında emperyalizmin beş temel özelliğini şöyle sayabiliriz:

1. Üretim ve sermayede görülen yoğunlaşma öyle yüksek bir gelişme derecesine gelmiştir ki, ekonomik hayatta tayin edici rol oynayan tekelleri yaratmıştır.

2. Banka sermayesi, sınai sermaye ile kaymaşmış ve bu "mali sermaye" temeli üzerinde bir mali oligarşi kurulmuştur.
3. Sermaye ihracı, emtia ihracından ayrı olarak özel bir önem kazanmıştır.
4. Dünyayı aralarında bölüşen uluslararası tekelci kapitalist birlikler kurulmuştur.
5. En büyük kapitalist birliklerce dünyanın toprak bakımından bölüşülmesi tamamlanmıştır. Emperyalizm hakkında belirteceğimiz özellikler bununla kalmaz bir de emperyalizmin tarihteki yerini belirtmemiz gerekir. Bunun için de emperyalizmin bir geçiş kapitalizmi olduğunu, çürüyen, asalaklaşan bir kapitalizm olduğunu, proletarya sosyal devriminin hemen öncesi olduğunu belirtmek gerekir.

Emperyalizm hakkında kısaca bunları söyledikten sonra, emperyalist dünya sisteminin, II. paylaşım savaşından sonraki gelişimine ağırlık vererek; ekonomik ve siyasi gelişimin safhasına kısaca değineceğiz.

"Tekellerin tarihindeki belli başlı evreler şöyle beliriyor":

1. Serbest rekabetteki gelişimin en yüksek noktaya eriştiği 1860-1880 yılları; bu dönemde tekeller henüz güçlükle fark edilebilen birer çekirdek halindedirler.
2. 1873 krizini izleyen ve kartellerin gelişme dönemi olan yıllar: Ancak bunlar yine birer istisna halindedirler, kararlı, sağlam bir durumları yoktur, henüz geçici bir nitelik gösterirler.
3. 19. yüzyılın sonunda yükseliş ve 1900-1903 kriz dönemi; bu dönemde karteller ekonomik hayatın temellerinden biri haline geliyor. "1857-1860 dünya ekonomik krizinden sonra kapitalizmin tam bir refah dönemine girildi. Bilim ve teknikteki o zamana kadar görülmemiş buluş ve gelişmeler kapitalizmi hızlı bir gelişme ve yükselme sürecine soktu. Bilim ve tekniğin en son buluşlarını sanayiye uygulayarak onu hızla geliştiren kapitalizm; büyük çapta üretimi dev tesislerle geliştirdi ve yaygınlaştırdı, üretim hızla merkezileşip

yoğunlaştı. Giderek bankalar, o güne kadarki aracı görevlerini bir yana iterek bizzat ekonomi ve bizzat yatırım yapan dev tekellere dönüşmeye başladı. Kartellerin, tröstlerin ekonomik hayatta hâkim olmaya başlamasının, özellikle bankaların sanayiye el atmasının sonucu; küçük, ortak teşebbüsler hızla ortadan silinmeye başladı ve böylece kapitalizm yeni bir çağa, finans kapital çağma girdi". Banka ve sanayi sermayesi birlikte, yoğunlaşma ve merkezileşme sürecinde iç içe geçerek kaynaştılar ve finans kapitali oluşturdular. Finans kapitalin tahakküm biçimi olarak da mali oligarşi oluştu. Tekeller ve oligarşinin oluşması, özgürlük yerine hâkimiyeti, zengin ulusların zayıf küçük ulus zenginliklerinin talanını gerektirdi. Asalaklaşan, can çekişen kapitalizm doğdu. "Tekelci dönemde kapitalizm; serbest rekabet milliyetçilik ve demokrasi yönetim ilkelerini bir yana iterek yerlerine; tekel, kozmopolitizm ve oligarşik diktayı ikame etti". Ve bu gelişimin doğal sonucu; serbest rekabetçi dönemde belirgin olmayan kapitalizmin dengesiz ve kesikli gelişiminin bütün çıplaklığıyla ortaya çıkması ve iyice belirginleşmesidir.

Bu eşitsiz gelişimin tekellerle birlikte ekonomide muazzam bir sermaye fazlası yarattığı, kapitalizm, endüstriye uygun bir şekilde tarımı geliştirmediği ve de kâra göre üretim daima bir tüketim eksikliği yarattığı için –halk kitlelerinin açlığı ve yoksulluğun hızla artmasından dolayı– bu fazlalık zorunlu olarak sömürge ülkelere kanalize edildi, emtia ihracına dayanan eski tip sömürgecilik, yerini sermaye ihracına dayanan emperyalist sömürgeciliğe bıraktı, dünya bir avuç tekel tarafından paylaşıldı. Bütün bunlar olurken teknikteki ve bilimdeki o zamana kadar görülmemiş yenilikler ve buluşlar başladı. Kapitalist ülkeler aralarındaki düzey farklarını kapatmaya uygun ortamı hazırlıyordu, bu ortam içinde daha geri bir kapitalist ülke sıçramalı bir gelişme ile ileri bir ülkeye yetişiyor ve bölünmüş olan dünyanın yeni güçler dengesine göre "daha adil" bölüşülmesini istiyordu. Bunu kapitalistler arası yeniden paylaşım savaşlarına yol

açması kaçınılmazdı. Dengesiz gelişim kanunun, bu derecede belirgin işleyişinin diğer bir sonucu ise; bir veya birkaç ülkede emperyalist zincirin zayıf halkalarından kırılarak, proletarya devrimlerinin başarıya ulaşmasının mümkün olmasıdır. Alman kapitalizminin gelişmesi ve diğer emperyalist ülkelere yetişmesi sonucu, diğer ülkelerin de sıçramalı bir şekilde gelişerek paylaşılmış olan dünyanın, yeniden paylaşılmasını gerektirecek düzeylere varması; 1914-1918 I. yeniden paylaşım savaşının doğmasına yol açtı. Bu savaşın en önemli sonuçları olarak:

a. Dünya hâkimiyetinde söz sahibi olan ülkelerin sayısı azalırken; soyulan, yağma edilen ülkelerin sayısı arttı.
b. Kapitalist ülkelerin kendi iç çelişkilerinin şiddetlenmesi yanı sıra, kapitalist ülkeler arasındaki çatışmalar keskinleşti, çatışmaların keskinleşmesi; sefalet, açlık, işsizlik oranının yükselmesine neden oldu.
c. Militarizm güçlendi, savaş hazırlıkları yoğunlaştı ve devrimci savaşlar gücünü duyurmaya başladı.
d. Milletler arası örgütleirn sahteliği, riyakârlığı açığa çıktı ve durum "Wilsonculuğun" çöküşü ve de "burjuva demokrasinin iflası" ile sonuçlandı. Bütün bunların yanı sıra emperyalist zincirin Çarlık Rusya'sı halkasında, proletarya devriminin başarıya ulaştığı görüldü. 1918'lerde dünyanın durumu değişmiştir artık; dünyada ilk defa, kuşatılmış bile olsa sosyalist üretim biçimini başarıyla inşa eden bir gücün varlığı söz konusudur. Sovyetler Birliği artık güçlenen bir dünya sisteminin çekirdeği olmuştur. I. paylaşım savaşında ve sonraki dönemde, emperyalist sistemin içine girdiği buhranı, bunun getirdiği yıkıntıları ve emperyalist sistem içindeki çatlamaları, en olumlu bir şekilde değerlendiren Sovyetler Birliği, sosyalizmin kalesi olarak ayakta kaldı.

I. Yeniden paylaşım savaşının, en önemli sonucu, dünyada kapitalist sistemin karşısına sosyalist sisteminin çıkmasıdır. Dünya iki sisteme bölünmüştür artık.

I. Bunalım döneminde, dünyadaki en önemli çelişkiler şöyle sıralanıyordu:

1. Emek, sermaye çelişkisi.
2. Uluslararası mali gruplar ve emperyalist devletler arasındaki çatışma.
3. Kapitalist-emperyalist ülkelerle, sömürge, yarı-sömürge ülkeler arasındaki çatışma.

1914-1918 yeniden paylaşım savaşının "bir manası da bütün bu çelişkileri tek bir düğümde toplayarak, terazinin kefesine konması, böylelikle de devrimci savaşları hızlandırması, kolaylaştırmasıdır". 1918'ten sonra ise dördüncü bir çelişki, hem de baş çelişki olarak ortaya çıktı; emperyalist sistemle sosyalist sistem arasındaki çatışma. Fakat kapitalizmin, dengesiz gelişim kanunu emperyalist ülkeler arasındaki çatışmayı da, sosyalist sistemle olan çatışma ile iç içe sokabilecek bir determinizm içindeydi, emperyalist sistem içindeki güçler, uluslararası mali gruplar için; hammaddeleri ele geçirme ve sermaye ihracı yapabilme rekabetini giderek derinleştiriyordu. Nitekim 1930 bunalımı, bütün dünyayı kasıp kavururken, dünya güçler dengesini altüst edici bir gelişim gösteriyor, yeniden paylaşımı zorunlu kılacak bir durum ortaya çıkıyordu. En başta Japon, Alman ve Amerikan kapitalizmi, artık paylaşılmış dünyadan hoşnut değillerdi. 1930'un getirdiği çöküşe, Keynes teorileri ile çözüm arayan ve çöküşü geciktirmede kısmen başarılı olan, dünya emperyalist sisteminde, yer yer, çürüme ve asalaklaşmanın zirvesi demek olan, faşist yönetimler hâkim oluyordu. Sovyetler Birliği, bu çatışmaları en iyi bir şekilde değerlendiren; Avrupa'nın en önemli ekonomik gücünü oluşturdu. 1939-1945 savaşında ise, dünya faşizminin yenilgisinde birinci derecede tayin edici rol oynayarak büyük bir zafer kazandı. Savaşta dünya emperyalist sistemi, çok zararlı çıktı ve emperyalist sistemin, zayıf halkalarında; Romanya, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Doğu Almanya ve Arnavutluk halkları halk cumhuriyetlerini kurdular. Sosyalizmin başarısı, bütün dünya ulusal kurtuluş hareketlerinin başarıya ulaşma süreçlerini hızlandırdı.

II. Yeniden paylaşım savaşı, tüm emperyalist ülkelerin, büyük yıkıntısıyla, buna karşılık, ABD emperyalizminin, en kârlı olmasıyla ve dünyada, ABD hegemonyasının, objektif şartlarının doğmasıyla sonuçlandı. ABD hegemonyasının yanı sıra; ABD emperyalizmi, dünya emperyalist sisteminin jandarmalığı görevini de üstlendi. Yıkılmış, çökmüş Avrupa kapitalizmi, ancak ABD finans kapitaline bağımlı olarak gelişim gösterebilecek durumdaydı. ABD emperyalizmi ise zinde kalmasından ötürü dünya emperyalist sistemine hâkim olabilecek bir dinamizm içindeydi. Nitekim Avrupa kapitalizmi, ABD'nin, kanatları altında toparlanıp, gelişti. ABD finans kapitali, Avrupa'ya dolar akıtırken, azami kâr peşinde olduğu kadar, Sovyetler'e karşı siyasi ekonomik ve askeri alanda karşı koyabilecek, bir Avrupa gücünün de oluşmasını hesaba katmak zorundaydı. Bu durum, metanın, uluslararasılaşma sürecini korkunç bir şekilde hızlandırdı ve ABD ekonomisini Avrupa ekonomisiyle geriye dönülmesi güç, karşılıklı ve nispi anlamda da olsa ekonomik ilişkiler içine soktu. Avrupa ve ABD finans kapitallerinin çıkarları belli bir uyumluluk içinde ABD finans kapitalinin güdümü içinde gelişmeye başladı. 1949'da; dünya emperyalist sistemi –Çin halkından, büyük bir darbe daha yedi. Sosyalizm, bir dünya sistemi olarak güçleniyor, dünya halklarına emperyalizmin toptan çöküşünün çok yakın olduğunu müjdeliyordu. Bütün dünya kırsal alanlarını fırtınalı alanlar haline getiren; bağımsızlık ve sosyalizm savaşları bir çığ gibi büyümekteydi. Vietnam ve Kore halklarının zaferleri de buna eklendi. Dünya emperyalist sistemi ise, bir taraftan yok oluşunu geciktirmek için çırpınırken Avrupa ve Japon kapitalizmi, dünya emperyalist sisteminin çatlamalarını derinleştirecek atılımlar içine girmişti bile– bu dinamizm tabii ki Avrupa ve Japon sermayesinin, öz birikim temellerinin güçlü olmasından ileri geliyordu. Kısaca; dengesiz ve kesintili gelişim kanunu amansızca işliyordu. Bu gelişim, bu çerçeve içerisinde 1960'lara kadar devam etti. 1960'larda ABD hegemonyasmın sarsılmaya başladığını görüyoruz. ABD hegemonyasını tescilleyen 1944 Bretton Woods anlaşması ve kabul edilen altın, dolar egemenliği, çatlama emareleri göstermeye başladı. ABD'nin,

dünya jandarmalığı görevini yüklenmesi nedeniyle yanılan, askeri harcamalar ve sistemin üretim anarşisi içinde olması, ödemeler dengesinin dev açıklar vermesini getirdi. 1968'de de bu anlaşma fiilen çöktü. Bu sarsılmayı hazırlayıcı en büyük etken, şüphesiz sistemin bünyesindeki çelişkilerdi, ancak; sosyalizm ve bağımsızlık savaşları, bu çelişkileri iyice keskinleştiriyordu. Dünyanın 1/3'nün sosyalist olması ve bütün dünya kırsal alanlarından emperyalizme yönelen saldırılar dünya emperyalist sisteminin çöküşünü geciktirmek ve bu kaos içinde sömürüyü yoğunlaştırmak için, derin çatışmaları içinde taşıyan entegrasyon çabalarına yöneltti. İşte ABD emperyalizminin desteklediği ve oluşumu için bizzat çaba harcadığı, AET entegrasyonu böyle ortaya çıktı. AET'nin oluşum nedeni ancak bu şekilde anlaşılabilir. AET, hiç şüphesiz ABD'ye karşı bir tavır alışı da içinde taşımaktadır fakat bu kuruluş döneminde, kendi içinde taşıdığı çatışmalardan öte bir anlam ifade etmez.

Kısaca; AET, ABD emperyalizmine bağımlı ve güdümlü bir entegrasyon çabasıdır. Nitekim, 1970'lerde bu çatışmalar son derece derinleşmiştir. ABD, AET ve Japonya arasındaki çatışmalar dünya finans grupları arasındaki çatışmalar temelinden kaynaklanan farklılaşmanın görünümüdürler. Bu görünüm yapılan değerlendirmelere dayanak yapılamaz. Ulusallık ve uluslararasılık son derece iç içe bir görünüm arz etmektedir. Günümüzde, dünyadaki mali grupların çatışmalarına yön veren ise ulusal güdüm değil, azami kârdır. Günümüze kadar Avrupa'daki ABD yatırımlarının gelişimine kısaca bir göz atarsak durumun karmaşıklığını görebiliriz; 1965'lerden sonra ABD hegemonyasının saldırmasına rağmen, ABD'nin Avrupa'daki yatırımlarında artış vardır. Şöyle ki;

1955'te:	1.7 milyar dolar.
1966'da:	7.6 milyar dolar.
1969'da:	10.2 milyar dolar.
1970'te:	22 milyar dolar.
1971'de	27.5 milyar dolar.

Buna karşılık AET ekonomisinin; ithalat, ihracat alanında –genişleyen iç pazarıyla rekabet gücü artmış. 1970'de ticaret hacmi dünya ticaretinin % 36, % 37.2'sine erişmiştir. Aynı yıl ABD'nin payı % 17.7-18.5'dir. ABD'nin yatırım miktarlarındaki artış ve bu yatırımların kontrol edebileceği üretim çapı, Avrupa'nın ticaretinden ABD sermayesinin payının da düşürülmesini gerektirir, yani; Avrupa'da dev bir ABD kaynaklı ekonomi gücü. Bu karmaşıklık ve griftlik dünya emperyalizmine ekonomik, politik ve askeri yanlarıyla herkesin (diğer kapitalist-emperyalistlerin) birleşeceği, ortak çözümler arama yoluna gitmiştir. Fakat sistemin içine düştüğü bunalım çatışmaların giderek derinleşmesi, her türlü çözümleme yoluna kısmi, geçiciden öte bir anlam kazandıramamaktadır. Aynı zamanda yok oluşla, çöküşle baş başa olan dünya emperyalist sistemi, çatışmaların elverdiği ölçüde bir dayanışma tavrı içinde de olacak zorundadır. Öte yandan; kapitalizm, sosyalizm için en fazla olgunlaştığı aşamaya; tekelci devlet kapitalizmi aşamasına gelmiştir. Kapitalizm, devleti militarizme dayanarak öylesine örgütlemiştir ki devlet tekelleri ve özel tekeller iç içe geçmiş, devlet; tekelci kapitalist bir kurum haline gelmiştir.

1968'lerde AET ve Japon ekonomisi, ABD hegemonyasını tehdit eder bir hale geldi. Avrupa finans kapitali, kendi yatırımlarıyla ABD finans kapitalinin Avrupa'daki yatırımlarını dengelemeye başladı. ABD'nin dolar silah olarak kullanma çabası yetmedi, dünya, güçler dengesindeki altüst oluşun rayına girmişti bir kere, emperyalist bunalım derinleşiyordu, emperyalist ülkeler arası ilişkilerin çerçevesi ve birbirine bağımlı hale gelmiş ekonomilerin, ilişkileri çatırdamaya başladı. AET ve Japon ekonomisindeki güçlenme doğrultusundaki gelişim, petrol bunalımı diye adlandırılan, aslında krizin derinleşmesinden başka bir anlam taşımayan; son gelişmeler durumun, hiç de öyle olmadığını ve AET içindeki bütün çatlakların ortaya çıktığını gösterdi. ABD karşısında direnen Fransa, yalnız kaldı. ABD hegemonyasının güçlü temellere dayandığı bir kere daha anlaşıldı. Bu arada, özellikle günümüzde, oldukça sözü edilen AET'nin demokrasi havariliğine de değinmek gerekir: Şu unutulmamalıdır ki; tekelci kapitalizm, zorbalığı ve tahak-

kümü bağrında taşır. AET ülkelerinin, demokrasi tercihi içinde olması veya demokratik ilkeleri açıkça çiğnemek durumuna düşmemesi, AET finans kapitalinin, egemenlik süreci ve bu egemenlik sürecinin dayandığı sosyal tabanın başka türlü olamayacağı gerçeğinde aranmalıdır. ABD'den farklı olarak, Avrupa'da başta işçi sınıfı olmak üzere bütün Avrupa halklarının uzun mücadelelerden sonra, söke söke aldığı haklarını gaspa yönelen her güç, egemenliğinin ömrünü kısaltmaktan başka hiçbir şey yapmamış olur. Bu da ancak başka çaresinin kalmadığı zaman başvuracağı bir yoldur, ayırca finans kapitalin tahakkümü, aldanılmaması gereken bir dağılım biçiminde, biçimini de ve bunun üstünde yükselen egemenlik biçimini de günümüzdeki şekliyle oluşturmuştur. Bu dayanılan sosyal taban etkin olduğu ölçüde Avrupa ülkeleri, dünya politikasını da denetleyebilmektedirler. (Yunanistan'ın AET'den çıkarılması 12 Mart döneminde Türkiye'ye yapılan baskılar vs). Buna rağmen aynı sosyal tabana dayalı İngiliz finans kapitali, gene bu tabanın özelliğini istismar ederek, İrlanda'da el altından tezgâhladığı terörle, eskimiş egemenlik biçiminin (Protestan şovenizme dayalı) yerine yenisini (Protestan-Katolik ayrımına son veren) geçirme uğraşını, demorkasi ilkelerini bir yana atarak sürdürebilmektedir.

Günümüzde dünya emperyalizmi, sadece sosyalizmle toptan kapışmanın değil, kendi aralarında çıkacak bir yeniden paylaşım savaşmın da var veya yok olma sorunu olduğunun bilincindedir. Emperyalist yeniden paylaşım savaşı veya emperyalizm-sosyalizm savaşı böyle bir siyasi muhteva kazanmıştır günümüzde: "Bu konuda iki ihtimal vardır: ya savaş devrim doğuracak ya da devrim savaşı önleyecektir".

Hiç şüphesiz emperyalizmin özü olan savaş, dünya halkları için yıkım ve sefalet anlamı taşıyan savaş, emperyalizmin çöküşüyle var olmasının maddi temelini kaybedecektir.

Emperyalizm yok olmadan savaş yok olamaz. Dengesiz gelişim kanununun işlevi sonucu derinleşen çelişkilerin, geçici de olsa en etkin çözümleme aracı savaştır. Fakat savaşın her şeye rağmen bu çelişkileri ortadan kaldıramadığını,

dünya tarihi göstermektedir ve her türlü uzlaşma, çatışma biçimleri, emperyalizmin çelişkilerini yok edememektedir. Bunun tek ilacı; dünya çapında sosyal devrimin zafere ulaşmasıdır. Emperyalist dünya sisteminin devamı söz konusu iken; en etkin çöküm yolu olan savaşın, yukarıdaki siyasi muhtevayı kazanmış olması; emperyalizm için, en vahim durumu ortaya çıkarmaktadır. "Savaş politikanın başka araçlarla devamıdır". Bu tanım, sadece subjektif niyetlere değil, objektif gelişime dayalı olduğu determinizmin yanında –emperyalizm döneminde savaşm emperyalizmin özü olduğu besbellidir– savaşm, kazanmış olduğu siyasi muhteva, savaşm determinizminin önüne geçmiştir ve dünya emperyalizminin politikasını güden yok oluş sürecini geciktirmektedir. Günümüzde gerek emperyalistler arası çatışmaların gerekse sistemin iç çelişkilerinin, hızla derinleştiğini belirtmiştik. Fakat bu çelişkilerden çok daha fazla derinleşen ve emperyalizmin varlığını tehdit eden bir çelişki vardır. Bu çelişkiyi, genel olarak proletaryanın yükselen devrimci mücadelesi, özel olarak ise, dünya emperyalist sisteminin çelişkilerinin en fazla derinleştiği ve odaklaştığı dünyanın kırsal alanlarını kapsayan halk savaşları (bağımsızlık, sosyalizm savaşları) yaratmaktadır. Bu durum, emperyalistler arası çatışmaların nispileşmesine yol açmaktadır. Bağımsızlık ve sosyalizm savaşlarının ulaştığı boyutların yanı sıra; dünya sosyalizminin dev bir ekonomik güç olarak varlığını duyurması, emperyalist ülkeler arası çelişkilerin, dünyanın baş çelişkisi olması ihtimalini zayıflattığı gibi, yer yer ön plana çıksa bile savaşmadan çözemez. Oysa günümüzde savaşamaz durumda olmasının verdiği derin açmazlar doğmaktadır. Doların sarsılmasında; AET ve Japon desteğini bulan ABD, her üçününde ehvenişer bulduğu çözüm yolunda anlaşmalarına neden olmuştur. Petrol bunalımı sırasında Washington Konferansı'nda Fransa'nın yukarıdaki çerçeve dışında kalma çabası sonuç vermemiştir. ABD Dışişleri Bakanı Kissinger'in emperyalist ülkeler arası ilişkiler konusunda, Washington Konferansı'nda söylediği şu sözler ilginçtir: "Temele ilişkin bir karar karşısındayız, ulusların birbirine bağlandığı çağda ancak intihar anlamını taşıyan ulusal rekabet ve düşmanlıklara mı kap-

tıralım kendimizi... Yoksa iç bağlılığımızın bilincine varıp ortaklaşa çözüm yollarını mı biçimlendireceğiz..."

Bu sözler emperyalizmin ne derece umutsuz bir durumda olduğunu göstermektedir, sözü edilen "ortaklaşa çözüm yolları" hiçbir zaman emperyalizmin, çökmekte olan temellerini etkilemeyecektir. Petrol bunalımı diye adlandırılan, emperyalist sistemin içine yuvarlandığı buhran; hiç süphesiz, en büyük darbeyi yükselme döneminde olan AET ve Japon ekonomilerine vurmuş, ABD hegemonyasının güçlü dayanakları olduğunu bir kere daha göstermiştir. Fakat güçlerin dengesiz gelişimi sonucu, dünya altüst oluşlara her an gebedir, bütün dünya emperyalizmini işsizlik, pahalılık, enflasyon ve ödeme dengelerindeki açıklar geriletirken, bu durum, başta işçi sınıfı olmak üzere dünya halklarının mücadelesini güçlendirmektedir. Avrupa'da Almanya ekonomisinin üretim artık hızının, 1974'te % 5.5'ten, % 0.2'ye düşeceği sanılmaktadır. İngiltere, İtalya ve Fransa'da grevler almış yürümüştür. Japonya'da ekonominin büyüme hızı % 10'dan % 6'ya düşmüş, ABD ekonomisi nispi bir rahatlama dönemine girmiştir. AET, Avrupa Birliği ya da ABD hegemonyasını kabullenme ikilemi arasında bocalarken ikinci yanı ağır basmaya başlamıştır. ABD emperyalizmi, asalaklaştığı ve çürüdüğü ölçüde can çekişmenin son atılımlarım yapmaktadır. Şili ve Kıbrıs'ta olanlar bunun örnekleridir. Bu asalaklığın en son belirtisine ABD'nin askeri harcamalarının ulusal gelirinin % 59'u gibi bir düzeye ulaşması da örnek olarak gösterilebilir.

Sosyalist ülkeler arasındaki çatışmalar; böylesine çalkantılı altüst oluşlara gebe bir evredeki dünyanın, sosyalist ülkelere yansımasından başka bir şey değildir. Ve uzlaşmaz bir karakter kazanma olasılığı yoktur. Büyük devrim deneylerinden geçmiş olan halklar bu çelişkileri en olumlu bir biçimde çözümleyecek bilinçtedirler. Kısaca özetleyecek olursak; emperyalistler arası bütün uzlaşma biçimleri sistemin; ömrünü uzatma ve sömürüyü en verimli hale getirmek için çıkış yolları arama çabalarıdır. Bütün dünyada proletaryanın ve bütün halkların mücadelesine karşı; emperyalistler, çelişki ve çatışmaların izin verdiği ölçüde bir dayanışma tavrı içindedirler. İşte, bu çok derin çelişkilere

dayalı dayanışmaya en öldürücü saldırılar, üçüncü dünya ülkelerindeki, bağımsızlık ve sosyalizm savaşlarıyla yönelmektedir, bu durum emperyalistler arası savaş ihtimalini son derece zayıflatmaktadır. Çünkü:

1. Emperyalistler arası savaş sistemin toptan çöküşü demektir.
2. Emperyalist ülkeler, savaşın kendi topraklarında cereyanını önleyemezler, bu ise; dev savaş teknolojisinin üretim araçlarını toptan tahribini getirir. Emperyalizm bunu göze alamaz.
3. Emperyalizm tek başına değildir artık günümüzde. Savaşa karşı olan güçler ve savaşın yok olması için mücadele eden güçler dünya politikasına ağırlıklarını koymuşlardır.

Emperyalizmin ilk dönemlerinde emperyalist ülkeler ve sömürge, yarı-sömürge ülkeler, iki kamp olarak kesin çizgileriyle ayırt edilebiliyordu. Ve bu ülkelerin kapitalist-emperyalist ülkelerle olan ilişkileri:

1. Sermaye ihracı.
2. Üretim güçlerinin ve hammadde kaynaklarının talanı.
3. Meta ihracı gibi dışsal ilişkilerle şekillenen bağımlılık durumunda idi.

Günümüzde ise, sermaye ihracının işlevi olarak, bu ülkelerde kapitalist üretim ilişkilerinin çarpık bir şekilde gelişmesiyle, kapitalizm öncesi üretim ilişkileri hızlı bir süreç içinde yok olmakta, bu durum ise yeni bağımlılık ilişkilerini ortaya çıkarmaktadır. Emperyalist sömürü biçimlerinde büyük değişiklikler olmuştur. Dışsal ilişkilerle bağımlılığı yaratan yukarıda üç maddede özetlediğimiz unsurlar günümüzde yine etkinliğini sürdürürken, sermaye ihracı yoluyla sömürü üzerinde yeni sömürgecilik metotları geliştirilmiştir. Emperyalizm döneminde, "yeni sömürgeci metotların temelinde emperyalist tekellerin açgözlü sömürü politikasına cevap verecek şekilde, sömürge ülkelerde meta pazarlarının genişletilmesi 'yukarıdan aşağıya' kapitalizmin bu ülkelerde hâkim üretim biçimi olması, merkezi

güçle bir otoritenin egemen olması sonucunu doğurmuştur." "Bu da bu ülkelerde hafif ve orta sanayinin kurulması ve de yerli tekelci burjuvazinin (emperyalizmin en gözde müttefiki olarak) oluşması ve gelişmesi demektir." Ülkemiz de, taa başından emperyalizmle bütünleşmiş olarak gelişen bir yerli tekelci burjuvazi ve çarpık gelişen geri sanayi kolları ve emperyalizmin isteklerine dayalı bir montaj sanayii bunun ürünüdür. "Emperyalizmin I. ve II. genel bunalım dönemlerinde bu ülkeler için dışsal bir olgu olan emperyalizm bu dönemde içsel bir olgu haline gelmiştir. (Gizli işgal espirisi) U." Bu nedenlerle emperyalist ülkelerle, yarı bağımlı ülkeler; bir bütün olan sistemin, birbirinden ayrılmaz parçaları haline gelmişlerdir. Emperyalist ülkelerle bu çerçeve içinde ve tüm bu ilişkilerin sonucu, bu ülkelerde bir seçkinler yönetimi, oligarşik yönetimler oluşmuştur. Belli başlı bazı merkezlerde toplanan sanayi ve bunun sonucu bu merkezlerdeki işçi sınıfının varlığı, işçi sınıfının dışında geniş yoksul köylü yığınlarının varlığı (kırlarda kapitalizmin gelişmesiyle bunlar, tarım proletaryasına dahil olmakta ya da topraktan kopup şehirlere göç ederek geniş işsiz yığınlarını oluşturmaktadır) bunun yanı sıra ortaya çıkan diğer bir sonuç da burjuvazinin, emperyalizmle bütünleşmiş olması nedeniyle, emperyalizme karşı siyasi tavır alacak bir milli burjuvazinin var olmasının şartlarının ortadan kalkmasıdır. Bugün artık, tekel dışı burjuvazinin, tekelci burjuvaziyle bütünleşebilme ya da tekelci burjuvazinin karşısında yok olmama mücadelesinden söz edilebilir. Yeni sömürgecilik politikasının, günümüzde kazandığı muhtevanın temeli; emperyalizmin, içinde bulunduğu maddi durumla, bağımlı ya da yarı bağımlı ülkenin içinde bulunduğu durumu değerlendirerek, emperyalizmin çıkarlarına en iyi cevap verebilecek bir politika olmasıdır. "En temel metotu sermaye ihraç ve transferinin terkibindeki değişikliktir. Sermayenin beş altı elemanı arasında yeni bir oran yaratılmıştır. Şöyle ki; savaş öncesi nakit sermaye ihracı sermayenin isim, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi, teknik eleman vs gibi diğer elemanlarına kıyasla çok fazla yer tutarken savaş sonrası dönemde özellikle 1960'tan sonra bu işleyiş tersine dönmüş, nakit sermaye ihracının dışındaki

sermayenin, yukarıda özetlediğimiz özellikleri ağırlık kazanmıştır."

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız ilişkilerin dışında kalan, fakat yine de emperyalist sisteme bağımlı olan ülkeler yoktur denemez. Ancak ülkemizin, emperyalist sistemdeki yerinin bu ilişkiler çerçevesi içinde yer alması ve bu ilişkilerin günümüz dünyasında oldukça fazla yer tutması nedeniyle bu açıklamayı zorunlu gördük. Bu durumu, dünyadaki kapitalist üretim ilişkilerinin ulaştığı seviye açısından değerlendirirsek: Metropol ülkelerde, sermaye yoğunlaşması ve merkezileşmesinin had safhaya vardığı günümüzde, emperyalizm, sermayenin yapısı gereği (organik bileşimi çok yüksek olduğundan) yönelemediği geri üretim dallarını, azgelişmiş ülkelere aktarma yolundadır. Bu suretle bir taraftan makine talebi yaratılmakta, diğer yönden ise, tüketim malları ihtiyaçlarını azgelişmiş ülkelerden karşılamak istemektedirler. Emperyalizm bu yolla azgelişmiş ülkelerde daha çok tüketim maddeleri alanına yönelmiş, sanayinin üretim araçları ihtiyacını ise, dış pazarlardan yani, kendilerince karşılanmasını sağlamıştır. Bu gelişim hiç şüphesiz, azgelişmiş ülke ekonomisinden bağımsız, tepeden bir uygulama değildir. Sermaye ihracı, bu ülkelere kapitalist üretim ilişkilerini de taşımış ve kapitalizm böyle bir politikanın uygulanmasını mümkün kılacak kadar gelişmiştir. Kapitalistleşme sürecinin, günümüzde çarpık da olsa hızlanması –ki bu çarpıklığı esas oluşturan tekelci burjuvazidir– emperyalizmin, tarım reformlarma ve bazı millileştirmelere destek olmasını getirdiği gibi, işçilerin, köylülerin mücadelesine karşı, mücadeleyi yavaşlatıcı bir rol de oynamaktadır.

Kısacası; emperyalizm günümüzde ulusal direnişlere yol açmayacak bir politikayı da uygulamaya koymuştur. Fakat bunda ne derece başarılı olacağı hiç de meçhul değildir.

Kapitalist ilişkilerindeki gelişme seviyesi ve sermayenin organik bileşiminin yüksekliği, yatırımlarda şöyle bir durumu ortaya çıkarmaktadır: Sermaye organik bileşimi yüksek olan ve sömürü yoğunluğu fazla olan dallara yani; gelişmiş ülkelere daha fazla yatırım yapmaktadır. Örneğin: ABD'nin gelişmiş ülkelere yatırım oranı % 68 elde ettiği kâr oranı %

43'tür. İşte, emperyalizmin yeni sömürgecilik politikasının maddi dayanaklarından birisi de budur.

Emperyalist sistem içinde yer alan, emperyalizme yukarıda kısaca anlatmaya çalıştığımız bağımlılık ilişkileri bütünü içinde yer alan bir ülkede yaşıyoruz. Ülkemizin, emperyalist sistem için anlamı sadece Türkiye halkının yarattığı değerlerin gasp edilmesi değildir. Ortadoğu'da halkların kurtuluş doğrultusundaki kıpırdanışların kanla, terörle bastırılması amacına yönelik her türlü emperyalist teşebbüs için bir sıçrama tahtası, bir kale özelliği taşıması da söz konusudur. Emperyalizmin, politik, ekonomik ve askeri tercihleri birinci derecede ülkemizin objektif şartlarına dayalı olarak ülkemizin gelişimini şekillendirmektedir.

Emperyalist tekellerle baştan bütünleşmiş olarak doğan Türkiye finans kapitali, Dr. H. Kıvılcımlı'nın deyimiyle: topal eşekle dünya finans kapital kervanına 1923'lerde katıldı, devlet tedbirleriyle semizleşip, gelişti. Bu gelişim, 1950'lerde gerçek anlamda yaygınlaşmaya ve ülkeyi tahakküm altına alma sürecine girdi. 1950'den sonar uluslararası finans kapitale bağımlı; finans kapital, tefeci bezirgan ortaklığı, bütün ekonomik ve politik kurumları yeni gelişim ihtiyaçlarını karşılayacak bir biçimde örgütledi, kapitalist üretim ilişkileri ülkemizin en ücra köşelerine kadar yayıldı. Meta pazarlarının gelişmesi, ekonomideki hareketlilik başlangıçta halkın da desteğini sağladı. Fakat 1955'ten sonra; plansız yatırımların, anarşi içindeki üretimin sallantıları görülmeye başlandı, dünya emperyalist bunalımının da derinleşmesi ülke ekonomisinin korkunç bir şekilde bozulmasına yol açtı. Enflasyon ve ödemeler dengesindeki açıklar, 1959'da ekonomiyi iflas durumuna soktu.

Buhran; emperyalizm ve Türkiye finans kapitalini, yeni egemenlik biçimleri arama durumuyla karşı karşıya getirdi. Ülkemizin objektif koşullarına dayalı çıkış yolları aranıyordu. Ülkemizde ise emperyalist sistemin Türkiye halkasını yenileme girişiminde bir süre işe yarayacak küçük burjuva darbeciliği, bir sıçrama tahtası görevini ülkemiz şartlarında en kısa ve sakıncasız yoldan gerçekleştirme görevini üstlenebilirdi. 27 Mayıs 1960'ta, ülkemizdeki buhranın derinleşmesinden oldukça hoşnutsuz olan halkın, tarafsız

bir tavır alışı, finans kapitalin CHP kanadının kontrolünde gelişen gençliğin eylemleri ve şartların olgunlaşmasıyla niteliği küçük burjuva bürokratlardan oluşan silahlı, organize güç tarafından, finans kapitalin Demokrat Parti kanadı iktidardan uzaklaştırıldı. Bu evre özellikle finans kapitalin CHP kanadının, siyasi iktidarı ele geçiren kadro üzerinde, denetim ve kontrolünü giderek sağlamlaştırdığı bir görünüm arz eder ve bu gelişim 1963'lerde bu kanadın seçim yoluyla iktidarı ele alması şeklinde sonuçlandı. 27 Mayıs 1960'ta getirilen sınırlı demokratik hak ve özgürlükler, değişen dünya şartları, emperyalizm ve Türkiye finans kapitalinin tercihleri açısından olduğu kadar; CHP'nin dayandığı sosyal taban açısından da zorunlu ve gerekliydi. 1965'lerde durum, finans kapitalin AP kanadının lehine bir gelişim gösterdi. Tekelci burjuvazi gerek ekonomik gerekse politik planda güçlenerek kendi egemenlik biçimini oluşturacak güç haline geldi. Tekelci gelişimin hızlanması; finans kapitalin, diğer farklı çıkar gruplarını da etkiledi, tekelci burjuvazinin güçlenmesi Türkiye'deki yönetime giderek bir zümre tahakkümü (oligarşik) hüviyeti kazandırdı, siyasal partiler, sosyal sınıf ve zümre partileri özelliği kazanma sürecine girdiler. Ülkemizde yerli ve yabancı sermayenin giderek yoğunlaşması ve merkezileşmesi kapitalist üretim ilişkilerinin ülkemizin en ücra köşelerine kadar yayılması oligarşinin gücünü artırdı. Ülkemizdeki oligarşi sadece finans kapital damgasını taşımamaktadır. Emperyalizmde bu oligarşinin içinde yer aldığı gibi tarım burjuvazisi ve tefeci bezirgan sınıflarında en iri kesimlerinin iktidarı paylaşması söz konusudur.

12 Mart'tan önce sermaye içinde oluşan çatışma oldukça yoğunlaşmıştı, tekelci sermayenin bir grubu, özellikle geri üretim ilişkilerinin temsilcisi; tefeci, toprak ağası vesairenin tasfiye sürecini hızlandırmak isterken, diğer grubu direniyor ve daha ılımlı bir politika izlemesini öneriyordu. Tekelci burjuvazinin AP'since temsil edilen kanadının politikası, genel olarak toprak ve ticaret burjuvazisinin üst kesimleriyle kurulan dengenin bozulmasını istemiyor ve toprak, ticaret burjuvazisini genel oy üzerindeki etkinliğine dayanan bir egemenlik biçimini savunuyordu. Bu, hâkim ittifak

için, demokrasi anlamını taşıyan bir oligarşik yönetimdi, bu tercih, sermayesini daha çok tarıma bağlı bir sanayi yatırımına kanalize etmesinden kaynaklanmaktadır. (Yönlendirici, Akbank ve Hacı Ömer Holding). 12 Mart'ta dengeyi kendi lehine bozan kanat ise Türkiye'deki tarım ve ticaret burjuvazisi ile çelişkileri derinleşmiş ve ayak bağını atma sorunuyla karşı karşıya kalmıştı, ülkedeki bütün muslukların sanayiye çevrilmesinden kesin çıkarı vardı. Bunun için ülkede kendisinin ipleri elinde tuttuğu bir oligarşik diktadan yanadır, bürokrat burjuvazinin daha geniş kesimleriyle ittifak yapmış, dolayısıyla ordudaki tekelci gelişime muhalefet yolundaki; ordu alt bürokrasinin ütopik özlemlerini, hiyerarşi yoluyla kendi güdümüne tabi kılmış ve kontrol altına almıştır. Gündeminde, toprak reformu ve bazı millileştirmeler de yer almaktadır (ipleri elinde tutan İş Bankası ve Koç Holding grubu). Göründüğü gibi iki kanadın siyasal tercihleri kısa vadede çatışmaktadır. Tekelci burjuvazinin bir kanadının tutumu tekelci gelişim sürecinin hızlanmasıyla birlikte AP'de yansımış ve AP 1969'da Demokratik Parti'yi tasfiye ederek tekelci burjuvazinin, saf ve siyasal örgütü olma yolunda belli bir mesafe katetmiştir. 12 Mart ise derinleşen buhranla birlikte tekelci burjuvazinin fraksiyonları arasındaki nispi dengenin ve orta sınıflarla tekelci burjuvazi arasındaki dengenin bozulmasının getirdiği karmaşık bir karakter kazandı. Aslında tekelci burjuvazinin, kısa vadede siyasal egemenlik biçimi tercihlerinin bu derece çatışması, sağlıksız, çarpık bir kapitalistleşme sürecinin ürününden başka bir şey değildir. Türkiye'deki gelişim, AP'nin temsil ettiği egemenlik biçimini eskitmişti artık ve Türkiye'deki siyasal olayların gelişmesiyle tekelci burjuvazinin diğer kanadının iktidarı ele geçirebileceği şartları yarattı, buhranın derinleşmesi genel olarak emperyalizmin, özel olarak Türkiye'de iktidarı ele geçirmek isteyen (iktidarda ağırlığı olduğu halde) oligarşik fraksiyon için iktidar olma şartlarını oluşturdu.

1961 Anayasası'nın getirdiği, sınırlı demokratik özgürlükler ortamında; sosyalist düşünce, belli ölçülerde gelişme ve yayılma imkânını bulmuştu. Ülkemizde buhranın derinleşmesiyle tekelci gelişime muhalefet yoğunlaştı ve giderek

belli boyutlara ulaştı. İşçi sınıfının ekonomik, demokratik mücadelesi sarı sendikaların bu gelişimi saptırma gayretlerine rağmen, 16-17 Haziran olaylarına kadar uzanan bir seyir izledi, köylük bölgelerindeki toprak işgalleri gündelik haline geldi. Gençliğin yürüttüğü mücadele yer yer halk kitleleriyle bağlar kurabilmiş, ancak gerçek bir proletarya örgütünün yokluğu, özellikle gençliğin bu eylemlerinin dağınıklık ve keşmekeşlik içinde seyrini getiriyor, iktidar mücadelesi sürecine giren sermaye gruplarından her birinin bu girişimlerden objektif olarak yararlanabilmesini kolaylaştırıyordu. İşte bugün bizlerin de içinde yer aldığı THKP-C hareketi bu ilişkiler çerçevesi içinde, özünde bu çerçeveyi kırabilme ve gerçek bir proleter hareketin öncülüğünü omuzlayabilme niyetiyle ileriye doğru atılan bir adımın başlangıcı idi. Fakat bütün bu çaba ve iyi niyetine rağmen bunu başaramadı. İktidarı ele geçirebilme yolları arayan oligarşik fraksiyonun tezgâhladığı, iktidarı ele geçirebilme girişimi, şartlarm bu oligarşik fraksiyonun örgütlenme gücünün önüne geçmesi sonucu başarıya ulaşamadı. Bu girişim, gerek emperyalizm açısından gerekse AP'nin temsil ettiği oligarşik fraksiyonun dengelemesi sonucu, 12 Mart'ta emperyalizmin tercihleriyle oligarşik fraksiyonlar arası iktidar çatışmasına dayanan bir yönetim kurulmuştur, bu çatışmalı birlik, devrimci kıpırdanışların yükseldiği dönemle devrimci girişimlere karşı uyum içinde hareket etmiştir. Fakat kısa vadeli bir çıkış yolu olduğu başından bellidir. "Ülkemizde 12 Mart askeri darbesinin olması bir tesadüf değildir. Bu genel olarak üçüncü bunalım döneminin özel olarak da ABD ekonomisinin 1961'den beri içine girdiği krizin emperyalizmin işgali altındaki ülkemize yansımasının bir sonucudur." "Süleyman Demirel yönetiminin bir ayağı tekelleşmiş vs grup Anadolu burjuvazisine ve feodal kalıntılara dayandığından emperyalizmin tercihlerini ve tekelci burjuvazinin sömürüyü rasyonelleştirme isteklerini yerine getirmedi ve alaşağı edildi." 12 Mart'ta bir yandan açgözlü tekellerin sömürüsünü daha da artırmak, öteki sömürücü sınıf ve zümrelerin, sömürü payı aleyhine sömürüyü disipline edici bir dizi "reformlar" yapılmaya çalışıldı, kısa vadede tekelci burjuvazinin, azami tahakkümü-

nü sağlayacak birçok kanun çıkarıldı ve sınırlı demokratik hak ve özgürlükler gasp edildi, işkencehaneler kuruldu. İşçi sınıfının en doğal hakkı grev engellendi. Kısaca; açgözlü tekellerin sömürüsüne huzur sağlanabilmesi için elden gelen her şey yapıldı.

Türkiye'de kitle tabanına dayalı faşist bir yönetim tezgâhlanmasına Türkiye'deki sınıf ilişki ve çelişkileri elvermemektedir. Yunanistan'daki gibi kitle tabanı olmayan bir faşist diktayı finanse edecek düzeyde bir burjuvazi olmadığı gibi, güçler dengesi ve dünyadaki durum buna elvermiyordu. Türkiye'deki gelişime cevap verecek olan finans kapitalin; tahakküm biçimi, göstermelik olarak parlamentoyu muhafaza etmek zorundaydı. Kısacası 12 Mart finans kapitalin ülke çapında bir atılımı oldu. 12 Mart'ta faşist yönetim tezgâhlandığını sadece biz söylemiyoruz. Bunu, o zaman CHP genel sekreteri olan Bülent Ecevit de teşhis etmiş ve 12 Mart'ın Yunan cuntası tipinde, fakat ondan daha ince bir girişim olduğunu belirtmişti. "Faşizmin geniş bir kitle dayanağı bulamadığı ve faşist burjuva kampın çeşitli gruplar arasındaki mücadelenin keskin olduğu bazı ülkelerde bu rejim, ilk önce parlamentoyu feshetme yoluna gitmez; sosyal demokrat partiler de dahil olmak üzere, öteki burjuva partilerinin meşruiyet elde etmelerine göz yumar."

12 Mart'tan sonraki gelişim, farklı tercihlerin ve iki kanadın birbirini dengelemesi, bürokrat burjuvazinin giderek tecridi süreci oldu. Sömürüyü disipline edecek programlar parlamentodan kuşa çevrilerek çıktı. Türkiye'de böylesine tartışmalı bir birlikte yönetim oluşturma çabaları nispi anlamda da olsa güçsüzlüğü doğuruyordu. Bu iki kanat arasındaki çatışma 12 Mart'tan sonraki bütün kanunların çıkarılmasında görüldü (tabii halkın muhalefetini engelleyici, demokratik hak ve özgürlüklerine ilişkin yasalar hariç). Birinci Erim hükümetinden sonra geçen ikinci Erim hükümeti, AP'nin durumu biraz daha dengelemesini temsil ediyordu, bu dengeleme süreci 11'lerin istifasıyla ilk sıçramasını yapmıştır.

Melen hükümeti ise iki kanat arasında dengenin kurulmasını temsil etti. İki kanadın çatışması en belirgin biçimde, cumhurbaşkanlığı seçiminde açığa çıktı. Fakat sonuç

tekelci burjuvazinin uzlaşması ve General Gürler'in cumhurbaşkanlığına seçtirilmemesiyle neticelendi, bürokrat burjuvazinin gücü kırıldı. Cumhurbaşkanlığı seçiminde, 12 Mart'taki iktidar çatışmalarının benzeri, daha başka bir biçimde cereyan etti ve tekelci burjuvazinin kanatları arasındaki boşluğu CHP doldurdu.

Tekelci burjuvazinin CHP içindeki "ortanın göbekçileri" diye tabir edilen tutucu kanadına karşı; orta sol programı etrafında birleşen Ecevit ve arkadaşları, giderek parti içinde, bu grubu ve de bu grubun güvencesi İsmet Paşa'yı tasfiye ederek, CHP yönetimini ele geçirmişlerdi. Değişen dünya şartları ve toplumsal akışın seyrini özellikle dikkate alan yeni CHP yönetimi; slogan ve şiarlarında küçük ve orta burjuvazinin, işçi ve köylülerin çıkarlarının savunucusu rolünü "ustaca" oynadı.

Halk sınıf ve tabakalarının, tekelci gelişime muhalefetini CHP'nin yedeğine alabildiği ölçüde "sola" kaydı. AP 12 Mart'tan sonra diğer kanadı dengelerken; Ecevit, "sosyal demokrasi" diye tanımladığı program ve sloganları karşısında, müteredditbir duruma düşen Türkiye finans kapitaline; finans kapital tahakkümünün günümüzde en "rasyonel" biçiminin ne olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Tekelci burjuvazinin her iki kanadının seçim için anlaşmaları üzerine "seçim sathı mailine" girildi. Hem tekelci burjuvazinin çıkarları hem seçimi kazanma paradoksu içinde kalması, AP'nin yenilgisini hazırladı, oligarşinin tahakkümüne karşı halkın tepkisini oluşturan oylar CHP'ye aktı. AP'nin oyları ise bölünmüş, finans kapitalin tahakküm biçimi olarak AP yönetimi eskimiş ve işe yaramaz hale gelmişti. 14 Ekim, Türkiye'de birçok gelişimin çok üst düzeylere vardığının göstergesi oldu. Türkiye'de bütün sınıf ve tabakaların eşi görülmemiş derecede politize olması –özellikle 1970-73 döneminde yeni bir durum ortaya çıkardı, yeni bir dönem başladı. 14 Ekim'de halkımız yoğun propaganda ve teröre rağmen antikomünizme hayır dedi ve bu durum Türkiye'de halk sınıf ve tabakalarının hoşnutsuzluğunun ne düzeyde olduğunu gözler önüne serdi.

CHP, MSP koalisyonu, Türkiye'de sınıf ilişki ve çelişkilerinin hızla değişmesi sonucu olmuştu. CHP saflarında

açlığına ve sefaletine çare bulmaya çalışan halkımız hiç de umduğunu bulamayacaktı. Finans kapitalin tahakkümü altındaki bir ülkede sosyal demokrasi ancak halkın muhalefetini tahakküm yedeğine takmak başarısını elde edebilirdi. Bu da, halkımız için değil, finans kapital için başarı demektir. CHP seçimi kazandığı zaman birtakım hâkim çevreler şaşkınlık içinde bocalarken sınıf çıkarlarını iyi gören İstanbul Sanayi Odası Başkanı Ertuğrul Soysal, Bülent Ecevit'e ilk tebrik telgrafını çekiyordu. CHP'nin birtakım demokratik hak ve özgürlükleri savunacağı gibi, halk sınıf ve tabakalarının daha fazla pay alması için de muhakkak ki çaba gösterecekti. Ancak bu, finans kapitalin tahakkümünü dikensiz gül bahçesi haline çevirmekten öteye bir anlam taşıyamaz. Nitekim; Ecevit, bu durumu şu sözleriyle en iyi bir şekilde ifade etti: "Siz neyin muhalefetini yapacaksınız". CHP iktidarı, halkımızın yarattığı değerlerin insafsızca talanını "sınıflar arası barış" sloganı ile gözlerden saklama çabasından başka bir şey olamaz. Dayandığı sosyal tabanın pusulasız, kısa vadedeki talepleri; demokrasi, özgürlük ve diğer unsurlarda (taban fiyatları, ücretler vs) kısmen ve geçici olarak karşılanacağı için –günümüzde bunlar finans kapital tahakkümünün zorunlu ihtiyacı olan iç pazarın açılması açısından da önem taşır– toplumsal patlamaları önleyici bir supap olma çabasında olacaktır. Sermayenin, antik anlamda spekülatif dolaşımları kısıtlanacak, sermayenin yatırıma yönelmesi mümkün olacak ve modern spekülasyon alanı açılacaktır. Halkın, küçük tasarruflarını kontrol edebilmek için bütün yollar açılacak, halk sektörü dağılımının (üretim değil) yeni bir unsuru olarak ortaya çıkacaktır. Ecevit, halk sektörünün amacı; özel sektöre yeni boyutlar kazandırmaktır derken, bunu söylemektedir. Ecevit, sınıf mücadelesinin keskinleşmesinin yol açacağı patlamalara karşı bir supap olacağını defaatle belirtmiştir: bu da finans kapital tahakkümünün ömrünü uzatabilmek için elinden gelen gayreti sarf edecek demektir. Kısaca, günümüz şartlarında, sermaye dolaşımındaki tıkanıklıkların açılması, iç pazarın genişletilmesi, halkın belirli bir kesiminin muhalefetinin finans-oligarşisinin yedeğine takılması söz konusudur. Finans kapital tahakkümünde sosyal demokrasi

bundan öte bir anlam taşıyamaz. Nitekim, iktidara gelişinden günümüze kadarki hızla finans kapitalle bütünleşme sürecindeki sınıf mücadelesinin ulaştığı boyutlar: küçük burjuva sosyal tabanın CHP içi muhalefetini güçlendirecek bir gelişim sürecine girmiştir. Günümüzde sosyalistlerin görevlerinden biri de CHP içindeki bu muhalefetin güçlenmesi için çalışmak, CHP yönetimini tecrit etmektir. CHP'yi finans kapitalin fink attığı bir alan haline getirmemek için mücadele etmektir. CHP'nin vaat ettiği reformlarm, devrim için değil, devrimi geciktirici bir amaca hizmet ettiği akıldan çıkarılmamalıdır. "Reform, devrimi haliyle ortadan kaldıramaz... Mesele, devrimcilerin, reformlar önünde kendilerini değiştirmemeleri, bozmamalarıdır; yani sosyalistler, kendi devrimci görevleri yerine reformcu görevleri koymamalıdırlar."

Savunmanın bu kısmında da, askeri savcının esas hakkındaki, mütaalasında yer alan bazı hususlara kısaca değineceğiz:

Askeri savcının, esas hakkındaki mütaalasında yer alan maddi olaylara ilişkin, mahkemenizdeki sorgum sırasında verdiğim cevaplar dışında ayrıca söyleyeceğim ve ilave edeceğim herhangi bir husus yoktur. Sorgumda, askeri savcının iddianamesinde yer alan ithamlara verdiğim cevaplar, savunma için de geçerlidir. Yalnız, burada bir hususu –Şoför Mesut Erdinç olayını– bu olayla uzaktan yakından ilişkileri olmayan bazı arkadaşların mağduriyetlerine sebep teşkil etmesi nedeniyle, bu olayın savcılık ifademde, nasıl yer aldığı konusuna açıklık getirmek isterim.

Bu ifadelerin, yani MİT ve savcılık ifadelerinin, nasıl ve hangi şartlar altında ve ne şekilde oluştuğu konusu bilindiği gibi; mahkemenizde sık sık dile getirilmiş ve sergilenmiştir. Bu ifadelere, biraz dikkat edilirse gerek uslübu gerekse ifadelerdeki olayların dile getiriliş şeklinin kelime ve cümledeki benzerlikler de dahil olmak üzere tek bir kişinin elinden çıktığını ve birçok sanığın ifadelerinin eklektik bir karışımı olduğunu anlamamaya imkân yoktur. İşte Şoför Mesut Erdinç olayına ilişkin, benim, askeri savcılık ifademde yer alan bazı beyanlar da, Askeri Savcı Naci Gür'ün bu "usta" montajcılığının örneklerinden bir tanesidir. Şöyle ki: Mesut

Erdinç olayı hakkında, benim MİT ifadelerimde bu konuya ilişkin herhangi bir beyan yoktur. Savcılıkta, ilk ifadelerim alındıktan sonra, hücrede kalışımın tahminen ikinci ayında, tekrar sorgu için askeri savcılığa çıkarıldım. Askeri savcı Naci Gür, Mesut Erdinç'in öldürülmesi konusuna değinerek, bu olaydan benim mutlaka haberim olması gerektiği düşüncesinden hareket ederek bu konuyla ilgili ifademi almak istedi. Ben bu olayla herhangi bir ilişkim olmadığı gibi, bu hususta bir bilgiye de sahip olmadığımı ısrarla belirttim ve savcının iddialarını reddettim. Özellikle şoförün öldürülmesiyle ilgili olduğu söylenen şahısları şahsen dahi tanımadığımı söyledim. Askeri Savcı Naci Gür, daha önce bu konuda ifadelerini aldığı Yusuf Küpeli, Ramazan Aktolga, Ertuğrul Kürkçü ve Mehmet Alkaya'nın ifade zabıtlarında yer alan beyanları doğrultusunda ve bu arkadaşların ifadelerinin eklektik bir karışımını, daha değişik bir biçimde benim beyanlarımmış gibi ifade zabıtlarına geçirdi. Mehmet Alkaya ile olan ilişkilerim ise, Alkaya'nm ismen ve zabıtta yer almasını kolaylaştıracak tek neden oldu. İşte, Mesut Erdinç olayının, benim savcılık ifademde ne için, ne şekilde ve nasıl yer aldığı meselesinin gerçek yönü budur.

Esas hakkındaki mütaalasında, hemen hemen iddianamedeki ithamların bir tekrarını yapan askeri savcının, bizleri, mahkemede özgür iradelerimizle verdiğimiz ifadeleri hiçe sayarak, ısrarla, her türlü maddi ve manevi baskılar altında alman bu ifadeleri, ithamlarına dayanak yapmasıdır. Kaldı ki askeri savcı, bu ifadelerin bütününün nasıl, ne şekilde ve hangi şartlarda oluştuğundan da habersiz bir kimse değildir. Hal böyle iken askeri savcının esas hakkındaki mütaalasında bu ifadeleri kendi ithamlarına dayanak yapması ve bu konudaki ısrarı bizler için hiç de şaşırtıcı olmadı.

Bizler, hakkımızdaki yargının, bugün değil, ilk tutuklandığımız, ilk sorgularımızın yapıldığı o elektrikli, falakalı kontgerilla merkezlerindeyken verildiğini çok iyi biliyorduk. Ne var ki daha düne kadar bu baskı ve işkence mekanizmasının yönlendiricisi ve baş tezgâhlayıcılarından biri olan, eski İstanbul sıkıyönetim komutanının gazetelere yansıyan beyanatlarından tutun da, siyasi polis görevlile-

rinin 12 Mart anılarına kadar, bu akıl almaz uygulamarın ipliğinin pazara çıktığı bir ülkede, bu şartlarda oluşan ifadeleri, askeri savcının mütaalasındaki ithamlarına dayanak yapmasının, ne derece gülünç, mesnetsiz ve tutarsız olduğunu da söylemeden geçemeyeceğiz. Biz gördüğümüz işkencelerden şikâyet etmedik ve bize neden işkence yapıldı da demiyoruz. Finans-oligarşisi tahakkümünün geçerli olduğu bir ülkede; devrimcilerin, çiçekle değil, falaka, elektrik ve copla karşılandığını çok iyi biliyoruz. Ve bu faşist uygulamaların hukuki planda bir uzantısı olarak gördüğümüz askeri savcının da hukuk ilkeleri paravanı altında gerçekleri saptırma ve gözlerden gizleme çabasından başka bir şey olmayan bu gayretlerini de doğal karşılıyoruz. Bugüne kadar, gerek diğer sıkıyönetim mahkemelerinde gerekse mahkemenizde; sıkıyönetim mahkemelerinin niteliği ve sıkıyönetim uygulamalarının gerçek yüzü defaatle dile getirilmiş, sıkıyönetim mahkemelerinin, emir komuta zincirine bağlı ve asla bağımsız bir yargı organı olamayacağı gerçeği, devrimciler tarafından sık sık anlatılmış ve gözler önüne serilmiştir. Günümüzde, geçmişte sırtlarım sıvazlayanların bugün kendilerini yalnız bıraktıklarından yakınan, sıkıyönetim savcılarının ve sıkıyönetim mahkemesinde politik görev yaptığını söyleyen mahkeme başkanlarının; devrimcilerin ısrarla anlatmaya çalıştıkları gerçekleri, bizzat kendi beyanlarıyla doğruladıkları bir ortamda, biz bu konulara ilişkin uzun uzun açıklamaların gereksizliğine inanıyor, bağımsız bir yargı organı olduğu iddiasını elinden bırakmayan, vicdani kanaatlerinin ve yasaların emrettiğini yerine getirdiğini sık sık tekrarlayan sizleri, bu gerçeklerle baş başa bırakıyoruz. Bizim için, önem taşıyan 3 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin kararı değil, tarihin ve Türkiye halkının hakkımızdaki yargısıdır.

4 Aralık 1974
Orhan Savaşçı

Ek 3
Sedat Kesim'in İlyas Aydın'la İlgili Gönderdiği Mektup

İlyas Aydın'ın Keçiören'deki bizim dükkâna gelirdi, onunla karşılaşmamız ve tanışmamız ve dükkândan ayrılana kadar geçen sürece ilişkin anımsayabildiklerimi aktarmaya çalışayım.

1971 yılı Aralığında Ankara Keçiören Güçsüzler Kimsesizler Yurdu semtinde Erol Aydın-Ali Başpınar ve ben (Sedat Kesim) bir dükkân kiralamıştık. Üçümüz de Sanat Okulu mezunu Yüksek Teknik Öğretmen Okulu öğrencisiydik. Kalorifer, sıhhi tesisat, elektrik, mobilya tamiri, cila gibi işler yapacaktık. Tarih, Mahir Çayan'ların Maltepe firarı sonrası Ankara'da da en yoğun operasyonların yaşandığı bir dönemdi.

Dükkân mahallede cadde üzerinde 35-40m^2 büyüklüğündeydi ve altında bodrum bulunuyordu, bodruma asma merdivenle iniliyordu. Giriş saç kapakla kapatılmıştı. İz kapağı yazıhane masasıyla kamufle etmiş üzerine sandalye koymuştuk. Bodrum hiçbir konforu olmayan cılız bir elektrik ampulüyle aydınlatılan, zemini ince bir beton, dört duvardan ibaret bir mekândı. Biz bodruma birer tane ikili üçlü koltuk indirmiştik. Tüm eşya bundan ibaretti. Havalandırması ön tarafta kaldırıma açılan bir mazgal vasıtasıyla oluyordu. Mazgalı da üstüne koyduğumuz bir eski koltukla kamufle ediyorduk. Ben genellikle dışarıya tamir işlerine gidiyordum. Dükkânda işi yoksa Erol da benimle geliyordu. Ali genellikle dükkânda oluyordu. Ben de o dö-

nemde ismim arananlar listesinde anons edildiği için dört duvar arasında atıl bir vaziyette kapalı kalmaktan kurtulmuş, dışarıda bir işlere koşturmaya başlamış oldum.

Bir süre sonra ilişkide bulunduğumuz arkadaşlardan Selahattin Güleç barındırılmak üzere bir arkadaşı bırakıp gitti, öğle saatleriydi ve o esnada hepimiz dükkândaydık. Gelen kişi bizim alışık olduğumuz çevreden birine benzemiyordu. Bizim çevremiz genel olarak 20-25 yaş aralığındaki öğrenci çevresiydi. Gelen kişi ise bizden yaşlı 30-35 yaş civarında koltuğunun altında fermuarlı evrak çantası bulunan düzgün giyimli birisiydi, bize herhangi bir isimle tanıtılmamıştı. Gelen kişi bodrumda saklanacaktı. Biz gelen şahısla önce birlikte yemek yedik ve epeyce bir süre sohbet ettik. Daha sonra ortam müsait olduğunda bodruma indirdik. Birkaç gün sonra aynı arkadaş (Selahattin veya Oğuz) 3 kişi daha getirdi. Gelenleri tanıyorduk. Gelenler, Dev-Genç MYK'dan Sinan Kazım Özüdoğru, Hüdai Arıkan ve Zafer Kutlu idi, onları bekletmeden aşağı indirdik. Aşağı inerken Sinan Kazım şahsı görünce (muhtemelen tanıyordu) ooo Prenses de buradaymış gibi bir ifade kullandı.

Aşağıdaki sayının artmasıyla birlikte ekmek ve yiyecek alımı da dikkat çekiyor ve kuşku uyandırıyordu.

Biz dükkânın biraz ilersinde bir apartmanın alt katında bir oda ve mutfaktan ibaret bir ev kiralamıştık. Evin hem apartman girişinden hem de doğrudan dışarıya açılan iki girişi vardı. Biz dışarıya açılan kapıyı kullanıyorduk. Evde Ali'yle kalıyordum, Erol ise Aydınlıkevler'de ailesiyle birlikte kalıyordu.

Dükkânda Ali bazen aşağıya iniyor arkadaşlarla sohbet ediyordu. Yine böyle bir sohbet sonrası akşam evde Ali bana Sinan Kazım ile aralarında geçen bir diyaloğu aktardı. Ali arkadaşlara "Bu İlyas Aydın için polisle ilişkisi var diyorlar ne iştir bu" diyor. Sinan Kazım tedirgin bir şekilde "aman sus" deyip konuyu değiştiriyor. Ali bana bu konuşmayı bu şekilde aktarınca tanımadığımız kişinin İlyas Aydın olabileceği değerlendirmesini yaptık. Tabii bu konuşmayı oradaki herkesin duymuş olması büyük olasılık.

Bir süre sonra benim olmadığım bir zamanda arkadaşlar gelip (Oğuz veya Selahattin) Sinan Kazım ve Zafer'i alıp

götürüyor, aşağıda Hüdai ve diğer arkadaş iki kişi olarak kalmaya devam ettiler. Bu günlerde İstanbul'da Ulaş Bardakçı vuruluyor. Ziya Yılmaz yaralı yakalanıyor. Ankara'da operasyonlar iyice yoğunlaşıyor. Bir gün Yılmaz isminde bir arkadaş dükkâna yalnız geliyor. Yılmaz'ı (Üsteğmen Yılmaz Salih Veyisoğlu) dükkân öncesi iletişim sağlayan kişilerden biri olduğu için tanıyorduk. O da kaçak duruma düşmüş ve barınmak için bizim dükkâna gelmişti, onu da aşağıya indirdik. Yılmaz'dan birkaç gün sonra bu kez tanımadığımız bir kişi daha geldi. Gelen kişi kendini tanıtmadı ama bizim hakkımızda ve dükkân hakkında bilgi sahibi olduğunu ve güvenli kalacak yeri olmadığı için bize geldiğini söyledi onu da aşağıya indirdik. Gelen kişinin kim olduğunu çok sonraları öğrendik. Gelen kişi Teğmen Mehmet Alkaya'ymış. Arkadaşlar dört kişi olarak kalmaya devam ettiler. 1972 yılının şubatının son günleriydi benim de dükkânda olduğum bir gün öğlen saat 13:00-14:00 sıralarında aşağıdaki tanımadığımız arkadaş yukarı çıktı. Dışarıda işi olduğunu birileriyle görüşüp birkaç saat sonra dönüp geleceğini söyleyip yine koltuğunun altında çantasıyla çıkıp gitti. Ben de tamir işleri için servise gittim. Akşamüzeri 17:00-18:00 gibi döndüğümde Erol dükkânda yalnızdı. Çıkan şahsın geri dönmediğini bunun üzerine aşağıdaki Hüdai ve Yılmaz Salih ile Mehmet Alkaya'nın da giden şahsın yakalanmış olabileceğini söyleyip tedirgin olduklarını ve onların da çıkıp gittiklerini söyledi onların ardından Ali de çıkıp gitmiş. Erol beni beklemek için kalmış bunun üzerine ben de hazırlandım, Erol ile birlikte dükkânı terk ettik. Nene Hatun'da daha önce kaldığımız evde Ali'yle buluştuk. Durum değerlendirmesi yaptık durum netleşinceye kadar dükkâna ve eve gitmemeye karar verdik. Erol gitmeye devam edip çevreden bilgi almaya çalışacaktı. Çevrede kapıcılarla ve bir iki esnafla iyi ilişkilerimiz vardı. Birkaç gün sonra Erol dükkâna gittiğinde çevredeki kapıcılardan veya esnaftan birileri Erol'a gece dükkâna polislerin gelip gittiğini söylüyor bunun üzerine Erol da dükkânı açmaktan vazgeçip dönüp geliyor ve durumu bize aktarıyor. Bir daha dükkâna da oradaki eve de gitmiyoruz. Dükkânın hangi kanaldan tespit edildiği ve basıldığı konusunda bir bilgi-

miz ve fikrimiz olmadı. Dükkân İlyas dışındaki bilgi sahibi başka kişilerin ele geçmesiyle de polis tarafından öğrenilip basılmış olabilir.

Ali'yle ikimiz daha sonra Yılmaz ve Alkaya ile buluşup Balgat taraflarında bir arkadaşın (Haşmet Karaçam) evinde birlikte kaldık. Bu arada İlyas'ın asker kökenli olduğunu öğrendik ama kimliği üzerinde bir konuşma yaptığımızı hatırlamıyorum. Tanımadığımız Prenses diye bildiğimiz şahsın İlyas Aydın olduğunu bize emniyette polis söyledi. Yılmaz'larla durum değerlendirmesi yaptık, İlyas'ın yakalanmış olabileceği veya daha iyi bir barınak bulduğu veyahut işinin uzun sürmüş olması ve döndüğünde dükkânı kapalı görmüş, başka bir yerlere gitmiş olabileceği varsayımları üzerinde konuştuk. Ayrıca bundan sonra birlikte bir hücre oluşturup birlikte çalışacağımız kararma varıp ayrıldık. Ancak birkaç gün sonra Yılmaz ve Alkaya'nın da yakalandığını duyduk.

İlyas Aydın'm Keçiören'deki bizim dükkândan çıkışı 22-24 veya 25 Şubat 1972 tarih aralığındadır. Kesinlikle bu tarihlerin öncesi veya sonrasında değildir.

Bu arada İlyas ile ilgili Genelkurmay'ın önünde görüldüğü hatta Genelkurmay'a girip çıkarken merdivenlerden gören kişiler olduğu gibi söylentiler duyduk ama bunların doğruluk, gerçeklik derecesi, ölçüsü nedir bir şey diyemeyeceğim.

Bir-bir buçuk yıl sonra Mamak Cezaevi'ndeyken yeni tutuklanmış THKO'lulardan İlyas Aydın'm dükkândan ayrıldıktan sonra bir süre Malatya'da kaldığı, buradan Suriye'ye geçtiği, ancak Suriye'de hakkındaki söylentiler nedeniyle Teslim Töre ve arkadaşları tarafından sorgulanıp infaz edildiği gibi söylentiler duyduk. Ama, bunların da doğruluk derecesi nedir bir şey diyemeyeceğim.

İlyas dükkândan gerçekten bir görüşme yapmak için dönmek üzere de çıkmış olabilir.

Yine hiçbir konfor olmayan karanlık, rutubetli, uzanma olanağı bile olmayan, koltuk üzerinde oturarak günleri, geceleri geçirmekten bezmiş olup daha uygun bir yer aramak için de çıkmış olabilir.

Tabii bir başka olasılık, yanında geçmiş olan konuşmalardan tedirgin olup korkuya kapılıp uzaklaşmak istemiş de olabilir. Bu soruların yanıtını verebilecek kişiler herhalde ben veya Ali (Başpınar) değildik. Çıkıp gittiği sırada yanında bulunan asker kökenli arkadaşları Yılmaz Salih veya Mehmet Alkaya'nın daha fazla bilgi ve fikir sahibi olması gerekir.

Sedat Kesim

Ek 4
Ömer Polat'ın Teslim Töre ile Yaptığı Röportaj

Tabancayı Masanın Üstüne Koydum

Arabamız, güneşli, insanlı bir Ortadoğu kentinin caddelerinde girmiyor da yürüyor sanki. Oysa ben gideceğimiz yere acele yetişmek istiyorum. Teslim Töre ile görüşeceğim. Üzerine bir yığın söz edilen, boyalı Türk basınından temsili resimleri yapılan katil suratlı, gözsüz, yüzsüz, iki tel saçı başında dağınık duran Teslim Töre ile. Acelem bundan. Ama caddelerde insanlar kayıtsız. Hindistan ineklerinden daha sakin yürüyorlar arabaların arasmda. Cadde ortasında sohbete duranlar ise bir başka alem. Çevrelerini dolanmak gerekiyor. Kırmızıda geçen, yeşilde geçen belli değil.

Hele trafik polisi kim hiç belli değil.

Uzatmayalım, varıyoruz varacağımız yere. Bir apartman dairesinin kapısını çalıyoruz. Adını arıyorum kapıda Teslim Töre'nin. Buluyorum bir yazı, ama Arap harfleriyle yazılı. Bir Arap evine geldim sanısına kapılıyorum. Kapıyı temiz giyimli, saçları arkada toplamış, güler yüzlü bir hanım kız açıyor, "buyurun", diyor arı bir Türkçe'yle. Seviniyorum, giriyoruz. Karşımıza ikinci çıkan geniş omuzlu, gür saçları kırlaşmış, uzun boylu, gülen gözlü bir adam. Elimizi coşkuyla sıkıyor, bizi içeriye buyur ediyor. Bir salona geçip oturuyoruz. Ama gözüm hep Teslim Töre'yi arıyor. Ağır toplar arkadan gelir diye geçiriyorum içimden. İçeri girip bize "hoş geldiniz" diyen her yüzde Teslim Töre'yi arıyorum. Yok. Boyalı basının bir güzel kafama nakşettiği o katil suratlı, yüzsüz, gözsüz adam yok ortalarda. Sağdan soldan

konuşuyoruz, çayın biri geliyor, biri gidiyor, ama Teslim Töre gelmiyor. Gelmez ya, ağır top. Çay faslı bitiyor, biz hâlâ "ne var, ne yok"lardayız. Gelecek ki konuya girelim. Bu sefer açlığımız soruluyor hanım kız tarafından güler yüzle. Daha biz yanıt vermeden kır saçlı, gülen gözlü adam "hele sen sofrayı bir kur yoldaş, aç olup olmadıklarını o zaman anlayalım" diyor.

Sofra kuruluyor. Ne yok ki! Bizim turşudan tut, Diyarbakır salatasından fırın güvece kadar. Dinsizi imana getiren bir sofra.

Çöküyorum başına.

"Teslim gelmeyecek mi?" diye soruyorum biraz da utangaç.

Bütün başlar, gözler, kır saçlı, gülen gözlü adama dönüyor. Bakıyorum ben de. Göz göze geliyoruz. Önce bir küçük tebessüm, ardından küçük derelerin şırıltısı gibi bir kahkaha. Utanıyorum. Kusura kalma, diyorum, sizi hep boyalı basından tanıdım diyorum falan. O gene gülüyor ağız dolusu. Ve böylece tanışıyorum Teslim Töre ile.

Bu Adam Bir Ajandır

Sohbet yemekten başlıyor. Gidiyoruz ta eskilere. Yetmişli yılın başlarına. Çok şey konuşuyoruz ve söz dönüp dolaşıp bir yere geliyor: Ajan Yüzbaşı İlyas Aydın meselesine. Mahir'leri ihbar eden, onca insanın katili Yüzbaşı İlyas Aydın meselesine. Bir iki öksürüyor, herkes susuyor. Kiminin başı önünde, kiminin gözü o kır saçlı adamın dalgın gözlerinde. Başlıyor ağırdan:

Şimdi bu İlyas Aydın. Mahir'in ifadesinden sonra, şu mahkemedeki ifadesinden sonra, hani mahkemede: "Elrom'u İlyas öldürdü," biçimindeki ifadesinden sonra, bizim kafalarımızda bir sürü soru işareti doğmuştu. Şöyle ki: Biz Mahir'i biliriz. Mahir bir arkadaşını böyle laf ederek mahkemede ele veremez. Yani kendisini idamdan kurtarmak için "bu işi ben yapmadım da filan adam yaptı" diye bir şeye tenezzül edemez. Onun için de düşündük. Acaba Mahir neden böyle söyledi. Daha sonra kulaktan kulağa gelen birtakım fısıltılarla biz, İlyas'ın ajan olduğunu duymaya

başladık. Başladık ama, elimizde kesin bir ipucu, kesin bir belge yok.

Bir gün, Türkiye'den buraya bir yoldaş geldi. O arkadaş bize, Ankara'dan bir adamın geldiğini, "ben büyük devrimciyim, yalnız konuşsam konuşsam bir Teslim Töre ile konuşurum" diye konuştuğunu anlattı. Ben, bu adam kimse gidin takip edin, çünkü bu adam ajandır, dedim. Çünkü bir devrimci her şeyden önce böyle serserilik etmez, öyle şunla görüşürüm, bunla görüşmem demez. Devrimciyse bir görevi vardır, görevini yapmaya gelmiştir. Biz bu sözler ve şüphemiz üzerine buradan Türkiye'ye bir adam gönderdik, araştırma yaptırdık. Aldığımız bilgiler şunlardı: Adam Ören'de üç ay şoförlük yapmış ve daha sonra Kilise köyüne gelmiş. Hani o bizim silahların yakalandığı köy. Silah deposunun bulunduğu köy yok mu? Hani muhtarı bunlar boruydu diye iddia etti öyle inandılar. İşte o köye gelmiş. O köyde de traktör yapmış.

İşte bu bilgilerden sonra biz bu adamı yakalamak için harekete geçtik. Araştırıyorduk.

Gene bir gün Türkiye'den buraya birkaç devrimci geldi. O zaman bizim bir kampımız vardı. THKO'ya ait. Türkiye'den kim gelirse oraya gelirdi. Nöbetçisi de, sorumlusu da bizdik. O zaman bizde askeri bir nizam vardı. Dışarıya çıkacaksın kamp komutanından mutlaka izin alacaksın, nereye gittiğini, ne iş yaptığını söyleyeceksin. Yani sıkı bir disiplinimiz var. Tabii bu THKO oluşumuzdan, yani ordu oluşumuzdan gelen bir şey. Vaziyetler de biraz sıkı o zaman.

Türkiye'den gelen o son gruptan iki kişi bir gün kaytarıp gitmişler kamptan. Habersiz. Bunlar akşam dönünce kamp sorumlusu sıkıştırmış, neredeydiniz, nereye gittiniz, diye. Biraz geveleyince, kamp komutanı ciddiye almış, bunları sorguya çekmişler, söyleyin bakalım neredeydiniz ulan, diye. Biraz sıkıştırınca, biz demişler, gittik İlyas'la görüştük. E, nerede İlyas? Valla burada bir yerde kalıyor.

Tabii benim olaydan haberim yok. Ben o gün sınırdan geldim, evde hiç durmadan kampa gittim. Kampta bir de çadır vardı o zaman. Baktım yoldaşlardan biri elinde silah nöbet tutuyor çadırın dibinde. Ben, hayrola, boş çadırı niye bekliyorsun, diye sorunca: "Boş değil" dedi. Eğildim

çadırın kapısından baktım ki içerde o son gelenlerden biri. Neyse, girdim yanlarına. Hoş beş ettik, öpüştük. O demeye kalmadı nöbetçi birden bana: "Kalk" dedi, "kalk ordan". Nöbetçi Antepliydi. Daha ben, ya ne oldu, ne var demeden, baktım tüfeği düzeltmiş üstüme. "Sana ordan kalk diyorum" dedi yeniden. Baktım iş ciddi, kalktım. Ne oldu, diye sorunca da: "Git komutana sor" dedi. Gittim, sordum. Anlattılar hikâyeyi: Bu adamlar böyle kaytardılar, sıkıştırınca da: "İlyas'ın yanındaydık" diye söylediler. Peki, neredeymiş İlyas, diye sordum. "Valla yeri söylemiyorlar, biz de dayak mayak atmadık, ayıptır, olmaz." Dedim iyi etmişsiniz. Devrimciyseler söylerler yerini. İlyas'ı devrimci biliyorlarsa, biz de devrimciyiz.

Sonra çocukları çektim, konuştum. Gizlemenize gerek yok, ayıptır bu, dedim. Benim yerimi söylediniz mi İlyas'a? "Söyledik" dediler. Peki onun yerini söylemiyorsunuz? Bu yaptığınız ayıp değil mi? O devrimci de, biz değil miyiz, diye sordum. Sonunda söylediler. Demokratik Cephe'nin bir evinde kalıyormuş.

Biz doğru Demokratik Cephe'ye gittik. Müracaat ettik, dedik yanınızda böyle bir Türk varmış, bizim onunla konuşmamız, görüşmemiz gerekir, biz o adamı istiyoruz.

Tabancaları Çıkardık

Demokratik Cephe durumu İlyas'a bildirmiş, o da hemen: "Beni burdan götürün!" demiş. Onlar da almış Beyrut'a götürmüşler. Ama biz Demokratik Cephe'yi sıkıştırıyoruz, bu adamı bize verin, diye. Sonunda Beyrut'a götürdüklerini açıkladılar, hemen bir jipe atladık, kaçak yoldan doğru Beyrut'a gittik. Beyrut'ta Demokratik Cephe'nin önünden geçerken gördük onu balkonda. Yanında da bizim öğretmen Ali Gül'ü. Bizim oralı. Doğanşehirli. Topraktepe köyünden. Çocukluğundan tanıdığım biri...

Biz İlyas'ı istemek için Demokratik Cephe'nin binasına girdik. Dev-Genç'liler de orada o zamanın THKP-C'lileri. Arkadaşlar Demokratik Cephe'nin ikinci sekreteriyle konuşuyorlar. Adı Yasir olan kişiyle. Biz, hemen orada arkadaşlarla tanıştık. Biz THKO'luyuz, dedik, onlar da biz

de THKP-C'liyiz dediler! Neye geldiklerini sorduk. "İlyas bunların yanında. Bende Mahir'in el yazması mektubu var. Karısı Gülten'e gönderdiği mektup. İlyas'ın ajan olduğunu yazıyor bu mektupta. İstiyoruz, vermiyorlar" dedi birisi. Valla biz sadece şüpheleniyoruk. Götürüp sorguya çekecektik. Ama elinizde yazılı belge varsa onu alırız, dedik. Bu sefer ben gittim Yasir'le görüşmeye. Biz THKO'luyuz, dedim tanıştık. Böyle bir adam var sizde, dedim. Ve arkadaşların elinde yazılı belge de var, bu herif birçok devrimci arkadaşımızın kanma girdi, bizim bu adamın ifadesini almamız gerekiyor, bu adamı bize teslim etmeniz gerekiyor. "Onu biz biliriz" dedi, "bizim sorunumuz o. Gerekeni soracağız. Biz de bir örgütüz burada." Şimdi, adam böyle söyleyince kan beynime sıçradı. O zaman biraz da THKO'luluk var serde, tabancayı çıkardık, masasına koyduk. Biz bu adamı almaya geldik. Bu adam bizim yoldaşlarımızı katletmiş bir insandır. Bunun hesabını siz değil, biz soracağız. "Bu ne biçim bir tavır? Biz de komünistiz" dedi. "Böyle şey olur mu?" dedim, böyle şey kardeşim. Biz burada sizinle düello yaparız ve alırız sizden. Eğer siz de komünistseniz, buyurun arkadaş, bu ortak bir iş derseniz ve siz de yanında olmak kaydıyla adamla görüşürüz. Dedim, ben bir saat sonra yeniden geleceğim.

Karar verin. Eğer vermezseniz biz onu alırız.

Uzatmayalım oradan El-Fetih'e gittik, durumu anlattık ve bu sefer onlar araya girdi ve bir saat içinde meseleyi hallettik, "gelin alın!" dediler sonunda. Gittik, biz bir odada beklerken Demokratik Cephe'nin askerleri onu getirdiler. İçeri girer girmez:

"Sen Teslim Töre'sin" dedi bana, ben Teslim Töre falan değilim ulan dedim.

"Yok, sensin, ama gizleyebilirsiniz!" dedi. Peki, nereden biliyorsun benim Teslim Töre olduğumu diye sorunca:

"Ben resimlerini görüyorum" dedi. Nerede gördün? Kimin elindeydi resimler, diye sordum. Yalan söylüyordu. Öyle bir şey yoktu. Bu sefer: "Tarif ettiler" dedi. Kim tarif etti? Hangi teşkilat tarif etti sana, diye sordum. Söyle bakalım, hangi teşkilatta çalışıyorsun? "Ben THKP-C'nin askeri kanadındanım" dedi. "Sorumluyum, şerefem vardır." Dedim,

bırak o palavraları şimdi. Hangi ajanlık teşkilatındansın onu soruyoruz. Hangi polis teşkilatındansın? O zaman: "O senin baban" falan dedi "nasıl bana böyle söylersin?" dedim bak biz böyle eli kolu bağlı adam dövmeyiz. Çıkardım tabancayı arkadaşa verdim, kalk dövüşeceksen dövüşelim dedim. "Yok, ben dövüşmem!" dedi. O zaman konuş dedim.

Bu sırada THKP-C'li arkadaş girdi araya.

"Senin Mahir'e güvenin var mı?" diye sordu.

"Sonuna kadar güvenim var" dedi.

"Onun söylediği her şey doğru mudur?"

"Her şey doğrudur!"

"Sen Mahir'in yazısını tanır mısın" diye sordu bu sefer THKP-C'li arkadaş.

"Tanırım!" dedi.

Arkadaş elindeki mektubun bir kısmını gösterdi ve:

"Bu kimin yazısı" dedi.

"Mahir'in yazısı" dedi.

"Öyleyse al oku" dedi arkadaş mektubu eline verdi.

Okumaya başladı ve mektup bir yerinde kaydı, düştü elinden.

"Mahir söylemişse doğrudur" dedi zor duyacağımız bir sesle.

Bırak kaypaklığı.

Bu doğru mu? Sen bir ajan mısın, değil misin, dedim.

"Ben ajanım!" dedi. Artık eli ayağı titriyor, dudağı seğiriyordu.

Anlat, dedik o zaman. Bu işi niye yaptın nasıl yaptın? Anlattı:

Artık Sizin Devrim Yapacağınıza İnanıyorum

"Çok mutaassıp bir ailem vardı" diye başladı söze. "Komünizmin düşmanı olarak yetiştirildim. Sonra Harp Okulu ve askerlik. Düşmandım komünistlere. Hemen göze girdim ve MİT'e alındım. Üsteğmendim o zaman. Bu hareketi çökertmem görevi verildi bana. Severek kabullendim. Orhan Savaşçı'nın yardımıyla girdim Mahir'lerin arasına. Olup biten her şeyi ya telefonla, olmasa şifreyle bildiriyordum MİT'e. Yüzbaşı oldum. Mahir'ler tartışınca, Mahir benim

neden katılmadığımı soruyordu. Ben de biz askeriz, siz karar alır bize bildirirsiniz, biz ise uygularız, diye geçiştiriyordum. Oysa biliyordum kendimi. Bir başlasam kusacaktım Marksizme. Tutamayacaktım kendimi. Ama zamanla onları tanıdıkça bu düşmanlık soğumaya başladı. Başladım ama görevimi de yürütüyor, günü gününe rapor veriyordum merkeze. Elrom kaçırıldığı zaman evi ben tuttum ve sonra da ihbar ettim.

Olaydan sonra da kaçtım. Bir zaman İzmir'de kaldım. Orada da iki avukatı ele verdim. Sonra benden MİT hüviyetini aldılar ve: 'Senin burada işin bitti. Şimdi THKO ile uğraşacaksın. Teslim Töre'nin işini bitireceksin' dediler. 'Gerek diri gerek ölü önemli değil.' Önceden İsrail İstihbarat Örgütü'nde kurs görmüştüm. Bana yeni parolalar verdiler ve yola düştüm. Malatya'ya geldim. Kürecik'te giderken ayağıma kurşun sıktım ve köylülere polisle çatışırken yaralandığımı söyledim. O köylüler aylarca baktılar bana. Kadınlar ayağımı temizlediler, sırtımı kesellediler. Ama ne o köylüleri ne de o kadınları MİT'e bildirdim. Artık sizin devrim yapacağınıza inanıyorum. O köylüleri, o insanları gördükten beri, beni yakalayabilmenizden sonra inanırdım buna. İsterseniz bundan sonra size çalışırım."

Artık dökülüyordu. Konuşan bir insan değil de bir cesetti sanki. Ne istesek yapmaya hazırdı. Bize insan gerek dedik. Bize senin gibi ölmüş insan gerek değil, dedik. Bir yandan acıyor, bir yandan nefret ediyorduk. Karşımızda duran, bunca insanın katili bir cani, bir zavallıydı. Artık yalvarıyordu:

"Beni öldürün" diye yalvarıyordu. "Ben ölümü hak etmiş bir insanım. Benim gibi bir insanın yaşaması doğru değil. Bıraksanız bile yaşayamam. Gücüm yok. Kurtarın beni, öldürün."

Yaptık dediğini. Akdeniz'e doğru bakan bir yamaca gömdük.

Oradan Akdeniz gözüküyordu. Ak köpükleriyle.

Arabamız gidiyor muydu, duruyor muydu ayrımında değildim. Uzaktan uzağa Akdeniz'in ak köpüklü dalgalarının sesini duyuyordum. Gelecekte emperyalizmden, kapitalizmden arınmış barış türküleri söyleyen ak köpüklü dalgaların sesini...

•

Ek 5
Gülten Savaşçı'nın (Çayan) İlyas Aydın'la İlgili Gönderdiği Mektup

Sayın İlbay Kahraman,

Gönderdiğiniz Oktay Duman'ın Yaşayanlar Anlatıyor, Devrimci Hareketin Filistin Günleri, 1968-1975 ve Orhan Savaşçı'nın Cepheden Anılar'ını okudum. İkisinde de dokunulan İlyas Aydın olayının bizler için ne kadar üzücü olduğunu, kişilere yapılan haksız muamelenin ne denli isyan ettirici olduğunu burada belirtmeden devam edemeyeceğim. Ayrıca bana yönelik gerçekle alakası olmayan spekülasyonlar bataklığına girmeye de gerek görmüyorum. Çünkü bunların gerçek olmamaları nedeniyle bizi olumlu veya yapıcı hiçbir yöne götüremeyeceklerini düşünüyorum.

Okuduklarımda yukarıda da belirttiğim gibi bizler için son derece üzücü olan bu olayın aynı kişi tarafından değişik versiyonlarla anlatıldığını gördüm. Kardeşim Orhan Savaşçı hapisten çıktıktan sonra ona ve daha sonra da Türkiye'de bulunma olanağım olduğunda da örgütümüzden olan diğer asker kökenli arkadaşlarımıza bildiklerimi anlatmıştım.

Şöyle ki; o zamanlar biz (ben ve bizim görüşümüzde olan bir gurup yoldaş) Paris'teydik. Bir gün FDHKÖ'nün (Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Örgütü) Fransa temsilcisi bana Şam'dan geldiğini söyleyerek bir mektup verdi. Benim gerek FDHKÖ'nün gerekse Fetih ve FKÖ'nün Fransa'da, o zamanki resmi temsilcilerini kişisel olarak tanıdığımı da bu arada belirteyim. Bunu söylemenin nedeni, gerektiğinde onların beni kolaylıkla bulabileceklerini belirtmek açısın-

dandır. Bu arkadaşlardan ikisinin o yıllarda Mossad tarafından öldürüldüklerini de bu arada belirteyim.

Gelelim mektuba: Mektup İlyas Aydm'dan geliyordu. FDHKC'nin yanında olduğunu ve benimle görüşmek istediğini yazıyordu. Ben onu hiç görmemiştim. Şu anda da mektubun içeriğini bu kadar zaman sonra satır satır tabii ki hatırlayamıyorum.

Yalnız şu var ki bu mektuptan evvel Kızıldere öncesinde Mahir'den (Çayan') çok kısa bir mektup almıştım. O mektuptan hatırladığım İlyas Aydın'ı ajan olarak tanımlamasıydı. Hatırladığım kadarıyla diyorum çünkü bu kadar yıldan sonra şu anda, belgeler de elimde olmadığına göre, tüm ayrıntılarıyla hatırlayamayacağım açıktır. Ancak içeriklerindeki önemli olanları söyleyebiliyorum.

Mektubu aldığımızda benim hemen Şam'a hareket etme olanağım yoktu. Bu işi ancak bir hafta, on gün sonra yapabilecektim. O zamanlar ben Ercan Erciyes ve Almanya'dan bir arkadaş THKP-C'nin yurtdışı temsilciliğini yapıyorduk. Bu görevin kişiler olarak bize verildiği yazılı olarak örgüt tarafından bana iletilmişti.

Ben ve Ercan Erciyes bir durum değerlendirmesi yaptık. Ercan'ın hemen Şam'a İlyas'ın yanma gitmesine, ben gelene kadar onun yanında kalmasına, İlyas'la konuştuktan sonra durumu yurtiçindeki arkadaşlarımıza iletip ne yapılacağının sorulmasına karar verdik. Şunu da ilave etmek gerekir ki o zamanlar THKP-C'nin tüm yetkilileri hapisteydi ve idam isteğiyle yargılanıyorlardı. Ben ve Ercan Erciyes birlikte çalışıyorduk. Görevimiz örgütün bizden istediklerini yerine getirmek, kurulan yurtdışı ilişkilerinin değerlendirmesini içeriye iletmekti. Bunların dışında kendi başımıza örgütü bağlayıcı karar vermek, bunları uygulamak gibi yetkilerimiz yoktu. Bağımsız olarak girdiğimiz ilişkilerde genel olarak yurtiçinden gelen istekler doğrultusunda gerçekleştirilmesi için girişimlerimiz olmuştur.

Bu çerçevede Ercan Lübnan'a hareket etti. Şam'a oradan geçecekti. Tabii ki benim ne gün Beyrut Havalimanı'nda olacağımı da kararlaştırmıştık. Bunun nedeni o zamanki haberleşme olanaklarının sınırlılığı, bugünkü cep telefonu vs. gibi olanakların bulunmayışı yanında bizim Filistin

örgütlerinin bürolarının dinlendiğini düşünmemizden de kaynaklanıyordu.

Ben (Gülten Çayan) ve yoldaşımız Osman Tokcan kararlaştırdığımız günde Beyrut Havalimanı'na indik. Ercan bizi karşıladı ama beti benzi atmıştı ve yüzü bembeyazdı. Bize boş gözlerle bakıyordu. Ne var, ne oldu diye endişeyle sorduğumuzda "öldü" dedi. Kim? İlyas. Niye? Sorguya alınmıştı, kalbi dayanmadı dedi. Kim sorguya aldı diye sorduğumuzda bize olayı orada, havalimanında hızla anlattı. Ercan'ın (Erciyes) anlattıkları mealen şöyle: "FDHKÖ'ne gittim. Onlar İlyas'la görüşmeme izin vermediler. Sonra Şam'daki THKO'lularla görüştüm, onlara yanımda getirdiğim Mahir'in mektubunu gösterdim ve birlikte Fetih'e gittik. Fetih aracılığıyla İlyas'ı Demokratik Cephe'den aldık, ben (Ercan Erciyes), Teslim Töre ve Töre'nin iki arkadaşıyla birlikte İlyas'ı sorguya aldık. İlyas'ı bir sandalyeye bağlamıştık ve kımıldama olanağı yoktu."

Bu anlatılanları duyunca ben (Gülten Çayan) ve Osman Tokcan şaşırıp kaldık. Peki şimdi ne olacak dediğimizde Ercan sorgunun kaydedildiğini söyledi. O zaman kayıt bandı nerede dediğimizde bandın diğerleri tarafından alındığını, ona vermeyi reddettiklerini, bu olayı örgütlerinin bir eylemi olarak gördüklerini söylediler.

Biz bandın ileride olacak açıklamalar için bize gerektiğini, bu konunun bizi ilgilendirdiğini düşündük. Şam'a gidilip kayıt yapılan kasetin alınmasını ve Osman Tokcan'ın bizi Beyrut'ta beklemesini kararlaştırdık.

Suriye'ye geçişi FHKC'nin verdiği bir rehberle Lübnan'daki Baalbek şehri yakınlarından Lübnan-Suriye arasındaki dağlık bölgeden yürüyerek yaptık. O zamanlar FHKC'nin Suriye'de resmen bulunmasını Suriye yasaklamıştı. Dolayısıyla Şam'da resmi büroları yoktu. Biz bu geçişi ne Fetih yolundan ne de normal hudut kontrolünden geçerek yapmadık. Olayın vahametinin farkındaydık.

Ercan'la Şam'da Abu Cihad'ın koruması altında yaşayan yabancı uyruklu bir arkadaşın evine gittik.

Ercan, Teslim Töre ve arkadaşlarının kaldığı evi biliyordu. Şam'a ulaştığımız aynı gün akşama doğru şehrin dışında yer alan o eve gittik. Evde on, on beş civarında kişi

vardı. Benim hatırladığım o anda. Teslim Töre'nin evde olmadığı, beklememizi ve geleceğini söyledikleridir. Biz de hiç kimseyle bir kelime bile konuşmadan beklemeye başladık. Akşam olmak üzereydi. Evdekiler akşam yemeği hazırlığına giriştiler. Hep birlikte yere oturup yemeğimizi yedik. Teslim Töre yemeği bizle mi yedi hatırlayamıyorum, oraya yanında bir arkadaşla geldiğini iyi hatırlıyorum. Yemekten sonra konuşacaklarımızı orada değil kendilerinin kaldığı başka bir evde yapabileceğimizi söylediler ve bizi (Gülten Çayan ve Ercan Erciyes) söylenen eve götürdüler. Orada İlyas'ın sorgusu denilen kaseti bana dinlettiler. Ercan ve Teslim Töre zaten içinde ne olduğunu biliyorlardı. Ben bu kaydın bize verilmesi gerektiğini belirttim. Onların da vermeyeceklerini, sanki kendi örgütleri adına bir eylem yapmış gibi bandın onlara ait olduğunu vurguladıklarını kesinlikle hatırlıyorum.

Teslim Töre'nin yanındaki diğer THKO'lunun ismini bilmiyorum, bilmek de istemedim, Teslim Töre onu bana kişisel olarak tanıştırma gereksinmesini bile duymadı. Sorguda bulunup bulunmadığını da bilmiyorum. Kim idiyse olayı çok iyi biliyor, hayret edilen şimdiye kadar bu konuda bir kelime bile söylememesidir. Teslim Töre yıllar geçtikçe versiyonları değişen anlatımlarda hiç arkadaşlarından bahsetmiyor. En azından benim okuduğum anlatımlarda, bu devrimciliğe sığmayan olayda yer alan arkadaşlarına hiç dokunulmuyor.

Biz o gece bir evden diğerine gitmekle, kasetin dinlenmesi ve yapılan konuşmalarla (şu anda ayrıntılı hatırlamıyorum ama mutlaka kaset konusunda olmuştur) gecenin geç saatine gelmiştik. O saatlerde Şam'ın dış mahallerinden araç bulup merkeze gitmeyi güvenlik açısından sakıncalı bulduk. Orada sabahı beklemeyi düşündük, onlar da kalabileceğimizi söylediler. Sabah, yoldaş ve arkadaş olarak gördüğüm Hasan Ataol'un geldiğini gördüm. Hasan bize Şam'ın merkezindeki dolmuş duraklarına kadar refakat etti. Ben kendisine bizim Şam'da bir gece daha kalacağımızı, ertesi gün onları orada bekleyeceğimizi, bu randevuda kasetin bize teslim edilmesi gerektiğini söyledim.

Ertesi gün randevuya Hasan Ataol arkadaş bizzat geldi, kaseti de getirmişti. Kendisiyle bu konuyu bir iki yıl önce İstanbul'da konuştuğumuzda kasetle birlikte deşifre edilmiş yazılı sayfaları da verdiğini söyledi. Ben bu kısmı hatırlayamıyorum. Ama onunla Suriye'deki durumu konuştuğumuzu, kendisinin herhangi bir sıkıntısı varsa bizim onu bizle birlikte götürebileceğimizi, paylaşabildiğimiz kadar sorunlarını paylaşacağımızı söylediğimi hatırlıyorum. O ise Türkiye'ye dönmek istediğini orada bize belirtmişti. Biz daha sonra geldiğimiz yoldan Şam'dan ayrıldık, Beyrut'a döndük. Daha sonra kaset bizle ilişkisi olan arkadaşlar tarafından dinlendi. Kasette kadın sesi olmadığını onların da hatırlaması gerekir.

Bu olaya bizden Ercan Erciyes katılmıştır. Biz bunu hiçbir zaman kimseden saklamadık. THKO'yu temsil ettiklerini söyleyenler ise üç kişidirler. Biri Teslim Töre'dir, diğerlerini kişisel olarak tanımıyorum. Teslim Töre'nin gazeteci ve yazarlarla yaptığı görüşmelerde olay değişik biçimlerde anlatılıyor. Ya bu yazar ve gazeteciler olayı tahrif ediyorlar ki böyleyse Teslim Töre'nin onları resmen tekzip etmesi gerekir, yok etmiyorsa olayları kendisi tahrif etmektedir.

Benim Teslim Töre'yi görmem Şam'daki ilk evlerinde buluştuktan ikinci eve geçilmesi, kasetin dinlenmesi (bu arada neler konuşulduğunu hatırlamıyorum), kasetin dinlenmesi esnasındaki duyguları kelimelerle anlatmanın zorluğunu sanırım herkes kabul eder. Bizim orada bulunmamızın nedeni sadece ve sadece İlyas Aydın arkadaş içindir ve bir iki kelime konuşulması ile sınırlıdır. Vaktin çok geç olması nedeniyle oradan hemen ayrılamadık. Onlarm evinde geçirdiğimiz zaman beş altı saatle sınırlıdır. Bunun dışında onlardan hiçbir şey istenmemiş ve onlardan hiçbir şey yapmaları da beklenmemiştir. Bunun dışında benim Teslim Töre ile ne Şam şehrinin sokaklarında, ne de Lübnan'ın hiçbir yerinde bir ilişkim olmamıştır. Benim insanları tanımak için Teslim Töre'nin aracılığını gerektiren hiçbir yerli, yabancı ilişkiler de olmamıştır. Kim söylüyorsa yalan söylüyordur ve nedenini de ancak kendisi biliyordur.

Biz, Avrupa, Ortadoğu ve Türkiye'de kımıldamak için gerekli ilişkileri ve maddi olanakları zaten kendimiz yarat-

mıştık. Ayrıca Filistin örgütleriyle de karşılıklı dayanışma ve saygın ilişkilerimiz vardı.

Dolayısıyla Ercan Erciyes arkadaşımızın kendisinin de kabul ettiği bir hata nedeniyle içine girilen bu ilişki dışında onlarla hiçbir şekilde bir kontağımız olmamıştır.

Kasete gelince; aralık 1973'te Fransa'da FHKC ile olan bir dayanışma çerçevesinde tutuklanıp yargılandığımızda Fransız polisi diğer belgelerimizle birlikte bu kasete de el koymuştur. Biz ise hapisten çıkınca Ortadoğu'ya gittik. Yeri gelmişken orada yaşadığımız sürede bizle ekmeğini paylaşan, bize kalacak ev veren, dini bayramlarda bizi hatırlayıp özel bayram yemeklerini bile bizle paylaşan, kendileri sağlık koşulları dışındaki mülteci kamplarında yarı aç yarı tok yaşayan Filistin halkına ve o halkı temsil eden örgütlere bir gönül borcumuz olduğunu da söylemeden geçemiyorum.

Bizler 70'li yıllardaki siyasi mücadeleden yenik çıktık ama o mücadelede idam edilen, vurularak öldürülen, işkence altında inletilip, hapishane hücrelerinde çürümeye bırakılan, hapisten çıkabildiklerinde ise sağlıklarına yeniden kavuşamayan yoldaşlarımız bize o dönemin polisinin, işkencecisinin bizden alamayacağı bir miras bırakmışlardır. O da dostluk, arkadaşlık, karşılıklı inanç ve güvenç, destek, saygı (özellikle insana saygı, işkence değil) dürüstlük gibi moral ve etik değerlerdir.

Onlardan tek beklediğim hiç olmazsa bu değerlere saygı göstermeleridir.

Dostluk ve Sevgiyle,

Gülten Savaşçı (Çayan)

Not: Gerek Şam'daki birinci gittiğim evde yediğimiz yemekten, gerekse de ikinci evde sabahı bekleyerek kalmamızdan dolayı yukarıda adı geçen kişilere karşı en ufak bir borç hissetmiyorum. Çünkü onlara bu olanakları veren Filistin halkı ihtiyacım olduğunda bunu bana severek vermiştir.

Ek 6
Filistin'deki Devrimcilerin İlyas Aydın İzlenimleri[21]

Süleyman Kırteke

İlyas'ın ölüm korkusu vardı. Hepimiz İlyas'ı kirpiklerinin oynamasına kadar yakından takip ediyorduk. Bir ajanın kirpikleri nasıl oynar, nasıl refleks verir, konuşması nasıldır... Kendi aramızda onlarca soru soruyorduk. İlyas gayet düzgün, o güne kadar görebildiğim, beraber olduğum devrimcilerden daha nitelikli bir profil çiziyordu. Ayrıldığımız güne kadar bizde bıraktığı intiba buydu. Üç ay Mulla Hoca, İlyas'ı denetimine aldı. Orada bir okulda müdürdü. Ondan günlük olarak haber alıyorduk. Ne yapıyorsunuz, ne konuşuyorsunuz diye sorular sorup, Mulla Hoca'dan sürekli istihbarat alıyorduk, ayrıca doktorları gönderip tedavisini yaptırmıştık. Bahar geldi, tedavi oldu. İyileşti. Baharla birlikte İlyas'ı bizim köye aldık.

İlyas'ın bu üç ay içinde adını andığım kişilerden başka kimseyle diyaloğu olmadı. Üç ayın bitiminde kendisine bir traktör aldık ve "traktörcü" diye getirdik. Teyzemin salaş, boş bir evi vardı, o eve yerleştirdik. O zamanlar traktör yoktu, orada kirayla çit sürüyordu. İki kere Suriye'ye Filistin kamplarına götürmeye çalıştık ama olmadı. Birinci seferde Ali, Hasan Kırteke, Bayram Durmuş götürmeye çalıştı, başaramadılar ve yine traktörüyle çit sürmeye devam etti.

---

21. Oktay Duman, "Devrimci Hareketin Filistin Günleri" (Ayrıntı Yayınları tarafından yayıma hazırlanıyor).

Kiraya gidiyordu. Hiç kimse farkına varmadı. Bu bir yıllık süre içerisinde sürekli Halit Çelenk vasıtasıyla o davadan yargılanan arkadaşlara haber ulaştırmaya çalıştık. Hasan Kıyafet'le Ertuğrul Kürkçü'ye ulaşmaya çalıştık. Buradan Mahir çevresinden ulaşabildiğimiz herkese ulaştık. Gelişinden itibaren yaşadıklarımızı detaylı anlattık.

Devrimciyse de, ajansa da, buna karşı bir sorumluluğumuz var, ne yapmamız lazım, ikisini de yapabiliriz, diyoruz. Kürt Memet'ten Ertuğrul'a kadar hepsinin haberi vardı. Hepsi, ajan değildir, dediler. Bir tek insan bile karşımıza çıkıp, bu adam ajandır, demedi. Bir yılı geçkin kaldı.

En son gittiğimde Arafat'a, İlyas'ı getireceğiz, artık barındıramıyoruz, diye söyledim, onurla kabul ederiz, dedi. Aynen de öyle olmuş. İlyas bir kez o başarısız sonuçlanan götürülme denemesi esnasında köyün dışına çıktı. Fakat hiç yalnız kalmadı. Orada da yanında arkadaşlarımız vardı. Üçüncüsünde de ben Arafat'a haber verdikten sonra çıktı ve ulaştırıldı. Bütün o süre içinde kimseyle bir tek saat, bir yere telefon edecek, iletişim kuracak bir olanağı, fırsatı olmadı. Sadece traktör sürdü, tarlaya gitti, çalıştı, evine döndü, hep beraberdik. O süre içinde İstanbul'dan, Ankara Garanti Tamirevi'ne kasaların içinde geldiğini, Elrom olayını, Elrom'un ne dediğini, olayların hepsini detaylı anlattı.O günkü konuşulanları, efsaneleri kendi ağzından dinliyorduk. Çok az, tane tane konuşan, sormadıkça da söylemeyen bir tavır içerisindeydi. Benimle, kardeşimle ve Nedim Abi'yle çok özel konuşuyordu.

İlyas'ın yanımızda olduğu süre zarfında bende bıraktığı intiba; o güne kadar gördüklerim içerisinde, nitelikli devrimcilerden biri olduğu yönündeydi. Gittiğimde Arafat'a, Teslim'e, Mustafa Karadağ'a söylediğim de buydu. İlk haberi Mustafa Karadağ'la birlikte gönderdik, böyle böyle, bugüne kadar İlyas'ı tespit edemedik. Kendisi ısrarla gitmek istiyor, Gülten'le görüşeceğim, Habaş'ın Cephesi'nde Gülten'le görüşeceğiz, diyordu. Fakat gittiğimde onlara ulaşamadık. Karadağ'dan bize gelen haber, Teslim'in de ısrarla, gelsin, çok onurla, şerefle kabul ederiz, dediği yönündeydi. İsrail'in en önemli bürokratlarından birini cezalandırdığı için yüzlerce kalaşnikofla havaya ateş açılarak karşılanıyor. Biz bil-

diğimiz yollardan bir organizasyon yaptık. Ali, daha önce Bayram Durmuş'ları götürmüştü. Ben gittiğimde, sözde disiplinsizlik yaptığı gerekçesi ile Teslim, Ali'ye çadır hapsi cezası kesmiş. Hasan Kırteke ile Bayram Durmuş, Ali'nin başında nöbetçiydi. Komik tarafı, Hasan'ı kampa götüren de Ali'ydi. Durumu görünce seni bu getirdi buraya, diyerek Hasan'a kızdım. Sonuçta yaptıkları çocukça bir davranıştı. Hadi giyin gidiyoruz, dedim. Bayram Durmuş kaygılandı, bunlarla bir görüş, ellerinde silahlar var, şimdi bir densizlik ederler, Teslim beni kaç gün hapsetti, ben karşı çıktım, dedi. Ali'yi aldık, kimseye bir şey demeden geldik.

Ali'yi alıp döndükten sonra İlyas'ı tekrar Ali'yle gönderdim. Ali sonuçta o organizasyonları iyi biliyordu. Kardeşim Kazım Kırteke, amcaoğlum Hasan Kırteke, Ali, Avni Gökoğlu oradaydı. Bir araya geldiğimizde oradaki bazı gelişmeleri anlatıyorlardı. Gittiğimde Avni Gökoğlu, çok rahatsız ve huzursuzdu, ısrarla bana, Süleyman sen hemen dönme, gitme, dedi. Fakat biz bu İlyas organizasyonundan dolayı hemen dönecektik. Kampı ve Teslim'i kastederek, burada olağanüstü, boktan bir durum var, dedi. Bilmiyorum, ama sonradan tam da Avni'nin dediği gibi oldu. Avni kendi tarlasında ölü bulundu. Hasan, hepimizin kampta Teslim'e tepkisi vardı ama hiçbirimiz yüzüne vuramadık, diyordu.

Yine geldim, Adana Askeri Cezaevi'ndeyim. Kardeşim bir şekilde cezaevine gelip, İlyas'ı öldürdüler, dedi. Ben o an yıkıldım. Bu kadar ölen arkadaşımız olmasına karşın, onun ölümü kadar bana koyan bir ölüm olmadı. Çünkü çok pis ve gariban, sorgusuz sualsiz bir ölümdü. Bana göre, müthiş bir cinayet. Cinayet olduğunu daha sonra Teslim'in röportajını okuduğumda da anladım. Kardeşim, Ali, İsmail (Adana'da) anlattı, biz oradayken Teslim'ler böyle şımarıkça bir karar aldılar. Gülten de geldi. Gülten, şımarıkça kararlar alıyor, ya ne yapıyorsunuz İlyas bu kadar çabayla buraya getirilmiş, diyerek bizim çabamızı anlatıyor. Kardeşimin yanında yaşadı bir sene. Buraya kadar getirilmiş, kendisi de gelmiş. Niye alelacele kararlar alıyorsunuz. Kazım'la Ali, bunlardan habersiz İlyas'ın bulunduğu yere gidip, İlyas, bunlar hakkında çok kötü şeyler düşünüyorlar, demiş. Henüz ne Gülten ne Teslim, İlyas'la hiç görüşmemiş. Ne düşünüyorlar,

diye sorunca Kazım'lar genel kanaati paylaşmış, o da beni öldürecekse devrimciler öldürsünler, faşizmin elinden kurtuldum geldim, öldürsünler, ne yapıyorlarsa yapsınlar, sorgulasınlar, demiş. Kazım ile İsmail, Teslim'in bir gün adamlarıyla beraber, Gülten'den habersiz (Teslim'in yazdığı onu doğruluyor ama Gülten'in bana anlattığı tam tersi) İlyas'a gidip onunla tartıştıklarını söyledi.

Ne yapalım, güvenliğinizi alalım, diyorlar ama iş bu arada iyice alevlendi, diyor. Ondan sonra yaşananları hem Ali hem de kardeşim anlattı. Onların bana anlattıklarına bakılırsa, İlyas'ı alıp getiriyorlar. Teslim'in orada bir fırının üzerinde, karargâhı var. Ali, bunların adamları, bize çuval giydirip ikimizi de yatırdılar. Teslim, sopayla ayağımıza, kafamıza vurarak, sen ajan mısın değil misin, diye sorgu yaptı. İlyas orada öldü. Zaten adamın nefes darlığı ve kalbi vardı. Benim yanımda öldürdüler, dedi. İlyas'ı getirenlerin biri de Ali olduğu için onun da başına çuval geçirip, dayakla sorguluyorlar. Yan yana geldiğimizde Ali'nin de, kardeşimin de anlattığı buydu.

Gülten'in bana anlattığı ise tam tersiydi. Gülten'le Ziya Yılmaz'ın amcasının oğlu Paris'teydi. Teslim'in röportajlarında anlattıkları da, size söyledikleri de yalan. Biz sorguladık ve infaz ettik, diyordu. Gülten bunu bana, bizzat evimde, yanımızda Doktor Bilal ve Ziya Yılmaz'ın amcasının oğlu varken, üçü birlikte anlattı. Doktor Bilal Almanya'da Braunschweig'te, hâlâ yaşıyor. Biz yargıladık ve infaz ettik, Teslim yalan söylüyor, dedi. Teslim'in röportajını okuyunca, üçüncü sayısında atladım gittim, Dursun Akçam'ı gördüm, ayıptır, dedim, yayını durdurttum. Palavra, desteksiz, alakasız, görsen iğrenç bir röportaj. Bu bir yargısız infaz, bir de övüne övüne anlatmıyor mu, "şimdi Akdeniz'in sularını gören bir tepede yatıyor", diyor. Röportajın diğer bölümünü yayımlatmadım. Ondan sonra Gülten geldi yanıma, o da tam tersini söylüyor. O da okumuş, baştan sona yalan, iğrenç. Biz yargıladık, biz yaptık bu işi, biz infaz ettik, diyordu.

Kardeşim ve Ali, çuvalın içinde öldürdüler ve aldılar bir çuvalın içinde götürdüler, dediler. Ali, İlyas çuvalın içindeyken kriz geçirince panikleyip, beni de bıraktılar, diyordu, kardeşim de aynı şeyi söylüyordu. İşkenceyle öldürdü-

ler onu ama görmedim, diyordu. Ali gelir gelmez Adana Cezaevi'nde söyledi. Fakat çıktıktan sonra gittiğim Paris'te Gülten tam tersini söylemişti. Daha önce söylenmişti

Gülten, röportajın dergide çıktığı aynı gün röportaj veriyor. Ayrıca görgü tanıkları var; kardeşim orada, Ali daha yaşıyor. Bizi çuvala beraber koydular. Teslim, İlyas'a daha ağır olmak kaydıyla, ikimize de işkence yaptı, diyor. Teslim'in, beni duyması, benim oraya gitmem, gidip orada söylemem, İlyas'ın orada kalmasının üzerinden çok zaman geçmiyor. İlyas'ın orada böyle bir muameleyle karşılaşması birkaç günlük bir iş. Önce İlyas'ın gelişini kutlamak için kamplarda havaya silahlarla ateş ediyorlar, sonra da karşımıza böyle bir durum çıkıyor.

İlyas, Malatya'da hava ikmal merkezinde üsteğmenmiş. O dönemden bir tek isim biliyor: Hayrettin Abacı, Malatya TİP il başkanı olduğu için. Hiçbir ilişkiyle gelmemiş ki. Referans Hayrettin Abacı, avukatlık bürosu var. Yoksa özel bir örgütlülükle gelmiyor. O zamanlar Malatya'da birçok örgütlenme, her gruptan insan var, hem de örgütlü insanlar.

Niye Hayrettin Abacı'ya geliyor, sonuçta o günlerde adı solcuya çıkmış, milliyetçi, sıradan bir adam. Niye orada hiç bir kontağı olmadan neredeyse bir buçuk sene bekliyor? Mulla Hoca'nın evinde üç ay dışarıya çıkmadan, kimseyi görmeden nasıl durdu? İlyas'ın kaldığı evler Teslim Töre'nin yakın akrabaları, referansları oradan almış olabilir, Teslim hakkında çok şey bilir. Ayrıca biz gözlerimizle gördük, dizinden aşağıya kadar mosmor olmuş, neredeyse kangrene dönüşmüştü. Bir ondörtlü tabancası vardı, onu da Ergün Adaklı'ya gönderdim. Kısaca bizim Malatya'da daha ilk tanışmamızdan itibaren Yüzbaşı İlyas konusunda gösterdiğimiz titizliği Teslim zerre kadar göstermedi.

Halid Özkul

O kaseti, Manisalı, Sadık, Nazım, Berrin Ş., Ercan ve Gülten'le birlikte dinledik. Hatta Almanya'daki arkadaşlar, büyük ihtimalle Gürcü "Güzel" Osman da, Paris'teki yakın arkadaşlar da dinlemiştir. Bir kopyası Türkiye'ye gönderildi mi, bilmiyorum...

Gülten'le Ercan, Ebu Cihad'a, biz THKP-C örgütü olarak FKÖ'üne destek için İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom'u kaçırdık ve öldürdük diyorlar. Kimin öldürdüğü de şüpheli. Biz, Yüzbaşı İlyas Aydın'ın MİT ajanı olmasından şüpheleniyoruz, eğer buraya gelirse enterne edilsin ama dokunulmasın, biz geleceğiz ve kendisini sorgulayacağız, diyerek devam ediyorlar. Ama MİT ajanıdır demiyorlar, biz MİT ajanı olmasından şüpheleniyoruz, diyorlar. Ebu Cihad da, tamam, deyince gidiyorlar. Daha sonra o geldiği zaman, yine olaylar oluyor, bize aktarılıyor. Yine Paris'e haber geliyor, bizimkiler dönüyorlar. Oradayken öldü diye haber gelince, sinirlenip Ebu Cihad'a gidiyorlar.

Ebu Cihad, gerçek ismini kullanarak, Teslim Töre'nin lideri olduğu THKO'nun, Efraim Elrom'u kaçırdığını, söylüyor. Teslim Töre'nin kendisinin de liderlerinden olduğu THKO'nun, kaçırdığını, bu gelen şahsı da sorguya çektiklerini, infaz ettiklerini söyleyince bizimkilerin nevri dönüyor. O zaman bizimkiler, gelsin buraya, yüzleşelim diyor. Teslim oraya gelince kıvırarak, yanlış anlaşılma oldu, diyerek THKP-C kaçırdı, hastaymış, kendisi eceliyle ölmüş, kasette zaten kayıtlı ne olduğunu anlatıyor, diyor. Sahiden de bizkaseti dinledik, bir zorlama var. Teslim Töre'nin sesi çok net duyuluyordu, bir iki tane ses berrak duyuluyordu.

Ben, Teslim Töre ile yüz yüze de konuştum. Bana birkaç kere, gel birlikte çalışalım, diyerek THKO'ya katılmamı teklif etti, ben kabul etmedim. Bunlara şahit olanların önemli bir kısmı yaşıyor. Benim anlattıklarım ciddi olarak birinci elden, dedikodu olmadan, belgelere dayanan tartışmalar. Teslim Töre'nin yaptığı birinci hata örgütsel olarak bu işi üzerine almaya çalışması. Ondan sonra Ebu Cihad'la tartışırken kıvırtıyor, iş tatlıya bağlanıyor çünkü Ercan biraz sinirliydi ama Gülten yumuşaktı, fazla kavga gürültü istemezdi. Kasette iki ses var. Birinci ses; yani Yüzbaşı İlyas Aydın anlatıyor. Diğer ses de, döverim ulan, şerefsiz, diyor, bu Teslim Töre'nin sesi, tanıyoruz. Arada, ne diyorsun, diyen başka sesler de var. Sorular var, sorulara cevaplar var. En sonunda da, nasıl, nasıl oldu, diye üzerine gelen sorular karşısında git gide sesi kısılan biri var. Astımı olduğunu söylüyor ama Teslim Töre numara yapma ulan, diyerek inanmıyor...

Sesi, kasette önce sağlıklı geliyordu, sonra gittikçe nefes alamadığı belliydi. Olayı kabul ederek, Efraim Elrom'u ben öldürdüm, dediğini duyduk. Kendisi MİT ve ÖHD tarafından işkenceden geçirilmiş, Türkiye'de kontrgerillayı ilk defa deşifre etmiş ve bu konularda onlarca araştırma kitabı yazmış Em.Kur.Yar. Talat Turhan, isim vermeden, Efraim Elrom'un nerede olduğunu bana istihbarattan bir arkadaşım söyledi, MİT'ten zaten biliyorlarmış, diyor. İlyas Aydın da MİT'e, ben telefon ettim, bana sana ne emir verildiyse onu yap, dediler. Mahir'ler bana Elrom'u öldürmemi söylemişlerdi, ben de öldürdüm, diyor. Kasette aynen böyle geçiyor. Talat Turhan'ın aldığı bilgiler, aşağı yukarı bu. MİT'le nasıl temas ediyordun, şimdi temas ettiği daha önce bizim bildiğimiz MİT nasıl çalışır, bilgi ver, şeklinde sorgu devam ediyor. Demirbank üzerinden, diye cevap veriyor. Gerçekten de Demirbank bir MİT irtibat kuruluşuydu ve MİT ajanlarının teması buradan sağlanıyordu. Türkiye'deki MİT, ajan ve muhbirleri, Demirbank'tan hesap açıyorlarmış, paraları oraya yatıyormuş, bu yanıyla doğru söylüyor.

Bende İlyas Aydın'a ait bazı bilgiler var. Yıllar sonra askeri istihbarattan olduğunu öğrendim. Askeri istihbarata dair meselede karacı, Gülten'in ağabeyi yani Mahir'in kayınbiraderi Yüzbaşı Orhan Savaşçı bu kişi hakkında gerekli araştırmayı yapmamış. Kimse gelip İlyas Aydın'ı aklamaya çalışmasın. Kendini istihbarat uzmanı zannedip, bilmediği konuları kurcalayıp; hâlâ onu aklayanlar var. Kasette, ben Malatya'ya gittim, Malatya'yı örgütledim, MİT bölgesine ispiyon ettim, hepsini yakalattım, diyor. Antep'e gittim, sınırda görevli jandarma astsubay şu çocuk vardı, o da devrimci sempatizanıydı, onu da örgütleyip yakalattım, diyor. Bire bir kasetten duyduk, grup halinde dinliyorduk. Sonra, Halep'teki konsoloslukta hüviyetimi MİT'e bağlı askeri ataşeye teslim edip, kimi bulacağım diye sorunca Teslim Töre'yi bul, o kariyeristtir. Ona yanaş, ondan faydalanabiliriz, dediler, buraya geldim, diyor. Burada Teslim'in sesi, vay eşşoğlu eşek, sen bana nasıl bunu dersin, sen bana iftira mı ediyorsun diye araya giriyor, bilmem neyin çocuğu, bilmem ne, diyerek küt pat sesler duyuluyor. Kasette biz bun-

ları dinledik kardeşim. Ondan sonra sana, böyle bir adam gelecek, buna dokunma, deniyor.

Sen niye sorguya çekiyorsun. İlyas'ın zaten enfarktüsü var. Hepimizin kaldığı iki katlı, dışardan yapılan merdivenin altında kömürlüğü olan standart küçük evler vardı. İlyas'ı kömürlüğe kapatıyorlar. Şam'da El-Fetih'in evlerinde kalınıyordu. Enfarktüsü, nefes darlığı olan bir adamı, öyle bir yere kapatıp, bir taraftan dövüp, bir taraftan sorguya çekersen, stresten ölür.

Kasetin sonuna doğru, ölmeden önce söylediklerinin dezenformasyon olduğu anlaşılıyor. Belki de işkenceden kurtulmak için buna ihtiyaç duymuş olabilir. Kaset tek taraflı bir kayıttı. Sanırım on beş yirmi dakika kadar vardı. Teslim Töre külliyen yalan söylüyor. İlyas'ın ifadesinde o kariyeristtir, ondan faydalanarak, kendini kamufle edebilirsin, denildiği için parlayıp, sinirleniyor ve İlyas'a girişiyor, küfürleri havada uçuşuyor. İlyas'm bağırtısından işkence gördüğü belli oluyor.

Teslim Töre, hakkımda bildiği bir şeyleri söyleyebilir mi diye korkup etrafa çok radikal gözükmek, sağlam laflar edip, İsyas'ı bir an önce susturmak istemiş olabilir mi? Ben onu da düşünüp, beyin jimnastiği yaparım. İnsanın hayatı, bir iki değil böyle entrikalarla, hatalarla, yalanlarla doluysa, ben, o insan hakkında her şeyi somutlaştırmaya çalışırım. Çünkü insanı insan yapan sorudur, doğruları ancak öyle bulabilirsin. Deniz'lerin, Mahir'lerin mahkemesi var, vakur insanlar. Şarlatanlık, radikallik yok. Ağırbaşlı devrimciler var. Bir de birilerinin mahkemelerdeki şovu var. Hepsi fotoğraflanmış. Önüne koyacaksın. Katledilenlerin faturasını yanma koyacaksın. Psikanaliz yapacaksın. Bedavaya masal anlatmak yok. Arşiv, bellek demektir. Bir devrimci örgütün veya hareketin belleği yoksa akıl oyunlarının kurbanı olması kaçınılmazdır. Bellek, kendini sorgulamakla başlar...

Bizim kasette dinlediğimiz kadarıyla süreç böyle gelişti ve Teslim Töre dürüst davranmadı. Partinin, Paris toplantısında, Yüzbaşı İlyas'ın, her ne kadar işkence yapılsa da kendi eceliyle öldüğü kanısı oluştu. Daha sonra utanmadan, *Hürriyet* gazetesinde, kurşuna dizdik, Şam çöplüğüne gömdük, diye bildiri yayımlayıp, örgüt propagandası yaptılar.

Gerçekten Şam çöplüğüne gömmüş olabilirler. Fakat bana göre İlyas Aydın, MİT ajanı değildi. Yüzbaşı İlyas Aydın da işte bir asker olmasına rağmen Türkiye'deki NATO Stay-Behind orijinal adıyla "Ergenekon" olan örgütün elemanı.

Yüzbaşı İlyas Aydın, bizim elimize geçse, biz ne yapacaktık, sorguya çekip, itiraflarını videoya alacak ve dünyaya yayımlayacaktık. Kızıldere gibi olaylar yaşadık. Kızıldere olayında İngiltere hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti'nin darbe hükümetine karşı cephe aldı. Otopsi sonucunda İngiliz teknisyenlerin, Ertuğrul Kürkçü'nün iddia ettiği gibi öldürülmediği, daha sonra aynı silahtan çıkmış mermilerle öldürüldüğü tespit edildi. Kafasına sıkıldığı görüldü. Ondan önce şarapnel parçaları var. Bunlar otopside ortaya çıkıyor. Şarapnel parçaları, attıkları havan mermisinden. Sonra ortaya çıkan başka bir olay var Mehmet Eymür, biz zaten yaralıydık diye bunu kabul etmeyerek, fotoğraf çektik, diyor. Bizim Üsteğmen Saffet Alp'in otopsisi var. O otopside de yaralı olarak olaydan çıktığı, fakat kafasına sıkılan kurşunun yaralanmasındaki kurşundan çok daha sonra atıldığı zapta geçirilmiş. İngiliz gizli istihbarat çalışanları kendi yaptıkları otopsilerle karşılaştırdıkları zaman Saffet Alp'i öldüren kurşun ve yara izleriyle, İngiliz teknisyenleri öldüren kurşun ve yara izlerinin aynı olduğunu tespit ediyorlar. Bunu İngiliz Konsolosluğu da teyit etti. Ertuğrul Kürkçü'nün iddia ettiği gibi ise o zaman kalkıp Saffet Alp'i de mi biz öldürdük? Aynı adam mı öldürdü? Orada bir infazcı var. Aynı namludan çıkan kurşunlarla ölüm gerçekleşiyor. Basit bir şey bu balistikte çok rahat çıkar. Yara izinden de çıkar. Adamlar zaten bu işin uzmanı. Cesetler verilirken mermiler çıkarılmamış, cesetler ilaçlanmış ve öyle verilmiş. Bizim savcılığın da incelemesi var.

Bunları sonradan analiz edebiliyorum. Paris komitesinin niyeti katil olayında Türkiye Cumhuriyeti'nin bir ajanı olduğunu dünyaya açıklamaktı. Bunu açıklamak müthiş bir olay olurdu. Devlet bunu bildiğinden İlyas Aydın'ı harcamaya karar verdiler. Teslim Töre verdiği ifadede yalan söylüyor.

Gülten'le Ercan iki kere gitti, birincisinde bilgilendirildi; ikincisinde de Teslim yalan söylüyor. İlk gittiğinde

Ebu Cihad'a, Efraim Elrom'u THKO kaçırdı, ben liderlerindenim, diyor, onlar da inanıyorlar. Halbuki THKO'nun THKP-C'ye verdiği bilgiye göre o sadece paralarla silah alıp dönmesi için görevlendirilmiş eski bir kaçakçı. Gülten'lerin ilk gidişinde, sizin burada sorumlunuz var, diyorlar. Biz Paris'ten geldik, burada sorumlumuz yok, deyince, nasıl olur, adamı tanımıyor musunuz, onu buraya getirin, diyor. Teslim geldiğinde, Gülten Çayan ve Ercan Erciyas'ı görünce, yanlış anlaşılma oldu, diyor. Beni, Paris'e 1972 Ekim ayında aldıklarına göre, sanırım bu olay 1973'te oldu. Adam durmadan yalan söylüyor.

Nazım Güvenç

Gülten Paris'te odaklanıyordu, Türkiyeli öğrenciler ve işçiler arasında çalışma yürütmekle birlikte asıl merkez olan Almanya'yla da ilişkileri vardı, onlarla ilgileniyordu. Soyadından dolayı Gülten'in belli bir ağırlığı vardı, ama aktif, toparlayıcı, koordine eden Ercan'dı. Zamanla kaynaştık, tanıştık ama yapılanlar arasında aman aman bir şey yoktu. Ağırlıkla siyasi eğitim çalışması ağırlıklı bir çalışmaları yapıyorduk. Aramızda Süleyman Sadık Öge de vardı. Gülten ve Ercan'ın, Filistinli devrimcilerle gizli kapaklı ilişkileri vardı. O günlerde Vadii Hattat ile ilişki içindeydiler.

Bir gün bir kaset geldi. İlyas Aydın'ın konuşmasından bir bölüm dinledik. Daha öncesinden bir duyumumuz olmamıştı. Sözü dahi edilmiyordu. Çünkü ben oraya gittiğimde Mahir çoktan öldürülmüştü. O günlerde Gülten'in acısını depreştirmemek adına Mahir'den, Kızıldere'den ve diğer olaylardan söz etmemeye dikkat ediyorduk.

Bir ara Ercan ortadan kaybolunca Almanya'ya gitti dediler. Normalde Ercan Almanya'ya arada bir gider gelirdi. Döndükten bir gün sonra Sadık vs hepimiz oradaydık, toplanacağız, size söyleyeceğim önemli şeyler var, dedi. İlk defa böyle bir konu açtı. Bilirsiniz İlyas Aydın'la ilgili şöyle şöyle iddialar vardı. Yakalandı, sorgulandı, dedi. Sanki kendi güçlerinden ziyade –sanırım Teslim'i kastederek– THKO'lular ele geçirmişler, sorgulamışlar gibi bir izlenim yaratarak, haberimiz oldu, ben de bilgi almak üzere gittim,

diyerek olayı anlattı. Ercan gittiğinde de İlyas Aydın'ın öldüğünü anlatmışlar, bir kaset var bir kopyasını alıp getirdim, dedi ve kaseti birlikte dinledik.

Ercan'a, elini arkadan bir direğe bağlayıp sorguya çektiklerini söylemişler. Bire bir tanık olmamış, olay bittikten sonra haberi öğreniyor. İşkence dedikleri polisin yaptığı tarzda bir işkence değil ama anladığım kadarıyla madden ve manen psikolojik olarak yıpranmış. Sorguda, konuş, şöyle yap, böyle yap, diyorlar, sanırım tokat da atıyorlar. Kasette, konuştuğu sırada çok yorgun olduğu ve nefes almakta zorlandığı ilk anda hemen fark ediliyordu. Hep içini çeken, derin derin nefes alma gereği duyan, bitkin bir şekilde konuşan birinin sesini duyuyorduk. Yani fiziki işkenceden ziyade psikolojik işkenceye maruz kalmış. Bir kez elleri bağlı olarak sorgulanması bile kendisine zayıf da olsa uygulanan şiddetin bir göstergesi. Tam olarak ne dediğini net anımsamıyorum ama birtakım sorular soruluyordu. Kasetteki sorguda daha çok Filistin'deyken orada bulunulan bir kampta ne yaptığı soruluyordu çünkü orada ajanlık yaptığı bahsi de vardı. Yalnız sadece, sen nereden geldin, kimleri tanıyordun, diye soruluyordu. O da birtakım isimler veriyordu ama şimdi onları hatırlamıyorum. Sadece en çok dikkatimi çeken konuşma tarzıydı. Nefes almakta zorlanması derken, onu hiç unutmuyorum. Birisi bir şey söylüyor, cevap verirken birden nefesi kesiliyordu. Zorlanıyor ve hık diye bir ses ve öyle kalıyor. O esnada artık kalp sektesi mi geçiriyor onu bilmiyorum ama artık orada devam edemiyor. Yani orada konuşan kişi İlyas Aydın ise, ben öldüğüne net tanık oldum diyebilirim. Yalnız sorguya çeken iki kişi vardı fakat üç kişinin sesi duyuluyordu.

Kaseti dinledikten sonra aramızda birtakım değerlendirmeler yapıldı. Kızgındılar, sorguya çekenleri beceriksiz olmakla itham ediyorduk. Yani adam gibi sorgulamak varken, işkence yaparak sorgulamaya, ölüme kadar götürmeye itiraz edip, kızdık. Sorgulamanın beceriksizliğine dönük bir öfkemiz vardı. Bize haber vermiyorlar diye bir öfke vardı. Ayrıca ölünce, onların yapacağı bu kadar olur, biçiminde Ercan'ın, yüzlerine gözlerine bulaştırdılar diye bir öfkesi vardı. Bir de Gülten, niye daha önce bize haber vermediler,

diye kızıyordu. Onlar yakalamış olabilir de bizimle birlikte sorgulasınlar, Gülten'i niye çağırmıyorlar, deniyordu.

Gülten'in abisi Orhan Savaşçı Silahlı Kuvvetler'den, İlyas Aydın da Silahlı Kuvvetler'den olduğu için ona haber vermek gerekiyordu. Özellikle yakalayanlar, onların beceriksizliği, köylü komünistliği, dar kafalılığı, en çok ona kızıyorlardı. İlyas Aydın'ın ajan olduğu konusunda bir itiraz yoktu, sanki ona inanılmış gibiydi. Bu konuda aramızda çatlak bir ses çıkmadı. En sağlıklısı belgelere dayanmak. Bizde şöyle bir kültür de var. Bir şey oldu mu hemen bu ajandır diye üstüne atlanılır. Bir de muhalif olanı hemen ajanlıkla suçlamak çokça rastladığımız bir durumdur. Bir analizden ziyade bir reflekse, önyargıya, iftira atmaya dayanan ajanlık iddiası sağlıklı değil. Ama üstüne atıp bilmeden de olsa doğruyu isabet ettirmek de mümkün. Dolayısıyla kesin olarak ajandır demek mümkün değil. Ancak kişisel kanaatim yanılma payı bırakarak, yüzde altmış yüzde seksen ajan olduğuna inanıyorum.

Hasan Kırteke

Yüzbaşı İlyas'ın sorgulandığı dönemde bizler kamptaydık. O kamp dönemindeyken bunlar İlyas Aydın'ı alıyorlar. Teslim de orada yanlarında başka kimler var, bilmiyorum. Ben Yüzbaşı İlyas'ı hiç görmedim. Fakat daha sonra kasetini dinledim. Detayları hatırlamıyorum ama kasetteki seslerden ağır işkence gördüğü anlaşılıyordu. İşkenceyle sorgulandığı çok açıktı. Çok kötü bir şiddet uygulamışlar. İşkence bölümünü dinledim. O esnada, beni öldürün diye yalvarıyordu, o aklımda çok net kaldı. İşkenceden kurtulmak için yalvarıyordu sanırım. Mert olsa, yaptım ulan der ya da farklı bir tavır sergiler. Bize de mektuptan, oradaki iddialardan söz ettiler ama ben inanmıyorum. Yakalandığım zaman polis, İlyas Aydın olayı ne, diye sordu. Ben, onu tanımam deyince, alelacele üstünü kapattılar. Niye sordular, niye üzerinde durmadılar bir anlam veremedim.

Hasan Ataol

Yüzbaşı İlyas'ın orada olduğu bana yansımıştı. Hatta sorgusuna ben de katılmak istemiştim. Oradakilerin hiçbiri bilmez ama ben en azından Ankara'da olduğum için konuya daha hâkimdim. Gülten, bana o zaman ben sorguya katılmadım demişti ama başkaları katıldığını söylüyordu.

Kaseti ilk dinleyenlerden biriyim. Gülten kaseti ısrarla istedi, Paris'e gidip geldi. Önce vermek istemedim. Gülten'in bu talebi üzerine kendi aramızda toplantı yaptık. Toplantıda vermeyelim kararı çıktı. Ben verelim dedim ama azınlıkta kaldım. Bir hafta sonra Gülten tekrar geldi. Hasan ne diyorsun, deyince oylama yaptık bu arkadaşlar vermiyorlar ama benim gönlüm vermekten yana, dedim.

Bir hafta sonra arkadaşlara, verelim bu kaseti, diyerek bir oylama daha yaptım, hayır, dediler. Ben, bütün sorumluluğu alıyorum her şeyiyle hesap vermek gerekiyorsa veririm dedim, verdim. Kimse de itiraz etmedi. Dört beş kişiydik. Vermeyelim diyen Hasan Kırteke, Sevinç oradaydı. Dört ay önce buluştuğumda da Sevinç, ben katılmadım, dedi. O kuşaktan başka biri de geçenlerde bana, yok katıldı, dedi.

İlyas'a, niye bu işleri yaptın, ajanlık yaptın, diye soruyorlardı. Yüzbaşı İlyas'ta elinizi ayağınızı öpeyim havası yoktu. Ağzından bu anlama gelecek sözler çıkmıyordu. Kendinden gayet emindi ya da sanırım MİT ile kurduğu kurduğu ilişkiyi kastederek Mahir biliyordu, diyordu. Kasetten algıladığım, konuşma tonu ve biçiminden bende dayak yediği gibi bir kanı hasıl olmuştu. Öyle anladım, defalarca dinledim. Bir de kaseti çözüp, deftere yazmışlar. Hepsini Gülten'e verdim. Şimdi de Gülten, ben onları almadım, diyor. Ben hem kaseti hem de konuşmaların tape edilmiş halini verdim.

Ben oraya gittiğimde iki kişi tutukluydu. Biri Kazım Kırteke'ydi, diğerinin ismini anımsamıyorum ama benim yaşlarımda, öğretmen kökenli, kaçak, aranan biriydi. En fazla 67-68 yaşlarında biriydi. Sonra onlar ne oldu doğrusu hatırlamıyorum.

Kaseti ilk dinlediğimde eğilimim ajan olabilir yönündeydi. Beni sorguya neden götürmediklerine aklım ermemişti. Doğrusu kimler sorguladı onu da bilmiyorum. O ara kamptaydık. Nerede sorgulandığını bilmiyorum, Beyrut'ta

da sorgulanmış olabilir, Şam'da da. O sorgulanırken bizler Şam'daydık.

Benim de kasetten çıkardığım izlenim, elleri arkadan bağlıydı, vuruyorlardı. Ben nedense efektlerden hortum gibi bir cisimle dövüldüğü sonucunu çıkarmış, bu izlenimi edinmiştim. Çişim geldi, diyordu ama duyduklarımdan şikâyetlerini kimsenin ciddiye almadığı sonucunu çıkardım. Benim bildiğim kalp krizinden ölüyor. Geçenlerde başka biri, yok kurşunla öldürüldü, dedi. Şimdi herkes başka şey söylüyor. Doğrusu kim neye göre bu iddiaları ortaya atıyor anlamış değilim. Nasıl oldu, hâlâ muammadır. Aradan o kadar zaman geçti, iki üç senede bir bana böyle bir soru gelir. Bunu en iyi bilen yine Teslim'dir.

Hacı Tonak'la yaptığım söyleşide Yüzbaşı İlyas ile ilgili ortaya atılan iddiaları sordum. Bir sorgulama yöntemi olarak şiddetin, "işkencenin savunulamayacağı, bunun her şeyden önemlisi meşru olmadığını" vurguladı.

Ek 7
Orhan Savaşçı'nın
İsmet Öztürk'e Gönderdiği Mektup[22]

Sevgili İsmet,

İki bölümden oluşan yazılarını okudum.

Benim söyleyeceklerim tabii ki birinci bölümle (THKP-C) ilgili.

Bu bölümde THKP-C'nin kuruluşundan başlayıp, Kızıldere ile noktalanan süreçte, görüp yaşadıklarının derli toplu bir özetini yapmışsın.

Şahsen ben de bilmediğim, değişik nedenlerle ayrıntılı bir şekilde konuşma imkânı olmayan birçok şeyi, bu vesileyle öğrenmiş oldum.

Yazıda zaman zaman belirttiğin, benimle ilgili hususları, sözünü ettiğin konularla sınırlı kalmaya çalışarak, kısa-öz bir biçimde madde madde ifade etmeye çalıştım.

Genel olarak: THKP-C ve uluslararası komünist hareketle ilgili ideolojik, teorik ve siyasal yorum ve değerlendirmelerini ayrıca not aldım. Beraber olduğumuzda üzerinde konuşup tartışmak için.

Bu yazdıklarım, geçmiş görüşmelerimizde aramızda şu ya da bu vesileyle mutlaka gündeme gelmiştir.

Benim burada yaptığım, yalnızca, bunları toplu bir halde özetlemek.

---

22. İsmet'le, sanıyorum 2009 yılı ortalarında bir görüşmemiz oldu. Bu görüşme sırasında geçmişte gördükleri, ve yaşadıkları ile ilgili bir kitap hazırlığı içinde olduğunu anlattı bana. Bir kısım taslak halindeki yazıları beraberinde getirmişti. Bazı konularda benden bildiklerimi, düşündüklerimi kendisine yazmamı istiyordu. Sözünü ettiği konuları, 5-6 başlık altında topladım. Bir mektup haline getirdim. Mektup yazmamın nedeni bu.

1. 9 Mart ve THKP-C

Geçmişti THKP-C'nin 9 Mart'ta darbe hazırlığı yapan örgütlenmelerin içinde yer aldığı, dolayısıyla darbenin siyasal koşullarının oluşmasında onlara şu ya da bu biçimde yardımcı olduğu şeklinde, spekülatif yorum ve açıklamalar yapıldı.

Bütün bu dedikodu ve iddialar günümüzde de zaman zaman gündeme taşınıyor.

Bu tür açıklamaları yapanların bir kısmı, bu işi bilinçli ve maksatlı olarak yapıyor.

Bir kısmı da –iyi niyetli olanları kastediyorum– konuyu araştırıp gerçekte ne olduğunu bilmek zahmetine katlanmadığı için, bu uydurma yorum ve açıklamaları esas alarak, bu noktadan hareketle akıl yürütmeye çalışıyor.

Şimdi bu konuyu maksatlı ve bilinçli olarak yanlış yönlere kanalize etmeye çalışanların neden bu ihtiyacı duyduklarına, burada girmek istemiyorum. Bu ayrıca ele alınması gereken başlı başına bir konu bence.

9 Mart olayı ile ilgili, 8-14 Mart 1987 tarihli *Yeni Gündem* dergisinin 53. Sayı'sında yayımlanan açıklamamın fotokopisini de gönderiyorum sana.

Bunun dışında şunları da belirtmek isterim:

a. Bizler 9 Mart darbe girişimini örgütleyenlerin, düşünce ve hedefleri konusunda –ayrıntısını bilmesek de– aşağı yukarı bir fikre sahiptik.
b. Bizim ilgimizi daha çok bu örgütlenmenin tabanını teşkil eden "anti-emperyalist" ve "yurtsever" diye tanımladığımız genç insanlar çekiyordu.

Onları uyarmayı ve bilinçlendirmeyi, devrimci bir görev biliyorduk.

Saydığım özellikleri taşıyanlara, darbenin başındakilerin sermaye ile olan ilişkilerini açıklamaya çalışıyor, bunların başını çektiği bir hareketin anti-emperyalist olamayacağını bunun eşyanın tabiatına aykırı olduğunu anlatarak, onları kendi saflarımıza kazanmaya çalışıyorduk.

c. Darbe girişiminin başarıya ulaşması durumunda, darbecilerin, bizleri derhal tutuklayacaklarının bilincindeydik.
d. 9 Mart gecesi yapılması düşünülen harekâta katılma kararı verirken tek bir amacımız vardı: silah, para ve belge temin etmek.

2. Cezaevinden Kaçıştan Sonraki Durum

Bu hususta benim bilgim dahilinde olan ve üzerinde konuşulan, mutabakata varılan konular şunlar:

a. Sağlıklı, rahat bir ortamda, hep beraber bir durum değerlendirmesi yapmak gerekir. Şu an içinde bulunduğumuz koşullar buna el vermiyor. En kısa sürede bu koşulları oluşturmalıyız.
b. Deniz ve arkadaşları için mutlaka bir şeyler yapmalıyız. THKO'lu arkadaşları (Cihan-Ömer) yalnız bırakamayız. Her türlü imkânımızı bu konuda seferber etmeliyiz. (Bunların yanı sıra kendi imkân ve kabiliyetlerimizi de gözden geçirmeliyiz).
c. Şehirde insan avı var. Sürekli baskınlar yapılıyor. Kaçısı gerçekleştiren arkadaşlarımızın güvenliği, birinci derecede önem taşıyor, bunun için özellikle maddi imkânlara ihtiyacımız var. (Bu hususta yazdıklarından anladığım kadarı ile sen de devreye girmişsin).
d. Haberleşme, barınma ve pratik faaliyetlerin yürütülmesinde imkânlarımız daraldı. Asker arkadaşlar da bu faaliyetlerde görev almalı.
e. Cezaevinden kaçan arkadaşlarımız, belli bir süre, silahlı eylemler içinde yer almamalı. Gerektiğinde bu tür faaliyetleri yürütecek, yalnızca askerlerden oluşan timler kurulacak. Mali imkân sağlayacak eylemler de bu timler vasıtasıyla gerçekleşecek. (Bu işin planlamasını Haldun'la –Yeşil– ben yaptım. Konuyla ilgili taslaklar, sevgili Haldun'un evinin basılması sırasında MİT'in eline geçiyor. Hatırlarsın askeri savcının iddianamesinde de yer aldı).

Yukarıda belirttiğim konular: Ben, Ulaş, Ziya ve Mahir arasında konuşuldu. Bu konuşma ve tartışmalar esnasında hiç kimse silahlı mücadele yanlıştır, bundan vazgeçelim diye bir öneri getirmedi. (Hatta Münir ve Yusuf dahi o sırada silahlı mücadele yanlıştır demediler. Yapılanları "kitlelerden kopuk bireysel terör" olarak tanımlıyor, yanlışın "Devrimci silahlı mücadeleyle proletarya hareketini birleştirememek" olduğunu söylüyorlardı).

Sosyalist ansiklopediden aktardığın alıntı hiç gerçekçi değil.

Birtakım şeyler karmakarışık hale getirilmiş "Kentlerde şiddet kampanyası" sürdürelim diye benim bildiğim bir konuşma ya da karar olmadı.

Biliyorsun, cezaevinden kaçıştan sonra, örgütsel planda, en önemli konu hareketin yönetim kademesindeki bölünmedir.

Başarılı denebilecek bir kaçışın ardından, neden süratle böyle bir noktaya gelindi?

Bu soruya gerçekçi bir cevap verebilmek için, bölünme noktasına kadar olan süreci –özellikle I. davanın başlamasından itibaren– çok dikkatli ve ayrıntılı bir biçimde değerlendirmek gerekir. Söz konusu süreçte yaşanalar anlaşılmadan, bölünmeye yol açan faktörler tespit edilmeden, Tek başına bir "ihraç" belgesi bu hususu yeterince aydınlatmaz. O bir sonuçtur.

3. İlyas Aydın Konusu

Biliyorsun, Uğur Mumcu'nun 1978'de Niğde Cezaevi'nde bizlerle yaptığı görüşme esnasında, bu konu da gündeme geldi.

Ben öz olarak İ.A. hakkında kuşku ve endişelerimiz olduğunu, ama bu kuşkuları doğrulayacak elimizde hiçbir kanıt olmadığını söylemiştim. –Tabii ki kuşkuların ana kaynağı da İ.A.'nm Ankara'daki arkadaşların yanından "para temin etmek için gidiyorum" diyerek ayrılması ama geri dönmemesiydi.–

Neyse, aradan bu kadar zaman geçti. O günkü kuşkuları ne güçlendirecek ne de ortadan kaldıracak, somut bir gelişme ya da ipucu ortaya çıkmadı.

Peki İ.A.'nm THKP-C hareketi içindeki pozisyonu neydi?

– İ.A.'nın THKP-C hareketi içinde yaptığı tek şey, İstanbul'daki eylemleri yürüten arkadaşlarımıza barınma ve saklanmalarında yardımcı olmak.

– Hareketin örgütsel ilişkileri ve yapılanmasıyla ilgili herhangi bir bilgiye sahip biri değil. Gerçekleştirilen hiçbir eylemin ne planlayıcısı ne de içinde yer alan bir kimse. E. Elrom'un kaçırılması ve öldürülmesinde kesinlikle rolü yok. Bunu hemen hemen herkes biliyor. İşte bütün pozisyonu bu. Bütün bunları düşündüğümde vicdanen çok üzüntü duyduğumu da söylemek istiyorum.

– 1984 ya da 1985 yılında Almanya'da yayımlanan *Demokrat Türkiye* adlı gazetede, Ömer Polat adlı gazeteci Teslim Töre ile bir röportaj yapmış. –Röportajın fotokopisini de gönderiyorum sana–

Bu röportajda anlatılanlar bana hiç inandırıcı gelmedi. Bilmem sen nasıl değerlendireceksin.

Cezaevinden çıktıktan sonra Gülten'le de bu konuyu konuştum. Gülten'in anlattıkları özetle şöyle:

İlyas Aydın Ankara'daki arkadaşların yanından ayrılıp geri dönmeyince Mahir Gülten'e gönderdiği kısa bir mektupta, İlyas'ın ajan olduğunu yazıyor.

Daha sonra Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi'nin Paris'teki temsilcisi elden Gülten'e bir mektup getiriyor. Bu mektuptan İlyas'ın FDHKC'nin yanında olduğunu öğreniyorlar.

Gülten, Ercan Erciyes'i Şam'a gönderiyor: "Sen İlyas'ın yanma git, ben buradaki işlerim bitince hemen geleceğim. Şam'da buluşuruz" diyor.

E. Erciyes Şam'a giderken Mahir'in Gülten'e gönderdiği mektubu da yanma alıyor.

E. Erciyes'in gidişinden tahminen bir hafta sonra, Gülten, Osman Tokcan'la birlikte Beyrut havaalanına iniyor. Onları E. Erciyes karşılıyor ve "İlyas Aydın öldü" diyor. Gülten, "şaşırdım niye öldü diye sordum", Ercan "işkenceye alındı kalp yetersizliğinden öldü" diye cevap veriyor, olayı ayrıntılı bir biçimde anlatmaya başlıyor. (Ben burada bu ayrıntılara girmiyorum).

Ercan'ın anlattığına göre İ. Aydın'ı sorguluyorlar, sorgulamayı da kayda alıyorlar. Bunun üzerine Gülten "Bandın bize verilmesini istedim" diyor. Bu hususta sorgulamayı organize edenlerle ilişki

kuruluyor. Gülten "Bandı bize verin dedim, bu konuda aramızda tartışmalar oldu. Önce vermek istemediler. Daha sonra Hasan Ataol vasıtasıyla bandın sanıyorum bir kopyasını bana gönderdiler". Gülten'in söyledikleri özetle böyle. Belki hatırlarsın, Gülten ve arkadaşları Filistin Kurtuluş Hareketi'ne yardımcı olmaktan Paris'te tutuklandılar. Tutuklama sırasında Fransız polisi kaldıkları evde topladıkları malzemelerle birlikte bu bandı da alıp götürüyor.

4. Selçuk Polat'ın Anlattıkları

Selçuk Polat arkadaşımızın kitabını okudum.

Ertuğrul, Polat'ın kendisine yönelttiği sorulara tek tek cevaplar verdikten sonra, sonunda Polat'a çok güzel bir uyarıda bulunmuş; "yorumlarına karışmam ama adaletsizlikten sakın" diyor. (*Mahşerin Beyaz Atlısı*, s. 245).

Arkadaşımız önüne güzel bir hedef koymuş, yaşadığı süreçte gördüklerini ve ilişkilerini kitap haline getirmiş. Özellikle o dönemdeki gençlik olaylarıyla ilgili anlattığı birçok konu bana oldukça ilginç geldi. Çünkü o dönemde bile hiç duymadığım, bilmediğim şeyler anlatıyor.

Ertuğrul haklı. Yaşadığı süreçle ilgili yorumlarına elbette ki karışamayız. Ama yazdıklarını okuduktan sonra, birlikte yaşanılan olayları anlatırken hiç de "adaletli" davranmadığını gördüm. Bunu bilinçli ve kasıtlı yaptığını düşünmek istemiyorum, ama hiç de ona yakışan sorumlu bir davranış olmadığı da ortada. Arkadaşımızın kitabının 204. sayfasından yaptığın alıntı ile ilgili söyleyeceklerim şunlar:

a- Bizler (Münir, Yusuf, Ertuğrul ve Ben) tutuklandıktan sonra Selimiye'de birbirine yakın ayrı ayrı hücrelerde kaldık.
   Ziya ve Nahit de o sırada ayrı bir hücrede birlikte kalıyordu Selimiye'de. Sanıyorum, mahkemenin başlamasına yakın yukarıda saydığım isimlerin hepsini, Selimiye'nin o "meşhur" 6. Koğuş'unda bir araya getirdiler. Bizler ilk defa birbirimizi o zaman gördük.
b- Selimiye'nin üst katma –yani diğer bütün arkadaşların kaldığı, koğuşların bulunduğu kat– çıkarılıncaya kadar bu 6 kişi 6. Koğuş'ta birlikte kaldı. Burada

Bingöl yoktu. Ben, Bingöl'le ilk defa mahkemeye çıkarıldığımız gün mahkeme salonunda karşılaştım. İdeolojik ve siyasal olarak söyledikleri beni şaşırttı. Bu kısa bir konuşmaydı. Daha sonrada hiç ilişkimiz olmadı. Alıntıdaki Polat'ın "Bingöl aynen şunları söyledi" dediği açıklamaları ne Bingöl'den ne de başkalarından hiç duymadım. Bingöl'ün anlatıldığı şekilde bir girişimde bulunup bulunmadığını kesinlikle bilmiyorum. Selçuk arkadaşımızın böylesine bir iddiayı aktarırken biraz titiz ve dikkatli davranması gerekirdi diye düşünüyorum.

Hadi diyelim ki adı geçen bu kişilerin hepsini bir torbaya doldurmak onu mutlu etti! En azından Bingöl'le bir ilişki kurması gerekirdi. Bunu yapıp yapmadığını da bilmiyorum.

c- Selçuk arkadaşımızın "askerlerle ilişkiler" ve 9 Mart darbe girişimi ile ilgili anlattıklarına bakılırsa, bu hususta da kafası oldukça karışık. Doğrularla yanlışların iç içe geçtiği kulaktan duyma çoğu da akılda yanlış kalan eksik bilgiler. "sağ cunta", "sol cunta", "bizim cunta" ve benzeri tanımlamalar ne demekse? –Buna mümasil yorum ve değerlendirmeler vs. Bunların üzerinde durmaya gerek görmüyorum.

II. THKP-C Davası

Mahkemelerin başlamasından bir süre önce bizi (Münir, Ertuğrul, Yusuf, Nahit, Ziya ve Ben) 6. Koğuş'ta bir araya getirdiler. İlk günler daha çok Ertuğrul'un anlattıklarını dinlemekle geçti. Biliyorsun, Kızıldere bizler tutuklandıktan sonraki tarihte gerçekleşti. Öldürülen arkadaşlarımızın acısının yanı sıra, Ertuğrul'un sağ olarak kurtulması bizi çok sevindirmişti.

Tutuklanmadan önce bazı arkadaşlarımız ile yollarımız ayrılmıştı, ama içinde bulunduğumuz koşulları da göz önünde bulundurarak 6. Koğuş'ta ilişkilerimiz o konuyu gündeme getirerek gerilimli bir biçimde başlamadı.

Bir araya gelmek hepimizi sevindirmişti. Karşılıklı bir hoşgörü ortamı vardı. Ayrılıktan önce ve ayrılık sırasında

birtakım kırgınlıklar yaşanmıştı ama şimdi yeni bir süreç başlıyordu. Diğer arkadaşları bilmiyorum ama bir araya geldiğimizde ben böyle düşünüyordum. Benim aklımdan bunlar geçiyordu.

Harekete genel olarak hepimiz eleştirel gözle bakıyorduk. Bundan daha doğal ne olabilirdi? Akıl mantık da bunu gerektiriyordu zaten. Zamanla durum değişti, karşılıklı konuşma ve tartışmalar ilerledikçe, aramızda düşünce farklılıkları belirmeye başladı.

Bana göre, özellikle iki arkadaşımızın (Yusuf ve Munir) yaklaşımları eleştiri sınırlarının dışına çıkmış, farklı boyutlar kazanmıştı –bunun ayrıntılarına girmiyorum. Gerekli de değil ayrıca–. Bu durum giderek kişisel ilişkilerimizde de kırılmalar yarattı. Başlangıçtaki sıcak ilişkiler bitti. Hatta karşılıklı hal hatır bile sormanın ortadan kalktığını söyleyebilirim, üzücü tabii ki. Bu ortamda Ziya ve ben, aşağı yukarı birbirine benzer düşünceleri telaffuz etmeye başladık, bu da bizi birbirimize daha çok yaklaştırdı. Tam bu sıralarda mahkeme başladı.

Mahkemede nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine Ziya ile birlikte karar verdik. Bunlar da hatırlayabildiğim kadarıyla şöyle:

a- Sorgu safhasında ideolojik ve siyasal anlamda bağlayıcı bir şey söylememek. –Bunda kafamızın yeterince net olmayışının rolü olduğunu düşünüyorum– İdeolojik ve siyasal düşüncelerimizi savunma safhasında derli toplu ifade etmek.
b- Söyledikleri, bize ne kadar ters gelirse gelsin, diğer arkadaşlarla mahkeme salonunda, tartışma ve sürtüşmeye yol açacak her türlü davranıştan uzak durmak.
c- Mahkeme salonunda gereksiz fevri davranışlarda bulunan arkadaşlarımızı uyarmak vs. Ziya bu konularda ben birkaç kişiye mektup yazarım dedi. –Bunlardan biri de sensin. Mahkemelerde olup bitenler herkesin malumu.

1974 affı geldi, 146/1'den yargılananların dışında kalanlar tahliye edildi, 146/1'den yargılananlar da Selimiye'den Kartal Maltepe Cezaevi'ne nakledildi.

Bu arada mahkemeler devam ediyordu.

Mahkemeye eski ilgi kalmamıştı. Davada yargılananların bile büyük çoğunluğu mahkemeye uğramadı. Davayı sürekli izlemeye çalışanlardan birinin sen, diğerinin Nevzat (Yüce) olduğunu çok net hatırlıyorum.

Savunmalar yaklaşırken, seninle Ziya'ya –Ziya Niğde'deydi– haber gönderdim, hatırlayacaksın. Savunma konusunda ne düşünüyor? Bir önerisi var mı, seninle göndersin diye.

Hatırlayacaksın geldiğinde "Ona kendisi karar versin. Benim bir önerim yok" dediğini ilettin Ziya'nın.

Savunmalar sırasında orada mıydın? Bilmiyorum. Sürekli bir yerlere gidip geldiğini hatırlıyorum.

O günlerde ideolojik, politik olarak neler düşünüyorsam, bütün bunları savunmamda ifade etmeye çalıştım. –Savunmanın da bir fotokopisini gönderiyorum sana–.

Kartal Maltepe Cezaevi'nde bir koğuşta THKP-C'den yargılananlar diğerinde TİKKO'lu arkadaşlar vardı. Benim bizim davadaki arkadaşlarla ilişkilerim, hemen hemen hiç yok denecek bir seviyeye gelmişti. Kartal Maltepe'ye geldiğimizden birkaç gün sonra, cezaevi idaresine müracaat ederek, kaldığım koğuştan başka yere naklimi istedim.

TİKKO'luların koğuşuna gönderdiler beni. Ankara Mamak Askeri Cezaevi'ne gidene kadar da, bu arkadaşlarla beraber kaldım.

1975 başlarında bizleri, Ankara Mamak Cezaevi'ne naklettiler.

Mamak'ta Ertuğrul'la birlikte aynı yerde kaldım. Yanımızda bir de TİKKO'lu arkadaş vardı. Bu beraberlik Ertuğrul'la birbirimizi daha yakından tanımamıza vesile oldu. Sürekli konuştuk, tartıştık, geçmişi daha sakin ve salim bir kafa ile değerlendirme imkânımız oldu. Hem içinde yer aldığımız harekete, sağlıklı, eleştirel bir gözle bakma imkânını bulduk hem de kendimizi bir eleştiri süzgecinden geçirmesini öğrendik. Bu süreçte ben de Ertuğrul gibi çok değerli bir dost ve güvenilir bir arkadaş kazandığımı dü-

şünüyorum. Mamak'ta, dışarıyla ilişkimiz ancak ziyaretçi ve avukatlar kanalıyla oluyordu. Kitap ve benzeri yayınlara müsaade edilmiyordu. Gazete okuyabiliyor muyduk? Şimdi hatırlamıyorum. İlkay ve Necmi'nin Maocuların safına geçtiklerini, yanılmıyorsam, görüşmede avukatlardan duymuş, çok üzülmüştük.

Niğde Cezaevi

Davanın yargıtayda karara bağlanmasından sonra, Niğde Cezaevi'ne nakledildik. 1977'nin başlarıydı sanıyorum.

Cezaevine geldiğimizde, orada bulunan değişik siyasi örgüt ve gruplara mensup arkadaşlar, tek tek herkes, bizlere hoş geldiniz dediler.

Benim gözlerim de heyecanla Ziya'yı arıyordu. Nihayet Ziya da geldi, bizlere hoş geldin dedi, kucaklaştık.

Aynı ideolojik ve siyasi görüşlere sahip olan kişiler, birlikte aynı yatakhanede kalıyor, aynı yemekhaneyi paylaşıyorlardı. Halkın Kurtuluşu'ndan arkadaşlar, hatırladığım kadarıyla, (Hacı Tonak, Mustafa Yalçıner) bizi kendi koğuşlarına davet ettiler. Teşekkür ettik, kabul etmedik. Ben hep Ziya'nın bir şeyler söylemesini bekledim, ama o biraz mesafeli durdu gibi geldi bana. Ya da bana öyle geldi bilmiyorum.

Niğde'ye THKP-C davasından, Ertuğrul, Münir, Yusuf, Oktay ve ben gelmiştik.

Nerede kalalım meselesi sonuçta bir karara bağlandı. Demir Küçükaydın ve arkadaşının –Dündar– kaldığı koğuşta karar kıldık. Münir ve Oktay da aynı yere geldiler. Yusuf'la daha çok ilgilenen N. Tören oldu, onu kaldığı yere götürdü.

Aradan biraz zaman geçti, tabii ilk işim hemen Ziya'nın yanma gitmek oldu. Epey zaman birbirimizi görmemiştik. Oldukça uzun bir konuşma oldu, daha çok o konuştu demek daha doğru, ben dikkatli bir şekilde dinledim. Konuşması ilerledikçe şaşkınlığım artıyordu.

Sonunda, "Bir TKP'li gibi konuşuyorsun" dediğimde, "Hayır ben TKP'li değilim, ben Uluslararası Komünist Hareketin, yani SSCB'nin tezlerinin doğru olduğunu düşü-

nüyor ve onları savunyorum" dedi. Anlattıklarının özü de buydu.

Yanından ayrılırken "Gel bizim komüne katıl, hiç olmazsa birlikte yemek yiyelim" dedim. Kibarca onu da reddetti. –Bizim komünde farklı siyasal düşüncelere sahip arkadaşlar vardı, ama bu birlikte yemek yememize engel teşkil etmiyordu.–

Konuşmayı Ertuğrul'a anlatttım. Tabii o da çok şaşırdı. Kısa bir süre sonra Ertuğrul'la birlikte Ziya ile tekrar görüşmemiz oldu.

Neyse uzatmayayım, son görüşmemize ben yalnız gitmiştim. Bu defa da daha çok konuşan ben oldum, o dinledi. Bir ara, sen kim oluyorsunda Sovyetler Birliği'ni eleştiriyorsun mealinde şeyler söyleyince –yanlış anlama bu tarzda ifade etmedi tabii ki, söylediklerinin özü buydu demek istiyorum– konuşma da son buldu. Çok üzüldüm.

Düşüncelerimizdeki farklılaşmalar giderek kişisel ilişkimize de yansıdı. Aynı cezaevinde birbirimizi görmez hale geldik.

Ziya benim çok sevdiğim ve değer verdiğim bir arkadaştı. Bugün de tersini düşünmüyorum, ama yapılacak fazla bir şey yoktu, çok farklı noktalardaydık. Ayrıntılara girmekten mümkün mertebe kaçınarak, bildiklerimin bir özetini çıkarmaya çalıştım. Yaşadığımiz süreçte olanları, eksiksiz, nasıl cereyan ettiyse, oldukları gibi ortaya koymak hepimizin görevi. En azından bir vicdan borcu...

İdeolojik, teorik ve siyasal perspektifimiz ve bu çerçevede atılan pratik politik adımlar doğru mu? Yanlış mı? Bu ayrı bir tartışma konusu. İçinde yer aldığımız hareket, sonuçta siyasi bir yenilgi ile son buldu. Bunun tek sorumlusunun Mahir olduğunu söylemek, gerçekçi olmadığı gibi, adil bir yaklaşım tarzı da değil.

Dediğin gibi olanlardan hepimiz sorumluyuz.

Orhan

Ek 8
Uğur Mumcu'nun Orhan Savaşçı ile Yaptığı Röportaj[23]

Tek subay hükümlü

Orhan Savaşçı, 12 Mart mahkemelerinden geçip de cezaevinde en uzun süre kalan bir siyasal suçlu. Savaşçı'nın kız kardeşi Gülten Savaşçı, Mahir Çayan ile evliydi. Savaşçı, baştan sona kadar Mahir Çayan ve Ertuğrul Kürkçü ile beraber oldu, aynı inançlara bağlandı, aynı eylemlerde sorumluluk aldı. Askeri Savcı Naci Gür tarafından düzenlenen iddianame, Yüzbaşı Savaşçı'ya büyük ağırlık verdi. Hava Yüzbaşı Savaşçı'nın Silahlı Kuvvetler'de Marksist-Leninist ihtilal örgütü kurduğu ileri sürüldü. Savaşçı, sıkıyönetim mahkemesince yaşam boyu hapse mahkûm edilmiş, bu ceza sonradan af yasasıyla 24 yıla indirilmişti. Savaşçı, Anayasa Mahkemesi'nin son kararından sonra tahliye edilmişti.

Savaşçı, bireysel terör ve maceracılık konusunda şunları söylüyor:

"... Anarşi, terör, maceracılık gibi kavramları her sınıf kendi ideoloji ve politik perspektifi doğrultusunda ele alır, yorumlar ve açıklar.

Meta üretimi ilişkileri temeli üzerinde yükselen bir toplumsal şekillenmenin iki uzlaşmaz kutbu olan proletarya ve burjuvazinin, bütün toplumsal sorunlarda olduğu gibi, bu kavramları (anarşi, terör, maceracılık), ifade ettiği olgular bakımından alış ve yorumlayış tarzı da birbirinden farklı olacaktır.

---

23. Uğur Mumcu, *Çıkmaz Sokak*, 32. Basım, UM:AG Yayınları, s. 86-91.

Kısacası meseleyi hangi perspektiften, hangi sınıfın görüş açısından ele alacağız? Burjuvazinin görüş açısından mı, proletaryanın görüş açısından mı? Sorun budur.

Maddeci tarih anlayışının, dolayısıyla devrimci Marksizmin sosyal olguları ele alış tarzında dayandığı, daha doğrusu dayanması gereken biricik temel, sınıf mücadelesi temelidir. Meseleye tam ve doğru bir açıklık getirebilmek, ancak bu temeli göz önünde bulundurmakla mümkündür. Aksi takdirde, gerek ilke gerek pratik politika bakımından yanlış ve gerici noktalara varılması kaçınılmaz olacaktır.

Egemen sınıf olan burjuvazi için –onun siyasal egemenlik biçimi ne olursa olsun– burjuva ilişkiler sistemine ve bu sistemin kurumlarına şu veya bu şekilde yöneltilen, daha doğrusu kapitalizm tarafından ezilen, sömürülen ve baskı altında tutulan sınıf ve tabakalar tarafından burjuva düzenine karşı girişilen her eylem biçimi, genel olarak (düzen bozucu) hareketlerdir. Özellikle burjuvazinin siyasal iktidarını hedef alan devrimci siyasal faaliyetler, tarihin her döneminde burjuvazi ve onun siyasal sözcüleri tarafından tarihin her döneminde (anarşi, terörizm) vb gibi suçlamalara hedef olmuştur.

Burjuvazi ve onun siyasal sözcüleri, iktisadi ve siyasi buhranların doğurduğu olguları, üretimin kapitalist örgütlenmesinden, bizzat üretim ilişkilerinin kendisinden kaynaklandığı şeklinde değil de, izlenen yanlış politikanın, bununla bütünleşen (kışkırtıcı) dış müdahalelerin bir sonucu olarak görmeye çalışırlar."

Proletaryanın devrimci partisi

Orhan Savaşçı, kapitalist süreç içinde mülksüzleşen küçük üreticinin, bu olup bitenler kaşısında "infiale kapıldığını", duyduğu öfke ve kinle kolay kurtuluş yollarına yöneldiğini söylüyor ve diyor ki; "İşte ultra-devrimci fikirlerin kaynağının aranması gereken yer burasıdır".

Yüzbaşı Savaşçı söyle devam ediyor: "... Günümüzde Türkiye işçi sınıfı hareketinin gelişmesini ve örgütlenmesini sağlayacak; ezilen, sömürülen ve baskı altında tutulan emekçi sınıf ve katmanların çeşitli biçimlerdeki protestolarını yönlendirecek; bu dağınık girişimleri tek bir çatı altında toplayacak ve burjuva ilişkileri sistemine karşı, (mülk-

süzleştirilenlerin mülksüzleştirilmemeleri) uğruna örgütlü ve etkin bir mücadeleye dönüştürecek olan proletaryanın devrimci partisinin varlığından söz etmek mümkün değildir. İşçi sendikaları reformist ve revizyonist yöneticilerin denetimi altındadır. İşçi sınıfı hareketinin ekonomizmin dar kanalları içinde akması sağlanmaya çalışılmaktadır."

Savaşçı bunları anlattıktan sonra, "eğer" diyor, "Küçük burjuvazinin önünde ciddi bir siyasi işçi sınıfı hareketi yoksa, küçük burjuvazinin öfkeli patlamalarında şaşılacak bir şey yoktur."

Sonra ekliyor:

"... Burjuvazi için sorun, bu şiddetli öfkeyi lanetlemek, devrimci proletarya için ise bu öfkeyi devrimci enerjiye dönüştürecek kanalları yaratmaktır.

Dolayısıyla devrimci işçi sınıfı (maceracılık), lanetlemek amacıyla değil, onun sınıf temeli olan küçük burjuvaziyi eğitmek, kendi katarına katmak bakımından ele alır. Onu lafta mahkûm etmekle yetinmez, hem teorik olarak küçük burjuvaziye kendisini kurtuluşa götüren yolu açıklar hem de pratik devrimci eylemle, maceracılığın kaynağı olan kapitalist sömürünün kendisini de işittirmeyi amaçlayan bir davranışın içine girer."

Savaşçı bunları anlattıktan sonra aynı konudaki yargısını şöyle özetliyor:

"Ben bugün halkımız için başlıca tehlikenin maceracılıktan değil, fakat faşizmden kaynaklandığı kanısındayım. Dolayısıyla faşizmle savaşmayanların maceracılık eleştirilerini ciddiye almaya değer bulmuyorum."

İlyas Aydın ajan mıydı?

İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılıp öldürülmesi olayında Hava Yüzbaşı İlyas Aydın'ın rolü neydi? Biliyorsunuz, İlyas Aydın bu olaydan sonra birdenbire ortadan kaybolmuş ve ardında koskoca bir soru işareti bırakmıştı. Acaba Yüzbaşı Aydın bir ajan mıydı?

Mahir Çayan'ın mahkemede, Elrom'un Yüzbaşı İlyas Aydın tarafından öldürüldüğünü söylemesi, soru işaretlerini büsbütün artırmıştı. Devlet terörünün, bu olaydan sonra birdenbire yoğunlaşması, İlyas Aydın'ın ajan olup olmadığı

sorularıyla birleşince soru işaretleri, çok daha büyük boyutlara ulaşmaktaydı.

Yüzbaşı Orhan Savaşçı'ya bu soruları soruyorum. Yüzbaşı Aydın'ı en iyi tanıyanların başında Orhan Savaşçı geliyor. Yanıt şöyle:

"İlyas Aydın ile siyasi ilişkinin başlangıcı 1970 yılı başlarına rastlar. Bu tarihten başlayarak, bizim o dönemdeki örgütsel faaliyetlerimiz içinde 1971 yılı başlarında İstanbul'daki arkadaşlarımıza yardım etmek üzere yer almasına kadar geçen süre içinde kendisinin hiçbir pratik siyasi faaliyeti olmamıştır.

Daha sonra sıkıyönetim görevlileri tarafından, tuttuğu eve baskın yapılmasının ve orada kalan arkadaşların tutuklanmasının ardından bizim tarafımızdan Ankara'ya getirildi. Maltepe Cezaevi'nden kaçış olayı ile birlikte başlayan ve giderek yoğunlaşan sıkıyönetim baskıları sırasında ben de tutuklandım, İlyas Aydın'ın bu süre zarfında Ankara'da arkadaşlarımızın yanında barındığını biliyorum. Daha sonra öğrendiğime göre, tahminen 1972 Şubat ayının sonlarında İlyas Aydın, Ankara'daki arkadaşların yanından onlara haber vermeksizin ayrılmış. Bizlerle olan ilişkisinin başlangıç ve kopuş noktalarını kısaca böyle özetlemek mümkündür. Bu noktadan sonra İlyas Aydın'ın nereye gittiğini, ne yaptığını kesin olarak ve sağlam dayanaklara yaslanarak söyleyemiyoruz.

Durum böyle olmasına rağmen, gerek bizlerle ilişkisi sırasında gerek daha sonra, arkadaşları terk edip gittikten sonra, önceleri belirgin olmasa bile, bizlerde yarattığı kısmi şüphe ve tereddütlerin giderek arttığı da bir gerçek.

İlyas Aydm'ın ajan olduğu yolunda dün kuşkularımız vardı, bugün de vardır. Fakat bu kuşkuları doğrulayacak kanıtları –maddi kanıtları– elde edebilmiş değiliz."

Kürkçü: İlyas Aydın muhbirdir.

Aynı soruyu, Elrom olayının canlı tanıklarından Ertuğrul Kürkçü'ye soruyorum. Kürkçü, İlyas Aydın'ın, Elrom'un kaçırılması ve öldürülmesinde hiçbir rolü olmadığını ifade ediyor. Sonra şunları söylüyor:

"... Benim kanım da İlyas Aydın'ın ajan olduğu yolundadır. Ancak ben İlyas Aydın'ın bir kışkırtıcı ajan değil, bir

muhbir olduğu kanısındayım. Bizim hareketimiz içinde kişi olarak Mahir Çayan ve Yusuf Küpeli dışında hiç kimse kişisel olarak bizler üzerinde hiçbir etkiye sahip olamaz ve bizlerden zora dayanan girişimlerde bulunmamızı isteyemezdi. Dolayısıyla hareketimiz içinde hiçbir önemli işleve sahip olmayan İlyas Aydın'ın bizleri herhangi bir eyleme kışkırtması da düşünülemez."

Kürkçü, İlyas Aydın'ın, korku nedeniyle aralarından ayrılıp, kendilerini ihbar ettiğini söylüyor.

Gerek Orhan Savaşçı gerekse Ertuğrul Kürkçü'nün bundan sonra söyledikleri, hemen hemen birbirinin aynı. Diyorlar ki: "Biz giriştiğimiz eylemleri kandırılarak, aldatılarak, iğfal edilerek gerçekleştirmedik. Hiç kimse bizi istemediğimiz bir eyleme teşvik etmemiştir. Edemez de..."

Orhan Savaşçı ayrıca şunları da söylüyor: "Toplumsal olgular, kışkırtıcı fertlerle avanak kitlelerin ilişkisi ile açıklanamaz. Bu metafizik ve idealist tarih anlayışının kanıtı olarak İlyas Aydın gibi sıradan, orta zekâlı bir şahsiyeti getirmeye çalışmak ise bu anlayış çerçevesinde dahi pek gülünçtür." Ve sonra ekliyor:

"... 12 Mart faşist yönetimi döneminde silaha dayalı eylemleri yürüten devrimci örgütleri, özellikle de bu eylemleri en ciddi biçimde sürdüren THKP-C hareketini, iplerini kışkırtıcı ajanların çektiği bir hareket olarak görmeye çalışanlar; özellikle Elrom olayını bir hareket noktası haline getirmek ve kendi bakış açılarına haklılık kazandırmak için, 12 Mart'ı birkaç banka soygunu ya da birkaç kışkırtıcının marifeti olarak sunmaya ve (eğer bunlar olmasaydı, 12 Mart gelmezdi, faşizm gelmezdi) yolunda, ipe sapa gelmez sonuçlar çıkarmaya çalışmaktadırlar.

Biz onlara şimdilik şunları söylemekle yetineceğiz, İlyas Aydın ajan olsa da olmasa da, 12 Mart'tan önce ve sonra silaha sarılanların eylemlerinin suni ve kışkırtma eseri olduğunun ya da olmadığının dayanağı ve kanıtı, İlyas Aydın olamaz.

THKP-C hareketi, doğruları, yanlışları, hataları ve sevaplarıyla Türkiye devrimci hareketine mal olmuştur. Bu hareketin içinde yer, alan emperyalizme ve faşizme karşı ilk ciddi başkaldırıyı başlatan, bu uğurda yaşamlarını yiğitçe feda eden sosyalistleri, kandırılmış zavallı çocuklar gibi

göstermeye kalkışanlara biz izin vermeyeceğiz. Kimse bu devrimci gerçeği, spekülasyon sisleri ardına gizleyemez!.."

Sıra Eri Olmak...

Yüzbaşı Orhan Savaşçı düşüncelerini şu sözlerle noktalıyor:

"... Ben kendim, yurtsever bir asker olarak, girdiğim siyasal faaliyet süreci içinde, yolumu aydınlatan Marksizm ışığını THKP-C hareketinde gördüm. Asker olmanın Marksist-Leninist olmaya engel olduğunu ileri süren bütün sağcı ve solcu fikirleri elimin tersiyle iteleyip, proletaryanın kurtuluşu uğruna mücadeleye, devrimci ordunun bir sıra eri olarak katıldım.

Bugün, geriye dönüp baktığımda, burjuvalaşan, kendi halkına yabancılaşan bir dizi sınıf arkadaşıma kıyasla ne kadar onurlu bir iş yapmış bulunduğumu görüyorum. Bu devrimci faaliyetim sırasında hiçbir şey yitirmedim, tersine pek çok şey kazandım. Hepsinden önemlisi, bireysel çıkarları toplumsal çıkarlara feda etmenin onurunu!.."

Gerek Kürkçü gerekse Savaşçı, Yüzbaşı İlyas Aydın'ın ajanlığı varsayımından genel sonuçlar çıkarılmasına şiddetle karşı çıkıyorlar.

Şöyle konuşuyor Kürkçü:

"...Tarihsel olayları kötü niyetli kışkırtıcılarla kuru kalabalıkların ilişkisi olarak anlamaya ve anlatmaya çalışan tarih görüşünü ciddiye alsaydık, Marksist olmaya çalışmaz, gerici tarih görüşüne teslim olurduk. Dolayısıyla hareketimizi, genel olarak da devrimci hareketi gözden düşürmeyi amaçlayan bu reformist ve gerici spekülasyonları ciddiye almıyoruz.

Kaldı ki, bu yoldaki iddiaları birbiri peşi sıra atan kişi, o günlerin muhalefet önderiydi; aynı kişi şimdi ülkenin başbakanıdır. Bu yoldaki bilgileri ortaya koymak ve iddialarını demlendirmek ona düşmektedir."

Aynı hareket içinden gelen Yusuf Küpeli ise çok ayrı görüşte: "Olayın kendisi yanlıştı. Ajanın o kadar önemi yok. Eleştirecekseniz, olayın kendisini, hareketini kendisini eleştirin" diyor.

Ek 9
THKP-C Parti Tüzüğü

Münir Ramazan Aktolga'nın el yazısı ile hazırlanmıştır.

Bölüm 1: Genel Program

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, proletaryanın siyasi partisidir. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin başlıca amacı: Dünyada insanın insan tarafından sömürülmediği, her çeşit baskı ve sömürünün kalktığı bir toplumsal düzenin kurulmasıdır. Bu amaç gerçekleşene kadar Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Türkiye proletaryasının siyasi partisi olarak mücadelesini sürdürecektir.

Bölüm 2: Parti Üyeleri

1. Madde: (Partinin tüzük ve programını kabul eden devrimci çalışmayı rahatlıkla yürütebilecek seviyede Marksist-Leninist olan ve ülke gerçeklerini bilen, parti teşkilatlarından birine katılıp içinde faal olarak çalışan, partinin kararlarına ve disiplinine uyan herkes Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'ne üye olabilir).
2. Madde: İki parti üyesinin tavsiyesi, o çalışma alanındaki yetkilinin Merkez Komiteye sunuşu ve Merkez Komitesinin olumlu kararı ile parti üyesi olunur.
3. Madde: Parti disiplinine aykırı hareket edenlere, çeşitli kademelerdeki parti teşkilatları kendi yetkileri çerçevesinde somut durumuna göre şu cezaları verirler: ihtar, parti içi görevden çıkarma, cephe içinde sınama ve tardetme, parti içi görevden ve parti üyeli-

ğinden çıkarma kararını Merkez Komitesi alır, Genel Komite onaylar.

Bölüm 3: Partinin Teşkilat Prensipleri ve Organları

Savaş çok yönlüdür. Çeşitli halk kesimlerinin kitlevi hareketinin örgütlendirilip, yönlendirilmesinden, ideolojik savaştan silahlı savaşa kadar bütün mücadele biçimlerini aynı anda yürütmek gerekmektedir.

4. Madde: İçinde bulunduğumuz dönemde partinin teşkilat prensibi merkezcilik yanı ağır basan demokratik merkeziyetçiliktir. Ancak, kurtarılmış bölgeler tesis edildikten sonradır ki demokratik merkeziyetçilik tam olarak uygulanır;
5. Madde: Partimizin bu çok yönlü mücadeleyi yürütebilmek için her alanın en tutarlı sivrilmiş elemanları ile, bütün bu alanlar arasmda ilişki ve güdümü sağlamak ile yükümlü Merkez Komitesi üyelerinin de katıldığı bir Genel Komitesi vardır. Genel Komite çok olağanüstü durumların varlığında mesela Merkez Komite üyeleri arasmda bir ihtilaf çıktığında, partinin genel durumu ile ilgili önemli bir karar alınacağında ve felaket anında vs toplanır ve karar verir. Genel Komite, partinin en üst organıdır. Merkez Komitesini tayin eder.

Merkez Komitesi partinin bütün çalışmalarından sorumludur.

Parti çalışmalarının düzenli gitmesini sağlar.

Bunun dışında, Genel Komite üyelerinin her biri, belirli bir çalışma komitesinin yöneticisidir. Bunlar, işlerin düzgün gitmesi için her alanda yardımcı komiteler kurarlar.

Şimdilik Genel Komite 10, Merkez Komitesi 3 kişiden oluşur.

(Gelişen mücadeleye göre, bu sayılar artabilir) denilmektedir.

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi partinin yönetim organları cephenin de yönetim organlarıdır.

6. Madde: Cephe üyesi olmanın şartları:
   a. Öğrenciler için belli bir Marksist-Leninist formasyona sahip olmak, partinin ilkelerini ilke ola-

rak benimsemek, ciddi ve disiplinli olmak, belli bir alanda çalışmak.

b. İşçiler, köylüler ve diğer halk kesimlerinden gelenler için: partinin kılavuzluğunu kabul etmek, örgüt disiplinine tabi olmak.

7. Madde: Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'ne giriş şartları: cephenin iki elemanının tavsiyesi, partinin o alandaki yetkilisi ile Merkez Komitesinden herhangi bir üyenin onayı ile olur.

Ek 10
Mahir Çayan'ın Maltepe'de Yakalanmasından Önce Kaleme Aldığı Notlar[24]

1950, Türkiye'de karşı devrimdi. Çünkü tefeci bezirgan, finans kapital temsilcileriyle yönetime geliyordu. Yönetime gelen Anadolu ticaret burjuvazisiydi. Kasaba kodamanı yönetime gelmişti. Bu asalak zümre, kendisi gibi asalak bir zümre ile ittifak kurarak iktidara geldi. İşte hâkim ittifak bu idi.

1960, 27 Mayıs harekâtı bir devrimdi. Reformist burjuvazi, feodal artıkları, tefeci bezirgan hegomanyasını yıkıp yerine bir hâkim ittifakı iş başına getiriyordu. Tekelci burjuvazi ve emperyalizm neden 1950'de reformcu burjuvaziyi hâkim ittifaktan atmadan tefeci bezirgan ve toprak ağasına omuz verdi? Neden 1960'da tefeci bezirgan ve toprak ağası takımının yönlendirici rolünü reformist burjuvazinin almasına en azından göz yumdu? Ve neden reformist burjuvaziyi tali plana iterek bu kalıntılarla ittifak kurdu? Durum son derce açıktır.

Türkiye'de devlet 1970'e kadar burjuvazinin hiçbir zümresinin kesin hâkimiyeti altına girmemiştir. 1919-1923 harekâtı reformist burjuvazinin harekâtıydı. Cumhuriyet, Reformcu burjuvazi, küçük burjuvazi, radikaller, tefeci bezirgan ve eşraf devletiydi. Hâkim ittifak burjuvazinin bütün fraksiyonlarıyla, toprak ağalarından oluşmaktaydı. Yönlendirici güç milli burjuvaziydi (reformist burjuvazi). Tekelci kapitalizm şartları içinde yıllar ilerledikçe reformcu burju-

24. *Devrimci Yol*, 1 Mayıs 1977, s. 12.

vazi ekonomik hayatta etkisini yitiriyordu ve dışa bağımlı unsurlar egemen oluyordu. Emperyalizm iyice içeriye sızıyordu. Ve daha çok toprak ağalarına ve tefeci bezirganlara dayanıyordu. Tekelci burjuvazi de yavaş yavaş güçleniyordu.

1950 harekâtı oldu. Emperyalizm tam yönetim sağladı. O anda dayanacağı temel güç tekelci burjuvazi değildi. Tefeci bezirgan ve toprak ağaları takımı idi.

Tekelci burjuvazinin durumu temel dayanak olabilecek seviyede değildi. Yıllar ilerledi, emperyalizm çıkarları açısından, kapitalizm açısından, bu müttefikin tasfiye edilmesi şart oldu. Emperyalist üretim ilişkileri tekelci burjuvaziyi de güçlendiriyordu. Nihayet 1960 harekâtı oldu. Tekelci burjuvazi daha temel güç olma durumunda değildi. Bu yüzden ABD reformist burjuvaziye devrimde destek oldu. Nasıl olsa 60 dünyasında reformist burjuvazinin ekonomik, idari ve sosyal bütün tedbirleri tekelci burjuvaziyi güçlendirecekti. Ve öyle oldu.

Kısa bir süre sonra 1963'te reformist burjuvazi tekelci burjuvazi ile yer değiştirdi. Tekelci burjuvazi reformist burjuvaziyi hem tasfiye etmeyerek ona belli haklar tanıyarak (çünkü gücü yoktu) hem de tefeci bezirgan takımını eskisi gibi olmasa da imtiyazlı duruma getirerek ülkede garip bir yönetim dengesi kurdu. Bunu nispi denge dönemi de diyebiliriz. Bu nispi denge ikilidir:

- Hâkim ittifaklar ile reformist burjuvazi arasında yansıması 61 Anayasası. Belirleyici yön hâkim ittifak.
- Hâkim ittifakın kendi içinde, tekelci burjuvazi ile tefeci bezirgan arasmda. Belirleyici yön tekelci burjuvazi.

Böylece Türkiye yarı-sömürgeler arasmda bir istisna oldu. Çünkü hiçbir ülkede Türkiye'deki sınırlı demokratik haklar yoktu. Tıpkı Fransa gibi. Fransa'nm daha aşağı seviyedeki kopyası idi.

5. Devre-1971 12 Mart harekâtı, bu nispi denge döneminin sonu hâkim ittifak içinde tekelci burjuvazinin tam denetim kurması. Artık ideolojisiyle her şeyi ile tefeci bezirgan ve toprak ağaları siyasi hayatta etkinliğini kaybediyordu. Laik tekelci burjuvazi tam bir denetim kuruyordu, feodaliteyi tasfiye ediyordu. Türkiye tam bir Latin Amerika

ülkesi haline geliyordu. Bu 5 devrenin yönetici kişileri de, bu 5 devreyi karakterize ediyor.

1. Devre-Reformcu burjuvazi, adam Atatürk, sağa kayıyor, adam İnönü.

2. Devre-Tefeci bezirgan ve feodal unsurların adamı Menderes.

3. Devre-Reformist burjuvazi (MBK).

4. Devre-Tekelci burjuvazi, emperyalizm ve tefeci bezirgan ittifakı, adam: Demirel.

5. Devre-Emperyalizm ve tekelci burjuvazi diktatörlüğü adamı-Koçaş, Erim-Kuvvet komutanları.

İçinde bulunduğumuz dönem tekelci burjuvazinin çeşitli hizipler arasındaki çelişkinin en minimum seviyede olduğu, dolayısıyla karşıdevrim cephesinin en kuvvetli olduğu devredir.

1. Kesin denetim ellerindedir ve rakip fraksiyonları iyice ezmişlerdir. O yüzden güçlü adam pozlarmı iyi oynuyorlar.
2. Feodal artıkları (belli ölçülerde) hem ekonomik hem de siyasi kültürel hayatta temizleme gayretleri içinde (laik tavır) bu da asker-sivil-aydın zümrenin geçici de olsa desteğini sağlamaktadır.
3. Ülkemizde sınırlı demokratik özgürlüklerin rehaveti içinde revizyonizmin etkinliği altında bir sol, hazır olmadığı için dağıtılmıştır. Tıpkı 1905-1908 devresi gibi. Sol yenilmiş, gericilik hâkim duruma gelmiştir. Böyle durumlarda Bolşevik taktiği hepimizin bildiği gibi ricattır, ricat taktiği sönme değildir. Ricat taktiği, güç toplama, güçlerini kaptırma taktiğidir. Bu devrede RSDİP'nin Bolşevik hizbi de en zayıf olduğu devredir (nicel olarak). Yöneticilerinin bile birçoğu yurtdışına gitmiştir.

İşçi sınıfı içinde çalışma vs hepsi ortadan kalkmış, sadece yurtdışında basılan bir gazetenin yurtiçinde dağıtılması, partizan savaşı (şehir gerillası).

Bugün aynı durum bizleri için de söz konusudur. O dönemde Narodniklerle Bolşevikler arasında farklar:

1. Narodnikler savaşın, sadece sabotaj ve suikast bölümüne ağırlık veriyorlardı...
2. Narodnikler için devrimci yayın önemi değildi. Yurt çapında çıkan bir gazetenin önemi yoktu.
3. Narodnikler ideolojik eğitimi reddediyorlardı.

İçinde bulunduğumuz devre ricat devresidir. Öz gücümüze ezdirmeme, güç toplama, savaşı gücüne göre sürdürme devresidir. Partizan savaşı aşamasının gerilla savaşı dönemi:

Bu dönemin ilk evresi geçirilmiştir. Dostun düşmanın ciddiye aldığı vurduğu yerden ses çıkaran, dediğini yapan bir örgütün var olduğunu ispat ettik. Belli 6-7 kişilik kadroyu kısa da olsa eğitimden geçirdik, fakat asla güçlü bir yan örgütlenmemiz yoktur.

Şehir gerillası yaratılması aşaması geçilmiştir, şehir gerillası geliştirme aşamasına girdik. Artık daha karmaşık daha komplike bir örgütlenmenin içine girmemiz gerekiyor. Herkesin her şeyi ve herkesi bilmediği bir örgütlenme

Ek 11
Orhan Savaşçı'nın Mart 1987'de *Yeni Gündem* Dergisinin 53. Sayı'sındaki Röportajı.

"Düğmeye Batur basacak" dediler

1940 doğumlu Orhan Savaşçı, THKP/C'nin önde gelen asker üyelerinden biriydi. Mahir Çayan'ın kayınbiraderi olan Savaşçı, THKP/C ve cunta konularında var olan spekülasyonlara kendi açısından cevap verdi. Halen yurtdışında yaşayan Savaşçı'nın el yazısıyla yaptığı açıklamaları yayımlıyoruz.

- 9 Mart'ta kendinizi ideolojik olarak nasıl tanımlıyordunuz? Bu harekâta katıldınız mı? Kısaca öyküsü?

Savaşçı –Biz 9 Mart harekâtı günlerinde sivil ve asker belli ideolojik görüş etrafında birleşmiş örgütlü bir gruptuk. Bilindiği gibi bu grup daha sonra THKP/C adını aldı. 1970 sonu ve 1971 başı Türkiye'de ordu içinde darbe hazırlıklarının yapıldığı, özellikle siyasal çevrelerde her gün tartışılıp konuşulduğu günlerdi. Bizim bir siyasal örgütlenme olarak bu gelişimlerden elbette haberimiz vardı. Üstelik örgütümüz içinde asker kişilerin varlığı bu gelişmeler hakkında doğruya en yakın ve anında bilgi almamızda önemli bir etkendi. Ordu içinde, başında Faruk Gürler ve Muhsin Batur'un bulunduğu bir cunta örgütlenmesinin biçimlendiğini, bunun ayrıntılarını ve ordu içindeki diğer örgütlenmeleri biz gerçek yönüyle Binbaşı İbrahim Keskin'den öğrendik. Binbaşı İbrahim Keskin,

bizimle örgütsel bağı olan bir kimse değildi. Onunla ilişkimiz, kendisini kişisel olarak tanıyan bir teğmen arkadaşımız aracılığıyla olmuştu. Binbaşı İbrahim Keskin bizlerle tanıştığında bizleri "ilerici subaylar" olarak görüyor, ama bizim nasıl ideolojik bir seçim içinde olduğumuzu bilmiyordu. Görüşmelerimiz genel ülke sorunlarından başlayıp, bunların çözümlerinin nasıl olacağına kadar uzanıyordu. Doğal olarak bu noktadan itibaren İbrahim Keskin'le aramızdaki görüş ayrılıkları su yüzüne çıkıyordu. İbrahim Keskin bizim için aydın, sıradan bir kıta subayından farklı, yurtsever, Kemalist bir subaydı. Daha sonra onunla aramızda geçen ve sertleşen bir tartışma sonucunda kendisiyle ilişkilerimiz tüm sıcaklığını yitirdi. Ama biz örgütsel yapımız içinde onunla ilişkilerimizi tümden koparmamayı düşündük ve bu ilişkiyi sadece onu tanımamıza aracı olan teğmen arkadaşımızın aracılığıyla yürütmeyi uygun bulduk.

Bu arada sanıyorum 1971'in ocak ya da şubat ayında değişik sosyalist grup temsilcilerinin ve kişilerin katıldıkları Dikmen toplantısı yapıldı. Konu, ufakta görünen askeri darbenin desteklenip desteklenmeyeceğiydi. Biz bu toplantıya iki Dev-Genç üyesi ve iki havacı arkadaşımızı, bizleri temsilen gönderdik. Bu arkadaşlarımız, darbenin desteklenmesi gerektiği önerisini reddederek toplantıdan ayrıldılar. Sanıyorum 9 Mart'tan üç dört gün önceydi; İbrahim Keskin'le ilişkiyi sürdüren arkadaşımız Keskin'in görüşme isteğini bizlere iletti. Bu görüşmemizde İbrahim Keskin, darbenin "ilerici" olacağını, "düğmeye Muhsin Batur'un basacağı"nı ve darbeyi bizlerin de desteklemesinin doğru olduğunu söyledi. Biz aramızda konuşup bir karar aldıktan sonra kararımızı kendisine ileteceğimizi söyledik. Bu arada şunu da belirtmek isterim, bu teklifin dışında bize İbrahim Keskin'den hiçbir teklif gelmemiştir. Bir durum değerlendirmesi yaptık. İbrahim Keskin'in önerisi, Dikmen toplantısında savunduğumuz görüşte bir değişikliğe yol açmadı. Gene aynı kanıdaydık.

Hatırlanırsa bizim o günkü devrim anlayışımız, işçi sınıfının önderliğinde köylü ordusunun halk savaşıyla kırlardan şehirleri kuşatma teorisiydi. Yoksa darbe yaparak

iktidarı ele geçirme ya da darbecilerin ilericiliğinin dozuna göre onları desteklemek, desteklememek değildi.

Darbe hazırlanmıştı ve yapılacaktı. Sorun, henüz emekleme döneminde bir siyasal hareket olarak kendi devrim anlayışımıza uygun ne yapabileceğimizdi. İki alternatifi vardı. Birincisi, seyirci kalacak ya da bu siyasal krizi derinleştirme yönünde eyleme geçecektik. Bu ikincisi bizim o günkü devrim anlayışımıza tekabül eden ve bize göre doğru olandı. Bu değerlendirmeyle, darbe gecesinin koşullarında ideolojimiz doğrultusunda amaçlarımıza uygun olarak yararlanmak için bir grup arkadaşımızın o gece fiilen görev yüklenmesini uygun bulduk. Darbe ertesi durumları çeşitli vesilelerle zaten ortaya çıkaracak olan askeri arkadaşlarımız illegaliteye geçecek ve kendimize üs olarak seçtiğimiz kırsal bölgeye gidecekti. 9-10 Mart harekâtının kendi açımızdah kısa öyküsü budur.

THKP/C-9 Mart ilişkisi konusunda çok spekülasyon yapıldı ve yapılıyor da. Şunu belirtmek isterim ki, THKP/C hareketini ve o bütünün bir parçası olan askeri örgütlenmeyi Faruk Gürler ve Muhsin Batur'un liderliğindeki hiyerarşik örgütlenmenin bir uzantısı olarak sunmak, tarihi gerçeği saptırmak olur. THKP/C hareketi o günkü konjonktürde ordu içinde, özellikle Hava Kuvvetleri'nde örgütlenmiş bir hareketti. Bunu, karşı taraf, bir türlü içine sindiremedi.

- Ordudaki Kemalist radikallerle ilişkiniz oldu mu?

Savaşçı –Sanıyorum bu soruyla 9-10 Mart darbesi ile ilgili dün ve bugün basında adı geçen kişileri kastediyorsunuz. Örneğin Muhsin Batur, Faruk Gürler, Orhan Kabibay, Numan Esin, Celil Gürkan, Talat Turhan, İrfan Solmazer vs. Bu kişilerle ne kişisel, ne siyasal, ne ideolojik bağlamda hiçbir ilişkim olmamıştır.

- On beş sene sonra sevapları ve günahlarıyla gerideki döneme siz nasıl bakıyorsunuz?

Savaşçı –Bugün, on beş yıl sonra, o günlerde savunduğum tezlere ve kendime, şüphesiz on beş yılın getirdiği tecrübe ve bilgi birikimiyle eleştirel gözle bakıyorum. Ülkemizde bizim kuşağın devraldığı teorik ve pratik devrim-

ci, Marksist miras göz önüne alınırsa, bizim el yordamıyla öğrenmemiz ve öğrendiklerimizi inanç ve içtenlikle pratiğe geçirmek için her türlü özveride bulunmamız doğaldı. Tabii bu kadar büyük inanç ve içtenlikle bizleri bu özveriye götüren neden de, bana göre, düşüncelerimizin önündeki toplumsal devrim perspektifiydi.

Kaynakça:

1. Mahir Çayan, "Son Gençlik Hareketleri Üzerine", *Türk Solu*, 6 Mayıs 1969.
2. Mahir Çayan, "Revizyonizmin Keskin Kokusu I, II", *Türk Solu*, 12 Ağustos 1969; 19 Ağustos 1969.
3. Mahir Çayan, "Sağ Sapma, Devrimci Teori ve Pratik", *Aydınlık Sosyalist Dergi*, Ocak 1970.
4. Mahir Çayan, "Yeni Oportünizmin Niteliği Üzerine", *Aydınlık Sosyalist Dergi*, 20 Haziran 1970.
5. Mahir Çayan, "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup", Ocak 1970.
6. Yusuf Küpeli, "1965-71 Türkiye'de Devrimci Mücadele ve Dev-Genç".
7. Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim I*, Nisan 1971.
8. *Kurtuluş* gazetesi, Sayı: 1, 2 ve 3.
9. Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim II, III*, 1972?

Kısaltmalar

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AP	Adalet Partisi
ASD	Aydınlık Sosyalist Dergi
ASDAM	Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CİA	Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı
DEV-GENÇ	Devrimci Gençlik Dernekleri
FDHKC	Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi
FDHKÖ	Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Örgütü
MDD	Milli Demokratik Devrim
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
MK	Merkez Kurulu
MOSSAD	İsrail Gizli Haberalma Teşkilatı
MSP	Milli Selamet Partisi
MYK	Merkez Yürütme Kurulu
ODTÜ	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
PDA	Proleter Devrimci Aydınlık
TCK	Türk Ceza Kanunu
THKO	Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
THKP-C	Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi
TİP	Türkiye İşçi Partisi

THKP-C Kronolojisi

1 Ocak 1970	*Aydınlık Sosyalist Dergi* bölündü. Mahir Çayan ve Münir Ramazan Aktolga ASD'de yazmaya devam etti. Doğu Perinçek grubu *Proleter Devrimci Aydınlık* (PDA) dergisini çıkarmaya başladı.
15-16 Haziran 1970	Kitlesel işçi eylemleri.
23 Ağustos 1970	Necmettin Giritlioğlu öldürüldü.
8 Ekim 1970	Saffet Alp ve Nazan Sır evlendi.
17-18 Ekim 1970	Dev-Genç Kurultayı yapıldı. Ertuğrul Kürkçü Genel Başkan seçildi.
29-30 Ekim 1970	Proleter Devrimci Kurultay (PDK) yapıldı. MDD yanlıları ikiye bölündü.
1 Ocak 1971	"Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" yayımlandı.
Ocak 1971	*Kurtuluş* dergisini özel sayısı yayımlandı.
11 Ocak 1971	Deniz Gezmiş ve arkadaşları Ankara'da İş Bankası Emek Şubesi'ni soydu.
12 Şubat 1971	Hüseyin Cevahir, Rasih Ulaş Bardakçı, Mahir Çayan, Hüdai Arıkan ve Selçuk Polat Ankara'da Ziraat Bankası Küçükesat Şubesi'ni soydu.
17 Şubat 1971	Şoför Mevlut Erdinç elleri ve ayakları bağlı olarak bir evde bırakıldı.
4 Mart 1971	Deniz Gezmiş ve arkadaşları Ankara'da ABD Radar Üssü'nde görev yapmakta olan 4 askeri rehin aldı. Askerler 8 Mart günü serbest bırakıldı.
12 Mart 1971	Askeri muhtıra verildi. Süleyman Demirel hükümeti istifa etti. Nihat Erim'e hükümet kurma görevi verildi.

15 Mart 1971	Erenköy Türk Ticaret Bankası soygunu yapıldı.
1 Nisan 1971	*Kurtuluş* dergisinin 1. Sayısı yayımlandı.
4 Nisan 1971	Mete Has ve Talip Aksoy'un kaçırılmaları.
6 Nisan 1971	Mete Has ve Talip Aksoy'un serbest bırakılmaları.
1 Mayıs 1971	*Kurtuluş* dergisinin 3. Sayısı yayımlandı.
17 Mayıs 1971	İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom kaçırıldı.
18 Mayıs 1971	Ömer Erim Süerkan, Kadriye Deniz Özen ve Jülide Zaim gözaltına alındı.
21 Mayıs 1971	İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom ölü olarak bulundu.
27 Mayıs 1971	Necmi Demir, İlkay Demir, İrfan Uçar ve Necati Sağır gözaltına alındı.
1 Haziran 1971	Hüseyin Cevahir öldürüldü.
16 Ağustos 1971	I. THKP-C davası İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 3 No'lu Mahkemesinde başladı.
29 Kasım 1971	Mahir Çayan, Ziya Yılmaz, Ulaş Bardakçı, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna, Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'nden tünel kazarak kaçtı.
13 Ocak 1972	Cihan Alptekin ve Ömer Ayna Ankara'ya götürüldü.
31 Ocak 1972	Mahir Çayan bir sandık içinde Ankara'ya götürüldü.
19 Şubat 1972	Ulaş Bardakçı öldürüldü.
19 Şubat 1972	Ziya Yılmaz yakalandı.
8 Mart 1972	Koray Doğan öldürüldü.
17 Mart 1972	Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna, Hasan Pekbüyük'e ait makarna kamyonuyla Ünye'ye götürüldü.
26 Mart 1972	Ünye Radar Üssü'nden İngiliz askerlerin kaçırılması.
30 Mart 1972	Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Sebahattin Kurt, Sinan Kazım Özüdoğru, Saffet Alp, Hüdai Arıkan, Ertan Saruhan, Ahmet Atasoy, Nihat Yılmaz ve Ömer Ayna Kızıldere'de katledildi.

Dizin

A

Abraz, Rıza 43
Ahmet, Ülkü 187
Akıncılar, Sadık 68
Akman, Seyfi 25, 63, 68, 70, 71
Aksoy, Talip 53, 187
Aktan, Güven 25
Aktolga, Münir Ramazan 27, 28, 29, 30, 32, 41, 64, 78, 123, 174, 186
Alabora, Mustafa 30
Alankuş, Hatice 62
Albayrak, İlyas 43
Alkaya, Mehmet 23, 24, 25, 67, 68, 71, 83, 84, 123, 127, 128, 129,
Alp, Saffet 23, 24, 81, 151, 186, 187
Alptekin, Cihan 64, 187
Altan, Çetin 17
Altınoğlu, Garbis 75
Arıkan, Hüdai 84, 126, 186, 187
Ataç, Mazhar 19, 24, 25, 26, 33, 36, 48
Ataol, Hasan 85, 155, 162
Avcıoğlu, Doğan 23, 34, 40, 47
Aydın, Erol 4, 43, 46, 60, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 125, 126, 128, 131, 143, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 160, 161, 170, 171, 172, 173
Ayna, Ömer 64, 187

B

Bardakçı, Ulaş 27, 30, 127, 186, 187
Başpmar, Ali 83, 84, 125, 129
Batur, Muhsin 20, 24, 37, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 181, 182, 183
Baykara, Mustafa 30, 68, 69, 71
Belli, Mihri 28, 29, 32, 113,

180
Berişler, Kemal 24, 25
Bilget, Vedii 46

C-Ç

Castro 60
Cevahir, Hüseyin 27, 30, 50, 54, 81, 186, 187
Che 18, 58
Contar, İsmail 19
Çayan, Enver 21, 22, 28, 29, 30, 32, 41, 47, 54, 58, 81, 85, 86, 88, 89, 125, 152, 168, 170, 172, 177, 181, 184, 186, 187
Çeviker, Tevfik 19
Çıladır, Sina 30, 64
Çokgör, Ömer 43

D

Debray, Regis 58
Demir, İlkay 53, 166, 187, 198
Durlanık, Güner 19, 24, 26

E

Elrom, Efraim 51, 53, 60, 81, 82, 86, 88, 131, 136, 144, 148, 149, 152, 161, 170, 171, 172, 187
Erciyes, Ercan 85, 161
Erçıkan, Atıf 46
Erdumlu, Bingöl 29, 30
Erduran, Ergun 73
Ergün, Halil 30, 147
Erkan, Sibel 54, 81
Etiman, Oktay 78

F

Feyizoğlu, Turan 87

G

Giritlioğlu, Necmettin 29, 186
Gök, Nuri 43
Güleç, Selahattin 84, 126
Güney, Yılmaz 30
Günüşen, Mesut 43
Gürdoğan, Adem 68
Gürkan, Celil 43, 46, 183
Gürler, Faruk 39, 43, 44, 46, 120, 181, 183
Gür, Naci 122, 123, 168

H

Has, Mete 51, 53, 187
Heperler, Mehmet 43
Hikmet 17, 18, 25, 32

I-İ

İba, Şaban 36
İnönü, İsmet 16, 179

K

Kaynak, Oktay 199, 202
Kesim, Sedat 83, 84, 125, 129
Keskin, İbrahim 33, 34, 35, 37, 38, 39, 41, 43, 44, 45,

46, 47, 181, 182, 184
Kırışoğlu, Aydın 43
Kıvılcımlı, Hikmet 18, 25, 32, 115
Köseoğlu, Halil 46
Kutlu, Zafer 84, 126
Küpeli, Yusuf 21, 28, 29, 30, 32, 38, 41, 47, 60, 64, 78, 123, 172, 173, 184
Kürkçü, Ertuğrul 28, 30, 74, 78, 123, 144, 151, 168, 171, 172, 173, 186, 187

L

Laçiner, Ömer 25

M

Manas, Rüçhan 70
Mater, Tayfun 78
Mumcu, Uğur 160, 168
Müftüoğlu, Oğuzhan 84

O-Ö

Orçun, Tayfun 19, 24, 26, 33, 53, 72
Özeloğulları, Ali 25, 192
Özmen, Halil 29
Özsever, Olcay 25, 66, 70
Öztürk, İsmet 29, 30, 68, 157
Özüdoğru, Sinan Kazım 36, 84, 126, 187

P

Polat, Selçuk 48, 86, 87, 130, 161, 162, 163, 186

S-Ş

Sağır, Necati 4, 53, 187, 203
Saki, Bilge 69
Sakman, Sabahattin 25, 67, 70
Saruhan, Ertan 29, 187
Sefa Sınmaz, Mehmet 25
Serdar, Şerafettin 68
Solak, Cengiz 24, 25
Sönmez, Fikri 29, 68, 69
Şahin, Mustafa 19, 24, 25, 26, 33, 34, 35, 37, 39, 47, 72

T

Tavşancı, Reşat 25, 193
Taylan, Uğur 19, 24, 26
Tepeli, Erşan 25
Tokcan, Osman 85, 161
Tören, Nahit 166
Töre, Teslim 74, 75, 86, 87, 128, 130, 131, 132, 134, 136, 147, 148, 149, 150, 151, 161
Tunçman, Sürhay 25
Tunusluoğlu, Kemal 43
Türün, Faik 40, 44

U-Ü

Uçar, İrfan 30, 53, 187
Ulu, Ömer 19
Ulusoy, Mustafa 30
Ünlütürk, Memduh 46, 70

V

Veyisoğlu, Salih 19, 25, 26, 36, 48, 83, 127

Y

Yazıcı, Fuzuli 44, 66, 67, 70, 71
Yılmaz, Ziya 25, 26, 29, 30, 54, 59, 62, 74, 75, 127, 128, 129, 146, 187
Yüce, Nevzat 23, 24, 25, 165
Yücesan, Ziya 19
Yüzer, Sermet 43

Z

Zapçı, Cengiz 29

Albüm

Ali Özeloğulları

Hasan Özgen

Kemal Berişler

Mazhar Ataç

Mehmet Alkaya

Mehmet Sınmaz

Reşat Tavşancı

Nevzat Yüce

Saffet Alp

Tamer Hazer

Münir Yılancı

Duray Çevikel

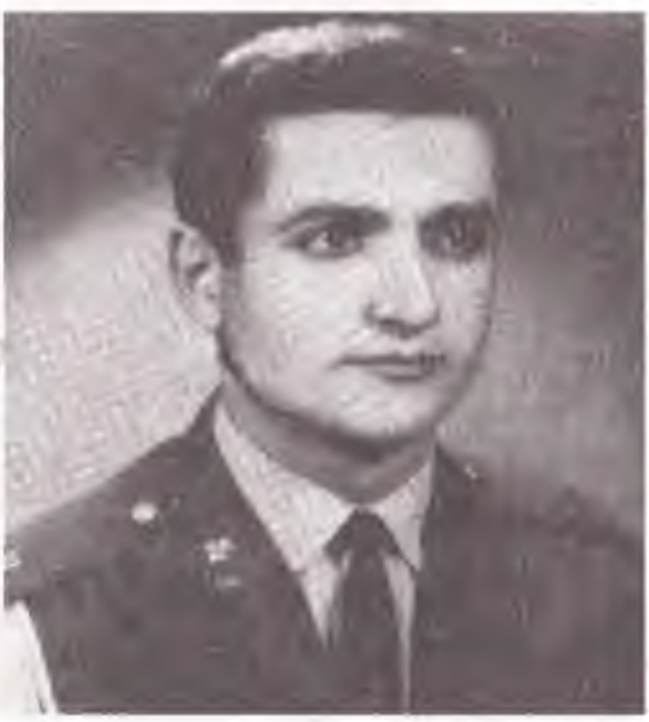
Ahmet Nart

Mustafa Kara

Hilmi Baykal

İsmail Samur

Seyfettin Kule

Selami Çetin

Ahmet Bostancı

Mehmet Yurtözveri

İnayet Tolunay

İbrahim Tunç

Bekir Uzun

Ziya Yücesan

Hakkı Gümüştaş

Ömer Ulu

Faik Güleçyüz.....

Olcay Özsever

Atilla Özsever

Atilla Özsever ve
Sabahattin Sakman

Atilla Özsever,
Ertuğrul Kürkçü ve
Yücel Top

Niğde Cezaevi (1978):
Ayaktakiler: Demir Küçükaydın, Fevzi Bal, Oktay Etiman, Osman Ağaoğlu, Orhan Savaşçı,
Oturanlar: Ertuğrul Kürkçü, Dündar Eren, Faik Usta

Niğde Cezaevi (1978):
Hasan Ataol, Ahmet Hemşerim (arkada), Ertuğrul Kürkçü, Orhan Savaşçı, Dündar Eren

Niğde Cezaevi (1978):
Arka sıra: Münir Ramazan Aktolga, Demir Küçükaydın, Dündar Eren,
Orhan Savaşçı, Ertuğrul Kürkçü,
Önde: Osman Ağaoğlu

Niğde Cezaevi (1978):
Arka sıra: ....., Orhan Savaşçı, Oktay Kaynak, ...,
Oturanlar: Erhan Erdoğmuş, Ertuğrul Kürkçü

Erhan Erdoğmuş, Orhan Savaşçı, Ertuğrul Kürkçü

Demir Küçükaydın, **Orhan Savaşçı, Dündar Eren (24** Ocak **1972)**

Gülten Çayan ve Mahir Çayan'ın evlilik cüzdanlarındaki fotoğrafları

Arkada solda: Yılmaz Güney, Ön sıra: Mehmet İncili ve Orhan Savaşçı (II. THKP-C duruşması)

Oktay Kaynak ve Orhan Savaşçı Niğde Cezaevi'nde (1978)

Rüçhan Manas

Ziya Yılmaz, ..., Necati Sağır, Necmi Demir, I. THKP-C davası duruşmasında

Fırtına 1 operasyonu (24 Ocak 1972)

Ergün Erduran

Nuri Doruk

Orhan Savaşçı (1995)

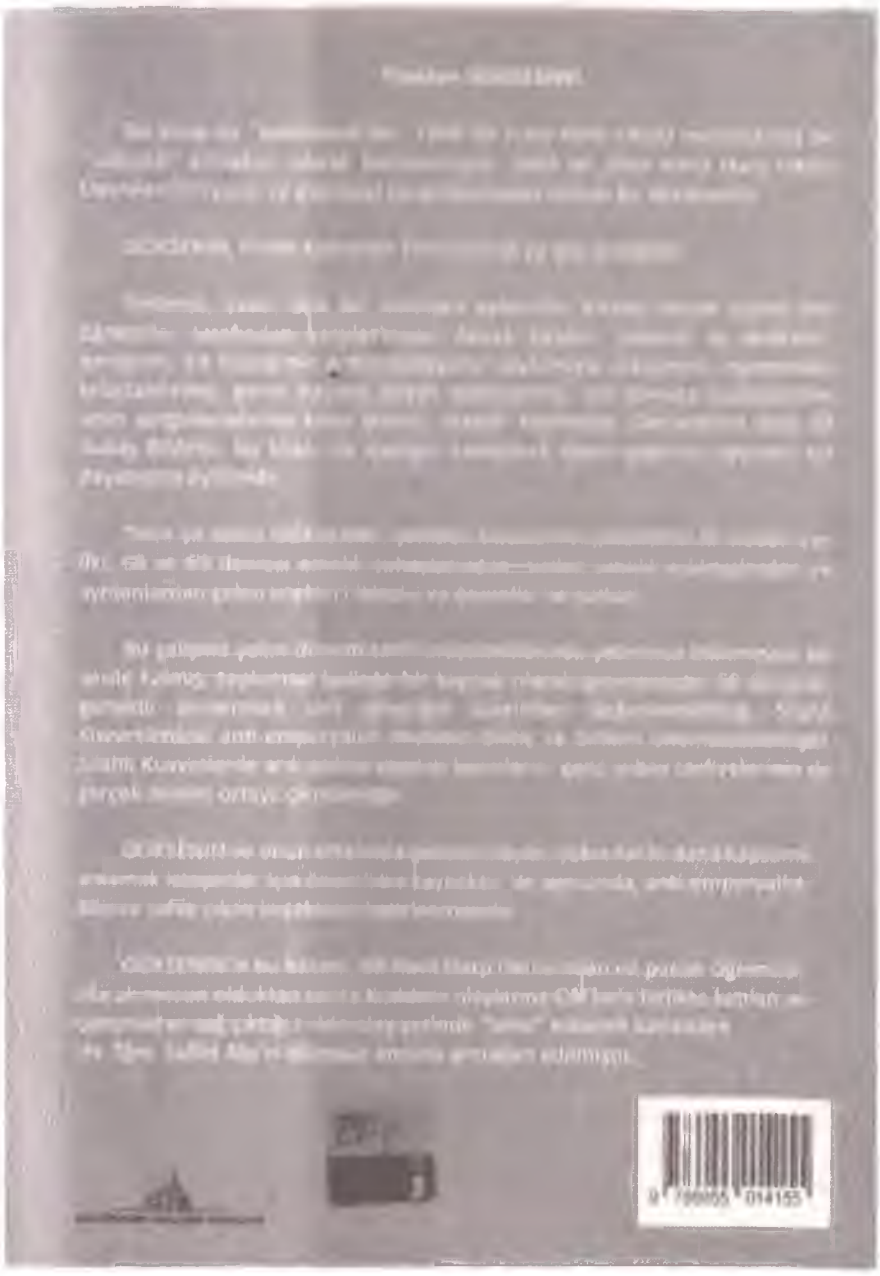

Yılmaz Salih Veyisoglu

Yzb. Güner Durlanık

Göksenin Kültür Yıllığı'nın Kuledibi Yayınları tarafından yapılan tıpkıbasımı

Dev-Genç'ten, Karadeniz bölgesinden Ereğli, Ege ve Kocaeli bölgesi işçi kesiminden, Çukurova'dan, sanat dünyasından ve Silahlı Kuvvetler'den gelen gençlerdi. Ülkelerini sömürenlere karşı toroddu öfkesiyle toplandılar ve sadece bir yıl gibi kısa bir yaşam süresi olan THKP-C'yi kurdular. Bir yıllık yaşama yıllarca konuşulacak eylemleri ve öyküleri sığdırdılar, kendilerinden sonra gelenlere ilham kaynağı oldular.

Yenildiler. Ne var ki, yenenler ve yaratıcıları onların öyküsünü tersyüz ederek anlatmaya da devam ediyorlar. Bununla birlikte yenilenler de kendi gerçeklerini ortaya çıkarıyorlar, direnerek ve anlatarak.

Orhan Savaşçı, THKP-C Ordu Komitesi'nde askerleri temsil eden bir üyeydi. Bu kitap onun gözünden THKP-C'nin kuruluşunu, kurucularını, eylemlerini ve yaşadıklarını anlatıyor. Anlatılanlarda nezaketi, tevazuyu ve gururu göreceksiniz.

9 786053 140436